

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЦЕНТР СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

**Присвячується
95-річчю ОНЕУ**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

(матеріали науково-методичної конференції)

ОДЕСА ОНЕУ 2016

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЦЕНТР СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

(матеріали науково-методичної конференції)

ОДЕСА ОНЕУ 2016

УДК 378.046(063)

Колектив авторів під керівництвом д.е.н., професора,
члена-кореспондента НАН України, ректора ОНЕУ **Звєрякова М.І.**

Відповідальні за випуск:

Кублікова Т.Б. – к.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козлова Г.М. – к.е.н., професор, керівник Центру сучасних освітніх технологій;

Кіршо С.М. – к. філ. н., доцент, зав. кафедри мовної та психолого-педагогічної
підготовки;

Морщакова Л.Р. – провідний фахівець Центру сучасних освітніх технологій

З М І С Т

	Стор.
ЗМІСТ	3
ВСТУПНЕ СЛОВО	
<i>Звєряков М.І., ректор ОНЕУ, д.е.н., професор, член-кор. НАН України</i>	11
СЕКЦІЯ 1. ФОРМУВАННЯ СТАНДАРТІВ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ ВІДПОВІДНО ДО НОВОГО ПЕРЕЛІКУ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	13
<i>Звєряков М.І., д.е.н., професор;</i> <i>Кублікова Т.Б., к.е.н., професор</i>	
Проблеми та шляхи забезпечення якості освітнього процесу ОНЕУ в умовах модернізації вищої освіти України	14
<i>Ляліков С.В., к.е.н., доцент;</i> <i>Доброва Н.В., к.е.н., доцент;</i> <i>Попова О.Г., методист ВК</i>	
Підходи до формування стандартів підготовки бакалаврів і магістрів відповідно до нового переліку спеціальностей.....	28
<i>Никифоренко В.Г., д.е.н., професор</i>	
Структура і вимоги до складання освітньої програми	40
<i>Видобора В.В., к.е.н., доцент</i>	
Проблема формування навчальних планів підготовки бакалаврів з урахуванням досвіду КЕФ	43
<i>Чепурна О.Є. к.ф.-м.н., доцент</i>	
Особливості формування переліку та змісту вибіркових дисциплін з метою підвищенні якості підготовки бакалаврів і магістрів з економіки	46
<i>Кузіна Р.В., к.е.н., доцент</i>	
Реформи освіти у сфері бухгалтерського обліку: проект Світового банку для країн Східного партнерства STAREP	49
<i>Слободяник Ю.Б., д.е.н., доцент</i>	
Місце і роль блоку контрольних дисциплін у підготовці професійних бухгалтерів	52
<i>Баранова В.Г., д.е.н., доцент;</i> <i>Дубовик О.Ю., к.е.н., професор</i>	
Щодо якості методичного забезпечення магістерських програм	55
<i>Козак Ю.Г., д.е.н., професор</i> <i>Уханова І.О., к.е.н., доцент</i>	
Аналітична складова в структурі дипломної роботи	58
<i>Лєпюхіна М.В., ст. викладач</i>	
Європейська система рівнів володіння іноземною мовою. Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою: вивчення, викладання, оцінка	61

Ковальова О.М., к.е.н., викладач	
Місце і роль іноземної мови у підготовці бакалаврів і магістрів з економіки	64
Ковальчук Г.В., ст. викладач	
Формування мовної культури у майбутніх фахівців-економістів	67
Ярьоменко С.Г., к.г.н., ст. викладач	
Особливості практичної підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму	70
Малишко В.С., к.е.н., доцент;	
Танасюк І.М., к.е.н., доцент;	
Шинкаренко В.М., к.е.н., доцент	
«Перехресний вступ» як нова освітня технологія в напрямку євроінтеграції	73
Саенсус М.А., к.э.н., доцент	
Маркетинговая стратегия продвижения бренда университета на рынке образовательных услуг	76
Кузнєцова Л.В., д.е.н., професор	
Стратегічне управління якістю освітнього процесу	79
Кравченко В.О., к.е.н., професор	
Сучасні підходи до формування освітніх програм магістрів	81
Кузнєцова І.О., д.е.н., професор;	
Карпенко Ю.В., к.е.н., доцент	
Удосконалення методики викладання лекційного матеріалу у відповідності до стандартів підготовки фахівців з вищою освітою	83
Гордєєва О.В., ст. викладач	
Стандарти формування правового мислення бакалаврів і магістрів в умовах євроінтеграції	85
Спридонова Л.К., к.псих.н., доцент	
Психологічні аспекти формування особистісних якостей майбутніх фахівців з економіки	87
Молла М.Г., к.е.н., ст. викладач;	
Орленко О.М., викладач	
Іноземна мова як пріоритет в сучасній підготовці фахівців з економіки ..	89
Йолкіна О.В., к.е.н., ст. викладач	
Значення іноземної мови у підготовці бакалаврів і магістрів з економіки	91
Сиротенко Н.А., к.е.н., доцент	
Особливості викладання навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» для студентів ОКР «бакалавр» і «магістр»	93
Кунділовська Т.А., к.т.н., доцент	
Формування професійних компетенцій магістрів з експертизи товарів ...	95
СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ	97
Якуб Е.С., д.ф-м.н., професор	
Роль компьютерных технологий в формировании компетенций современного экономиста	98

Сафонов В.В., к.э.н., преподаватель Формирование компетенций экономиста с помощью современных технологий	101
Бублик В.В., викладач Сучасні інформаційні технології в процесі навчання та як один із методів перевірки індивідуальної роботи студентів	104
Райлян О.Г., викладач Smart-технології: нові можливості у викладанні правових дисциплін	107
Макуха С.М., к.е.н., доцент Увага студентів як предмет впливу викладача	110
Жердецька Л.В., к.е.н., доцент Науково-методичні засади міждисциплінарного кейсу «Обґрунтування антикризових заходів в умовах негативного впливу системних ризиків»	113
Сулим О.В., к. філос. н., доцент Шляхи вдосконалення логічної культури студентів-економістів у ході вивчення філософії	116
Заволока С.І., ст. викладач Впровадження новітніх технологій у процес навчання іноземної мови ...	119
Бадюл Л.М., ст. викладач Практичне застосування передового науково-методичного досвіду з метою удосконалення рівня володіння іноземною мовою у професійному середовищі	122
Шинкаренко В.М., к.ф.-м.н., доцент; Чернишев В.Г., к.ф.-м.н., доцент Інформаційні технології у викладанні навчальної дисципліни «Економетрія»	125
Артеменко О.А., ст. викладач До питання про викладання навчальної дисципліни «Політична економія»	128
Симоненко С.П., к.філос.н., доцент Соціальний контроль як чинник формування морально-психологічних якостей сучасного студентства	131
Мужайло В.Д., к.е.н., доцент ОТЕУ КНТЕУ Сучасна лекція як важливий чинник підвищення якості економічної освіти	134
Янковий О.Г., д.е.н., професор; Кошельок Г.В. к.е.н., доцент Інформаційне забезпечення щодо проведення тренінгу в умовах навчально-тренінгового підприємства	137
Грінченко Р.В., к.е.н., доцент Застосування сучасних комп'ютерних програм при навчанні студентів ..	139
Чернецька Ю.А., к.е.н., викладач Вебінар як форма дистанційного інтерактивного навчання	141

Чередниченко Г.А., к.е.н., доцент	
Міждисциплінарний тренінг з економічної теорії: мета і особливості	143
Каратнюк А.М., аспірант	
Використання case-study у навчанні економістів в рамках навчальної дисципліни «Інтернет технології в банківській і фінансовій сфері»	145
Пудичева Г.О., к.е.н., викладач	
Застосування методу «кейс-стаді» в професійній підготовці фахівців-економістів	147
Карпенко Н.В., ст. викладач	
Використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі	149
Єрмакова О.А., к.е.н., доцент	
Методичні підходи до проведення інтерактивної лекції	151
Меджибовська Н.С., д.е.н., професор	
Використання кейс-методу при викладанні навчальної дисципліни «Електронна комерція»	153
Бондар Д.О., викладач	
Перспективи викладання навчальної дисципліни «Цифрові гроші»	155
Орлов Є.В., к.ф.-м.н. доцент;	
Чернишев В.Г., к.ф.-м.н. доцент	
Щодо впровадження програмного забезпечення для контролю знань з математичних дисциплін	157
Місько Г.А., к.е.н., доцент	
Програма «1 С: Бухгалтерія 8» як інструмент формування компетенцій сучасного менеджера	159
Юшкевич Ю.С., к.філос.н., ст. викладач	
Проблеми та шляхи підвищення ефективності самостійної роботи студентів з філософських дисциплін в контексті інформатизації освіти ..	161
Богач О.В., к.п.н., доцент	
Кейс-стаді як форма самостійної роботи студентів під час опанування психологічних дисциплін	163
Гловацкая Е.П., ст. преподаватель	
Обучение студентов составлению и применению социологического инструментария на практике	165
Коваленко Л.П., ст.викладач	
Інноваційні технології у викладанні навчальної дисципліни «Технологія ресторанного бізнесу»	167
Захарчук В.Г., к.т.н., доцент	
Обґрунтування вимог до розроблення методики проведення експертизи конкретної групи товару	169
Шкурупська І.О., к.е.н., викладач	
Методичні розробки щодо проведення виїзного заняття на виставці	171
Траченко Л.А., к.е.н., доцент	
Молодіжний студентський рух «Допомога споживачу» як основа формування практичних навичок для студентів спеціальності «Експертиза товарів та послуг»	173

Соколов А.В., ст. викладач Використання маркерів здоров'я для оцінки фізичного стану організму та фізичної підготовки студентів	175
СЕКЦІЯ 3. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	177
Козлова Г.М., к.е.н., професор Управління самостійною роботою студентів з позицій сучасних підходів до організації освітнього процесу у ВНЗ	178
Самотоєнкова О.В., к.е.н., доцент; Ольвінська Ю.О., к.е.н., доцент Сучасні вимоги до планування та організації самостійної роботи студентів-магістрантів	182
Баранова В.Г., д.е.н., професор; Шикіна Н.А., к.е.н., доцент Деякі питання щодо організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів	185
Балджи М.Д., д.е.н., професор Методико-педагогічні підходи до самостійної роботи студентів III–IV курсів	188
Гончаренко О.М., д.е.н., доцент; Світлична О.С., к.е.н., доцент Організація самостійної роботи студентів економічних спеціальностей ..	191
Іванова Л.В., к.е.н., доцент Місце самостійної роботи студентів в організації навчального процесу в економічному вузі	194
Артюх О.В., к.е.н., доцент Самостійна робота студентів: загальні положення	197
Шмиголь М.Ф., к.філос.н., доцент Гуманітарна освіта: проблеми та виклики	200
Муренко Т.О., к.е.н., доцент Самостійна робота студентів в умовах інформатизації освіти та використання Інтернет-мереж	203
Васютинська Л.А., к.е.н., доцент; Слатвінська М.О., к.е.н., доцент Реалізація компетентнісного підходу в організації самостійної роботи студентів вищого навчального закладу	206
Белінська О.В., к.е.н., доцент; Ілюхіна Н.П., к.е.н., доцент; Обнявко О.В., к.е.н., доцент; Шерер І.Л., к.е.н., доцент Аспекти управління самостійною роботою студентів для формування професійних компетенцій	209

Богданова Т.І., к.е.н., доцент Формування завдань до СРС на основі компетентнісного підходу	212
Гамма Т.М., к.е.н., доцент Стимулювання самостійної роботи магістрів в умовах модернізації вищої освіти	215
Семенов В.Ф., д.е.н., професор; Басюк О.В., к.е.н., доцент Роль співвідношення індивідуальної й групової мотивації самостійної роботи студентів	218
Малишко В.С., к.е.н., доцент; Шинкаренко В.М., к.ф.-м.н., доцент Сучасні технології організації самостійної роботи студентів-заочників ..	221
Кубік В.Д., ст. викладач; Обнявко О.В., к.е.н., доцент; Чернишова Л.В., к.е.н., доцент Методика оцінювання та інструменти стимулювання самостійної роботи студентів-магістрантів облікового напрямку підготовки	224
Оніщенко Ю.І., к.е.н., доцент Самостійна робота студентів: організація та стимулювання	227
Черкашина Т.В., к.е.н., доцент Самостійна робота студентів як важлива складова фахової підготовки бухгалтерів бюджетних установ	230
Старенька О.М., викладач Організація контролю самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі	233
Збрицька Т.П., к.е.н., доцент Стимулювання самостійної роботи студентів та її ефективність	236
Купрата Н.Я., к. філол. н., доцент Система самостійної роботи над мовою професії	239
Красовський В.М., к.іст.н., доцент Творча контрольна робота у контексті пошуку нових форм перевірки знань студентів із історичних навчальних дисциплін	242
Кона В.М., к. філос. н., доцент Індекси здоров'я – складові до самостійних тренувальних занять з фізичного виховання та спорту	245
Долинська Т.В., ст. викладач Методичні аспекти організації самостійної роботи студентів спеціальної медичної групи ВНЗ засобами фізичного виховання	249
Коваленко В.В., д.е.н., професор Роль і місце самостійної роботи студентів в організації навчального процесу відповідно до закону України «Про вищу освіту»	253
Тарасевич Н.В., к.е.н., доцент Самостійна робота студентів як чинник покращення навчального процесу	255

Кіршо С.М., к.філол.н., доцент	
Сучасні інтерактивні форми організації самостійні роботи студентів	257
Ковальська Н.А., викладач	
Роль і місце самостійної роботи студентів у формуванні професійних компетенцій	259
Дуранова Т.А., ст. викладач	
Особливості організації самостійної роботи у системі професійної підготовки фахівців-економістів	261
Перепельчук Т.В., ст. викладач	
Роль самостійної роботи студентів у формуванні професійної компетентності фахівців з економіки	263
Притула Н.В., к.н.держ.упр., ст. викладач	
Організація та контроль самостійної роботи студентів у магістратурі	265
Лоханова Н.О., д.е.н., професор	
Особливості організації самостійної роботи студентів-магістрантів спеціальності «Облік і аудит»	267
Добрунік Т.П., к.е.н., доцент	
Самостійна робота студентів як чинник підвищення якості підготовки фахівців з бухгалтерського обліку	269
Гострик О.М., к.е.н., доцент;	
Малишко В.С., к.е.н., доцент	
Використання сучасних засобів інтерактивного навчання в самостійній роботі студентів спеціальності «Прикладна економіка»	271
Серєєва О.С., к.е.н., ст. викладач;	
Марієнко Т.М., методист	
Формування компетенцій з навчальної дисципліни «Гроші та кредит» для студентів КЕФ та ОЕФ	273
Вдовіна Т.Д., ст. викладач;	
Колесник О.І., викладач	
Удосконалення самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності»	275
Долинська В.І., ст. викладач	
Творчі завдання як вид самостійної роботи студентів	277
Іоргачова М.І. к.е.н, ст. викладач;	
Коцюрубенко Г.М., к.е.н, ст. викладач	
Особливості проектування завдань для самостійної роботи студентів-магістрантів	279
Гейна О.В., к.фил.н., доцент	
«Языковое портфолио» как современная форма организации самостоятельной работы студентов	281
Новицький М.В., к.е.н., ст. викладач	
Мотивація студентів до самостійної роботи як чинник досягнення ефективності навчального процесу	283

Сментина Н.В., к.е.н., доцент	
Стимулювання самостійної роботи студентів-магістрантів із залікових дисциплін	285
Шикіна О.В., к.е.н., ст. викладач	
Мотивація самостійної роботи студентів	287
Клевцєвич Н.А., к.е.н., доцент	
Значення навчально-методичної літератури для самоорганізації навчальної діяльності студентів III–IV курсів	289
Доценко О.В., ст. викладач	
Методичне забезпечення як складова самостійної роботи студентів	291
Осичка О.В., к.псих.н., ст. преподаватель	
Организация самостоятельной работы студентов с использованием интернет-технологий на базе платформы MOODLE	293
Нікітченко О.О., ст. викладач	
Індивідуальне завдання як складова практичної підготовки студентів-магістрантів	295
Сорока О.В., к.е.н., доцент;	
Кривцова М.С., к.е.н., викладач	
Роль та місце викладача в самостійній роботі студентів-магістрантів	297
Михайлюк О.Л., к.е.н., доцент	
Використання Інтернет-ресурсу для самостійної роботи студентів перших курсів	299
РЕКОМЕНДАЦІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ОНЕУ «МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»	302

**ВСТУПНЕ СЛОВО РЕКТОРА УНІВЕРСИТЕТУ, Д. Е. Н., ПРОФЕСОРА,
ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ ЗВЕРЯКОВА М. І.**

Модернізація системи освіти в Україні є нагальною проблемою, яка постає перед усім суспільством і освітянами зокрема. Законом «Про вищу освіту», наказами профільного міністерства визначено вектор цих змін: автономізація вищих навчальних закладів і запровадження ефективної системи незалежного оцінювання якості освіти. Відповідальним кроком на цьому шляху стало затвердження нового переліку галузей знань і спеціальностей. Усе це потребує складної і напруженої роботи всіх фахівців вищої школи та освітян нашого університету.

Головним завданням науково-методичної конференції є узагальнення досягнень та опрацювання нових підходів до планування й організації освітнього процесу університету в умовах змін, які декларує Закон України «Про вищу освіту». Тому на порядку денному конференції передбачено обговорення питань формування стандартів підготовки фахівців відповідно до нового переліку спеціальностей, застосування сучасних моделей навчання, модернізація форм і методів організації самостійної роботи студентів.

Особливо актуальним у межах формування стандартів підготовки фахівців є питання щодо складання освітніх програм за новими спеціальностями та спеціалізаціями. Це потребує копіткої роботи не тільки випускових, але й усіх інших кафедр, які задіяні в освітньому процесі університету.

Сьогодні важко уявити педагогічний процес без інтерактивних методів навчання (ділових ігор, кейс-методу, проектного методу, тренінгів тощо), які підвищують ефективність освітньої діяльності і стають складовими сучасних освітніх технологій, упровадження яких є головним чинником підвищення якості вищої освіти. Сучасний етап розвитку цього процесу характеризується переходом до міждисциплінарних моделей навчання. Передумовою такого переходу в нашому університеті стало створення у 2013 році навчально-

тренінгового підприємства як віртуального інформаційного середовища для проведення тренінгу щодо ранньої професійної адаптації майбутніх бакалаврів з економіки в період навчально-економічної практики студентів 3-го курсу, а також міждисциплінарного тренінгу за фахом, у ході якого студенти 4-го курсу досить глибоко осягають особливості своєї майбутньої професії. Актуальним завданням випускових кафедр сьогодні є розробка міждисциплінарних тренінгів за спеціальностями магістерського рівня.

У сучасній вищій школі навчальний процес повинен базуватися переважно на самостійній праці студентів, інакше неможливо підготувати активну особистість, фахівця-економіста, необхідного сучасному суспільству й виробництву. Тому питання модернізації форм і методів організації самостійної роботи студентів (СРС) є ключовими щодо системних змін у вищій освіті.

Інноваційні кроки у сегменті СРС у нашому університеті потребують ретельного перегляду змісту індивідуальних завдань, засобів контролю і самоконтролю, урізноманітнення електронних засобів навчання, розрахунку трудомісткості виконання різних видів самостійної роботи та ін.

Хочу довести до вашого відома, що наше Міністерство створює Науково-методичну раду, оголосило конкурс до участі в науково-методичних комісіях, які будуть розробляти нові стандарти та виписувати компетенції випускників. Професорсько-викладацький склад нашого університету не залишається осторонь цього процесу: свої пропозиції щодо участі в цих структурах університет направив у відповідні інстанції.

Модернізація вищої освіти – це не формальні зміни, а кардинальні зрушення, спрямовані на покращання якості освіти відповідно до запитів суспільства, часу і світових стандартів. Від якості економічної освіти залежить підготовка кадрів для реформування економіки, тому ми маємо усвідомлювати відповідальність і перед студентами – майбутніми фахівцями, і державою.

Бажаю всім учасникам конференції успішної і плідної роботи!

СЕКЦІЯ 1

***ФОРМУВАННЯ СТАНДАРТІВ ПІДГОТОВКИ
БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ ВІДПОВІДНО
ДО НОВОГО ПЕРЕЛІКУ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ***

М.І. Зверяков
д.е.н., професор;
Т.Б. Кублікова
к.е.н., професор

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ОНЕУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Необхідність модернізації системи вищої освіти України, її вдосконалення й підвищення рівня якості є найважливішою проблемою сьогодення, яка значною мірою обумовлена процесами глобалізації. Реформування вищої освіти відповідно до вимог сучасності – комплексне завдання. Цілком очевидно, що вирішення цієї проблеми значною мірою залежить від організації ефективної системи:

- управління вищої освіти країни: правильності вибору управлінських стратегій, успішності реалізації функцій управління, своєчасності та ефективності управлінських рішень тощо;

- управління освітньою діяльністю у ВНЗ: зміну форм і методів освітнього процесу; підвищення якості навчання студентів; постійне підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу; забезпечення мобільності студентів.

У нашому університеті успішно функціонує розгалужена система забезпечення якості освітнього процесу. Комплексний підхід до проблем побудови ефективної системи забезпечення якості освітньої діяльності та шляхів їх вирішення забезпечує Програма розвитку ОНЕУ на 2015-2020 рр. та діюча система моніторингу за її складовими:

- розробкою та періодичним переглядом освітніх програм;
- оцінюванням навчальних досягнень студентів та якістю проведення навчальних занять;
- якістю кадрового забезпеченням освітньої діяльності;

- навчально-методичним забезпеченням освітньої діяльності та організацією самостійної роботи студентів;
- наявністю інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- забезпеченням публічності інформації про освітні програми;
- наявністю системи запобігання академічного плагіату у здобувачів вищої освіти.

Найбільш актуальні питання сьогодення щодо забезпечення якості освітнього процесу в університеті та шляхи їх вирішення викладено нижче.

1. Розробка, моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм

Розробка стандартів освітньої діяльності та стандартів вищої освіти мають стати пріоритетами на найближчу перспективу щодо формування системи забезпечення якості вищої освіти.

В університеті розроблені та затверджені рішенням Вченої ради університету *тимчасові стандарти вищої освіти* за новим переліком спеціальностей (*НМК МОНУ, на яких покладена відповідальність за розробку стандартів вищої освіти, ще не сформовані*), до складу яких увійшли: *освітні програми (нормативна частина), профілі зі спеціальностей за рівнями підготовки, навчальні плани на 2016-2020 рр. (нормативна частина)*.

Освітні програми розроблялись з урахуванням нормативів та рекомендацій щодо проектування *студентоцентризованих* освітніх програм, міжнародних зразків щодо структури та змісту освітньої програми Євробакалавра та Євромагістра, розроблених Національною академією педагогічних наук у взаємодії з МОНУ та Національним Темпус/ Еразмус+ офісом. Були враховані вимоги студентів щодо скорочення кількості контрольних заходів, дублювання дисциплін. Так, у проектах Навчальних планів зі спеціальності «Облік та оподаткування» за допомогою агрегації дисциплін була зменшена їх кількість до 11.

Одним із важливих етапів проектування освітньої програми є *визначення її профілю*. НМК були розроблені профілі освітніх програм. У них були

сформульовані цілі та завдання освітніх програм, визначені загальні та фахові компетенції, підходи до викладання та система оцінювання знань, визначені кінцеві результати навчання та потенційна здатність до працевлаштування випускника програми.

Вільний вибір студентів (25 % від загального обсягу годин) у нових освітніх програмах реалізується з третього курсу навчання у вигляді спеціалізацій чи пакетів із дисциплін. ***Звертаю увагу, що освітні програми спеціалізацій не можуть формуватися простим (механічним) додаванням (!) певних навчальних дисциплін спеціалізації до обов'язкових навчальних дисциплін.*** Відтак, кожна освітня програма спеціалізації – окрема індивідуальна композиція навчальних дисциплін, методів, результатів навчання, які в сукупності забезпечують як нормативні, так і додаткові результати навчання та компетентності випускника освітньої програми.

На сьогодні освітні програми та Навчальні плани в частині професійної спрямованості для кожної спеціальності розробляються Науково-методичними комісіями зі спеціальностей ***із залученням представників загальноосвітніх кафедр***, склад якої було оновлено та затверджено ВР університету згідно з новим переліком спеціальностей. До складу відповідно до «Положення про НМК зі спеціальності» увійшли декан факультету, завідувачі випускових кафедр, провідні фахівці з даної спеціальності підрозділу. На жаль, до складу жодної комісії ***не було включено представників роботодавців та студентського самоврядування.***

Важливою складовою стандарту вищої освіти університету є розробка ***Навчальних програм дисциплін.*** Навчальні програми дисциплін розробляються та щорічно оновлюються на кафедрах, але остаточний аналіз та затвердження покладається на Науково-методичну комісію зі спеціальності.

Це дуже відповідальна сходинка, на якій необхідно ретельно проаналізувати:

- цілісність освітнього матеріалу;

➤ забезпечення професійної спрямованості (компетенцій) змісту навчання;

➤ попередження дублювання;

➤ урахування міждисциплінарних зв'язків.

На жаль, саме *безвідповідальне ставлення НМК зі спеціальностей* на цьому етапі призводить до таких негативних наслідків у навчальному процесі, як дублювання дисциплін, відсутність належної практичної складової, порушення структурно-логічних зв'язків між дисциплінами в навчальному плані.

Перегляд освітніх програм відбувається в університеті кожного року. В результаті започатковуються нові спеціальності – спеціалізації, коригуються ліцензійні обсяги зі спеціальностей. Критерії перегляду формулюються як у результаті зворотного зв'язку із науково-педагогічними працівниками, студентами, випускниками і роботодавцями, так і внаслідок прогнозування розвитку галузі та потреб суспільства, нормативів МОНУ.

Разом з тим, з метою вдосконалення процедур та заходів з моніторингу, періодичного перегляду освітніх програм необхідно:

➤ удосконалити процедуру рецензування та регулярного перегляду освітніх програм із залученням зовнішніх експертів, організацій роботодавців або представників ринку праці;

➤ урегулювати процедуру отримання та розгляду науково-методичними комісіями зі спеціальностей пропозицій від студентського самоврядування щодо коригування освітніх програм;

➤ розробити процедуру вибору студентами окремої навчальної дисципліни, зокрема з тих, що пропонуються для інших спеціальностей.

Системний підхід до процесу розроблення та реалізації освітніх програм, їх постійний моніторинг і вдосконалення *позитивно відзначиться* на показниках: рівня актуальності освітніх програм; задоволеності студентів (випускників); індексу працевлаштування випускників; участі в міжнародних програмах підготовки; рейтингу за оцінками роботодавців.

2. Оцінювання навчальних досягнень студентів, якість проведення навчальних занять

В університеті впроваджено системний підхід до контролю знань студентів, якості проведення навчальних занять. Розроблена методика оцінювання навчальних досягнень студентів, рейтингова система оцінювання знань, що постійно оновлюється залежно від змін, які відбуваються в освітній діяльності університету чи вищої освіти в країні.

Вимоги до коригування рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень студентів сьогодні пов'язано зі зменшенням навчального навантаження у викладачів та відповідним збільшенням навчального часу на самостійну роботу студентів, а також із пропозиціями студентів – підвищення бальної оцінки за їх роботу протягом семестру. На наш погляд, пропонуючи чергові зміни до чинної рейтингової системи, ми повинні усвідомлювати таке:

- оцінювання студентів – один із найважливіших елементів вищої освіти, що має значний вплив на його майбутню кар'єру;
- оцінювання не повинне перетворюватись на самоціль, створювати складні бюрократизовані процедури там, де достатньо виконувати мінімальні вимоги;
- оцінювання дає важливу інформацію про ефективність викладання та самостійну роботу студентів;
- сума оцінок, накопичених за певний період навчання, є кількісним показником якості роботи студента, тому необхідно вказувати умови, за яких студент набиратиме найбільшу кількість балів;
- рейтингова система повинна забезпечувати необхідну індивідуалізацію відповідно до специфіки навчальних дисциплін та очікуваних результатів навчання за спеціальністю, передбачати право автономії кафедр при встановленні балів за види робіт у карті СРС;

➤ рейтингова система повинна передбачати зворотний зв'язок зі студентом (кожен студент повинен мати можливість дізнатися причини, із яких його успішність була оцінена відповідним рівнем оцінки).

Відкоригована рейтингова система повинна сформувати більш відповідальне ставлення студентів до навчання, **посилити мотиваційний компонент**, зменшити психологічне навантаження на екзамени, запровадити здорову конкуренцію та перетворити систему контролю навчальних досягнень студентів у дієву складову управлінського процесу.

Окремо необхідно розглянути питання удосконалення в університеті **внутрішньої системи моніторингу якості знань студентів випускних курсів**, актуальність цього питання виникає з обговорення пропозицій МОНУ запровадити ЗНО для вступників на магістерські програми. Цього року буде запущено «пілотний» проект для вступників на магістерські програми за спеціальністю «Право».

Важливою умовою функціонування системи оцінювання навчальних досягнень в університеті є постійне оприлюднення її результатів у вигляді підсумкових звітів на офіційному веб-сайті. Також найближчим часом планується, на базі платформи АСУ, після впровадження електронного розкладу, впровадити електронні журнали успішності та відвідування, рейтингові відомості. Це надасть змогу студентам аналізувати накопичення рейтингових балів, а викладачам оприлюднювати їх протягом семестру, а не на останньому занятті.

Розвиток інформаційних технологій та як наслідок зростаюча доступність інформації дозволяють суттєво інтенсифікувати освітній процес в університеті, досягаючи кращих результатів при зменшенні загального обсягу аудиторних занять. Але необхідною умовою є бажання викладачів застосовувати активні методи навчання (проблемні та інтерактивні методи, ділові ігри, практично-орієнтовані кейси, що відображають специфіку виробничої діяльності тощо).

Викладач повинен усвідомити, що зараз відбулася зміна його ролі, він повинен виступати не в ролі джерела знань і не транслятором знань, а

керівником, організатором і консультантом. На жаль, треба визнати, що викладачі не завжди мають необхідну мотивацію до вдосконалення своїх професійних компетентностей відповідно до нових освітніх стандартів та нових технологій, іноді конспекти лекцій дуже застарілі та давно втратили свою актуальність, а до підвищення кваліфікації ставляться з формальних позицій тільки для того, щоб пройти черговий конкурс на посаду.

Мабуть, саме тому студенти висувають вимоги (за результати їх опитування) до впровадження сучасних методик викладання, які враховують індивідуальні особливості студентів; збільшення обсягу практично-орієнтованих видів занять, форм і методів організації самостійної роботи, позааудиторних заходів. Студенти активно відвідують заняття лише тих викладачів, які забезпечують їх активну роботу в аудиторії, використовують нові форми і методи проведення навчальних занять.

Контроль за якістю проведення занять здійснюється на рівні кафедри, деканату, навчально-методичного відділу. Ефективність роботи викладачів у навчальному році щорічно оцінюються на підставі аналізу показників розробленої в університеті *рейтингової системи оцінювання НПП*. Це важливий елемент моніторингу якості освітньої діяльності на кафедрі. Він має високу ефективність у *розвитку мотивації* щодо вдосконалення професійних компетентностей викладачів, морального стимулювання при визначенні їх здобутків на засіданнях вчених рад факультету чи університету.

На сьогодні зміни, що відбуваються у вищій освіті, потребують запровадження нових критеріїв оцінювання роботи викладачів, які б, окрім відомостей про участь у науковій роботі та про кількість наукових і науково-методичних розробок, включала показники, за допомогою яких можна охарактеризувати:

↗ *якість проведення навчальних занять за результатами опитування студентів, випускників, викладачів, які забезпечують дисципліни, що є наступними у структурно-логічній схемі викладання;*

↗ рівень якості та успішності студентів порівняно з результатами за дисциплінами, які викладалися раніше;

↗ аналіз оцінювання успішності студентів за рейтингом упродовж семестру порівняно з результатами на підсумковому контролі;

↗ рівень якості та успішності студентів порівняно з розподілом оцінок по тому ж контингенту студентів на споріднених дисциплінах того ж рівня складності в той самий період часу;

↗ за результатами контролю знань студентів за єдиними екзаменаційними білетами (ректорський контроль).

Необхідно також більш ефективно використовувати результати рейтингової системи оцінювання НПП. На сьогодні завданням кафедр є не тільки **фіксація досягнутих результатів**, скільки виявлення недоліків та проблем (як у розрізі кафедр і викладачів, так і в розрізі програм підготовки) і пошук шляхів їхнього вирішення.

У свою чергу, рейтингові індикатори повинні чітко коригувати з акредитаційними та ліцензійними критеріями до якості кадрового складу з кожної освітньої програми (*критерії, викладені в нових Ліцензійних умовах*). Порівняльні таблиці нормативних значень показників із фактичними повинні аналізуватися щорічно наприкінці навчального року. Відхилення – це і є завдання, що вносяться до індивідуальних планів викладачів на наступний навчальний рік. Виконання викладачем такого індивідуального плану безумовно відобразиться на підвищенні його рейтингових показників. Це і є система, яка б засвідчувала, що викладачі мають відповідну кваліфікацію, високий фаховий рівень, володіють сучасними методиками викладання і використовують найновіші світові досягнення у сфері свого наукового інтересу.

Результати оцінювання роботи викладачів за навчальний рік в обов'язковому порядку повинні враховуватися при розгляді навчального навантаження викладачів, чи використовуватись як важливий аргумент для дострокового припинення трудових відносин із тими науково-педагогічними працівниками, які стабільно демонструють свою професійну нездатність як викладачі.

1. Посилення кадрового потенціалу університету

Найважливішою складовою системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти є ефективна кадрова політика університету. Вимоги до фахового рівня НПП та їх наукових досягнень значною мірою визначають можливості отримання ліцензії для надання освітніх послуг. Саме професорсько-викладацький склад у кінцевому підсумку несе відповідальність за розробку навчальних програм, їх запровадження, якість викладання та оцінювання, забезпечення зворотного зв'язку з роботодавцями, випускниками і студентами.

Кабінетом Міністрів України затверджені постановою від 30 грудня 2015 р. №187 *Ліцензійні умови* провадження освітньої діяльності, з 1 вересня 2017 р. висуваються *нові вимоги до показників кількісного та якісного кадрового забезпечення освітньої діяльності ВНЗ*, а саме:

1. Наявність у складі підрозділу чи кафедри, відповідальних за підготовку здобувачів вищої освіти, *робочої групи (проектної групи)* з НПП, на яку покладено відповідальність за підготовку здобувачів вищої освіти за певною спеціальністю. (*аналог – Науково-методичні комісії зі спеціальності, що створені в університеті у 2014 р.*). Стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи керівника (гаранта) освітньої програми не менше ніж 10 років.

2. *Мінімальний відсоток* визначеного навчальним планом обсягу лекційних годин, що забезпечуються НПП з науковими ступенями та вченими званнями на рівні бакалавра, складає 60%, магістра 75%, із них 10% та 25% відповідно повинні мати науковий ступінь доктора наук або вчене звання професора.

3. Для *формування професійних компетентностей* до проведення лекцій необхідно залучати НПП з досвідом:

- практичної роботи за фахом до 10% на рівні бакалавра;
- дослідницької, управлінської, інноваційної або творчої роботи за фахом до 15% на рівні магістра.

4. Розроблені відповідні критерії, що надають НПП *статус професіонала за фахом* (за останні п'ять років). Необхідно буде вказати відсоток лекційних, практичних, семінарських та лабораторних занять, наукового керівництва курсовими, дипломними роботами, який відповідає не менше ніж *трьом критеріям*, що надаються з відповідного переліку для визнання того, що освітню програму в університеті забезпечують *професіонали за фахом* з:

- дослідницької роботи;
- управлінської роботи;
- творчої роботи;
- практичної роботи.

5. Визначено критерії *рівня наукової та професійної активності НПП*, що мають забезпечувати кожну освітню програму зі спеціальності:

↗ наявність наукової публікації в періодичному виданні, яке включено до наукометричних баз, зокрема Scopus або Web of Science Core Collection, рекомендованих МОН;

↗ наявність наукових публікацій у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України;

↗ наявність виданого підручника чи навчального посібника, рекомендованого вченою радою, або монографії;

↗ наукове керівництво здобувача, який одержав документ про присудження наукового ступеня;

↗ участь у міжнародному науковому проекті/залучення до міжнародної експертизи;

↗ проведення навчальних занять іноземною мовою в обсязі не менше 50 аудиторних годин на навчальний рік;

↗ робота у складі експертних рад з питань проведення експертизи дисертацій МОН або науково-методичних комісій з вищої освіти МОН;

↗ тощо.

6. Інформація про кількісне та якісне кадрове забезпечення освітніх програм, *починаючи з 1 березня 2018 року*, повинна надаватися до Єдиної державної електронної бази з питань освіти та щорічно оновлюватися.

Аналіз повного переліку визначення рівня наукової та професійної активності НПП показав, що практично всі критерії *включені* як індикатори до *рейтингової системи оцінювання* роботи НПП за підсумками роботи в навчальному році.

4. Навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності та організація самостійної роботи студентів

Навчально-методичні комплекси дисциплін (НМКД) є одним із основних елементів науково-методичного забезпечення освітнього процесу. Підготовку НМКД здійснюють викладачі, які відповідають за їх викладання. Аналіз науково-методичного забезпечення освітніх програм здійснюється перед початком нового навчального року Науково-методичною радою (НМР) університету та науково-методичною комісією зі спеціальності. На підставі аналізу формується на наступний навчальний рік план видання навчально-методичної літератури в цілому по університету. Вчена рада університету надає гриф з рекомендацією до впровадження навчальної літератури в навчальний процес на підставі позитивного висновку експертної комісіїю НМР університету. Система налагоджена, але ми маємо поставити перед собою такі запитання:

- ✓ чи не підмінюються в ній якісні показники видання навчальної літератури кількісними;
- ✓ чи вчасно оновлюються НМК (лекції, списки навчальної літератури тощо);
- ✓ чому так мало навчальної літератури, що супроводжують інтерактивні форми навчання – практично-орієнтовані кейси (усього 7 на весь університет);
- ✓ чому так важко впроваджуються новітні засоби підтримки самостійної роботи: комплексні індивідуальні завдання різного рівня складності; кейси, збірники ситуацій, електронні підручники; електронні тренажери?

Самостійна робота дає величезне поле для реалізації студентом індивідуальної відповідальності за якість професійної підготовки залежно від власних зусиль. Важливо зазначити, що в європейських ВНЗ відсоток навчального навантаження, який відводиться на організацію самоосвіти студентів, займає набагато більше годин, ніж на аналогічну роботу у вітчизняних закладах. Більше того, переважна частина робочого часу викладачів, які працюють у вищих освітніх закладах Західної Європи, відводиться саме на забезпечення підтримки організації цієї роботи. Усе більшої актуальності це набуває сьогодні у зв'язку зі зменшенням аудиторного навантаження та збільшенням навчального часу на самостійну роботу студентів (СРС).

Центром сучасних освітніх технологій було ретельно проаналізовано форми і методи організації СРС магістерського рівня: карти СРС; індивідуальні завдання до СРС; завдання до підсумкового контролю. Було організовано відвідування методичних семінарів з питань організації СРС у студентів магістерського рівня. У результаті були виявлені такі недоліки:

- відсутність інформації в картах СРС конкретних термінів її виконання;
- низький рівень індивідуальних завдань для студентів магістерського рівня – реферати, тести, кросворди, презентації;
- затеоретизованість змісту завдань для СРС.

Таким чином, СРС в університеті потребує інноваційних рішень щодо форм і методів її організації, зокрема впровадження:

- ↗ якісного методичного забезпечення – системи комплексних індивідуальних завдань різних рівнів складності;
- ↗ проектних методів роботи в команді;
- ↗ засобів самоконтролю: тестів, пакетів контрольних завдань;
- ↗ урізноманітнення електронних засобів навчання: застосування віртуальних самостійних робіт; електронних тренажерів, вебінарів, електронної пошти, соціальних мереж, системи дистанційного навчання;
- ↗ інноваційних методів оцінювання самостійної роботи студентів;
- ↗ розрахунку трудомісткості виконання різних видів самостійної роботи.

5. Наявність інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом

Для підтримки освітньої діяльності та ефективного управління освітнім процесом в університеті використовуються такі програмні платформи:

➤ **офіційний WEB-сайт** університету – забезпечує прозорість освітньої діяльності, якісне представлення університету у світовому інформаційному просторі про пропоновані освітні програми, присвоєння кваліфікації, оприлюднює результати оцінювання студентів, блоки новин та оголошень, інформацію нормативного характеру;

➤ **електронна бібліотека, створення інституційного репозитарію університету** – важливий сегмент інформаційної системи університету, який надає вільний публічний доступу до наукової інформації, що є важливою складовою наукових досліджень у сучасному глобалізованому світі;

➤ **навчально-інформаційний портал MOODLE** (Modular Object Oriented Distance Learning Environment) – містить електронні навчальні курси для студентів усіх форм навчання, матеріали надані у вигляді різнотипних інформаційних ресурсів (текст, відео, анімація, презентація, електронний посібник). Викладачі мають змогу самостійно створювати електронні навчальні курси і проводити навчання на відстані, збирати та перевіряти завдання, надсилати повідомлення студентам, вести електронні журнали обліку успішності та відвідування;

➤ **автоматизована система управління (АСУ) університетом** – підвищує ефективність управління університетом за рахунок розвитку корпоративної комп'ютерної мережі та створення інтегрованої інформаційно-керуючої системи, автоматизує інформаційно-місткі технології управління та забезпечує достовірною інформацією про стан навчальних, кадрових, навчально-методичних ресурсів, аналітичну обробку, оперативний пошук, передачу й необхідне надання відповідної інформації, що *має стати* ефективним інструментом у руках керівників усіх рівнів для забезпечення якості освітньої діяльності в університеті.

6. Забезпечення публічності інформації про діяльність університету

Рішення та діяльність університету, крім інформації з обмеженим доступом, є відкритими. Інформація про процедури та результати прийняття рішень і провадження освітньої діяльності підлягає обов'язковому оприлюдненню на офіційному WEB-сайті університету та в засобах масової інформації, на офіційних стендах та в будь-який інший спосіб. Оприлюдненню підлягають дисертації осіб, а також відгуки опонентів.

На сьогодні міністерством освіти і науки України рівень відкритості університету для суспільства розглядається як *першочерговий предмет* моніторингу якості вищої освіти цього навчального закладу. Це означає, що аналіз наших інформаційних ресурсів (саме наш офіційний web-сайт) має бути першочерговим завданням моніторингу забезпечення якості вищої освіти в університеті.

7. Забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти

Для якісного функціонування системи запобігання та виявлення академічного плагіату необхідно розробити Положення про заходи щодо недопущення академічного плагіату в ОНЕУ. Це Положення повинно визначити заходи з профілактики плагіату в освітньому процесі, наукових публікаціях і дисертаціях та відповідальність за факт виявлення плагіату, розвиток навичок коректної роботи з джерелами інформації та формування звички до сумлінного дотримання вимог наукової етики, активізацію самостійності та індивідуальності при створенні авторської роботи.

Сподіваємося що проведений сегментний аналіз системи забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти в університеті буде трансформуватися усіма стейкхолдерами освітнього процесу у висновки, на основі яких будуть ухвалюватись відповідні рішення.

Ляліков С.В.
к.е.н., доцент;
Доброва Н.В.
к.е. н., доцент;
Попова О.Г.
методист ВК

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТАНДАРТІВ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ ВІДПОВІДНО ДО НОВОГО ПЕРЕЛІКУ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Новий перелік спеціальностей, затверджений Кабінетом Міністрів України від 29 квітня 2015 року, має не формальне, а змістовне значення. Його твердження вимагає розробки нових стандартів підготовки бакалаврів і магістрів.

Можна сперечатися про те, що цей процес складний і суперечливий.

Наприклад, за Законом України «Про вищу освіту» стандарти вищої освіти розробляються найвищим органом виконавчої влади в області освіти, тобто Міністерством освіти і науки України. Останній лист Міністерства освіти і науки України, стверджує, що стандарти мають бути розроблені вищими навчальними закладами (ВНЗ).

У новому переліку спеціальностей, затверджених Кабінетом Міністрів України Положенням «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, по яких здійснюється підготовка претендентів вищої освіти» від 29.04.2015 № 266, деякі старі спеціальності можуть бути віднесені до декількох новим. Така невизначеність може мати негативні наслідки з точки зору мобільності студентів, а також виділення державного замовлення ВНЗ.

На наш погляд, ВНЗ повинні розглядати і вирішувати ті проблеми, які знаходяться в їх компетенції.

Проблематика формування стандартів підготовки бакалаврів і магістрів украї багатогранна. Робота науково-методичної конференції «Модернізація змісту вищої економічної освіти: проблеми і перспективи» і секції №1

«Формування стандартів підготовки бакалаврів і магістрів у відповідності до нового переліку спеціальностей» має бути присвячена розгляду змін, що відбуваються в освітній сфері, у зв'язку із затвердженням нового переліку спеціальностей.

На наш погляд, для системного аналізу змін в переліку спеціальностей, необхідно виробити найбільш загальні підходи до формування стандартів. Вироблення підходів до формування стандартів дозволить, з одного боку, виявити проблеми, які можуть виникнути в зв'язку з цим, з іншої - намітити шляхи рішення цих проблем. Необхідно побудувати цілісну систему стандартів підготовки бакалаврів і магістрів і визначити механізм її функціонування. Центральним елементом цієї системи є освітня програма.

У Законі України «Про вищу освіту», освітня програма представлена як система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, яка визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть почати навчання за цією програмою; перелік учбових дисциплін і логічну послідовність їх вивчення; кількість кредитів ECTS, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти одержувач відповідного ступеня вищої освіти [1, с. 5].

Освітня програма повинна задовольняти наступним вимогам, які визначені стандартом вищої освіти [1, с. 13]:

- обсяг кредитів ECTS, необхідний для отримання відповідного ступеня вищої освіти;
- перелік компетентностей випускника;
- нормативний зміст підготовки одержувачів вищої освіти, сформульований в термінах результатів навчання;
- форма атестації одержувачів вищої освіти;
- вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Звідси витікає, що основними компонентами освітньої програми є:

1. Перелік спеціальностей і спеціалізацій.

2. Освітня характеристика спеціальності.
3. Навчальний план підготовки бакалаврів і магістрів.
4. Навчальні програми дисциплін, що входять в навчальний план.
5. Нормативні документи і положення, що забезпечують реалізацію освітньої програми.

На наш погляд, структура освітньої програми визначає підходи до її формування. Основними з них є:

- ↪ Змістовний підхід.
- ↪ Кількісний підхід.
- ↪ Структурно-логічний підхід.
- ↪ Компетентностний підхід.
- ↪ Професійно-орієнтований підхід.
- ↪ Адаптаційний підхід.
- ↪ Студенто-орієнтований підхід.

Перераховані підходи утворюють цілісну систему. Її суть полягає в тому, що усі підходи взаємозв'язані між собою. В той же час, кожен з них має свої особливості. Кожен з перерахованих підходів може бути предметом окремого обговорення. Тому ми зупинимось лише на найбільш загальних характеристиках вказаних підходів.

Змістовний підхід. Змістовний підхід визначає перелік спеціальностей, відповідних профілю університету. Визначення профільних для університету спеціальностей украй важливе. Державне замовлення надаватиметься тільки профільним для університету спеціальностям. Важливим елементом змістовного підходу є визначення переліку спеціалізацій, що входять до складу спеціальностей. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», спеціалізації і магістерські програми затверджуються Вченою Радою університету.

При цьому, слід врахувати зміст вже наявних спеціальностей і напрямів підготовки, які стають спеціалізаціями, їх відповідність галузі знань, наукові інтереси кафедр, вимоги працедавців, побажання студентів.

Вибір спеціалізацій і віднесення їх до тієї або іншої спеціальності ускладнювався невизначеністю з боку Міністерства. Наприклад, наявна в Одеському національному економічному університеті (ОНЕУ) спеціальність «Управління персоналом і економіка праці» могла бути віднесена до нових спеціальностей: або до «Економіки», або до «Менеджменту», або до «Підприємництва, торгівлі і біржової діяльності». Ми віднесли її до нової спеціальності «Економіка». Проте, якщо в інших ВНЗ країни ця спеціальність буде віднесена до інших нових спеціальностей, то визначення Державного замовлення стане дуже проблематичним.

Обґрунтування відкриттів спеціалізацій і віднесення їх до тієї або іншої спеціальності є прерогативою методичних комісій університету.

Розподіл студентів по спеціалізаціях здійснюватиметься після двох років навчання. Протягом двох років студенти прослухають базовий для спеціальності курс і навчальні дисципліни кафедр, відповідні обраної ними спеціалізації. При цьому ми не маємо права визначати квоти на окремі спеціалізації. Лімітом може бути існуючий ліцензований обсяг напрямів підготовки (спеціальностей).

Змістовний підхід освітньої програми реалізується у навчальних планах, компетенціях випускників, їх професійній орієнтованості.

Кількісний підхід. Кількісний підхід припускає визначення кількісних параметрів освітньої програми:

- обсяг 1 кредиту ECTS;
- об'єм навчального навантаження;
- семестрове і тижневе навантаження студентів;
- кількість студентів в академічній групі;
- норми часу на виконання навчального навантаження;
- структура обов'язкових і вибіркового дисциплін навчального плану, професійної і практичної підготовки;
- кількість контрольних заходів в семестрі;
- кількість кредитів в семестрі і в навчальному році.

Особливу роль в кількісному підході грає ліцензований обсяг підготовки спеціальності і спеціалізацій. Нинішній перелік спеціалізацій є, значною мірою, перехідним. Ліцензійний обсяг підготовки за новими спеціальностями формується як сума обсягів раніше існуючих напрямів підготовки бакалавра і спеціальностей магістратури. Наприклад, спеціальність «Економіка» включає 4 спеціалізації:

- «Загальна економічна теорія» – 25 ліцензійних місць;
- «Прикладна статистика» – 25 ліцензійних місць;
- «Економічна кібернетика» – 25 ліцензійних місць;
- «Управління персоналом і економіка праці» – 50 ліцензійних місць.

Загальний ліцензійний обсяг підготовки за спеціальністю «Економіка» складе 125 чоловік. Хоча, за логікою речей, повинно бути навпаки. Встановлюється ліцензійний обсяг спеціальності, а потім здійснюється розподіл по спеціалізаціях. Це виявиться можливим після акредитації нових спеціальностей.

Ці та інші кількісні характеристики освітньої програми визначені централізовано (нормативними актами Міністерства освіти і науки України), а також нормативними документами ОНЕУ, затвердженими Вченою Радою університету.

Структурно-логічний підхід. Структурно-логічний підхід реалізується, передусім, у навчальних планах спеціальностей і спеціалізацій.

Існують певні правила складання навчальних планів, які напрацьовувалися протягом багатьох років. Вони знаходили вираження в освітньо-професійних програмах (ОПП). Оскільки, за новими правилами ОПП розробляються ВНЗ, університет пропонує свій варіант структури навчального плану. На наш погляд, структура плану бакалавра повинна включати наступні блоки.

1. **Обов'язкові навчальні дисципліни гуманітарної і загальноекономічної підготовки галузі знань.**

2. Обов'язкові навчальні дисципліни циклу професійної і практичної підготовки.

3. Навчальні дисципліни спеціалізації (як вибіркова складова).

4. Практична підготовка (тренінги, практика, виконання і захист випускної або дипломної роботи).

У структуру навчального плану магістра мають бути включені наступні складові.

1. Цикл професійно-орієнтованої соціально-економічної підготовки.

2. Цикл професійної і практичної підготовки.

3. Цикл науково-дослідної підготовки (для магістрів наукового напрямку).

4. Цикл практичної підготовки.

5. Державна атестація.

При складанні навчальних планів слід врахувати ряд вимог:

➤ необхідно визначити базову для спеціальності дисципліну, яка визначає фундаментальні положення спеціальності і дисципліни спеціалізацій;

➤ включити в учбовий план обов'язкове вивчення іноземної мови. У бакалавраті вивчення іноземної мови повинно бути упродовж восьми семестрів. Така необхідність пояснюється вимогою до випускників для складання екзамену з іноземної мови рівня B2.

➤ слід встановити рекомендований мінімальний обсяг (4 кредити) дисципліни. Така вимога пов'язана: по-перше, зі зменшенням кредиту з 36 годин до 30 годин; по-друге, визначається необхідністю скорочення контрольних заходів.

Структурно-логічний підхід припускає визначення логічної послідовності вивчення навчальних дисциплін. Це відноситься до усіх блоків навчального плану. Особливе значення така послідовність має для професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Значущість цієї послідовності полягає у тому, щоб:

- визначити базову навчальну дисципліну і «просунуті» навчальні дисципліни для спеціальності і спеціалізації;

- максимально виключити дублювання матеріалу у рамках бакалаврату і магістрати;
- врахувати підвищення ролі самостійної роботи студентів;
- підвищити практичну спрямованість підготовки бакалаврів і магістрів;
- акцентувати увагу на компетенціях майбутніх випускників.

Компетентностний підхід. Компетентностний підхід виступає як концептуальна основа змісту, форм і методів навчання.

Під компетентністю слід розуміти динамічну комбінацію знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і цивільних якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну і наступну учбову діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [2, с. 35].

Відмітними характеристиками компетентностного підходу є [2, с. 33]:

- орієнтація на формування особистості фахівця, професіонала;
- міждисциплінарна модель навчання;
- інтерактивні форми навчання;
- професійно-орієнтована спрямованість;
- результат навчання описується компетенціями.

Основою компетентностного підходу є Національна рамка кваліфікацій. Структурною одиницею Національної рамки кваліфікацій виступає кваліфікаційний рівень (для університетів – це бакалавр і магістр).

На наш погляд, існує 2 рівні аналізу компетентностного підходу.

Перший рівень аналізу – це аналіз освітньої програми в цілому. Необхідно визначити: наскільки освітня програма, включаючи усі її складові, відповідає вимогам підготовки фахівця.

Другий рівень аналізу показує наскільки кожна із складових освітньої програми, реалізує загальну спрямованість підготовки фахівця. Це відноситься, передусім, до навчальних дисциплін, робочих програм кожної з них.

Перший рівень розглянутий при детальній характеристиці підходів до складання освітньої програми.

На другому рівні, на наш погляд, найбільш складною і важливою проблемою є відповідність навчальних дисциплін формуванню компетенцій фахівця.

До структури навчальних планів бакалаврів і магістрів включені навчальні дисципліни:

- індиферентні до різних спеціальностей і спеціалізацій (наприклад, фізичне виховання; комп'ютерна підготовка; у певному значенні, іноземна мова);
- що формують світогляд і цивільні якості випускника (наприклад, філософія, історія, соціологія і ряд інших);
- що забезпечують вивчення професійно-орієнтованих навчальних дисциплін.

Останній пункт має дуже важливе значення для формування компетенцій випускників. До навчального плану включені навчальні дисципліни, які формують професійні навички економістів будь-якої спеціальності: бухгалтерський облік, фінанси, маркетинг тощо. Залежно від спеціальності, вони виступають або як профілюючі, або як такі, що забезпечують вивчення професійно-орієнтованих навчальних дисциплін. Ці навчальні дисципліни об'єднані в блоці «Обов'язкові дисципліни циклу професійної і практичної підготовки спеціальності».

Для визначення місця і значущості тієї або іншої навчальної дисципліни в структурі навчального плану бакалаврів і магістрів, необхідно визначити: які саме компетенції отримає студент при її вивченні, з одного боку; з іншого боку, необхідно визначити яким чином конкретна навчальна дисципліна формує рівень компетенцій випускника.

Слід визначити логічну послідовність вивчення навчальних дисциплін. Необхідно визначити: наскільки дисципліна, що вивчається, забезпечує

наступну дисципліну, наскільки вона має практичну спрямованість для студента і може бути використана в його практичній діяльності.

Вказані обставини повинні стати предметом діяльності методичних комісій університету, випускаючих і забезпечуючих кафедр.

Професійно-орієнтований підхід. Освітня програма має бути складена так, щоб, з одного боку, врахувати вимоги працедавців сучасного ринку праці. З іншого боку, врахувати наукові інтереси і можливості випускаючих кафедр.

Формами реалізації професійно-орієнтованого підходу виступають: освітні характеристики спеціальностей і спеціалізацій; навчальні плани підготовки бакалаврів і магістрів, передусім, у вибірковій складовій; програми практик; тренінги; тематика і зміст випускних і магістерських робіт. Слід зазначити важливість роботи філій кафедр і Навчально-тренінгового підприємства.

Наукові інтереси кафедр, які реалізуються в комплексних темах, також мають бути безпосередньо пов'язані з навчальним процесом. Наприклад, розробка нових навчальних дисциплін, тренінгів, залучення студентів бакалаврату і магістратури до виконання комплексних тем кафедр.

Адаптаційний підхід. Адаптаційний підхід має двояку спрямованість. З одного боку, виражається в підготовці випускників, адаптованих до вимог сучасного ринку праці, що безпосередньо пов'язане з професійно-орієнтованим підходом. З іншого боку, в адаптації освітньої програми у рамках освітнього простору України і Європи.

Вказані обставини безпосередньо визначені вимогами Болонської декларації, передусім, в плані мобільності студентів, отриманні знань і умінь, компетенцій, що дозволяють отримати роботу як в Україні, так і за кордоном.

Це виражається у:

- координації навчальних планів і освітніх програм ОНЕУ з провідними ВНЗ України і країн Європейського Союзу;
- можливості навчання студентів англійською мовою;
- включенні у навчальні плани іноземної мови в обсязі, що дозволяє скласти екзамен на рівні B2.

В нашому університеті цьому напрямку роботи приділяється увага. Так, на факультеті міжнародної економіки вже створені групи, в яких викладання навчальних дисциплін ведеться англійською мовою. З наступного року на факультеті економіки і управління виробництвом (ФЕУВ) на спеціалізації «Економіка підприємства» також будуть сформовані такі групи. На ФЕУВі на спеціалізації «Економіка підприємства» складається навчальний план підготовки бакалаврів англійською мовою. По закінченню вивчення окремих навчальних дисциплін, ми пропонуємо видавати студентам сертифікат, що буде підтверджувати вивчення даної навчальної дисципліни англійською мовою. На ФЕУВі проводиться факультатив з вивчення іноземної мови. Організований також факультатив з поглибленого вивчення англійської мови і з вивчення другої мови. 10 студентів 1-го курсу ФЕУВа вже вивчають німецьку мову. До нових навчальних планів введено, як обов'язкове, вивчення іноземної мови упродовж усього періоду навчання в обсязі 24 кредитів. Практикується навчання студентів у зарубіжних ВНЗ.

Студенто-орієнтований підхід. Важливість цього підходу полягає у тому, що якщо ми не орієнтуватимемося на думки, можливості і побажання студентів, втім, як і працедавців і кафедр, злагодженої роботи не вийде.

При усьому різноманітті проблем, які виникають в процесі організації навчального процесу, найбільш важливими з них, на наш погляд, являються:

1. Велика кількість навчальних дисциплін, внесених до навчального плану.

У навчальному плані підготовки бакалавра включено близько 60 навчальних дисциплін. Якщо врахувати, що деякі навчальні дисципліни вивчаються упродовж декількох семестрів (наприклад, іноземна мова по нових навчальних планах вивчається 8 семестрів), то кількість навчальних дисциплін у семестрі на межі допустимого. Виникає наполеглива необхідність скорочення кількості навчальних дисциплін і, відповідно, контрольних заходів.

2. Складання графіку навчального процесу, який реалізується у розкладі занять. ФЕУВ, спільно з диспетчерською, спробували скласти розклад занять так, щоб залікові дисципліни вивчалися на початку семестру (до 9-го тижня).

Виняток становлять такі навчальні дисципліни: фізичне виховання, іноземна мова і комп'ютерна техніка. Проте, не завжди це виявляється можливим. Це пов'язано з тим, що є навчальні дисципліни, які на кафедрі читаються обмеженою кількістю викладачів. Отже, неможливо їм спланувати навантаження до 9-го тижня. Виникає необхідність взаємозамінюваності викладачів.

3. *Оцінка знань студентів.* Відповідно до Положення ОНЕУ «Про порядок оцінювання знань студентів бакалаврату ОНЕУ, з урахуванням вимог Болонської Декларації», поточний рейтинг оцінюється 40 балами, а екзамен – 60 балами. Разом з тим, кількість контрольних заходів, що оцінюються 40 балами дуже велика. Якщо ж проаналізувати трудомісткість цих 40 балів, то вона відповідає 100 балам попереднього поточного рейтингу. Крім того, було прийнято рішення про те, що ті розділи навчальних дисциплін, які були здані протягом семестру, виключаються з програми екзаменів, а, отже, з екзаменаційних білетів. Насправді цього немає. Прослідкувати це деканатом практично неможливо. Складається враження, що кафедри умисне ускладнюють життя студентів, знижують показники якості.

4. *Дублювання змісту навчальної дисципліни і структура навчального плану.* Звичайно, повністю уникнути дублювання не вдасться, оскільки одна і та ж проблематика розглядається у різних навчальних дисциплінах під певною точкою зору. Проте, є навчальні дисципліни, які значною мірою повторюють одна одну, оскільки вони читаються на різних кафедрах. Завдання щодо усунення дублювання повинне вирішуватися методичними комісіями університету зі спеціальностей і спеціалізацій. Важливою, на наш погляд, являється завдання структуризації навчального плану дисциплін. У епоху електронних технологій значущість традиційних лекцій знижується. Відповідно, підвищується значення практичних і індивідуальних занять. Структуризація навчального плану дисциплін припускає і розмежування тем навчальних дисциплін, що виносяться на лекції і на практичні заняття. В умовах скорочення часу одного кредиту (з 36 до 30 годин) загальна кількість годин, що відводиться на навчальну дисципліну, зменшується. В зв'язку з цим,

дуже марнотратно одну і ту ж тему розглядати і на лекції, і на практичному занятті. Нестача часу призводить до того, що частина тем взагалі не розглядається або виноситься на самостійне вивчення.

5. Професійна орієнтованість навчальних дисциплін. Дисципліни, що вносяться до навчального плану повинні відповідати спеціальності і спеціалізації. Завданням методичних комісій університету є оптимізація навчальних дисциплін, що вносяться до навчального плану, їх прив'язка до тих компетенцій, які отримують студенти в процесі вивчення. Це відноситься, передусім, до блоку гуманітарної і фундаментальної підготовки. Якщо бути конкретнішим, то це можна віднести до математичного блоку дисциплін. На наш погляд, кафедра математичних методів і аналізу в економіці повинна чітко визначити які компетенції отримують студенти в процесі вивчення математичного блоку і яким чином зміст цих дисциплін забезпечуватиме вивчення професійно-орієнтованих навчальних дисциплін.

6. Адаптація студентів до вимог вищої школи. Навчальний план має бути складений так, щоб студент поступово адаптувався до нових для нього умов. На наш погляд, це повинно виражатися в меншій завантаженості 1-го семестру, вивчення на 1-му курсі навчальних дисциплін що різко не відрізняються від шкільної програми. Не маловажне значення мають і критерії оцінювання навчальних дисциплін, можливість альтернативного набору балів протягом семестру.

Реалізація позначених підходів до формування стандартів підготовки бакалаврів і магістрів, значною мірою дозволить підвищити ефективність навчального процесу, а значить і якість підготовки та конкурентоспроможність наших випускників на ринку праці.

Список використаних джерел :

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.14 р. №1556-VII / Спецвипуск «Баланс-бюджет» №35-36 (499-500), 1 вересня 2014 р. – 78 с.
2. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб. / Г.М. Козлова. – Одеса: ОНЕУ, Атлант ВОІ СОІУ, 2014. – 200 с.

СТРУКТУРА І ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Приєднання України до Болонського процесу, інтеграція в європейські простори вищої освіти і досліджень, прийняття прогресивного Закону України «Про вищу освіту» покликані змінити національну вищу освіту і, зрозуміло, її ключові складники і чинники – освітні програми і відповідні кваліфікації (ступені). А через них і людину, яка, передовсім, має бути особистістю інноваційного типу.

Адекватне конструювання освітніх програм і кваліфікацій у вищій школі надасть можливість вирішити кілька взаємопов'язаних проблем.

По-перше, реально запровадити компетентісний підхід, а через нього студентоцентризм, рішуче відійти від предметоцентризму.

По-друге, забезпечити зрозумілість і порівнюваність результатів навчання, набутих компетентностей і кваліфікацій, ступенів для всіх зацікавлених сторін і в такий спосіб створити надійну основу для європейської і світової інтеграції.

По-третьє, розвинути культуру академічної автономії і творчості вищих навчальних закладів як запоруку стійкого саморозвитку.

По-четверте, підвищити відповідальність за створення власних внутрішніх систем забезпечення якості освітніх програм і кваліфікацій та їх реалізації, що додасть національній і міжнародній репутації українській вищій школі.

По-п'яте, досягти гнучкості, оперативності в реагуванні на різноманітні потреби здобувачів і користувачів вищої освіти.

По-шосте, сприяти запровадженню в освітню теорію і практику сучасних понять, концепцій, принципів і підходів, тобто модернізувати як наукову рефлексію, так і практику реалізації вищої освіти в цілому [1, с. 4].

За новим Законом України «Про вищу освіту» *спеціалізація* – це складова *спеціальності*, що визначається вищим навчальним закладом (науковою

установою) і передбачає профільну спеціалізовану освітню (освітньо-професійну чи освітньо-наукову) програму підготовки здобувачів вищої освіти [2].

Чинні спеціальності вважаються спеціалізаціями, а освітні програми за спеціалізаціями розробляються та затверджуються безпосередньо вищими навчальними закладами (науковими установами), тобто кожен заклад має автономне право створювати та розвивати унікальні освітні програми в межах однієї спеціальності, а також міждисциплінарні освітні програми.

Дана обставина викликає необхідність достатньо працемісткої і багатопланової роботи не тільки випускових але й усіх інших кафедр, що задіяні в освітніх процесах університету. За браком обсягу тез визначимо лише основні складові щодо сучасних освітніх програм, а саме: принципи їх формування, вимоги до їхньої розбудови та відповідну структуру або профіль програми.

1. *У якості основних принципів щодо формування сучасних освітніх програм мають бути визначені такі:*

- системність і сумісність освітніх програм з міжнародними класифікаціями та стандартами вищої освіти;
- науковість і нерозривність процесів навчання, науково-дослідницької роботи і практики управління;
- інституціональність, прогностичність і забезпечення єдиного підходу до розроблення освітніх програм всіх рівнів із обов'язковим урахуванням вимог галузевої рамки кваліфікацій, визначенням критеріїв оцінювання результатів навчання;
- інноваційність, побудова освітніх програм на компетентісній основі відповідно до рівнів Національної рамки кваліфікацій і, як результат, діагностичність результатів навчання;
- корпоративне партнерство і визнання якісної практичної підготовки слухачів необхідною умовою здобуття освітніх рівнів вищої освіти;
- актуальність і відповідність потребам і вимогам ринку праці та застосовуваність для різних форм навчання.

2. *Встановлення чітких вимог до освітньої програми* відповідно до стандартів вищої освіти, а саме:

- обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;

- перелік компетентностей випускника (загальний перелік компетенцій, визначений попередньо у галузевій рамці кваліфікацій), а їх конкретизація має відповідати рівням знань, вмінь, комунікаціям та автономності і відповідальності;

- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;

- форми атестації здобувачів вищої освіти;

- вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;

- вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

3. Головним підґрунтям створення освітніх програм має бути *«Профіль програми»*, що формується за такою структурою:

- Титул (загальна інформація).

- Мета програми.

- Характеристика програми.

- Придатність випускника до працевлаштування та подальшого навчання.

- Стиль викладання та навчання.

- Програмні компетентності.

- Програмні результати навчання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (15.10.2014).

2. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ КЕФ

Новий закон «Про вищу освіту» та інші нормативні документи передбачають створення нових стандартів вищої освіти на принципово нових засадах. Відповідно до цих документів навчальні плани повинні бути сформовані з урахуванням нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Підставою для розробки навчальних планів за спеціальністю є освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма.

Як відомо, навчальний план включає такі елементи:

- ↯ перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС;
- ↯ послідовність вивчення навчальних дисциплін;
- ↯ форми проведення навчальних занять, їх обсяг;
- ↯ графік навчального процесу;
- ↯ форми поточного і підсумкового контролю.

Формою реалізації навчального плану на навчальний рік є робочий навчальний план, який затверджується керівником вищого навчального закладу.

Особливість сучасного етапу функціонування вищої школи полягає у тому, що освітньо-професійна програма має рекомендаційний характер. Крім того, зменшення навчального навантаження науково-педагогічного персоналу супроводжується зменшенням питомої ваги аудиторних занять та збільшенням обсягу та ролі самостійної роботи студентів. При переході до навчального навантаження, яке становить 600 годин, навчальні плани здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями можуть бути змінені шляхом поступового зменшення кількості аудиторних годин орієнтовно до 1/3 від кредиту ЄКТС та збільшення годин на самостійну роботу до 2/3 кредиту ЄКТС

відповідно. При цьому, вищий навчальний заклад може запроваджувати спеціалізації в межах і в спосіб передбачений законодавством.

Така тенденція свідчить про зміну парадигми навчання у вищій школі. Відбувається перехід до студентоорієнтованої моделі, за якою студент може обирати частину навчальних дисциплін та траєкторію навчання. Такі фундаментальні зміни вимагають суттєвих трансформацій у вищій школі. На думку Міністерства науки і освіти України, ті вищі навчальні заклади, які ефективно відреагують на сьогоднішні виклики, стануть сучасними та фінансово стійкими, решта зникне. Крім того, сучасний етап вимагає значно вищих результатів в опануванні іноземних мов як з погляду Євроінтеграції, так і вимог для отримання вченого звання.

Відповідно до змін, які відбуваються у вищій школі, повинні розроблятися навчальні плани за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування». На кредитно-економічному факультеті на рівні бакалавріату необхідним є вирішення таких аспектів проблеми:

- впровадження базової дисципліни, яка повинна стати основою в опануванні спеціальності. Нормативні документи, що регламентують процес розробки навчальних планів, не дають відповіді на питання щодо її змісту, обсягів, форм контролю тощо;

- забезпечення вільного вибору студентами вибіркової частини навчального плану. Закон України «Про вищу освіту» передбачає: вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом в обсязі, що становить не менше 25 відсотків від загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням із керівником відповідного факультету чи підрозділу [1с. 72]. Положення про організацію освітнього процесу повинно конкретизувати процедуру вибору студентами вибіркового дисциплін та встановлювати, яку частку повинні становити вибірково дисципліни з-поміж

професійно-орієнтованих для певної спеціальності, а яка частка відводиться на вільний вибір студента, який може обирати будь-які дисципліни з дисциплін інших спеціальностей;

➤ коригування структурно-логічної схеми дисциплін навчального плану відповідно до сучасних тенденцій розвитку економіки України, потреб роботодавців, наукового потенціалу вищого навчального закладу тощо;

➤ узгодження навчальних планів з Положенням про оцінювання знань студентів, формування розкладу відповідно до наявної матеріально-технічної бази та ін.;

➤ урахування пропозицій органів студентського самоврядування щодо змісту навчальних планів;

➤ навчальні плани повинні забезпечити бакалаврам спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» знання, необхідні для складання іспитів при вступі до магістратури. Ця проблема є дуже важливою для вищої школи. Сьогодні немає відповіді на питання щодо змісту фахового вступного тестування і термінів його впровадження. Але Міністерство освіти і науки України анонсувало про запровадження тестування при вступі до магістратури. Спочатку у 2015-2016 навчальному році це повинен бути пілотний проект, після реалізації якого зміни поширяться на всі інші вищі навчальні заклади.

Отже, можна констатувати, що система вищої освіти України знаходиться на зламі історичних епох та парадигм у навчанні. Це означає, що перед вищою школою постають фундаментальні проблеми, які потребують системного вирішення, зокрема розробки навчальних планів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту»: чинне законодавство (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: Паливода А.В., 2014. – 100 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕРЕЛІКУ ТА ЗМІСТУ ВИБІРКОВИХ ДІСЦИПЛІН З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІКИ

За сучасних умов, організація ефективної підготовки вишами майбутніх фахівців вимагають пошуку шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, розроблення нових методів та організаційних форм взаємодії керівництва навчального закладу, викладача і студента.

Побудова системи освіти в Україні, з урахуванням Закону України «Про вищу освіту» [1], який діє більше року, відбувається на принципово нових соціально-економічних засадах та зумовлює посилення уваги суспільства до підвищення загальноосвітньої, фахової, комунікативної компетенції майбутніх фахівців, забезпечення їхньої конкурентоспроможності. Але, усе частіше лунають думки, що новий закон жодних проблем не вирішив, а деякі навіть і посилив, тому існує необхідність обговорення всього комплексу проблем [2].

У своїй доповіді хочу зосередитися, на однієї з них, а саме, що стосується формування переліку та змісту, так званих вибіркового дисциплін (варіативної частини навчального плану), які гарантуються ст. 62 п. 1 абз. 15 Закону України «Про вищу освіту», що визначає права осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, на вибір навчальних дисциплін у межах відповідної освітньої програми та робочого навчального плану в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти, наказу Міністерства освіти і науки України від 26 січня 2015 р. № 47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік» та листа МОН України від 13.03.2015 № 1/9-126: «Навчальним планом для певної спеціальності має визначатися перелік обов'язкових дисциплін (максимум — 75% від загального обсягу кредитів ЄКТС). Загальний обсяг вибіркового дисциплін має складати не менше 25% від

загального обсягу кредитів ЄКТС. Серед вибірових дисциплін навчальним планом може встановлюватися перелік професійно-орієнтованих дисциплін на вибір для певної спеціальності. При цьому Положенням про організацію освітнього процесу встановлюється, яку частку вибірових дисциплін для студента мають становити вибірові дисципліни з числа професійно-орієнтованих для певної спеціальності, а яка частка відводиться на вільний вибір студента, який може обирати будь-які дисципліни з інших спеціальностей».

Так звані вибірові дисципліни (англ. *electives*) походять із концепції *person-centered teaching* (навчання, орієнтоване на особистість), яку в середині ХХ ст. систематизував американський психолог Карл Роджерс. В її основі лежить принцип, за яким учень або студент бере активну участь у формуванні своєї освітньої траєкторії, обираючи що вчити, як вчити та як оцінювати власні знання [3].

В освітній практиці розвинутих країн існує можливість вибору додаткових навчальних дисциплін так званих майнорів (англ. *minor*) в додаток до мейджерів (англ. *major*) – окремих професійних чи загальних курсів. Причому, в рамках майнору може існувати свій поділ на обов'язкові дисципліни та дисципліни за вибором.

На наш погляд, майнор повинен стати важливою складовою нової освітньої моделі підготовки бакалаврів і магістрів. На відміну від мейджерів, де навчальні дисципліни формують обов'язкові професійні компетенції студента за обраною спеціальністю, майнор – це блок з певної кількості взаємопов'язаних навчальних дисциплін непрофільного для студента напряму підготовки, які розширюють перелік його компетентностей, що в свою чергу, дозволяє майбутнім фахівцям бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Наприклад, майбутній економіст може отримати додаткові знання з програмування та роботою з базами даних, вибравши для вивчення майнор «Інформаційні технології. Бази даних», а майбутній інженер програмного забезпечення може отримати додатковий багаж знань, навичок і

компетентностей з психології або менеджменту, вибравши для вивчення майнор «Психологія» або «Менеджмент». Якщо надати можливість вибору навчальних дисциплін із різних факультетів та кафедр, ми отримаємо інструмент підвищення якості та вмотивованості студента.

Запропонувавши систему отримання сертифікатів за відмінне опанування майнору, який, до речі, можна вказувати при складанні *Curriculum vitae* або резюме, дозволить і університету стати більш привабливими для абітурієнтів.

Для успішної організації сучасного навчального процесу (здебільше це стосується варіативної частини), на наш погляд, необхідно:

1. На кафедрах створити базу вибіркового навчальних дисциплін з повним методичним забезпеченням та запропонувати хоча б по одній пілотній лекції, які мають бути доступні для перегляду у будь-який час на електронних ресурсах університету.

2. На факультетах впровадити систему електронного запису на обрані курси. Зарезервувати, наприклад, один день на тиждень 5 та 6 пари для майнору, який зможуть відвідувати студенти з різних факультетів.

3. Викладачам, спілкуючись зі студентами, проводити неформальне опитування їх майбутніх професійних очікувань та постійно цікавитися сучасними потребами ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради (ВВР) – 2014. – №37-38, ст. 2004. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
2. В. Бахрушин. Закон про вищу освіту: проблеми імплементації. [Електронний ресурс] // Освітня політика. Портал громадських експертів – 2015. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/443>
3. Вибір без вибору: моніторинг вибіркового курсів у державних вишах / Є. Стадний, М. Куделя, Т. Жерьобкіна, А. Безман, М. Кавценюк [Електронний ресурс] / CEDOS аналітичний центр – 2015. – Режим доступу: [//www.cedos.org.ua/uk/osvita/vybir-bez-vyboru-monitorynh-vybirkovykh-kursiv-u-derzhavnykh-vyshakh](http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/vybir-bez-vyboru-monitorynh-vybirkovykh-kursiv-u-derzhavnykh-vyshakh)

РЕФОРМИ ОСВІТИ У СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОЕКТ СВІТОВОГО БАНКУ ДЛЯ КРАЇН СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА STAREP

Щоб мати можливість скористатися іноземними інвестиціями країни Східного партнерства (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова, Україна) повинні прийняти спільну систему формування фінансової звітності підприємств, що відповідатиме правовій системі Європейського союзу.

Задля створення прийнятних умов розвитку інвестиційного клімату, починаючи з 2004 року Світовий банк проводить цілий ряд заходів з метою допомогти головним зацікавленим особам країн Східного партнерства у розробці таких регулюючих інструментів, які дозволять максимально наблизити умови функціонування фінансової звітності до умов ЄС.

Так Світовим банком була започаткована нова програма *«Сприяння розвитку обліку, аудиту та звітності в країнах Східного партнерства»* (STAREP), метою якої є надання допомоги країнам СП у створенні ефективних систем фінансової звітності та аудиту, що відповідають міжнародним стандартам і вимогам європейського законодавства.

Програма STAREP робить значний наголос на створенні інститутів, які необхідні для ефективної роботи з новими законодавчими базами, та на структурі і змісті законодавства у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, підтримке професійних органів бухгалтерського обліку та аудиту у виконанні ними своїх функцій щодо створення професійних стандартів входження у ринок і дисципліни та модернізації систем професійної освіти в університетському секторі та в інших сферах, що утворюють ключові частини нової програми. Програма також приділяє першочергову увагу вивченню досвіду інших країн, які стикаються або стикались з подібними проблемами в реалізації реформ бухгалтерського обліку та аудиту.

До цієї програми Світовий банк залучає широке коло зацікавлених осіб, включаючи міністерства фінансів, професійні організації, викладачів бухгалтерського обліку та фінансової звітності вищих навчальних закладів.

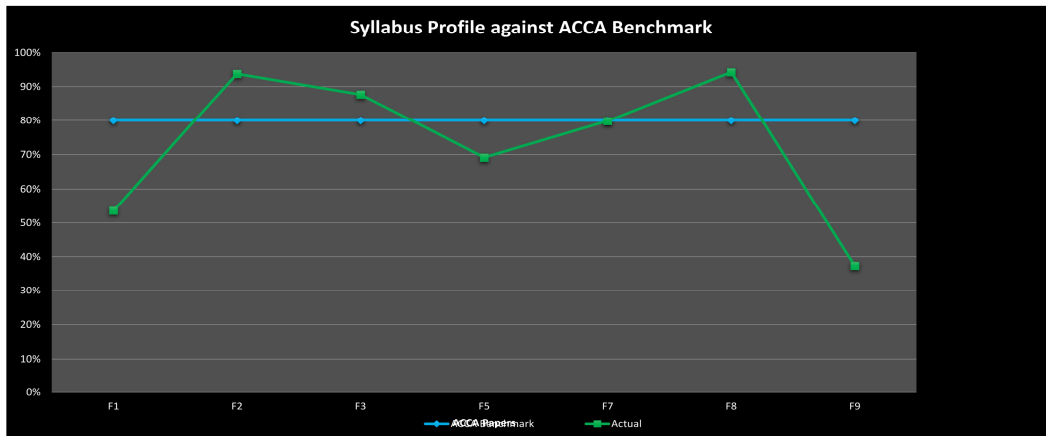
Головною метою засідань робочих груп є спрямування організацій практикуючих бухгалтерів і аудиторів, що займаються питаннями освіти, на визначення і пріоритетні напрями, що потребують особливої уваги в подальшому на національному та регіональному рівнях. В центрі уваги питання, пов'язані з роботою університетського сектора, що вимагають більшого розуміння необхідності інтеграції університетського сектора з роботою професіоналів в галузі бухгалтерського обліку. При цьому, особлива увага повинна приділяється розробці навчальних програм для спеціальностей обліку, аудиту та фінансового менеджменту, що допомагатиме випускникам вищих навчальних закладів мати певні переваги в перспективах працевлаштування.

В ході засідань робочих груп проводилась робота по визначенню поточного стану, який включав в себе аналіз: результатів навчання, методик оцінки, методик викладання та навчання, структури і модулів навчального плану. Основні дискусії велися з приводу наповнення навчальних програм, структур курсів і можливостей акредитації та взаємозаліків за програмами міжнародної сертифікації ACCA, CAP, CIPFA. Багато з країн учасниць вже отримали заліки своїх магістерських програм за фаховою схемою ACCA (Молдова, Грузія), деякі країни знаходяться в процесі акредитації (Азербайджан, Україна).

Учасники зійшлися на думці, що процес перегляду наповнення робочих програм відповідно до програм професійної сертифікації ACCA значно піднімає рівень затребуваності випускників ВНЗ. Представники країн учасниць були залучені в процес аналізу робочих програм своїх університетів на відповідність структурі програм ACCA. були розроблені комплекс з 63 результатів навчання, які потім були укрупнені в 16 сукупностей. Потім деякі університети (КНЕУ) провели профайлинг своїх робочих програм (порівняння з кращою практикою).

Benchmarking analysis results - ACCA profile

Одеський національний економічний університет представить результати профайлінга 26 травня 2016 року на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції».

Отже, прийшов час розбудовувати і національну систему обліку та фінансової звітності у напрямі її інтеграції в міжнародний простір. А значить, треба об'єднати зусилля всіх учасників розбудови системи бухгалтерського обліку, що забезпечить і подальший розвиток професії, і стійкий розвиток економіки. На часі ставити такі вимоги до професійної діяльності бухгалтера й аудитора, які дозволять забезпечити інформаційні виклики прийняття економічних рішень, що сприятимуть стійкості національної економіки. Величезна роль у цьому процесі покладається на вищі навчальні заклади, які готують фахівців з обліку, аудиту та фінансового менеджменту. Звичайно, університети вже працюють у цьому напрямі, однак досвід інших країн і сприяння Світового банку є неоціненними на цьому складному шляху.

Список використаних джерел:

1. Мазіна О. І. Глобалізація економіки потребує змін в системі освіти [Електронний ресурс] – 2014. – Режим доступу: <https://www.knteu.kiev.ua/blog/read/?pid=1134&uk>.
2. Реформи в сфері корпоративної фінансової звітності: ступінь важливості для розвитку корпоративного сектора в Україні / Презентація Анри Фортин, 2015.

МІСЦЕ І РОЛЬ БЛОКУ КОНТРОЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ПІДГОТОВЦІ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ

Відповідно до оновленого у 2015 році переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [1], відбулося перейменування багатьох спеціальностей, серед яких і спеціальність «Облік і аудит», що отримала нову назву «Облік і оподаткування». Зауважимо, що провідники реформи наголошували на необхідності зміни назв окремих спеціальностей, обумовлюючи це потребами адаптації до західної практики. Утім назва згаданої спеціальності у вищих навчальних закладах різних країн значно варіюється. Зокрема, використовуються такі назви, як «Accounting», «Accounting and Auditing», «Accounting and Taxation», «Accounting and Finance», «Accounting, Auditing and Control» тощо. Отже, зазначений аргумент на користь зміни назви спеціальності не є переконливим, оскільки не відповідає дійсності.

Необґрунтоване, на нашу думку, зникнення аудиту з назви спеціальності спричинило нівелювання важливості всього блоку контрольних дисциплін, що викладалися для студентів цієї спеціальності як на бакалаврському, так і на магістерському рівнях. Проблема коректності назви спеціальності не звучала б так гостро, якби не дискусія навколо необхідності викладання контрольних дисциплін для бухгалтерів, що наразі точиться в професійних колах. Так, окремі фахівці висловлюють думку, що бухгалтер з базовою освітою не потребує теоретичних знань з контролю і аудиту. Прихильники цієї точки зору аргументують свою позицію тим, що аудит є вищим щаблем професійного розвитку бухгалтера. Тому відповідні знання можна здобувати вже після завершення вищого навчального закладу і певного практичного досвіду у сфері обліку. Крім того, для отримання сертифіката незалежного аудитора потрібно скласти кваліфікаційні екзамени, а спеціальність здобувача при цьому не має

вирішального значення. Так, претендувати на отримання сертифіката аудитора можуть фахівці навіть різних галузей знань, зокрема з права.

Переконані, що така точка зору є хибною. Насамперед, необхідно виходити з того, що випускник спеціальності повинен бути здатним виконувати професійні роботи і обіймати первинні посади, перелік яких наведено, зокрема, в Класифікаторі професій [2]. Для дотримання високої якості освіти освітньо-професійна і освітньо-наукова програми мають забезпечити здобуття студентом:

- теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю (на рівні бакалавра);
- поглиблених теоретичних та / або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та / або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності (на рівні магістра) [3].

Сьогодні якісний фахівець у сфері обліку і аудиту – це особа, яка володіє загальними і спеціальними знаннями, здатна швидко реагувати на зміни в науці, техніці та технологіях, володіє аналітичним мисленням, соціально-психологічною компетентністю, високою культурою. Кваліфікаційні характеристики, сучасна практика діяльності суб'єктів господарювання, досвід зарубіжних країн дозволяють визначити основні класи професійних завдань, що мають виконувати випускники спеціальності «Облік і оподаткування», до яких, крім облікових, аналітичних, організаційних та етичних, належать і контрольні.

Враховуючи реальну кон'юнктуру ринку праці та можливості працевлаштування, випускники мають отримати компетенції щодо:

- складових системи внутрішнього контролю, її організації та оцінки ефективності функціонування;
- організаційних процедур і методики внутрішнього контролю і аудиту;
- методики зовнішнього і внутрішнього аудиту, у тому числі із застосуванням сучасних інформаційних систем і комп'ютерних технологій

фінансової та податкової звітності господарюючих суб'єктів, а також окремих видів залишків, класів операцій;

- видів супутніх аудиту послуг і володіння необхідними навичками для організації і методики їх виконання;
- основних технічних, методичних і організаційних підходів для здійснення контролю із застосуванням інформаційних систем і комп'ютерних технологій;
- форм, видів, мети, методів і прийомів державного фінансового контролю;
- стадій і процедур контрольньо-ревізійного процесу;
- організаційних і методичних засад аудиту ефективності використання державних коштів тощо.

Відповідно до чинного Класифікатора професій, випускники спеціальності «Облік і оподаткування» потенційно можуть працевлаштуватися на такі посади, пов'язані зі сферою контролю і аудиту: аудитора; головного державного аудитора; головного інспектора державного контролю; головного контролера; головного ревізора; державного аудитора; контролера-ревізора; начальника контрольньо-ревізійного відділу; наукового співробітника (аудит, бухгалтерський облік) тощо [2].

Отже, збереження в навчальних планах підготовки студентів спеціальності «Облік і оподаткування» таких дисципліни, як «Теорія фінансового контролю», «Аудит», «Внутрішній аудит», «Комп'ютерні інформаційні системи в аудиті», «Організація і методика аудиту на підставі Міжнародних стандартів аудиту», «Державний фінансовий контроль», «Державний аудит», «Внутрішньогосподарський контроль», забезпечуватиме якісну професійну підготовку випускників, гарантуватиме їх відповідність кваліфікаційним вимогам, що висуваються до фахівців.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>.
2. Класифікатор професій із змінами, затвердженими наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 02.09.2015 № 1084 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

Баранова В. Г.
д.е.н, професор;
Дубовик О. Ю.
к.е.н., професор

ЩОДО ЯКОСТІ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАГІСТЕРСЬКИХ ПРОГРАМ

Одним з інструментів підготовки фахівців є методичне забезпечення навчальних дисциплін, що викладаються. Науково-методичне забезпечення підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» повинне будуватися на певних принципах і виконувати певні завдання.

До принципів віднесемо:

- затребуваність;
- репрезентативність;
- адаптивність;
- комбінаторність;
- композиційність;
- системність;
- комплексність.

Завдання складаються з:

- забезпечення опанування закладених компетенцій у навчальні дисципліни;
- взаємозв'язу навчальних дисциплін, які викладаються, за певною магістерською програмою;
- використання таких інноваційних технологій, як дослідницькі (проблемно-пошукові); комунікативні (дискусійні); імітаційне моделювання (ігрові); психологічні (самовизначальні); діяльніські (процесні); метод проектів тощо.

Незважаючи на доволі різноманітне методичне забезпечення, питання його якості залишається самим актуальним у комплексі заходів навчального процесу.

Якість як категорія – настільки багатогранне поняття, що до наступного часу немає його загальноприйнятого визначення. Будемо спиратися на наступне розуміння якості відносно методичного забезпечення. Якість методичного забезпечення навчальної дисципліни – це сукупність властивостей наукового, організаційного, інформаційного, ергономічного характеру, які у комплексі забезпечують підготовку фахівця, на якого потребує економіка, та конкурентоспроможного у певній сфері діяльності.

Вважаємо, що при підготовці фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» узагальнюючим критерієм якості методичного забезпечення може стати ступінь розвитку логічного мислення з певної навчальної дисципліни. Досягнення цього можливе, якщо методичне забезпечення:

- ↯ відображає зміст підготовки за фахом дисципліни або розділу, модуля і т. ін., обґрунтування рівня засвоєння. Останнє досягається шляхом тестування. Основним тут є виконання процесних завдань, коли декілька тем або весь матеріал навчального курсу поєднуються в єдине завдання, де результат попередньої роботи є входною компонентою подальшого завдання;

- ↯ містить дидактичний матеріал, адекватний організаційній формі навчання, і дозволяє студенту досягати необхідного рівня засвоєння. Цікавим є застосування презентацій студентами за певними темами (як самостійної роботи або роботи на семінарських заняттях), складання кросвордів та моделювання ситуацій;

- ↯ надає студенту можливість у будь-який момент часу перевірити ефективність своєї праці, самостійно проконтролювати себе і відкоригувати свою навчальну діяльність. Можливим є застосування тест-тренінгів, складання есе, зміни мети наукового завдання, виконання розрахункових завдань;

- ↯ максимально включає об'єктивні методи контролю якості освіти з боку викладачів. У цьому контексті хотілося б зауважити, що застосована система

оцінювання контрольних заходів щодо самостійної та індивідуальної роботи потребує переробки (60 балів – іспит, 40 балів – самостійна робота та інші види робіт). Незначні бали, які зараховуються студенту за самостійну роботу, не стимулюють його до виконання як можна більшої кількості завдань, адже значна «перевага» на боці іспиту. В умовах скорочення аудиторного та загального навантаження на викладачів (до 600 годин) основна увага буде сконцентрована на виконанні самостійної та індивідуальної частини навчальної дисципліни. Тому було б доцільним зрівняти вагомість самостійної та індивідуальної роботи та іспиту (наприклад, 50:50 або 100:100).

Слід зауважити, що ознакою якості науково-методичного забезпечення може служити оцінювання студентами «очікуваних результатів» (зворотний зв'язок). Проведення на кафедрі фінансів анкетування студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» дозволило виявити, що не всі вони отримали очікувані результати від прослуханої навчальної дисципліни. Це дало змогу викладачам не тільки скорегувати теми навчальних дисциплін та їх зміст, але й певним чином відпрацювати їх науково-методичне забезпечення. У цьому напрямку важливим є й зворотний зв'язок з роботодавцями, адже саме вони, у загальному сенсі, «виставляють оцінки» рівню знань студентів. Такими «оцінками» є й рівень працевлаштування студентів за отриманою спеціальністю, й подяки від роботодавців (зауважимо, що кафедра фінансів щорічно отримує такі подяки від податкових органів).

Сучасні виклики у сфері освіти вимагають від викладачів переходу від простого викладання навчального матеріалу до навчання логічного мислення. Саме у цьому напрямку повинно формуватися науково-методичне забезпечення навчальних дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Харченко Л. Научно-методическое обеспечение качества образовательных услуг // [Електронний ресурс]. – Режим доступа: iknigi.net/.../read/page-1.htm.
2. Філософський словник // [Електронний ресурс]. – Режим доступа: slovari.info/.../slovar_philosophical.htm.

Козак Ю.Г.
д.е.н., професор;
Уханова І.О.
к.е.н., доцент

АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА В СТРУКТУРІ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота – це самостійно виконана дослідницька праця з конкретної теми, яка повинна носити прикладний характер. Основне її призначення – продемонструвати рівень компетенцій студента і його вміння вирішувати конкретні теоретичні та практичні завдання. У процесі підготовки дипломної роботи студенти розвивають мислення, набувають навичок дослідницької роботи, демонструють рівень фахової підготовки, тобто готують своєрідний звіт за весь період навчання, який захищається перед державною екзаменаційною комісією та є підставою для присвоєння випускнику відповідної кваліфікації [1].

Дипломна робота має характеризуватись актуальністю та вирішувати економічні проблеми, що диктує сьогодення. Зрозуміло, що для виконання такої роботи випускник має володіти глибокими теоретичними знаннями та практичними навичками з теми дослідження та вміти використовувати сучасні методи аналізу економічних явищ.

Завдяки виконанню дипломної роботи випускники закріплюють навички з систематизації теоретичних і практичних знань та навчаються застосувати їх для вирішення конкретних завдань, набувають вміння виявляти проблеми та пропонують заходи для їх вирішення, розвивають навички самостійної роботи, пошуку, систематизації та оброблення інформації із застосуванням комп'ютерних систем, аналітичних методів, методів моделювання та прогнозування тощо [2].

Необхідною умовою успішного виконання випускної роботи є включення до її структури аналітичної частини. Випускник повинен продемонструвати здатність проводити діагностику, визначити проблеми та встановлювати

причини їх виникнення. У аналітичному розділі аналізується фактичний стан проблеми, що вивчається, з наведенням конкретних прикладів. Глибоко і цілеспрямовано досліджується та оцінюється діюча практика господарювання, виявляються закономірності і тенденції фінансово-економічного розвитку на основі використання зібраних первинних документів, іншої інформації за поданий в дослідженні період [3].

Все це надає змогу генерувати пропозиції щодо альтернативних шляхів їх вирішення, аргументовано та переконливо захищати свої розробки.

Якщо об'єктом дослідження дипломної роботи є економічний регіон, то доцільно здійснити аналіз за таким алгоритмом:

- 1) охарактеризувати досліджуваний регіон в цілому;
- 2) виявити тенденції та особливості територіальної структури економіки, природних і трудових ресурсів об'єкта дослідження;
- 3) провести поглиблений аналіз економічних показників за темою дипломного дослідження;
- 4) проаналізувати систему управління економічним регіоном.

Якщо об'єктом дослідження дипломної роботи є конкретне підприємство (організація), то варто охарактеризувати виробничу діяльність підприємства, його продукцію за призначенням, ринками збуту, конкурентоспроможністю, дослідити основних конкурентів та постачальників; описати організаційну структуру підприємства.

На основі даних фінансової звітності здійснюється оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності. Проводиться аналіз динаміки системи основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства за останні роки. Після цього, відповідно до теми дипломної роботи, потрібно провести спеціальний поглиблений аналіз фінансово-економічних показників за методикою, що була обрана і обґрунтована студентом в першому розділі роботи, з використанням сучасних методів та прийомів фінансового аналізу: графічного методу, методу експертного оцінювання, балансового методу, факторного аналізу тощо.

При написанні аналітичного розділу важливо врахувати те, що:

- загальна інформація про підприємство не повинна бути дублюванням статуту, а результатом опрацювання установчих документів підприємства та іншої наявної інформації;
- розрахунок показників, які характеризують фінансово-господарську діяльність має супроводжуватись відповідними таблицями та графіками, в яких відображено динаміку зміни розрахованих показників;
- при проведенні спеціального аналізу за темою дипломної роботи необхідним є посилання на формули попереднього розділу. При цьому сама формула не дублюється, а зазначається її номер;
- при аналізі організаційної структури підприємства та системи управління за темою дипломної роботи схеми, які характеризують організаційну структуру підприємства в цілому або його окремих підрозділів, наводяться в додатках.

Результати аналізу розділу є базою для обґрунтування раціональних управлінських рішень, розробки конкретних заходів та пропозицій, виявлення резервів фінансово-економічної діяльності, зміст яких розкривається у наступному – третьому розділі дипломної роботи.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 29 березня 2012 року № 384 «Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0711-12>
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.05.2013 року № 584 «Положення про порядок створення та організацію роботи державної екзаменаційної комісії у вищих навчальних закладах України». [Електронний ресурс] // Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0955-13>.
3. Положення про організацію освітнього процесу ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (редакція 2015 року) [Електронний ресурс] // КНЕУ – Режим доступу: https://kneu.edu.ua/userfiles/vr/poloj_org_osv_pr.pdf

ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА РІВНІВ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ. ЗАГАЛЬНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ: ВИВЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ, ОЦІНКА

Інтеграція України у Європейський простір вищої освіти висуває необхідність розглянути питання встановлення національних параметрів викладання/вивчення іноземної мови, а також визначити методикку оцінки.

Аналізуючи вітчизняний досвід слідуює відзначити, що на протязі багатьох років при заповнюванні анкет у графі рівень володіння іноземною мовою, люди масово писали «читаю і перекладаю зі словником». Насправді такого рівня ніколи не існувало. Це був спосіб уникнути правдивої відповіді на запитання. Таким чином, ця тема є актуальною у нашій країні.

У Європі вищеозначену проблему зрозуміли значно раніш. Починаючи з 70-х років минулого сторіччя експерти країн Європи проводили роботу щодо систематизації підходів до викладання іноземних мов і стандартизації цілей та оцінок рівнів володіння мовою. У результаті чого була розроблена європейська система рівнів володіння іноземною мовою з використанням стандартних категорій: загальні європейські компетенції володіння іноземною мовою, вивчення, викладання, оцінка. *Common European Framework of Reference (CEFR)* – є нормативним документом, у якому представлено уніфіковану систему рівнів, на яких базуються тести, що визначають мовну компетенцію, а також за їх результатами зараховують до вузів, змінюють спеціальність, пропонують роботу і т.д.

У нормативі виділені 3 основні рівні, які в свою чергу підрозділяються на дрібніші, як представлено у таблиці 1[1]:

- ↻ рівень А – елементарне володіння мовою;
- ↻ В – самостійне володіння мовою;
- ↻ С – вільне володіння мовою.

Рівні володіння іноземною мовою: глобальна шкала

Рівень володіння мовою	Дескриптори	Опис
Елементарний користувач	A1	Може розуміти і вживати побутові повсякденні вирази, а також будувати елементарні речення з метою задоволення конкретних потреб. Може відрекомендуватись або представити когось. Може запитувати і відповідати на запитання про деякі деталі особистого життя, про людей, про речі тощо. Може взаємодіяти на простому рівні, якщо співрозмовник говорить повільно і чітко та готовий прийти на допомогу
	A2	Може розуміти ізольовані фрази та широко вживані вирази, необхідні для повсякденного спілкування у сферах особистого побуту, сімейного життя, здійснення покупок, місцевої географії, роботи. Може спілкуватись у простих і звичайних ситуаціях, де потрібен простий і прямий обмін інформацією на знайомі та звичні теми. Може описати простими мовними засобами вигляд свого оточення, найближче середовище і все, що пов'язане зі сферою безпосередніх потреб
Незалежний користувач	B1	Може розуміти основний зміст чіткого нормативного мовлення на теми, близькі і часто вживані на роботі, у навчанні, під час дозвілля тощо. Може вирішити більшість проблем під час перебування у країні, мова якої вивчається. Може просто і зв'язано висловитись на знайомі теми або теми особистих інтересів. Може описати досвід, події, сподівання, мрії тощо
	B2	Може розуміти основні ідеї тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, у тому числі й дискусії за фахом. Може вільно спілкуватися з носіями мови. Може чітко, детально висловитись на широке коло тем, виражати свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи за і проти
Досвідчений користувач	C1	Може розуміти широкий спектр достатньо складних та об'ємних текстів і розпізнавати імпліцитне значення. Може висловлюватись швидко і спонтанно без помітних утруднень, пов'язаних з пошуком засобів вираження. Може ефективно і гнучко користуватись мовою у суспільному житті, навчанні та роботі. Може чітко, логічно, детально висловлюватись на складні теми, демонструючи свідоме володіння граматичними структурами, конекторами та зв'язними програмами висловлювання
	C2	Може розуміти без утруднень практично все, що чує або читає. Може вилучити інформацію з різних усних чи письмових джерел, узагальнити її і зробити аргументований виклад у зв'язній формі. Може висловлюватись спонтанно, дуже швидко і точно, диференціюючи найтонші відтінки смислу у доволі складних ситуаціях

Рівень А включає в себе: так-званий рівень виживання, або A1, який передбачає те, що людина розуміє окремі слова та фрази, може представитися, підтримати нескладну розмову, якщо співбесідник готовий уповільнити темп мовлення і допомогти зрозуміти; і передпороговий рівень, або A2, який передбачає, що людина розуміє і може використовувати окремі речення та сталі вирази, що стосуються основних сфер життя.

Рівень В включає в себе: пороговий рівень, або В1, який означає, що людина розуміє зміст повідомлень літературною мовою на різні теми, може самостійно скласти зв'язне повідомлення, може спілкуватися в більшості ситуацій, які виникають під час проживання за кордоном; рівень В2, тобто пороговий просунутий рівень, що значить, що людина розуміє зміст абстрактних і конкретних текстів, у тому числі і вузькоспеціалізованих, розмовляє спонтанно, швидко, чітко формулює думку, чого достатньо для спілкування з носіями мови.

Рівень С включає: рівень С1, тобто рівень професійного володіння, згідно якого людина розуміє великі за об'ємом складні тексти, розпізнає прихований зміст, розмовляє спонтанно, швидко, без труднощів з підбором слова, гнучко використовує мову для спілкування в науковій та професійній сферах; і рівень С2, тобто рівень майстерного володіння, коли людина розуміє практично будь-яке усне чи письмове повідомлення, здатна створити зв'язний текст, спираючись на декілька джерел, говорить спонтанно, дуже точно, може підкреслити відтінки значень навіть в дуже складних ситуаціях.

Звичайно, ця система не ідеальна. Адже є багато нюансів при оцінюванні рівня володіння мовою. Вона демонструє ті аспекти, які враховуються при оцінці і допомагає самостійно визначити цілі і завдання для досягнення наступного мовного рівня.

Таким чином, впровадження в практику викладання загальноєвропейської шкали рівнів володіння іноземною мовою дає можливість при стандартизації цілей забезпечити варіативність навчання (його диференціацію і індивідуалізацію), а також дозволяє уніфікувати оцінку комунікативно-мовленнєвих умінь тих, хто навчається.

Список використаних джерел:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання д.пед.н., проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – С. 24/273. – ISBN 966-7043-67-3.

МІСЦЕ І РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІКИ

Кадровий потенціал відіграє визначну роль у трансформаційних процесах національної економіки, що концентрує увагу на розвитку та вдосконаленні системи вищої освіти. Підвищення професіонального рівня фахівців можливе за рахунок впровадження нових стандартів та якості освіти, що вкрай актуально в умовах євроінтеграційних процесів України. Гостро постає проблемне питання щодо формування конкурентоспроможного спеціаліста, який володіє іноземною мовою та є об'єктом пошуку сучасного роботодавця, функціонуючого в ринкових економічних умовах, що підкреслює актуальність наукового дослідження.

Розглядаючи сучасну структуру навчального процесу у вищому економічному навчальному закладі, доцільно зазначити, що лише деякі спеціалізації передбачають активне вивчення іноземної мови протягом всього періоду навчання, а саме «Міжнародна економіка» та «Туризм». Втім, доцільно запровадити дану практику у процес підготовки фахівців у більш широкому колі спеціальностей, що дозволить сформувати навички роботи студентів з іноземною літературою, проведення дискусій на актуальні теми наукового середовища та використання закордонного досвіду у процесі підготовки до семінарських занять, виступів на конференціях.

У даному контексті, акцент повинен бути здійснений на більш детальному ознайомленні та вивченні професійної лексики, її застосуванні у професійному спілкуванні. Збагачення словникового запасу та культури мовлення студентів як на українській, так і на англійській мові повинно стати одним з провідних фахових пріоритетів викладача вищого навчального закладу у сучасних реаліях. Доцільно також зазначити існування міждисциплінарного зв'язку між навчальною дисципліною «Іноземна мова» та профільними економічними дисциплінами: «міждисциплінарні зв'язки носять характер і

тимчасовий (хронологічний), і понятійний, що припускає узгодження за часом проходження програми з іноземної мови і економічних дисциплін, а також однакове тлумачення економічних понять і явищ» [1].

Безумовно, що в рамках міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів, залучення провідних іноземних спеціалістів вимагає відповідного рівня знання англійської мови студентами з метою найбільш ефективного та повного розуміння та оволодіння лекційним і практичним матеріалом.

Знання бакалавром іноземної мови дозволяє продовжувати навчання в магістратурі закордоном, а також відкриває перспективу участі у програмі подвійних дипломів. Вивчення магістром іноземної мови надає можливість навчання в аспірантурі закордоном та збагачення української науки отриманим досвідом.

Мовленнєва компетенція стає центром уваги органів державної влади у розрізі інтеграційних процесів. Так, відповідно до Указу Президента України Петра Порошенка, 2016 рік є роком англійської мови в Україні, оскільки мовою міжнародного спілкування є англійська. Таким чином, сучасні глобалізаційні виклики вимагають інтегрування України у європейський як політичний, так і економічний простір.

Згідно з даною ініціативою наразі Кабінетом Міністрів України формується комплекс заходів, що буде спрямований на підвищення рівня знання зарубіжної мови громадянами. В першу чергу даний пакет заходів буде передбачати активну роботу у ВНЗ: «організація на базі вищих навчальних закладів курсів із вивчення англійської мови, сприяння розширенню викладання здобувачам вищої освіти навчальних дисциплін англійською мовою, проведення фахових конкурсів, олімпіад та інших змагань з англійської мови серед науково-педагогічних працівників та студентів» [2].

Важливим завданням є залучення бізнесу як до реалізації програми популяризації іноземної мови, так і до надання фінансової та технічної допомоги. У зв'язку з цим доцільно застосовувати механізми державно-приватного партнерства в освітній галузі в умовах браку бюджетних ресурсів.

Таким чином, буде реалізовуватись з одного боку місія соціальної відповідальності бізнесу, а з іншого – здійснюватись реалізація пакету реформ.

Окремим питанням є розробка мотиваційних орієнтирів для студентів задля розуміння значущості знання іноземної мови у майбутній професії. Відповідно до теорії З. Дорнея, мотивація повинна поєднувати як стимул викладача, що передає знання, так і студента, який має бажання їх отримувати в реаліях певного суспільства. Отже, процес засвоєння знань з іноземної мови є послідовним процесом формування системи теоретичних знань та практичних навичок, які є спільною працею викладача та студента.

Таким чином, в умовах Євроінтеграції України іноземній мові приділяється все більше уваги з огляду на необхідність відповідності вищої школи міжнародним вимогам та стандартам розвинутих економічних систем. У результаті огляду сучасного стану освітньої системи, слід надати декілька рекомендацій щодо комплексу заходів підвищення обізнаності студентів:

- ✓ вдосконалити актуальну парадигму навчання англійської мови у вищих навчальних економічних закладах;
- ✓ оновити науково-методичну базу комплексу дисциплін з іноземної мови, що впливає зі змін робочих та навчальних програм;
- ✓ сформувати програми вивчення іноземної мови для бакалаврів та магістрів на основі хронологічного характеру міжпредметного зв'язку;
- ✓ застосовувати мотиваційні важелі впливу на студентів задля формування нової генерації високопрофесійних фахівців;
- ✓ використовувати механізми державно-приватного партнерства в освітній сфері в процесі реалізації заходів з підвищення рівня знання зарубіжної мови.

Перелік використаних джерел:

1. Смирнова М.І. Формування професійної компетентності студентів спеціальності «Міжнародна економіка» в процесі вивчення іноземних мов: [Електронний ресурс] / М.І. Смирнова. – Режим доступу: http://ecrimea.crimea.edu/arhiv/2012/econ_2_2012/059_smir.pdf. – Доступно на 11.01.2016.

2. Указ Президента України «Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні» №641/2015 [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво президента України. – Оф. вид. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Мовлення людини – це своєрідна візитна картка, свідчення рівня освіченості людини, її культури, а разом з тим, через сукупну мовленнєву практику мовців – це показник культури суспільства.

Культура мовлення нерозривно пов'язана з розумовою діяльністю людини. Видатний педагог В.О. Сухомлинський розглядав мовну культуру як живодайний корінь культури розумової, усього розумового виховання, високої справжньої інтелектуальності. Кожен, хто прагне досягти професійного успіху, створити себе, неодмінно має володіти культурою мовлення, тобто навчитися дотримуватися ustalених норм усної і писемної літературної мови, використовувати її виражальні засоби залежно від стилю, жанру, типу.

Культурою мовлення називають дотримання ustalених мовних норм усної і писемної літературної мови, а також свідоме цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування.

Культура мовлення – це система вимог, регламентацій стосовно вживання мови в мовленнєвій діяльності (усній чи писемній).

Розрізняють такі поняття, як: «культура мови» і «культура мовлення».

Культура мови – це високий рівень розвитку самої мови, нормативності, її формують усі ustalені ресурси – фонетико-орфоепічні, лексичні, фразеологічні, морфологічні, синтаксичні та стилістичні.

Культура мовлення формується багатьма чинниками. До позамовних відносять знання предмета мовлення й законів мислення, практичний досвід мови, його стилістичні особливості, мету спілкування.

Культура мовлення має велике національне і соціальне значення: вона забезпечує високий рівень мовного спілкування, ефективного здійснення всіх

функцій мови, робить шляхетними стосунки між людьми, сприяє підвищенню загальної культури особистості та суспільства в цілому.

Проблема культури мовлення проявляється в таких основних аспектах: нормативність, адекватність, естетичність, поліфункціональність мовлення.

Українська мова багата на розвинену синоніміку, варіативність на фонетичному, лексичному і граматичному рівнях. На жаль, словесний бруд, що заповнив мовлення наших співгромадян, мовленнєвий примітивізм, вульгарщина – тривожні симптоми духовного нездоров'я народу.

Якщо людина володіє культурою мовлення, то про неї кажуть, що це людина розвинутого інтелекту. Український мовознавець О.Потебня зауважив, що мовна індивідуальність виділяє людину як особистість.

Інтелектуальне зростання кожної молодої людини передбачає інтенсивне вивчення державної мови, оволодіння її літературними нормами, вироблення вміння користуватися всіма мовними одиницями залежно від умов спілкування, мети і змісту мовлення, бо саме мова є засобом інтелектуально-культурних досягнень особистості та способом їх презентації у суспільстві.

Культура фахової мови є конкретно-історичним явищем, яке реалізується в повсякденній практиці кожного фахівця. Мовна культура фахівця виявляється у дотриманні норм літературної мови, володінні професійною мовою, вмінні висловлюватися правильно й виразно, використовуючи вміло і за призначенням різні стилістичні засоби української мови. Важливу роль у розвитку культури фахової мови відіграє мовна освіта, метою якої є формування професійної мовнокомунікативної компетенції індивіда. Мовна освіта не обмежується тільки мовним навчанням, вона передбачає також мовне виховання і формування усвідомленої позитивної мовної поведінки.

У професійній діяльності важливу роль відіграє діалогічне мовлення – форма соціально-мовного співробітництва і взаєморозуміння між людьми у процесі суспільної діяльності.

Культура діалогічного мовлення передбачає уміння починати, підтримувати, завершувати розмову, ставити контрзапитання, застосовувати

засоби емоційного впливу, висловлювати бажання (небажання), необхідність, терміновість, обов'язковість, імовірність (неймовірність), малу ймовірність дій (подій), а також уміння слухати співрозмовника, розуміти його запитання і заперечення й адекватно реагувати на них.

Кожний студент повинен оволодіти мистецтвом публічного виступу, тому що в процесі роботи доведеться виголошувати перед співрозмовниками промови, лекції, доповіді тощо. Змістовність, правильність і чистота, точність, логічність і послідовність, багатство, виразність і образність – усі названі комунікативні якості підпорядковані дотриманню основної ознаки культури мовлення студента – правильності, яка, передусім, пов'язана з поняттям нормативності.

Для того, щоб мовлення майбутнього фахівця-економіста було правильним, необхідно дотримуватися сучасних норм вимови, наголошування, уживання слів і стійких зворотів, словозміни, побудови синтаксичних конструкцій, вибору мовних засобів відповідного стилю, а також норм орфографій та пунктуації.

Професійне мовлення вимагає максимальної точності слововживання, а також творчої роботи з синонімією (порівняймо спільне та відмінне в словах: *дохід – прибуток; договір – угода – контракт; контролер – ревізор – інспектор* тощо). Труднощі у розмежуванні лексичного значення слова становлять також пароніми, характерні для ділової української мови, наприклад: *ефективний – ефектний; адреса – адрес; економний – економічний; ділянка – дільниця* тощо. Порушується лексична варіантність при слововживанні. Зокрема, неправомірно віддається перевага лексемі *вирішувати* замість *розв'язувати*; сплутуються лексичні варіанти *відносини* і *відношення*; нечітко розрізняються варіанти *сфера – галузь – область; союз – спілка*.

Сьогодні культура і мова виявилися об'єднаними в царині духовних вартостей кожної людини і всього суспільства. Між рівнем освіченості, загальної культури і рівнем мовної культури існує співмірність і залежність.

Отже, плекання культури професійного мовлення – обов'язок кожного. Адже висока культура мовлення – не інтелігентська забаганка, а життєва необхідність для народу.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Підготовка фахівців з туризму в Україні останніми роками досить часто ставала об'єктом дослідження вітчизняних науковців. Міжнародний досвід організації освіти у сфері туризму розглядались у працях І. М. Мініч [4], Л. В. Конодель (Сакун) [7], Г. П. Щуки [9], В. К. Федорченка, Г. С. Цехмістрової, М. І. Скрипник, Н. А. Фоменка [11], Г. В. Балабана [1], Л. В. Польової [6]. Якість вищої освіти у сфері туризму досі залишається малодослідженою проблемою.

Для цього необхідно було проаналізувати вимоги, що висуває ринок праці Одеського регіону у сфері туризму до кадрів, та встановленні відповідності рівня підготовки фахівців зі спеціалізованою освітою даним вимогам. Для досягнення мети було поставлено завдання визначити місце вищої освіти серед критеріїв, які є вирішальними при підборі кадрів; виявити компетенції, яких найчастіше бракує у фахівців з вищою освітою у сфері туризму. Поставлене завдання було вирішено за допомогою експертного опитування, яке є одним із видів спеціалізованих опитувань [3, с. 19].

Для проведення даного соціологічного дослідження була розроблена програма, що складалась з методологічної та методичної (методико-процедурної) частин [3, с. 117-119]. *Об'єктом дослідження* виступали 15 експертів, які представляли туристичні підприємства міста Одеси. *Предметом дослідження* була думка експертів щодо особистих якостей, знань, умінь та навичок, необхідних для успішної діяльності працівників туристичної сфери.

Експертне опитування проводилось у формі прямого інтерв'ю, тобто інтерв'юери безпосередньо спілкувались з респондентами за місцем їх роботи, самі задавали питання і фіксували відповіді [8]. Бланк-інтерв'ю даного експертного опитування містив наступні елементи – пояснювальну інформацію щодо теми та організаторів дослідження, 12 різних за структурою питань,

висловлювання подяки за участь у соціологічному дослідженні та готовності до подальшої співпраці.

У питанні визначення критеріїв, що є вирішальними при підборі кадрів респонденти називали досвід роботи, особисті якості, вік, вищу освіту (наявність). У питанні компетенцій майбутніх фахівців експерти вказали навички роботи з глобальними системами бронювання та резервування, володіння технологією продажу турів, знання географії курортів, іноземної мови тощо (рис. 1). Для повноцінного виконання роботи фахівцями експерти в основному вказали стаж роботи від не менше 6 місяців до 1 року, хоча були відповіді з інтервалом до 3-4 місяців, 1-2 років.

Рис. 1. Компетенції, брак яких є найбільш характерним для фахівців з вищою освітою у сфері туризму

Загалом, експерти вважають, що рівень підготовки фахівців з вищою освітою у сфері туризму не відповідає потребам сучасного ринку праці. Опосередковано проблему якості освіти фахівців з туризму підтверджують важливість при підборі кадрів таких критеріїв, як наявність досвіду роботи та наявність будь-якої вищої освіти, не обов'язково фахової, а також тривалий термін роботи на туристичній фірмі, що потрібен працівнику для повноцінного виконання своїх посадових обов'язків (10 респондентів назвали терміни понад 1 рік). Менше зауважень у експертів викликає теоретична підготовка фахівців з освітою у сфері туризму, натомість більшість опитаних відзначили відсутність необхідних практичних умінь та навичок для роботи на туристичному підприємстві.

На основі вимог роботодавців сформовано наступні пропозиції щодо вдосконалення навчального плану для підготовки фахівців зі спеціальності «Туризм»:

- збільшення частки практичної підготовки спеціалістів у галузі туризму: проведення навчальних екскурсій та вивчення методів розробки екскурсій у польових умовах (місто Одеса, Одеський регіон тощо);
- проведення навчальних тренінгів з роботи у глобальних системах бронювання, введення спеціалізованої дисципліни «Інформаційні системи та технології у галузі туризму»;
- впровадження виїзних практик Одеським регіоном, регіонами України, до країн-лідерів за кількістю прибуттів туристів.

Список використаних джерел:

1. Балабанов Г.В. Сучасний стан національного ринку вищої професійної освіти у галузі туризму / Балабанов Г.В., Гришко Р.О. // Географія та туризм / гол. ред. О.О. Любіцева. – Київ, 2014. – Випуск 28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk28/v283.pdf>.
2. Інформаційна система «Конкурс» Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vstup.info/>
3. Как провести социологическое исследование: в помощь идеологическому активу / под. ред. М.К. Горшкова, Ф.Э. Шереги. – М: Политиздат, 1990. – 288 с.
4. Мініч І.М. Психолого-педагогічні аспекти європейського досвіду підготовки фахівців сфери послуг / І.М. Мініч // Наукові записки КІТЕП. Психолого-педагогічні проблеми удосконалення професійної підготовки фахівців сфери туризму в умовах неперервної освіти. – 2001. – № 1. – С. 34-37.
5. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2013 / 14 навчального року: Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України; відп. за випуск І.В. Калачова. – Київ, 2014. – 165 с.
6. Польова, Л.В. Особливості практичної підготовки фахівців з туризму / Л.В. Польова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 4 (239). – Ч. 2. – С. 169-175.
7. Сакун Л.В. Теорія і практика підготовки фахівців сфери туризму в розвинених країнах світу: монографія / Л.В. Сакун. – К.: МАУП, 2004. – 399 с.
8. Социология: учебник / Ю.Г. Волков, В.И. Добренков, В.Н. Нечипуренко, А.В. Попов. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Гардарики, 2003. – 512 с.
9. Щука Г.П. Система професійної освіти у сфері туризму в Російській Федерації, Україні та Республіці Білорусь: монографія / Г.П. Щука; ДЗ ЛНУ ім. Т. Шевченка. – Луганськ: ДЗ ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2013. – 264 с.
10. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України / відп. за випуск І. В. Калачова. – Київ, 2014. – 272 с.
11. Федорченко В.К. Педагогіка туризму: Навч. посіб. / В.К. Федорченко, Н.А. Фоменко, М.І. Скрипник, Г.С. Цехмістрова. – К.: Слово, 2004. – 296 с.

Малишко В.С.
к.е.н., доцент;
Танасюк І.М.
к.е.н., доцент;
Шинкаренко В.М.,
к.е.н., доцент

«ПЕРЕХРЕСНИЙ ВСТУП» ЯК НОВА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ В НАПРЯМКУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Освітній потенціал – одна з важливіших конкурентних переваг нашої країни. Підвищення якості його складових можливе за умови створення відповідних умов. Здається, що важливими умовами цього процесу є гарантія автономії українських університетів, підкріплена законодавчими реформами вищої освіти, та створення сучасних механізмів забезпечення якості у вищій школі. Децентралізація процесів формування змісту навчання безперечно підвищує відповідальність менеджменту університетів за результати функціонування.

Слід зауважити, що освітні технології розвиваються безперервно. Країна рухається в прискореному темпі в європейський простір. Перед вищою освітою встають нові завдання та пріоритети.

Так, в цьому році міністерство освіти і науки України пропонує навчальним закладам розширити можливості прийому на навчання в магістратурі та здійснювати прийом вступників на основі бакалавра з іншої галузі знань. Це рішення викликано необхідністю приведення у відповідність до європейської практики підходів до організації магістерської підготовки. Це важлива для ринку праці можливість здобувати кваліфікацію на стику спеціальностей, тому що у наш час дуже часто нові професії народжуються на стику різних спеціальностей. Таким чином, у студента з'явилась можливість більш гнучко формувати траєкторію власного навчання, а це є запорукою здатності випускника вищого навчального закладу зайняти своє місце на ринку праці.

У світовій освітній практиці загальноприйнятий вільний вибір бакалавром магістерської спеціальності (на основі своїх здібностей, нахилів, перспективності спеціальності, її затребуваності на національному й міжнародному ринку праці). При цьому вступ на магістерську програму іншого, ніж у період навчання в бакалавраті, профілю є цілком природним явищем, яке сприяє студентській мобільності.

В той же час слід зауважити, що західне уявлення про навчання в магістратурі будується на підставі того, наскільки здобувач ступеня магістра мотивований та підготовлений для вступу в магістратуру за іншою спеціальністю.

В Америці, наприклад, всі вступники в магістратуру повинні скласти *GRE* (Graduate Record Examinations). На більшість напрямів треба скласти загальний GRE, а на окремі напрями (це переважно природничі й технічні науки) вимагають складати предметний GRE. Загальний GRE вимірює *verbal reasoning* (здатність аналізувати і оцінювати письмовий матеріал, зв'язки між концепціями та думками), *quantitative reasoning* (здатність розв'язувати задачі, передусім математичного характеру та аналізу даних) і *analytical writing* (здатність до критичного мислення та письмових аналітичних навичок). Багато уваги університети звертають на рекомендації професорів, мотиваційні листи самих вступників, опис виконаної академічної роботи на попередньому, бакалаврському рівні навчання тощо.

Окрім того, студенти європейських ВНЗ, які приймають рішення про здобуття ступеню магістра, як правило, вже мають попередній досвід роботи в тій чи іншій сфері та чітко усвідомлюють, яких саме знань їм бракує для подальшого професійного розвитку та кар'єрного зростання. Коли людина вступає в магістратуру з досвідом роботи, то зазвичай вона вже розуміє, який професійний шлях їй цікавий. В деяких випадках саме роботодавці заохочують їх до вступу на магістратуру, оскільки вбачають необхідність у підвищенні професійної кваліфікації співробітників. Саме тому, спектр магістерських програм, які пропонують закордонні університети, дуже широкий як за спеціальностями, так і за наповненням.

Вітчизняні університети повинні враховувати всі важливі моменти, які властиві загальноєвропейським підходам до навчання в магістратурі. Це відноситься як до визначення вступних вимог до майбутніх магістрантів, так і до складання навчальних планів для магістерських програм.

Важливе значення для визначення наскільки вступник до магістратури за іншою спеціальністю готов до здачі вступного фахового іспиту та до виконання високих вимог магістерського навчання має проведення попередньої співбесіди за фахом. Мета співбесіди за фахом, необхідність проведення якої зафіксована в Правилах прийому до ОНЕУ, полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань і практичних умінь і навичок, необхідних для опанування обов'язкових і варіативних дисциплін за програмою підготовки магістра за обраною спеціальністю. Саме за результатами її проведення складається уява наскільки вступник має мотивацію до оволодіння новою спеціальністю. Додатковими умовами вступу в магістратуру за іншою спеціальністю можуть бути: наявність резюме, мотиваційного листа, рекомендаційних листів.

Вступна кампанія до магістратури в університеті буде проходити на конкурсній основі за результатами фахового випробування, програма якого обов'язково повинна включати питання навчальних програм важливіших навчальних дисциплін підготовки бакалавра відповідного напрямку. Навчання магістрів «перехресного вступу» необхідно проводити за індивідуальним навчальним планом, структура і зміст якого визначатиметься відповідними кафедрами університету, з урахуванням вимог до рівня оволодіння певною сукупністю вмінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, магістратуру можна розглядати як реальну альтернативу другій вищій освіті. Магістерські програми орієнтовані на ринок праці та на тісну співпрацю з роботодавцем. Крім того, вони враховують умови входження вітчизняної вищої школи в загальноєвропейську систему вищої освіти.

Беззаперечно можна сказати, що така інновація ще на сходинку наближає нашу освіту до європейської. А для студентів – це чудовий шанс на шляху до перспективного та різностороннього розвитку.

МАРКЕТИНГОВАЯ СТРАТЕГИЯ ПРОДВИЖЕНИЯ БРЕНДА УНИВЕРСИТЕТА НА РЫНКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

Функционирование рынка образовательных услуг способствует формированию высококвалифицированных специалистов, обеспечивает производство человеческого капитала, трудовых ресурсов и оказывает значительное влияние на темпы экономического роста. В информационном обществе ценность приобретает работник, умеющий получать и передавать знания, специалист, способный продолжать обучение в системе непрерывного образования. Эти условия приводят к изменению целей, методов, форм и средств обучения.

В условиях перехода от индустриального к информационному этапу развития полученные в университете навыки и знания устаревают за несколько лет, а в некоторых случаях даже до окончания университета, поэтому одним из важнейших инструментов повышения эффективности образовательной деятельности становится информатизация учебного процесса.

В современных условиях модернизации системы образования составными элементами имиджа высшего учебного заведения являются конкретные рациональные и символические ценности образовательной услуги, значительная часть которых связана с применением современных информационных технологий в обучении. Университеты, активно применяющие информационные и коммуникационные технологии в образовании, обладают явными конкурентными преимуществами.

Маркетинговая стратегия продвижения бренда университета должна быть ориентирована на такие факторы, влияющие на финансовые показатели, как репутация, имидж университета на рынке образовательных услуг. В их формировании важную роль играют связи с общественностью, в частности, взаимосвязи с инвесторами, взаимоотношения руководства университета и

персонала, сотрудников и преподавателей. В связи с тем, что рекламные сообщения должны подтверждаться на практике, ключевые компетенции университета в условиях формирования информационного общества должны быть расширены за счет внедрения информационных технологий, технологий дистанционного обучения.

В целях разработки эффективной стратегии продвижения бренда может быть применен региональный анализ спроса и потребительских предпочтений, а также анализ конкурентоспособности брендов на основе построения карт позиционирования, в настоящее время недостаточно используемых субъектами рынка услуг высшего образования. Также целесообразно разработать многоуровневую модель формирования бренда университета, в которой отражается внедрение современных технологий в процесс обучения как фактор обеспечения конкурентоспособности университета на рынке образовательных услуг, т.е. структуру ключевых компетенций университета, связанную с соответствующим имиджем бренда университета. Особо важным является обеспечение высокой рыночной оценки диплома университета и благоприятной репутации университета среди работодателей.

С целью продвижения бренда университета необходимо:

1) выявить значимость характеристик образовательной услуги как товара для различных сегментов потребителей в целях определения целевого сегмента и разработки эффективной маркетинговой стратегии университета;

2) на основе регионального анализа дифференциации спроса на образовательные услуги и потребительских предпочтений оценить основные мотивы поступления абитуриентов в вуз;

3) на основе результатов опроса абитуриентов и студентов университета выявить значимые для потребителей характеристики образовательной услуги, оценить важность характеристик образовательной услуги как товара для различных сегментов потребителей образовательных услуг университета с учетом поведенческих и психографических критериев. Стоит отдельно разработать мероприятия по продвижению бренда университета на рынке

образовательных услуг для различных целевых аудиторий: абитуриентов, студентов, преподавателей, партнеров, государственных структур и др., в целях создания благоприятного отношения общественности к вузу и высокой репутации университета на рынке образовательных услуг.

На основе анализа рейтингов вузов можно оценить конкурентоспособность брендов наиболее востребованных работодателями вузов с использованием метода экспертных оценок. Важными параметрами при этом являются также: успешность выпускников как показатель качества образования и максимально-минимальная стоимость обучения по специальности как фактор возможности абитуриентов поступить в вуз. На основе результатов анкетирования абитуриентов и студентов можно также исследовать позицию вуза на рынке образовательных услуг в условиях формирования информационного общества, определить основные стратегические направления деятельности по использованию конкурентных преимуществ университета и возможностей на рынке, а также по снижению негативного воздействия слабых сторон университета и угроз рынка.

Эффект от реализации стратегических решений по продвижению бренда университета оценивается на основе анализа уровня раскрытия информации на сайте университета, оценок репутации университета работодателями и анкетирования студентов, позволившего сделать выводы о сформированном отношении общественности к вузу.

Список использованных источников:

1. Гершунский Б.С. Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы / Б.С. Гершунский. – М.: Педагогика, 1997. – 264 с.
2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко. – М., 2012.
3. Информационные технологии в образовании / О.А. Минич. – Минск: Красико-Принт, 2008. – 176 с.
4. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://admin@it-tehnolog.com>
5. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://osvita.ua>

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Сучасні умови розвитку освіти в Україні: конкуренція іноземних освітянських послуг, обмежені можливості оновлення матеріальної бази навчальних закладів, проблеми фінансування новітніх освітніх технологій, зменшення контингенту студентів, відсутність матеріальної мотивації праці викладачів свідчать про необхідність розробки нових підходів до формування якісної, конкурентоспроможної вітчизняної освіти.

Одним з напрямків ефективного вирішення зазначених вище проблем є стратегічне управління якістю освітнього процесу. Стратегічне управління повинно стати основою формування сучасної узагальненої концепції розвитку вищої освіти, завдання якої визначено Постановою Кабінету міністрів України № 1187 від 30.12.2015 року «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти».

Для формування засад стратегічного управління якістю освітнього процесу необхідно визначення структурних компонентів якості освітнього процесу у вищих наукових закладах та їх складових. Структурні компоненти якості освітнього процесу у ВНЗ є об'єктами оцінювання і піддаються істотному впливу з боку зовнішніх і внутрішніх факторів-детермінант. Зовнішні фактори-детермінанти проявляються на мега-, макро-, мезо- і мікросоціальних рівнях.

Мегарівень характеризується світовими, загальноєвропейськими і вітчизняними трендами розвитку вищої освіти (ВО): створення системи забезпечення якості вищої освіти, інформатизація ВО, радикальне оновлення освітніх програм, перехід від кваліфікації до компетенції, розвиток в вузах систем менеджменту якості. Макросоціальний рівень детермінації відображає особливості соціально-економічних, духовних процесів, що відбуваються в країні. Зовнішні чинники якості освітнього процесу, що відносяться до

мезосоціального рівня його детермінації, складають соціальний, культурний колорит конкретного регіону в умовах яких функціонує і еволюціонує освітня система університету. Мікрорівень зовнішніх чинників відображає середовище безпосереднього оточення вузу: рівень конкурентного середовища; соціальні партнери; контролюючі органи, профспілки, преса.

До внутрішніх факторів-детермінант необхідно віднести структурні компоненти якості освітнього процесу у вищому навчальному закладі: якість інформаційно-аналітичного забезпечення, що включає в себе процес збору та аналізу інформації, пов'язаної з гарантією якості освітнього процесу у ВНЗ; моніторинг якості освітнього процесу; соціологічні опитування задоволеності викладачів, студентів якістю освітнього процесу; якість кадрового забезпечення, яке характеризує потенціал вузу за такими кількісними показниками, як віковий склад викладачів; відсоток викладачів з вченими ступенями; кількість викладачів, що мають авторські курси; частка викладачів – авторів підручників, навчальних посібників тощо; якість програмно-методичного забезпечення, воно включає: якість розробки основної освітньої програми (ООП) за напрямом підготовки; якість розробки навчальних планів, навчально-методичних комплексів; якість фондів оціночних коштів для проведення поточного контролю успішності студентів, проміжної, підсумкової атестації; розробку спільно з роботодавцями професійних компетентності випускників тощо; якість матеріально-технічного забезпечення вузу, яке характеризує стан та перспективи розвитку його інфраструктури; якість фінансового забезпечення, яке характеризує співвідношення бюджетної і позабюджетної складових в консолідованому бюджеті вузу; ефективність вкладення фінансових коштів в розвиток матеріально-технічної бази ВНЗ.

Для розробки та впровадження стратегії розвитку вітчизняної освіти необхідно: за кожним з виділених напрямків визначення якості вищої освіти розробити раціональні та дієві планові показники, а для їх ефективного виконання колективом вищого навчального закладу – мотиваційні стимули. Реалізація стратегічних завдань на засадах мотивування праці викладачів буде сприяти трансформації кількісних показників освітніх послуг у якісні.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ МАГІСТРІВ

Закон України «Про вищу освіту» встановлює вимоги до освітніх стандартів. Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності. Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій [1].

З впровадженням положень нового Закону України «Про вищу освіту» зростають вимоги до формування освітніх програм магістрів.

Нова методологія побудови освітньої програми, зорієнтованої на студента, (студентоцентрованої освітньої програми), стала одним із перших важливих результатів проекту Тюнінг [2, с. 27].

Згідно із методологією Тюнінга процес створення освітньої програми включає такі кроки:

1. Перевірка відповідності основним умовам (суспільна потреба, консультації із зацікавленими сторонами, цікавість програми із академічного погляду, чи визначені спільні точки прив'язки, ресурси всередині/зовні ВНЗ).

2. Визначення профілю освітньої програми.

3. Опис мети програми та кінцевих результатів навчання.

4. Визначення загальних і фахових компетентностей.

5. Розроблення навчального плану.

6. Розроблення модулів і вибір методів викладання.

7. Визначення підходів до навчання та методів оцінювання.

8. Розроблення системи оцінювання якості освітньої програми з метою її удосконалення.

Розроблення методології створення студентоцентризованих освітніх програм в Європейському просторі вищої освіти здійснювалося не тільки в рамках проекту Тюнінг. Протягом 2008-2010 рр. у рамках проекту CoRe 2 – «Competences in Recognition and Education 2» (Компетентності у визнанні та освіті 2) була запропонована дещо інша, хоч і близька до запропонованої Тюнінгом, методика виконання робіт. Згідно із CoRe 2 процес *проекткування освітньої програми* включає наступні кроки [3, с. 33-35]:

1. Визначення потреби та потенціалу програми.
2. Визначення профілю та ключових компетентностей.
3. Формулювання програмних результатів навчання.
4. Вирішення питання щодо модуляризації освітньої програми.
5. Визначення компетентностей та формулювання результатів навчання для кожного модуля.
6. Визначення підходів до викладання, навчання та оцінювання.
7. Перевірка охоплення ключових загальних і предметно-спеціальних (фахових, спеціальних) компетентностей.
8. Розроблення освітньої програми та її структурних одиниць.
9. Перевірка збалансованості та реалістичності програми.
10. Моніторинг і вдосконалення програми в процесі її реалізації.

В процесі формування освітньої програм магістрів, необхідно особливу увагу звернути на набір компетентностей, керуючись Дублінськими дескрипторами.

Компетентності слід описувати за видами: загальні (універсальні) та спеціальні (фахові). Для окремих освітніх програм, особливо у випадку регульованих професій, поділ компетентностей на види не застосовується. Тоді це необхідно відзначити в описі програми.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту»/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (15.10.2014).
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General>
3. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. - К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

І.О. Кузнецова
д.е.н., професор;
Ю.В. Карпенко
к.е.н., доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО СТАНДАРТІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Європейська інтеграція України та проведення економічних реформ вимагають компетентності, професіоналізму та лідерства молодих фахівців з вищою освітою, які відіграють провідну роль у становленні нашої держави. Лише фахівці, які мають належну професійну підготовку, спроможні встановлювати смілі завдання та ефективно їх реалізовувати. Все це вимагає використання сучасних підходів до викладання, перш за все, лекційного матеріалу майбутнім фахівцям.

Сьогодні оволодіння певними теоретичними знаннями не є достатньою умовою отримання високого рівня професіоналізму певним фахівцем. Не менш значущим є його здатність до практичного втілення засвоєного теоретичного матеріалу. Немаловажне значення при цьому має організація процесу викладання лекційного матеріалу. Проведення лекції буде більш ефективним, якщо вона буде мати такі елементи:

- елементи бесіди;
- практичні завдання для студентів;
- використання контрольних питань наприкінці лекції.

Розглянемо їх більш детально.

Ступінь засвоєння студентами лекційного матеріалу, а також їх активність, підвищується, якщо в лекції використовуються елементи бесіди. Так, на початку лекції викладач має можливість ставити студентам питання для з'ясування їх думок або ступеня обізнаності про проблему, що розглядається. В такий спосіб можна перевірити ступінь готовності студентів до прийняття матеріалу лекції.

Крім того, побудову лекційного матеріалу слід вести з врахуванням відповідей студентів, акцентуючи увагу на більш незрозумілих для них аспектах. Питання ставляться до всієї аудиторії та передбачають відповіді з місця.

Засвоєння лекційного матеріалу буде більш інтенсивним, якщо його підкріпляти практичними завданнями для студентів. Вони можуть мати розрахунковий характер, вимагати побудови графіків та діаграм. Так, викладач запрошує аудиторію до колективного дослідження, встановлюючи певні проблемні питання та завдання. Розв'язуючи завдання, студенти вже в рамках лекційного заняття мають можливість проявити ініціативність, креативність та творчий хист. Практичне завдання, як і демонстраційний матеріал лекції, наводиться на слайді. Результати розрахунків, виконаних студентами, розглядаються відразу, обговорюються, порівнюються між собою та з результатами, наведеними на слайді, робляться висновки. Крім того, у викладача з'являється можливість показати практичну спрямованість отриманого на лекції теоретичного матеріалу.

Наприкінці лекції можна використовувати контрольні питання. Вони можуть мати форму тестів, власне питання або не трудомісткого практичного завдання. Для полегшення сприйняття контрольного питання студентами, воно також може бути наведено на слайді. Використання такої методики перевірки знань дозволяє досягти одночасно кількох цілей:

- ↪ забезпечити зворотній зв'язок зі студентами, що дозволить оцінити рівень сприйняття ними лекційного матеріалу, а отже й потребу у подальшому висвітленні деяких незрозумілих їм аспектів;

- ↪ забезпечити сконцентрованість студентів та їх уважність до матеріалу, що подається на лекції;

- ↪ зацікавити студента у відвіданні лекційних занять, оскільки отримані ним бали включаються до поточної оцінки з даної навчальної дисципліни.

Використання вищенаведених елементів у процесі викладання лекційного матеріалу відбиває якісно новий підхід до підготовки висококваліфікованих фахівців відповідно до сучасних вимог управлінського процесу.

СТАНДАРТИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО МИСЛЕННЯ БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасна Україна – це молода, незалежна держава з великим потенціалом у науці, промисловості, культурі. Вона має все необхідне для того, щоб стати однією із найрозвиненіших країн світу. Розуміння цього має якнайшвидше дійти до кожного, а особливо до майбутнього покоління нашої держави – до студентів, які повинні поважати закони, визнавати їх верховенство у всіх сферах життя, своїми діями підтримувати режим законності в Україні. Соціологічні дослідження, опитування громадян України у всеукраїнському чи регіональних масштабах, здійснені впродовж останніх 10—15 років, постійно і однозначно засвідчують про перекося у відносинах громадян з владою, невміння їх захистити свої права. Отже це свідчить про низький рівень їх правосвідомості та правових знань [1, с. 13].

Досить поширеною є думка, що відродження України цілком залежить від економічних чинників. Економічний розвиток має велике значення, але здобуття очікуваних економічних перетворень неможливе без відповідних зрушень у дотриманні всіма органами влади, їх посадовими особами, підприємцями та громадянами правової культури та правового порядку, встановленого у державі. Від рівня правової культури суспільства залежать рівні правової культури окремих систем, а також громадян-студентів. Правова культура члена суспільства (громадянина-студента) включає: юридичні знання і уявлення; правосвідомість; традиції, потреби і навички діяння відповідно до закону; реальне діяння в режимі законності відповідно до правових установок і переконань; правову активність [2, с. 21]. Студент – майбутній фахівець – уже у ВНЗ має бути зорієнтований (поряд з одержанням професійних знань і практичних навичок) на становлення правового мислення. Правове виховання студентів у вищих навчальних закладах має бути організовано на високому рівні.

Вбачається доцільною орієнтація на надання більшою мірою практичних правових навичок, ніж теоретичних правових знань. Це пояснюється тим, що для людей віком від 17 до 23—25 років важливішим є знання конкретних механізмів, які забезпечували б правомірну поведінку у конкретних ситуаціях, в яких вони з великою ймовірністю можуть опинитися в майбутньому, і труднощів, з котрими вони можуть зустрітися. Серед цих ситуацій: влаштування на роботу і захист своїх трудових прав, купівля-продаж і оренда нерухомості та земельних ділянок, відносини із правоохоронними органами та судом (виступ у ролі затриманого, підозрюваного, свідка, позивача, відповідача тощо). Отже, питання про правове виховання студентів України є особливо актуальним. У зв'язку з необхідністю виховання громадян у дусі законослухняності та активної їх участі у формуванні правової держави необхідно: на базі ВНЗ проводити правове виховання студентів задля ефективної профілактики правопорушень, які виникають на ґрунті правового нігілізму, цинізму та аморальності; формування у студентів правової культури європейського типу, яка дозволить їм, а разом з ними і державі інтегруватись у європейський і світовий правовий простір [3, с. 122].

Недоліками правовиховної роботи в вищих навчальних закладах є перевага словесних форм: бесід, лекцій. У сучасних умовах студентам більше імпонують диспути, рольові ігри, «судові процеси». В деяких вищих навчальних закладах розігруються моделі засідання Ради Безпеки ООН, Європейського парламенту і т.п. Вдосконалення правового виховання студентів вимагає розуміння викладачами цієї роботи, систематичного підвищення ними рівня своєї педмайстерності, використання сучасних наукових досягнень, поширення й упровадження передового методичного досвіду у викладацькій роботі.

Список використаних джерел:

1. Олійничук Р. Проблеми формування правової свідомості та правової культури в українському суспільстві. // Юридичний Журнал. – 2006. – №2.
2. Головченко В., Потьомкін А. Правові механізми формування правової свідомості студентів. // Право України. – 2006. – №4.
3. Кутиркін А. Шляхи розвитку теорії та практики правового виховання населення України. // Право України. – 2008. – №3.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ

Одним з головних завдань вищої школи є підготовка високоякісного спеціаліста, професіонала, спроможного активно включитися у складний процес професійної діяльності.

Поняття «професіонал» розглядається в багатьох наукових роботах як складне динамічне утворення, яке функціонує при взаємодії специфічних соціальних, психологічних і психофізіологічних регуляторів, які обумовлюють діяльність суб'єкта труда. Будучи включеним в систему трудового процесу в якості його головного компонента, суб'єкт труда перетворює, регулює та оцінює результати діяльності. Таким чином, узагальнений аналіз приведених поглядів показує, що професіоналом є людина, яка досконало опанувала професією, має усі ознаки майстерності, професіоналізму, професійної зрілості, і що носієм професійних знань, є особистість [2].

Поняття «особистість професіонала» в психології розглядається як «макросхема, як складне інтегральне утворення всієї структури особистісних властивостей, усієї системи, яка містить професійно важливі якості індивіда, суб'єкта професійної діяльності і власні особистісні якості (якості, які характеризують сферу потреб і мотивів особистості професіонала, її спрямованість тощо)» [4, с. 213].

Слід помітити, що успішність будь-якої діяльності, крім обов'язкових професійних знань і умінь визначається особистісними, індивідуальними якостями спеціаліста. В першу чергу це стосується спеціальностей соціономічного профілю, до яких належать, на нашу думку, і економічні дисципліни.

Особливістю таких спеціальностей є те, що, по-перше, змістом діяльності представників цих професій є взаємодія з іншими людьми. По-друге, хоча процес діяльності має чітко визначену мету, його результат характеризується певною мірою невизначеності та може бути віддаленим у часі [3]. Таку характеристику можна віднести і до цілого ряду економічних спеціальностей. Слід помітити і те, що все це підвищує вимоги як до компетенції спеціаліста, так і до його індивідуальних особливостей, особистісних якостей. Виділяють декілька професійно важливих якостей, які по суті є універсальними: відповідальність, самоконтроль, професійна самооцінка (як компонент самосвідомості), емоційна стійкість, тривожність, схильність до ризику [1].

Важливою психологічною особливістю економічної діяльності є процес взаємодії, спілкування з іншою людиною (або з групою людей). Метою такої взаємодії може бути, з одного боку, вплив на деякі особистісні якості співрозмовника, з іншого – на отримання відчуженого продукту, але у результаті спільної взаємодії. Тому, професіонал-економіст повинен знати психологічні методи впливу на іншу людину, володіти основами продуктивного спілкування. Не менш важливою якістю майбутнього професіонала-економіста є вміння правильно розуміти й оцінювати особистісні риси оточуючих, їхні взаємини, прогнозувати зміни настрою та поведінки, передбачати результати свого впливу на них.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л.С. Избранные психологические исследования. / Л.С. Выготский. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1956. – 519 с.
2. Гуревич К.М. Профессиональная пригодность и индивидуально-психологические особенности людей. / К.М. Гуревич // Психологические вопросы профессиональной пригодности. – Вильнюс, 1981. – С. 42-45.
3. Иванова Е.М. Основы психологического изучения профессиональной деятельности. / Е.М. Иванова. – М.: Изд-во МГУ, 1987. – 207 с.
4. Саннікова О.П. Феноменологія особистості: Вибрані психологічні праці. / О.П. Саннікова // Методологічні та теоретичні основи психологічного вивчення проблеми особистості професіонала. – Одеса: СМІЛ, 2003. – С. 209-237.

Молла М.Г.
к.е.н., ст. викладач;
Орленко О.М.
викладач

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ПРІОРИТЕТ В СУЧАСНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ

Процес європейської інтеграції торкається усіх сфер життя нашої країни. Україна чітко визначила орієнтири щодо входження в освітній та науковий простір Європи, здійснюючи модернізацію освітньої діяльності у контексті європейських вимог. Економіка в сучасному світі повинна ґрунтуватися на знаннях та бути спроможною забезпечувати стійкий економічний ріст, більшу кількість та кращу якість робочих місць, більшу соціальну згуртованість, а також закликати до подальшої співпраці у рамках Болонського процесу.

Володіння іноземною мовою стає один з визначальних факторів у формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця. Для спеціалістів з вищою освітою, зокрема для економістів, знання іноземної мови стає не тільки засобом отримання інформації з оригінальних джерел, але й засобом професійної комунікації. Працівникам економічного профілю доводиться спілкуватися із своїми зарубіжними партнерами, знайомитися з їх принципами, методами і прийомами роботи, обмінюватися досвідом. Педагогічні інновації у практиці підготовки фахівців мають бути послідовно проведені у всіх формах роботи з ними й охоплювати як загально-методичні засоби навчального процесу (нова навчально-методична література, сучасні методи тестування знань, використання новітніх інформаційних технологій, діалогічний метод освіти, який перетворює інформацію у знання і розуміння), так і його практичні засоби, які дозволяють об'єднувати теорію і підготовку безпосередньо на робочих місцях, формувати підприємницькі навички, ініціативність і конкурентоспроможність [2]. Це призведе до підвищення загального рівня освіти, дозволить прискорити науково-технічний прогрес та швидше віднайти шляхи вирішення гострих соціально-

економічних проблем будь-якої країни. Адже молоді вчені всієї Європи будуть працювати задля її блага. Кроки вперед будуть зроблені не лише в економіці, а й усіх інших сферах життя кожної держави.

На успішність формування професійної компетентності впливає низка чинників, що зумовлюють рівень засвоєння знань студентами, зокрема:

- педагогічний соціум;
- форми навчального процесу;
- самостійна робота студентів;
- особистісний потенціал;
- здібності;
- соціальне оточення [1].

Підготовка молодого покоління дослідників сприятиме вирішенню багатьох питань та проблем, які існують в Україні. У випадку, коли молодий вчений добре володіє іноземною мовою йому набагато простіше досліджувати та аналізувати свої питання за допомогою не лише вітчизняних досягнень, а також використовуючи світовий досвід вирішення окремого питання чи проблеми. До того ж, знання мов дозволяє аспірату чи молодому вченому створювати свою власну версію перекладу, що дає змогу глибше та набагато краще зрозуміти ідеї, викладені в праці. Власне, знайомство з оригінальним твором дозволяє отримати більш чітке, а головне власне уявлення про думки автора.

Таким чином, сьогодні вже ні в кого не виникає сумніву в тому, щоб бути висококваліфікованим спеціалістом і належним чином розв'язувати проблеми, які стоять перед Україною, треба володіти хоча б однією іноземною мовою.

Список використаних джерел:

1. Пиралова О.Ф. Современное обучение инженеров профессиональным дисциплинам в условиях многоуровневой подготовки / О.Ф. Пиралова. – М.: Академия Естествознания, 2009. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rae.ru/monographs/62>.
2. Поважна Л.І. Педагогічні інновації у практиці підготовки фахівців сфери туризму / Л.І. Поважна // Проблеми освіти: наук.-метод. зб. – К., 2000. – Вип. 22.
3. Довгун І.М. Роль іноземної мови у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю / І.М. Довгун, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua>.

ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІКИ

У сучасних економічних умовах нашої країни вивчення іноземної мови та навчання іноземною мовою, як один з видів більш досконалого її вивчення, перейшло від категорії тренду до необхідності. Кожний рік все більше й більше молоді прямує одержувати освіту закордоном. Більшість студентів мріє про закордонну роботу, стажування в розвинених країнах та, нарешті, переїзді на ПМП. Викладання навчальних дисциплін іноземною мовою дає ВНЗ більші конкурентні властивості, робить його сучасним та приваблює абітурієнтів.

З розвитком технік і технологій володіння іноземною мовою є необхідним не тільки для поліпшення професійної підготовки бакалаврів чи магістрів з економіки, а й для успішного користування будь-яким студентом інтернет-ресурсами, інструкціями технологічного обладнання та й ін. Взагалі 80% інформації зберігається англійською мовою в електронному вигляді по всьому світу. Тому сьогодні роль іноземної мови у професійному і буденному житті усвідомлюється кожною людиною.

Головними мотиваторами вивчення іноземної мови у сучасних студентів сьогодні виступають: кар'єрний ріст, навчання та стажування за кордоном, участь у міжнародних конференціях та тренінгах, ділові закордонні поїздки.

Зараз великим попитом серед амбіційних випускників користуються вакансії у іноземних компаніях. Знання іноземної мови для роботи там – неодмінна вимога. Багато студентів вивчають іноземні мови поза ВНЗ, але якщо випускник обирає собі роботу за фахом, то перш за все йому необхідне знання саме економічної іноземної мови. «Английский язык стал средством международной коммуникации... Правда, специалистов «с языком» на рынке труда теперь много. Чтобы выделиться на их фоне, надо хорошо знать на

английском финансовую, юридическую или другую отраслевую терминологию», – так вважає Е. Крюкова, автор статті «Язык для карьериста».

В умовах загальної глобалізації міжнародна мова бізнесу (ділова англійська мова) – це професійна мова. Тому мова бізнесу повинна освоюватись разом із професією. Тому стає питання: де сьогодні можна оволодіти саме економічною іноземною мовою? Деякі приватні та державні курси з іноземних мов пропонують такі послуги та вони дорогі і не завжди до програм викладання входять саме ті знання які необхідні випускникам для повноцінного використання знань отриманих у ВНЗ. Тому інтеграція вивчення економічних дисциплін та іноземної мови у ВНЗ вирішує одразу декілька питань: грошові та часові витрати на освіту, можливість приймати участь у програмах обміну студентами, можливість бути професійно мобільними та ін.

Таким чином, за для реалізації програм підготовки економістів англійською мовою треба вирішити декілька важливих проблем. Перш за все, це вибір сучасних методик, використання технічних засобів навчання, які б сприяли якісній підготовці фахівця, формуванню його як активної особистості, готової до самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення. Необхідне визначення навчальних дисциплін, викладання іноземною мовою яких буде дійсно корисне випускникам та визначення оптимальних норм часу на їх викладання тому, що викладання іноземною мовою потребує більшої кількості часу, ніж тієї ж самої навчальної дисципліни державною мовою.

Другою проблемою є підготовка викладачів, читаючих навчальні дисципліни іноземною мовою. Часто студенти втрачають інтерес до вивчення навчальної дисципліни із-за низької підготовки викладача іноземній мові. Студенти не бажають чути від викладача погану вимову, низьку грамотність, неправильність побудови фраз. Тому, оптимальним рішенням було б викладання економічних дисциплін носіями мови чи викладачами, які пройшли тривале стажування за кордоном та мають відповідні сертифікати. Вирішення саме цих питань у підготовці бакалаврів та магістрів з економіки допоможуть іноземній мові зайняти гідне місце у сукупності освітнього процесу ВНЗ.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ОКР «БАКАЛАВР» І «МАГІСТР»**

Відповідно до пункту 7 частини першої статті 13 Закону України «Про вищу освіту» [1] Кабінет Міністрів України постановою від 29 квітня 2015 року № 266 [2] затвердив перелік галузей знань і спеціальностей, за якими повинна здійснюватися в Україні підготовка здобувачів вищої освіти.

З 01 вересня 2016 року вищі навчальні заклади мають розпочати підготовку фахівців за новими навчальними планами та програмами.

Виходячи з вищезазначеного, вважаємо необхідним приділити увагу науковій складовій освітніх програм підготовки бакалаврів і магістрів спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Поетапна ступенева освіта (бакалаврський рівень → магістерський рівень) у ВНЗ повинна передбачати поступове опанування студентами знань в напрямі проведення наукових досліджень та цілеспрямованому вибору освітньо-наукової або освітньо-професійної програми при продовженні навчання в магістратурі. Викладати студентам навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень» лише в магістратурі запізно. Початкові знання потрібні бакалаврам при написанні рефератів, курсових робіт, випускних робіт, для підготовки доповідей за результатами проведеної наукової роботи, для участі в університетських та міжвузівських науково-практичних конференціях.

Про значущість наукової складової під час навчання студентів-магістрантів наукового спрямування окремо йдеться в ст. 5 Закону України «Про вищу освіту», де зазначено, що: *освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків* [1].

Викладання навчальних дисциплін має проводитися викладачами

випускової кафедри спеціальності 071 «Облік і оподаткування», що активно займаються науковою діяльністю.

До навчальних планів підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» доречно включити:

- на 2 курсі в 3 семестрі – навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень-I» (*обсягом 1 кредит*), з розглядом загальних підходів до підготовки та захисту рефератів, курсових робіт;

- на 4 курсі в 7 семестрі – навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень-II» (*обсягом 1 кредит*), з висвітленням особливостей написання студентських наукових робіт, випускної роботи бакалавра, правил підготовки доповідей за результатами проведених досліджень тощо.

До навчальних планів магістерського спрямування рекомендуємо ввести навчальну дисципліну «Основи наукових досліджень-III»: для освітньо-професійної програми – *обсягом 2 кредита*; для освітньо-наукової програми – *обсягом 40%*.

Під час вивчення навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень-III» магістри мають: розглянути загальні правила написання наукових статей та тез доповідей згідно з вимогами вітчизняних і зарубіжних видань, а також видань, що включені до міжнародних наукометричних баз даних; ознайомитися з особливостями підготовки документів для участі в стипендіальних конкурсах, міжнародних програмах, проектах, грантах, в зимових та літніх школах; ознайомитися з особливостями розробки індивідуальних студентських проєктів, правилами оформлення авторефератів та звітів.

Наведені пропозиції дозволять забезпечити якісну наукову підготовку бакалаврів і магістрів спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556-VII (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт ВРУ. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Постанова КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. №266 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт ВРУ. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАГІСТРІВ З ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

На сучасному розвитку експертизи товарів як систематичної професійної діяльності відбуваються глобальні зміни, які викликані як складними соціально-економічними процесами, виникненням новітніх технологій (наприклад, нанотехнологій у виробництві, метаінформатизацією суспільства), так і оновленням правових механізмів її регулювання. Це потребує модернізації технічної бази експертизи (методик експертних досліджень, обладнання, кваліфікації персоналу). Тому важливим є визначення переліку професійних компетенцій майбутніх експертів, які вони мають набувати під час навчання в магістратурі університету.

Введення компетенцій в нормативну та практичну складову освіти дозволяє вирішувати проблему оволодіння студентами не тільки теоретичними знаннями, але й навичками професійної діяльності, які потребують вирішення конкретних завдань та проблемних ситуацій.

Пріоритет надається знанню профільних наук: експерт-товарознавець, випускник спеціальності «Експертиза товарів та послуг» в професійній діяльності може бути універсальним фахівцем, може здійснювати експертизу широкого спектру об'єктів – від харчових продуктів до меблів, взуття, промислового обладнання, побутових товарів тощо.

У своїх дослідженнях експерти товарознавці повинні використовувати уніфіковану градацію всіх споживчих товарів, яка дає змогу розробити і застосувати єдиний підхід до визначення їх якості та оцінювання рівня показників якості.

На кафедрі експертизи товарів та послуг розроблені програми підготовки експертів, обґрунтовані методичні питання формування компетенцій –

обґрунтована сукупність змісту освіти, методів й умов, що забезпечують формування компетенцій заданого рівня.

Основу спеціальних знань експертів-товарознавців складають знання, отримані в результаті професійної підготовки. Знання та відомості із різних фундаментальних та прикладних наук дозволяють експертам досліджувати об'єктивні і суб'єктивні, природні та суспільні властивості товарів, зрозуміти закономірності їх формування та розробити методи управління якістю та безпечністю товарів. Експерти повинні володіти знаннями із галузей:

- ↗ метрології, яка дозволяє забезпечити єдність, точність, надійність вимірювань;

- ↗ кваліметрії, методи якої дають можливість кількісно оцінити якість товарів;

- ↗ статистики, що дозволяє проводити моделювання процесів, формалізувати результати експериментів, встановлювати їх вірогідну достовірність.

Під час вивчення соціально-економічних, організаційних, правових питань експерти звертаються до суміжних галузей наукових знань, зокрема економіка торгівлі, управління і організація торгівлі, право, інтелектуальна власність тощо. В арсеналі експерта-товарознавця знаходяться різноманітні методи, зокрема, реєстраційні, розрахункові, експериментальні, статистичні, вартісні тощо.

Таким чином, обсяг спеціальних знань експертів-товарознавців, які формують його компетенцію, достатній для того, щоб проводити комплексні експертизи, пов'язані із вирішенням питань оцінювання якості і безпечності товарів широкого вжитку та іншими експертними завданнями, які виникають при вирішенні питань захисту справ споживачів. Компетенції експертів повинні забезпечити достовірність експертних висновків детальним аналізом об'єктів, коректно використаними методами, логічно побудованою схемою досліджень. Випускники мають показати майбутньому роботодавцю ступінь сформованості професійної культури спеціаліста, здатність до професійного саморозвитку та самовдосконалення. За таких умов фахівці будуть конкурентними на ринку праці.

СЕКЦІЯ 2

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ

РОЛЬ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ КОМПЕТЕНЦИЙ СОВРЕМЕННОГО ЭКОНОМИСТА

В докладе рассмотрены существующие возможности и перспективы применения современных информационных технологий в учебном процессе в ОНЭУ. Компетенции современного экономиста в первую очередь формируются на основе применения современных информационных технологий в обучении, т.е. в процессе получения квалификации экономиста. Здесь роль играет не только доступ в сеть Интернета и возможности дистанционного обучения, но и множество других. Степень освоения компьютерных технологий в ВУЗе определяет во многом возможность применять эти технологии в дальнейшей практической деятельности современного экономиста.

Компетенция – это «продемонстрированная способность выполнять в бизнес-среде работы, которые приводят к ожидаемым результатам на основе определенных стандартов» [1]. Интеллектуализация экономики ставит перед образованием принципиально новую задачу – научить выпускника самостоятельно приобретать новые компетенции, в первую очередь – исследовательские и коммуникативные.

Исследовательская компетенция предполагает активное участие в научно-исследовательской работе студентов (НИРС) и учебно-исследовательской работе студентов (УИРС). Исследовательская компетенция включает способность осуществлять сбор, обработку и анализ экономической информации; возможность изучения специальной литературы (в т.ч. иностранной периодики); навыки участия в проведении научных исследований и разработке новых бизнес-проектов; умение анализировать и обрабатывать результаты исследований, используя специальные компьютерные технологии.

Коммуникативная компетенция, в свою очередь, предполагает: способность грамотно устно и письменно излагать свою точку зрения; умение

участвовать в дискуссии, отстаивать свою точку зрения; владение иностранными языками; умение представлять научные и исследовательские материалы; знание основ делового общения; готовность работать с программными средствами общего и специального назначения.

Подчеркиваются различия в часто смешиваемых понятиях: информационные системы (ИС) и информационные технологии (ИТ). ИС в экономике – это организационно-упорядоченная взаимосвязанная совокупность средств, используемых для хранения, обработки и выдачи экономической информации в интересах достижения поставленной цели. В отличие от ИС, ИТ в экономике – это процессы, использующие ИС для получения информации о состоянии экономического объекта, процесса или явления.

Рассмотрены особенности наиболее важных в учебном процессе ИТ: мультимедийных (PowerPoint), автоматизации офиса (Word, Excel), коммуникационных (Skype, Viber, Outlook), защиты информации (SSL, PGP), сетевых (Internet, Intranet), искусственного интеллекта (нейронные сети, экспертные системы), управления проектами (Project Expert), автоматизации торговли, документооборота, складского учета, бухгалтерских (1С, Парус), статистических (AtteStat), и облачных (Cloud Office, Cloud-Based Advertising).

Отмечается особая важность ряда ИТ, уже используемых при освоении дисциплин специальности «Экономическая кибернетика»: технологий аналитических вычислений (Derive, MathCad), позволяющих поручить компьютеру такие математические действия как дифференцирование и интегрирование функций, умножение и обращение матриц, нахождение оптимальных условий, и т.п., технологий интеллектуального анализа данных (Data Mining) – позволяющих выявлять скрытые закономерности или взаимосвязи между переменными в больших массивах необработанных данных; OLAP (Online Analytical Processing) – аналитической обработки в реальном времени; OLTP (Online Transaction Processing) – обработки транзакций в реальном времени [2].

Отмечается возрастание роли ИТ мониторинга в управлении экономикой, в т.ч. технологий автоматизации финансового мониторинга, контроллинга в

корпоративных информационных системах, ИТ управления материальными потоками и персоналом корпораций.

В наше время нельзя обеспечить качество подготовки экономистов без ознакомления их с такими ИТ как Интернет-порталы, технологии продвижения и управления Интернет-ресурсами в системах электронной торговли.

Организация управления, учета и отчетности в настоящее время невозможны без использования современных программных комплексов в управлении корпоративными бизнес-процессами, Интернет-технологий и Интернет-ресурсов.

Развитие ИТ уже поставило на повестку дня подготовку специалистов в такой отрасли деятельности как «электронное государство» (eGovernment или электронное правительство) – способ осуществления информационных аспектов государственной деятельности, основанный на использовании ИТ, а также новый тип государства, основанный на использовании этой технологии.

Поскольку электронное государство является субъектом электронной экономики, то многие университеты (см., например, [3]) уже ведут подготовку специалистов в области электронной (цифровой, Веб-, Интернет-) экономики – экономической деятельности, основанная на цифровых технологиях. Электронная экономика оперирует с электронными товарами и сервисами, производимыми электронным бизнесом и электронной коммерцией, а расчёты за услуги и товары электронной экономики зачастую производятся электронными деньгами.

Все это со всей остротой ставит вопрос о необходимости предусмотреть в новых учебных планах ОНЭУ значительно более глубокое изучение этих современных информационных технологий.

Список использованных источников:

1. Зимняя, И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования [Текст] / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – С. 34-42.
2. Барсегян А.А. Технологии анализа данных: Data Mining, Text Mining, Visual Mining, OLAP./ А.А. Барсегян, М. С. Куприянов, и др. [Текст] Изд.2 изд. ВHV, – 384 с. – 2007
3. Master's Programme in Open eGovernment. [Электронный ресурс] <http://dsv.su.se/en/education/courses-and-programmes/masters/open-egovernment-120-credits>

ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ ЭКОНОМИСТА С ПОМОЩЬЮ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Реформирование высшего образования обусловлено динамичными изменениями, что происходят в обществе, ростом объемов информации и стремительным развитием информационно-коммуникационных технологий.

Смена парадигмы образования, активный процесс его информатизации – это ключевые факторы, порождающие острую потребность в модернизации вузовской деятельности.

Сегодняшние реалии организации образовательной среды создают существенные проблемы на пути достижения качества вузовского образования, к их числу относятся:

- устарелость информации, которая подается студентам;
- низкий уровень коммуникаций между преподавателями, а также между преподавателями и студентами;
- отсутствие условий для успешной командной работы и нетворкинга, барьеры в обмене полезными данными и наработками;
- будущее образования за онлайн-курсами, а следовательно надо начинать работать в формате доступности онлайн и подгонки всей учебно-методической работы под формат онлайн-курсов;
- все большая часть студентов не имеет возможности посещать занятия по тем или иным причинам, им нужно дать возможность учиться адекватно, а не фиктивно.

Нами предлагается ряд тактических мер по модернизации учебного процесса в нашем университете в ключе компетентностного подхода:

- 1) дать возможность и толчок для создания современного информационного поля по учебным дисциплинам и для студентов, и для преподавателей;

2) вовлечь студентов и преподавателей в процесс освоения современных методов работы, сбора и использования актуальной информации;

3) создать условия для повышения уровня полезных коммуникаций между студентами и преподавателями, не только в рамках аудиторных занятий;

4) создавать и внедрять проекты осуществления образовательной деятельности в онлайн-режиме;

5) шире автоматизировать учебный процесс с целью ослабления роли преподавателя в обучении студентов.

Для обеспечения предлагаемых мер считаем необходимым:

✓ **Создание специального медиа-пространства, каталога актуальных статей.** Для того, что бы студенты были лучше смотивированы на учебу, они должны представлять свою будущую профессию, понимать смысл изучения дисциплин учебного плана, уяснить для себя какие конкретно компетенции им необходимо освоить. Для того, чтобы этого достичь, можно вести дайджест полезных статей и материалов от профессионалов, работающих по специальности. Необходимо следить за новостями отрасли, блогами, статьями, изменениями в законодательстве, мероприятиями, лидерами мнений, зарубежными тенденциями.

✓ **Использование сервиса Google Docs** – бесплатного онлайн-офиса, включающего в себя текстовый, табличный процессор и сервис для создания презентаций, а также интернет-сервиса облачного хранения файлов с функциями файлообмена. Текстовый и табличный редакторы в рамках системы Google-документы – это:

- ↗ списки полезных статей и ссылок для студентов;
- ↗ учебники и другие материалы по курсу обучения;
- ↗ электронный документооборот.

При этом открываются возможности:

- совместной работы преподавателей над различными документами и режима обмена результатами работы;
- комментирования работ студентов в режиме онлайн, с обсуждением комментариев;

- размещения ведомостей по оценкам студентов, что обеспечит им мониторинг собственных результатов;
- информированности о расписании занятий, темах и датах контрольных работ, экзаменов, пересдач;
- ведения анкеты студента, описание его сильных и слабых сторон, для того, чтобы он мог работать над собой и развиваться, а также вести учет собственных достижений в освоении профессиональных компетенций;
- размещения в общем доступе важных правил, методик, рекомендаций. Например, методик оформления рефератов и курсовых работ, рекомендации по оформлению презентаций и т.д.;
- ведения актуальных списков рекомендуемой литературы с комментариями и пояснениями;
- проведения онлайн-анкетирований с выдачей результатов.

✓ ***Использование других сервисов Google:***

- *Youtube* – сервис для размещения и просмотра видеороликов.
- *Goo.gl* – сервис, позволяющий сокращать слишком длинные ссылки для удобства пользования. Его особенностью является возможность сбора статистики переходов по ссылкам, которые сокращались. Всегда можно оценить, сколько раз вы переходили по ссылке, когда и откуда.
- *Google-Календарь* – планирование совместных встреч, пар, расписания.
- *Google-Академия (Google Scholar)* – научная поисковая система и открытая наукометрическая база данных одновременно, которая обеспечивает полнотекстовый поиск научных публикаций всех форматов и дисциплин.

Список использованных источников:

1. Голицына И.Н. Социальное программное обеспечение в современном профессиональном образовании // Образовательные технологии и общество (Educational Technology & Society): Международный электронный журнал. – 2012. – V.15. – №4. – С.515-526. URL: http://grouper.ieee.org/groups/ifets/russian/depository/v15_i4/pdf/11.pdf
2. Nonaka, I., Toyama, R. and Konno, N. (2000). 'SECI, Ba, and leadership: a unified model of dynamic knowledge creation'. Long Range Planning, 33, pp 5–34. URL: <http://www.ai.wu.ac.at/~kaiser/literatur/nonaka-seci-ba-leadership.pdf>

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ КОНТРОЛЮ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Сучасність пред'являє все більш високі вимоги до навчання практичному володінню іноземною мовою в повсякденному спілкуванні і професійній сфері. Об'єми інформації ростуть і часто рутинні способи її передачі, зберігання і обробки є неефективними. Використання інформаційних технологій розкриває величезні можливості комп'ютера як засобу навчання і контролю. Комп'ютерні технології мають багато переваг перед традиційними методами навчання і контролю. Вони дозволяють тренувати різні види мовної діяльності і поєднувати їх у різних комбінаціях, допомагають усвідомити мовні явища, сформувати лінгвістичні здібності, створювати комунікативні ситуації, автоматизувати мовні та мовленнєві дії, а також забезпечують можливість урахування провідної репрезентативної системи, реалізацію індивідуального підходу та інтенсифікацію самостійної роботи студента.

Одним із шляхів організації освітнього процесу, забезпечення високих результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів, їх відповідності освітнім стандартам є створення системи об'єктивного контролю. Організація дистанційного контролю є велінням нашого часу в силу своєї мобільності, доступності, використання комп'ютерів, можливості переходу контролю викладачем в самоконтроль студентів. Потреба в такому контролі викликана у зв'язку зі збільшенням обсягу навчальної інформації, а також зменшенням годин, відведених на аудиторні заняття, що вимагає правильної організації самостійної роботи студентів.

В системі дистанційного контролю необхідно використовувати такі методи і форми перевірочних заходів, які представили б процедуру контролю сучасним технологічним процесом, привабливим для піддослідних.

Таким чином, вдосконалення процесу навчання, має бути спрямоване на значне збільшення взаємодії суб'єктів освітнього процесу, тобто викладача і учня. Зворотній зв'язок з викладачем – технологічний процес (E-mail, скайп, вебінар-консультація та ін.), за допомогою якого відбувається зв'язок студента з викладачем. Розрізняють два види зворотного зв'язку з викладачем: он-лайн зв'язок (скайп, вебінар, телефонна розмова, чат у вебінарі) і он-лайн зв'язок (лист по E-mail, спілкування у форумі, спілкування з викладачем в соціальних мережах). І питання контролю якості знань студентів, як правило, завжди виходить на перший план. З урахуванням цього, роботи з гармонізації комп'ютерних технологій з традиційними формами контролю знань повинні бути спрямовані на подальше вдосконалення інструментів дистанційної освіти. Однак надзвичайно важливо, щоб процес інформатизації не зводився тільки до формального використання нових технічних засобів у процесі навчання, а був основою створення принципово нової системи освіти, розробки та використання інноваційних методик. Впровадження в освітній процес нових інформаційних технологій дозволило виявити наступні фактори їх ефективності:

- інтенсифікація навчального процесу;
- створення сприятливих можливостей для оволодіння навчальним матеріалом на основі принципу наочності, який реалізується завдяки широким можливостям ЕОМ – колір, відео, музика, графіка, малюнки тощо;
- посилення мотивації;
- наявність постійного зворотнього зв'язку в навчальному процесі;
- більша індивідуалізація навчального процесу;
- поглиблення в засвоєнні конкретного матеріалу;
- усунення рутинної роботи викладача з контролю знань студентів.

Але комп'ютер – це лише засіб оцінювання результатів навчання, а не метод. Отже, з'являється необхідність у розробці ефективного методу підсумкового та проміжного контролю, такого методу, який би можна було швидко змінити у відповідності зі специфікою навичок. Принципово нова технологія перевірки та оцінки знань була названа технологією Веб-квест.

Веб-квест (webquest) в педагогіці – це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси інтернету. При розробці квест-проекту у викладача є можливість створення ситуацій, в яких учням необхідні навички пошуку, аналізу, узагальнення, синтезу нової інформації, її зберігання та передачі. Ігрові методи вкрай ефективні в рамках викладання іноземної мови тому, що вони мають практичну спрямованість.

Також веб-квести можна використовувати як ефективну форму контролю знань, умінь і навичок студентів. Існує кілька класифікацій веб-квестів. За домінуючою при роботі над проектом діяльності виділяють: дослідницькі, творчі, пригодницькі (ігрові), інформаційні, практико-орієнтовані проекти. Веб-квести розробляються для максимальної інтеграції Інтернету в різні навчальні предмети на різних рівнях навчання і контролю в навчальному процесі, в тому числі і при навчанні іноземної мови. Вони охоплюють окрему проблему, навчальний предмет, тему, можуть бути і міжпредметні.

Веб-квест може стати ефективною проміжною або підсумковою формами контролю. Він також є сучасною формою індивідуального, групового і парного контролю.

Таким чином, підвищення дидактичної ефективності освітньої системи та якості вищої професійної освіти полягає в науково обґрунтованій інтеграції сучасних інформаційно-педагогічних і традиційних технологій навчання і контролю, а також у створенні умов для реалізації творчого потенціалу учнів.

Список використаних джерел:

1. Андреева М.В. Технології веб-квест у формуванні комунікативної та соціокультурної компетенції / М.В. Андреева // Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні іноземним мовам: Тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції. – М., 2004.
2. Багузіна Є.І. Веб-квест як сучасна форма проміжного і підсумкового контролю при навчанні іноземній мові / Є.І. Багузіна // Вісник Університету. – М.: Державний університет управління. – 2009. – № 1.
3. Биховський Я.С. Освітні веб-квести / Я.С. Биховський // Інформаційні технології в освіті. ІТО-99: Матеріали міжнародної конференції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ito.bitpro.ru/1999>.
4. Конишева А.В. Контроль результатів навчання іноземній мові. – СПб: Каро. 2006. – 192 с.

SMART-ТЕХНОЛОГІЇ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ У ВИКЛАДАННІ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

В останні десятиріччя одним із найпотужніших інструментів доступу до інформації став Інтернет. Беручи до уваги вищезазначене, а також ураховуючи, що сучасні інформаційні мережі поступово набули обрисів універсального середовища не тільки для спілкування, але і для навчання, з червня 2011 р. Організація Об'єднаних Націй визнала право на доступ до Інтернету одним із невід'ємних прав людини. Наявність цього права створило нові можливості для розвитку електронного навчання із застосуванням SMART-підходу, що спрямований на досягнення таких цілей у процесі навчання: **S** (Self Directed) – забезпечення можливостей для самостійного визначення, що саме вивчати, та ефективної організації самонавчання; **M** (Motived) – мотивування активної пізнавальної діяльності; **A** (Adaptive) – адаптування методів, місця та часу навчання для конкретного суб'єкта, який бажає придбати освітні послуги; **R** (Resource Free) – забезпечення вільного доступу до освітніх ресурсів; **T** (Technology Embedded) – перманентне забезпечення процесу навчання сучасними технологіями [1, с. 88].

Разом із звичними презентаційними технологіями (які виконуються за допомогою програмних пакетів Microsoft Power Point або Macromedia Flash) у сферу освіти проникають нові, так звані інтерактивні технології, що дозволяють удосконалити презентації у вигляді слайд-шоу. Одним із видів новітніх інтерактивних технологій є SMART-технології. SMART-технології – це інтерактивний навчальний комплекс, що дозволяє продукувати (створити, редагувати) та поширювати мультимедійні навчальні матеріали (освітні смарт-продукти») як в аудиторний, так і в позааудиторний час, даючи можливість різним категоріям студентів (користувачів) в ініціативному й інтерактивному вигляді здобувати індивідуальну освіту. У практиці освітньої діяльності

SMART-технології розуміють в основному як інформаційні технології, використання різноманітних комплексних засобів та сучасних інтерактивних методів викладання [2, с. 40].

Базове завдання, яке має бути вирішене за допомогою SMART-технологій, – це максимально донести навчальний матеріал до користувача. Основними вимогами до таких технологій є доступність, ефективність, економічність, агрегативність, комплексність [3, с. 101].

Інтерактивні дошки SMART Boards, інтерактивні дисплеї Sympodium, SMART Podium – це ті основні SMART-технології, які можна застосовувати у процесі викладання правових дисциплін. Доволі вдалим для використання у навчальному процесі є програмно-технологічний навчальний комплекс на основі SMART Board («інтерактивна дошка») до складу якого входять: чутливий до дотику екран SMART Board, власне програмне забезпечення (SMART Notebook), персональний комп'ютер, мультимедійний проектор і комунікаційне обладнання. Донесення теоретичного матеріалу на лекціях з правових навчальних дисциплін при використанні таких технологій є більш динамічним. При цьому зображення передається на дошку-проектор, що дозволяє проектувати тексти, об'єкти, аудіо- та відео матеріали, Інтернет-ресурси, розв'язувати правові казуси за допомогою анімаційних елементів, записувати вручну на відкритих документах і зберігати інформацію тощо. Подаючи цифровий статистичний матеріал чи роблячи посилання на нормативні та інші документи, викладач може зайти на необхідні сайти і показати відповідні таблиці, звіти, нормативні акти, примірники документів та договорів тощо, наприклад: інформацію Держкомстату України; звіт Антимонопольного комітету України; документи, які містяться у базах даних «Законодавство України» на офіційному веб-порталі Верховної Ради України та ін.

Ефективним є подання лекційного матеріалу чи презентацій із правових дисциплін при використанні інтерактивного дисплея SMART Podium (раніше SMART Board Sympodium). Підключений до комп'ютера, що з'єднаний з проектором, SMART Podium дозволяє передавати візуальну інформацію на

великий екран. При цьому аудиторія може спостерігати, як саме викладач взаємодіє з контентом на інтерактивному дисплеї. Ефект інтерактивності досягається, коли викладач, не втрачаючи візуального контакту з аудиторією, спеціальною комплектною ручкою та простим дотиком до інтерактивного дисплея має можливість керувати комп'ютерними програмами, писати цифровим чорнилом поверх слайдів або веб-сайтів, а також програвати аудіо- і відеофайли.

Усі замітки, скріншоти, зображення і відео можна зберігати в єдиному файлі для подальшого спільного їх використання студентами або колегами. За допомогою програмного забезпечення SMART Notebook замітки і мультимедійні файли зберігаються як об'єкти, придатні для реорганізації або маніпуляцій. Також є можливість зберігати замітки в різних додатках, зокрема Windows-версії програм Microsoft PowerPoint, Word і Excel, а також AutoCAD.

Упровадження SMART-технологій, зокрема SMART Board й SMART Podium, дозволяє створити ефективне інтерактивне, інформаційно-комунікаційне освітнє середовище, використовувати як традиційні, так й інноваційні педагогічні технології навчання у викладанні правових дисциплін. Створення та застосування SMART-технологій значно підвищить якість правової освіти студентів-економістів, підніме її до вищого рівня, що відповідає сучасним вимогам, які ставляться до високо кваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел:

1. П'ятницька Г. Міжнародний досвід впровадження та перспективи SMART-освіти / Г. П'ятницька, О. Григоренко // Smart-освіта: ресурси та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 16–17 жовтня 2014 р.) : тези доповідей. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – С. 88-90.
2. Губрій Н. Від Smart-технологій до Smart-освіти. / Н. Губрій, І. Побірська // Smart-освіта: ресурси та перспективи: Матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 16–17 жовтня 2014 р.) : тези доповідей. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – С. 42-44.
3. Слободяник Н. SMART-технології в навчанні – перспективи та проблеми розвитку в Україні / Н. Слободяник, К. Соколюк // Smart-освіта: ресурси та перспективи: матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 16–17 жовтня 2014 р.) : тези доповідей. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – С. 100-101.

УВАГА СТУДЕНТІВ ЯК ПРЕДМЕТ ВПЛИВУ ВИКЛАДАЧА

Увага – це концентрація, зосередження на якомусь об'єкті або понятті. Керуючи цим процесом, викладач отримує можливість впливати на поведінку студентів допомагаючи їм швидше і краще засвоїти матеріал заняття.

У практиці педагогічної діяльності вироблений своєрідний модуль гарного публічного виступу [1, с. 10]. Так, змістовною і цікавою лекцію роблять: глибоке та впевнене знання лектором матеріалу теми; знання аудиторії; емоції; реакції; впевненість; особистий досвід педагога; жарти; паузи; інтонація і техніка мови; почуття часу; пам'ять. Крім того, людська увага – річ нетривала, непостійна і вибіркова, тому в ході заняття її потрібно постійно підживлювати. З великою увагою слухаються тільки цікаві та змістовні лекції. «Ніколи, ніякими словами ви не примусите читачів пізнавати світ через нудьгу», – писав Олексій Толстой [2]. Ці слова повною мірою можна віднести і до публічного виступу. Однак, як би не цікава була лекція, увага згодом притупляється, і людина перестає слухати. В аудиторії починається шум, рухи, розмови і т.д. У вітчизняній і зарубіжній теорії і практиці вироблений цілий ряд ефективних практичних прийомів захоплення уваги аудиторії [3]. Розглянемо деякі з них.

1. Звернення до події, часу, місця. Наприклад: «Ми зібралися сьогодні в аудиторії, у якій ... Ось висить портрет А Сміта ... Сьогодні річниця ... Я думаю, усі вчора дивилися новини по телевізору і знають, що ...» і т.д. і т.п. Цей прийом нескладний і вельми ефективний для залучення уваги на початку лекції.

2. Посилання на загальновідоме і загальнодоступне джерело інформації. Наприклад: Вчора у «Відомостях» була невелика замітка про ...; Сьогодні в програмі «Ранок» я почув цікаве повідомлення ...;» і т.д. Серед слухачів, як правило, є люди, які слухали, або дивилися, читали те, про що ви збираєтеся

розповісти. Це відразу ставить їх у становище «заодно з оратором». Такі люди зазвичай говорять сидячим рядом: «Так, я теж бачив (читав, слухав)...» – і мобілізують цим інших слухачів уважно слухати.

3. Риторичне питання (не потребує відповіді). Краще, якщо риторичне питання задається емоційно, а після нього витримується коротка пауза. Обов'язково тема, поставлена на початку виступу риторичним питанням, повинна бути негайно розвинена, конкретизована іншими питаннями, або аргументами.

4. Розповідь про себе, свій особистий досвід, випадок з вашого життя, про прочитане вами. Можна почати так: «От якось мені довелося бути свідком цікавого спору ...»; «Нещодавно я прочитав, що ...»; «Одного разу зі мною стався такий випадок ...» і т.д.

5. Цитування знаменитості. Наприклад: «Джон Мейнард Кейнс якось сказав ...»; «Йозефу Шумпетеру належить дуже цікава думка ...» і т.д. Афоризм або крилату фразу легко задалегідь підготувати, що забезпечить зосередження уваги.

6. Звернення до життєвих інтересів студентів, до того, що хвилює їх щодня. Торкайтеся питань, які знімають або можуть зняти особистісну напругу у слухачів, допомогти їм вирішити повсякденну проблему. Крім того, з метою посилення особистої зацікавленості слухачів можна використовувати прийом «нейтральної фрази» – фрази, яка безпосередньо не пов'язана з предметом обговорення, але має відношення до співрозмовників.

7. Обережним потрібно бути з гумором, особливо у початковій стадії свого виступу. Гумор краще приберегти на наступні стадії своєї лекції.

Щоб усна промова справила необхідне враження на аудиторію, лектор зобов'язаний володіти технікою усного мовлення, а також попередньо попрацювати над текстом лекції. Буде корисним по тексту лекції відзначити ті місця, на які в ході заняття потрібно звернути особливу увагу, дати під запис студентам або місця де слід застосувати той чи інший прийом активізації уваги аудиторії. Існує ряд вимог до усного тексту публічного виступу та приймів, за допомогою яких ці вимоги можна виконати. Насамперед, це *розговорність*

стилю. При викладі лекції повинні переважати стилістично нейтральні і розмовні слова. Нейтральна і розмовна лексика легше сприймається слухачами і викликає більшу увагу й довіру до лектора. Так, замість «в умовах конспірації» краще сказати «в умовах таємності», замість «пресинг» – «сильний тиск» і т.д. Навіть якщо точність вираження в цих випадках кілька постраждає, це окупиться безумовним розумінням змісту лекції. Крім науковості в лекції має бути присутня *простота викладу*. При вживанні у ході лекції наукових термінів потрібно ретельно продумати, як це правильно зробити і зрозуміло пояснити – дати визначення простими словами, назвати синоніми, навести приклади його вживання. Важливе значення має *конкретність лексики*. Краще замінювати узагальнені найменування на більш конкретні, відомі і зрозумілі усім слова. Замість того щоб сказати «Це потрібно передусім працівникам бюджетної сфери», краще конкретизувати: «Це потрібно лікарям і вчителям, пенсіонерам та вихователям дитячих садків, інвалідам та медичним сестрам». Конкретні найменування набагато зрозуміліше і ближче слухачам. Найважливіше значення має *виразність мови*. Виразну мову легко слухати і розуміти ніж монотонну. Виразність мови треба тренувати.

Також необхідно пам'ятати про те, що для української та російської мови зазвичай характерний наступний розподіл інформативності у реченні: найбільш інформативне слово, як правило, ставиться в кінці фрази, менш інформативне - на початку. Середина фрази найменш інформативна. Таким чином, для додання тому чи іншому слову виразності його слід помістити в кінець фрази.

Усі зазначені прийоми і особиста зацікавленість, поінформованість та ерудиція викладача робитимуть кожне заняття яскравим та цікавим.

Список використаних джерел:

1. Зверева Н.В. Я говорю – меня слушают / Н.В. Зверева. – М.: Альпина Паблишерз, 2010. – 234 с.
2. Стернин И. А. Приемы захвата и удержания внимания аудитории. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.elitarium.ru/priemy_zakhvata_uderzhanija_vnimaniya_auditorii/
3. Уварова Е. Как управлять вниманием. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://medportal.ru/budzdorova/relation/1353/>

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МЕЖДИСЦИПЛІНАРНОГО КЕЙСУ «ОБГРУНТУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ СИСТЕМНИХ РИЗИКІВ»

За своєю історією кейс-метод виник на початку ХХ ст. у школі бізнесу Гарвардського університету (США). Особливістю методу було вивчення студентами прецедентів, які були в минулому, ситуацій з юридичної або ділової практики. Наголос робився на самостійній роботі студентів, у процесі якої досліджувалася й аналізувалася велика кількість практичного матеріалу. Отже, кейс – це опис практичної ситуації, яка включає виклик, можливості та проблеми організації (особи) та вимагає прийняття обгрунтованого рішення. Можливість спробувати себе у прийнятті бізнес-рішення по суті є ключовою ідеєю використання кейс-методу [1, с. 2].

Вихідною інформацією кейсу «Обгрунтування антикризових заходів в умовах негативного впливу системних ризиків» є опис внутрішньобанківської ситуації, яка пов'язана з наступними труднощами: зростання розривів ліквідності, погіршення якості кредитного портфеля, проблеми мотивації персоналу та запровадження нових інформаційних технологій. Внутрішні проблеми банку ускладнюються високою імовірністю настання певної шокової події, яка може запустити трансмісійний механізм системного ризику.

Метою розробки й використання кейсу є набуття студентами компетенцій прийняття нестандартних управлінських рішень в умовах невизначеності.

У процесі виконання завдання у студентів повинні сформуватися такі *компетенції*: аналітичні, прийняття рішень, застосування теоретичних знань, комунікативні, тайм-менеджмент, креативні, письмових комунікацій [1, с. 10].

1. Аналітичні компетенції. Аналіз фінансової звітності банку, проведення кількісної та якісної оцінки його фінансового стану. Аналіз

макроекономічних показників та визначення стадії економічного циклу, оцінка наявності та глибини кризових явищ. Визначення ймовірності настання системної події та розгортання кризових явищ.

2. *Компетенції у сфері прийняття рішень.* Студентам необхідно навчитися генерувати альтернативні рішення; обирати критерії прийняття рішень (зростання акціонерної вартості, максимізація прибутку, соціальна відповідальність та ін.); оцінювати альтернативи залежно від обраних критеріїв, обґрунтовувати свій вибір; розробляти заходи щодо імплементації обґрунтованих рішень.

3. *Застосування теоретичних знань.* Вміти адаптувати отримані теоретичні знання залежно від запропонованих умов практичної ситуації. Застосовувати набуті знання щодо науково-методичних підходів до аналізу економічних систем.

4. *Комунікативні навички.* Висловлення своїх міркувань, вислуховування та надання прийнятних оцінок думок інших учасників, обмін та обговорення ідей. Уміння поєднувати урахування інших думок та відстоювання своєї точки зору. Студенти вчаться взаємодіяти у групах, що сприяє розвитку навичок комунікативної роботи.

5. *Управління своїм часом (тайм-менеджмент).* Процес прийняття рішень обмежується тривалістю курсу та часом, відведеним на вирішення кейсу.

6. *Креативні навички.* Оскільки в бізнесі складно знайти схожі ситуації, то використання кейс-методу спонукатиме студентів до пошуку рішень відповідно до унікальних умов запропонованої ситуації.

7. *Навички письмових комунікацій та презентації рішення.* Уміння грамотно викладати свої думки та презентувати результати дослідження – запорука успішної діяльності у реальному бізнес-середовищі.

Основні етапи підготовки, виконання та оцінювання процесу викладання з використанням кейс-методу наведено в табл. 1.

Зміст та тривалість етапів вирішення кейсу «Обґрунтування антикризових заходів в умовах негативного впливу системних ризиків»

Етап та тривалість	Зміст роботи	
	Викладача	Студента
1. Підготовка (6-8 год.)	Вибір кейсу. Підготовка до аудиторної роботи, складання плану. Консультації з іншими викладачами/представниками бізнесу	Отримання завдання. Вивчення кейсу. Індивідуальна підготовка (складання схеми вирішення кейсу)
2. Аудиторна робота (2-4 год.)	Відповіді на запитання студентів	Запитання
2.1. Робота в малих групах	Координація роботи студентів	Обговорення. Внесення коригувань до схеми вирішення кейсу
2.2. Дискусія в академічній групі	Модерація дискусії – запитання, зворотній зв'язок стосовно коментаріїв студентів, обговорення макроекономічних показників, фінансових показників окремих банків. Відмітки до плану викладача	Участь у дискусії, вислуховування думок інших студентів. Робота зі схемою вирішення кейсу
3. Самостійна робота в малих групах (6-8 год.)	Робота з планом викладача. Оцінка аудиторної роботи студентів. Консультації	Підготовка звіту. Написання звіту (письмові навички). Обговорення рішень у малих групах. Підготовка презентації
4. Аудиторна робота (захист проектів – до 30 хв. на проект)	Оцінка студентів. Записи вражень від виступів. Оцінка презентації, відповідей на запитання та письмової роботи	Захист проектів. Організація взаємодії учасників під час захисту. Розподіл обов'язків
5. Оцінювання	Підбиття підсумків за всіма етапами залежно від набуття навичок 1-7. Оцінка викладача (50-70% загальної оцінки)	Можлива оцінка інших груп, що складатиме 30-50% загальної оцінки

Примітка: тут і далі – різницю у годинах наведено залежно від обсягу наданої інформації та інформації, яку необхідно знайти самостійно.

Власна розробка. Складено за даними: [2, с. 2; 3, с. 3]

Варто зауважити, що підвищенню ефективності використання кейс-методу у навчальному процесі ОНЕУ сприятиме підсиленню зв'язків з роботодавцями, які є представниками банківського бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Louise A. Maufette-Leenders, James A. Erskine, Michiel R. Leenders. Learning with cases. Fourth Edition. – Ivey Publishing, Canada, 2007. – 135 p.
2. James A. Erskine, Michiel R. Leenders, Louise A. Maufette-Leenders. Teaching with cases. Fourth Edition. – Ivey Publishing, Canada, 2007. – 265 p.
3. Michiel R. Leenders, Louise A. Maufette-Leenders, James A. Erskine Writing cases. Fourth Edition. – Ivey Publishing, Canada, 2007. – 190 p.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ- ЕКОНОМІСТІВ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ

Необхідним елементом підготовки сучасного фахівця-економіста (як і, скажімо, фахівця юриста) є формування у нього логічних компетенцій – вміння мислити послідовно, несуперечливо, аргументовано, правильно отримувати вивідне знання, вміння ефективно обґрунтовувати свою позицію і виявляти помилки в міркуваннях опонентів, правильно визначати поняття і здійснювати їх поділ, класифікацію, не допускати підміни понять і неоднозначності у їх тлумаченні. Ці компетенції формуються в ході вивчення філософії, а саме такої її складової як логіка. Завдання вивчення логіки – не повідомлення певної суми знань, а розвиток мислення, формування навичок отримання вивідного знання. Логіка носить практичний характер.

Звичайно, люди навчаються міркувати послідовно і несуперечливо усім досвідом свого життя. Кожна людина володіє більш чи менш досконалою стихійно сформованою, природною або інтуїтивною логікою. Без неї вона взагалі не могла б правильно міркувати, спілкуватися з людьми тощо. Мислення людини підпорядковується логічним законам і протікає в логічних формах незалежно від того, вивчає людина науку логіки, чи не вивчає. Люди міркують логічно, не знаючи правил логіки, подібно до того, як вони правильно говорять, не знаючи правил граматики, спираючись лише на стихійно вироблену на ранніх стадіях життя граматичну інтуїцію.

Однак з цього не випливає, що вивчення логіки не має практичного значення. Прихильники такого погляду часто посилаються на іронічне зауваження Г. Гегеля про те, що логіка «навчає» мислити таким же чином, як фізіологія «навчає» перетравлювати їжу. Гегель сформулював свою думку наступним чином «Мыслить, как полагают, может всякий и без помощи

логіки, подобно тому, як ми можемо переварити їжу, не вивчаючи фізіології» [1, с. 110].

Г. Гегель розробив логіку діалектичну, критикуючи при цьому логіку традиційну, формальну. Однак він не заперечував її значення. Він зазначав: «Изучение этой формальной логики, без сомнения, приносит известную пользу; это изучение, как принято говорить, изоцряет ум. Мы приучаем концентрировать мысль, приучаемся абстрагировать, между тем как в обычном сознании мы имеем дело с умственными представлениями, перекрещивающимися и перепутывающимися друг с другом» [1, с. 115-116]. Завдання логіки полягає в тому, щоб навчити людини свідомо застосовувати закони і форми мислення. Знання логіки підвищує культуру мислення, виробляє навички мислити більш «грамотно», розвиває критичне ставлення до своїх думок і думок партнерів [2, с. 4].

Мислити логічно – значить мислити точно і послідовно, не допускаючи суперечностей, підміни понять у міркуваннях, вміти викривати логічні помилки. Ці якості мислення мають велике значення у будь-якій області наукової і практичної діяльності, в тому числі в роботі економіста, що вимагає точності мислення, обґрунтованості висновків. Відомий американський логік і математик С. Кліні зазначає, що «бесспорно, что в результате изучения логики увеличивается возможность проверять правильность рассуждений. Ведь логика дает методы анализа рассуждений...» [3, с. 79].

Таким чином, у багатьох випадках стихійний досвід застосування логічних законів і правил не є достатнім для того, щоб робити правильні висновки. Необхідно свідоме вивчення цих законів і правил. Дійсно, щоб виявити поверхові помилки без цього можна обійтися. Але у більш складних випадках інтуїтивної логіки виявляється недостатньо. Чи правильно міркує, наприклад, людина, котра говорить: «Якби ішов дощ, то земля була б вологою; але дощу немає, отже земля суха». Таке міркування зазвичай інтуїтивно оцінюється як правильне, але досить навіть трохи розміркувати, щоб переконатися, що це не так. Вивчення ж логіки дозволяє нам бачити і одразу

чітко вказати, що в даному випадку порушено відповідне правило умовно-категоричного умовиводу. Інтуїтивної ж логіки майже завжди недостатньо для критики невірної міркування.

Причому, для формування і вдосконалення логічних компетенцій недостатньо читати теоретичний матеріал. Саме по собі засвоєння теоретичного матеріалу зовсім ще не означає, що студент зможе застосовувати логічні закони, прийоми і операції на практиці, у ході міркування. Досвід викладання показує, що лише при вирішенні завдань і вправ досягається формування відповідних навичок ясного, послідовного, аргументованого і несуперечливого мислення, вдосконалюється логічна інтуїція. З кожної теми – «Поняття», «Судження», «Логічні закони», «Умовивід», «Логіка питань і відповідей», «Аргументація» – студенти мають виконати ряд завдань і вправ, причому з використанням прикладів з області економічних наук. Адже, економічні науки, як і всякі науки, вибудовують свій категоріальний апарат, генерують нове знання, підтверджують чи спростовують його у відповідності із законами логіки.

Особливе місце належить вивченню принципів діалектичної логіки, яка в економічній науці має винятково велике значення. «Капітал» К. Маркса – яскравий приклад побудови фундаментального економічного дослідження на її принципах, на системі категорій діалектичної логіки, що характеризується органічною цілісністю і взаємообумовленістю, розгортаючись з найбільш загальної категорії, «економічної клітини» капіталізму – «товар». В ході дослідження відбувається перехід від абстрактних до більш конкретних понять.

Список використаних джерел:

1. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук/ Г.В.Ф. Гегель. – М.: Мысль. – 1975, Т. 1. – 306 с.
2. Кириллов В.И., Старченко А.А. Логика / В.И. Кириллов, А.А. Старченко. – М.: Проспект. – 2001. – 240 с.
3. Клини С.К. Математическая логика/ С.К. Клини. – М.: Мир. – 1973. – 480 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Рух України до європейського освітнього простору, поширення її міжнародних зв'язків у різноманітних сферах життєдіяльності, нові політичні, соціально-економічні і культурні реалії потребують певних змін у навчанні іноземних мов.

Враховуючи вимоги сучасного розвитку освіти у світі в цілому і в Україні, зокрема, доцільним вважається впровадження новітніх технологій у процес навчання. Новітні технології дозволяють розв'язати нові дидактичні завдання, а їх застосування забезпечить підвищення якості освіти.

Володіння системою мови (знання граматики не дає можливість вільному спілкуванню на французькій мові) є недостатнім для ефективного користування мовою у цілях комунікації. Перехід від знанєвої парадигми до діяльнісної, необхідний для досягнення головної цілі – розкриття та розвиток кожного студента. Цьому сприяють активні сучасні методи навчання: ділові ігри, проектна та дослідницька діяльність учнів, вміння працювати з проблемою [1, с. 37].

Усі форми роботи, усі способи організації навчального процесу, кожний вид діяльності під час заняття направлені на формування компетентностей, які студенти могли б перенести у інші сфери свого життя та діяльності та які могли б сприяти їх подальшому саморозвитку та реалізації на успішній особистості.

Практичний досвід показує, що використання в навчальному процесі інтерактивних технологій навчання допомагає їм досягти плавного переходу від набуття лексичних мовленнєвих умінь у процесі комунікації, збільшить діапазон термінологічної лексики за фахом, зробить процес навчання цікавим, пізнавальним, професійно-спрямованим та особистісно значущим. Інтерактивні технології навчання стимулюють когнітивні процеси та активізують мовний і мовленнєвий матеріал в іншомовному спілкуванні студентів, розвивають їхні

творчі здібності і професійно орієнтовані вміння в наближених до реальних умов [1, с. 102].

Кожна методика викладання іноземної мови характеризується властивими їй позитивними та негативними рисами і має свою об'єктивну цінність. Використання мультимедійних програм в освіті вже давно показало позитивний вплив на якість вивчення іноземної мови не тільки за кордоном, але і в нашій країні. Такий метод навчання органічно вписується в структуру практичних занять, дозволяє досягати більш ефективних результатів, що розкривають потенційні можливості кожного студента [2, с. 59].

Таким чином, у такі умови та потреби сучасного життя зумовили виникнення нового напрямку у вивченні іноземної мови – застосування таких інноваційних технологій, як комп'ютеризоване навчання.

Під час роботи студентів з навчальними програмами, ведення діалогу з комп'ютером, студенти долають бар'єр боязливості. У студентів формується добре відношення до предмету, вони оволодівають значним базовим рівнем спілкування на французькій мові [3, с. 23].

Однак потрібно підкреслити, що друковані матеріали, в першу чергу підручники, ніколи не «постаріють» і не втратять своєї важливої ролі в педагогічному процесі. Але в зв'язку з подальшим розвитком науки і техніки, з появою новітніх інформаційних технологій було б непростимо не використовувати можливості цих засобів навчання.

Ми використовуємо різноманітні технології інтерактивної діяльності на практичних заняттях, серед яких представлені: *групова робота, рольові ігри, мозковий штурм, робота на розвиток припущення, робота на розвиток уяви* та ін. Одним з найбільш поширених на протязі багатьох років залишається *метод проектів* [4, с. 59; 5, с. 12].

Метод проектів дозволяє синтезувати факти зі суміжних областей знань, він характеризується прагматичною направленістю на результат, який досягається у процесі вирішення конкретної проблеми. При використанні методу проектів реалізується одночасно практичні, освітні та виховні цілі: викладач

займає позицію активного спостерігача та поради́ника, а студенти отримують можливість, виходячи за рамки стандартних методів вивчення граматичного та лексичного ладу мови, застосовувати свої знання у професійній діяльності.

При вивченні французької мови студентами економічних спеціальностей, найбільш результативним представляються короткострокові проекти, які дозволяють за необхідністю об'єднати декілька тем смислового модулю та закріпити вивчення мовних структур.

Так, наприклад, для студентів спеціальності «Туризм» найбільш ефективними проектними завданнями є наступні: підготовка і презентація проектів туристичних фірм, розробка рекламних проектів фірм і кампаній, рекламування туристичної продукції, організація і проведення екскурсій.

Отже, створення якісно іншої системи навчання в вищому навчальному закладі є неможливим без урахування та використання потенціалу новітніх засобів вивчення іноземної мови, серед яких особливе місце посідає мультимедійне забезпечення. Крім цього, використання комп'ютерних технологій в викладанні французької мови дозволяє відійти від традиційних форм навчання й підвищити індивідуалізацію навчальної діяльності студентів, оптимізувати засвоєння мовних структур та граматичних правил, а також подолати монотонність заняття при формуванні мовленнєвої та комунікативної компетенції студентів при вивчанні французької мови.

Список використаних джерел:

1. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.
2. Шавва Тетяна «Методика викладання французької мови» / Тетяна Шавва. – К: Шк. Світ, 2007. – 128 с. (Б-ка «Шк. світу»)
3. Беспалько В.П. Программированное обучение (дидактические основы). – М.: Высшая школа, 1970 г.
4. Никитченко М. Использование всемирной сети Интернет в обучении французскому языку // Французский язык. – 2009. – №1.
5. Владимирова Л.П. Новые информационные технологии в обучении иностранным языкам. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://virtlab.ioso.ru/method.htm>

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕДОВОГО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ДОСВІДУ З МЕТОЮ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У ПРОФЕСІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Реалії сьогодення свідчать про те, що Україна все більше і більше інтегрує у Європу. І цей процес вже неможливо зупинити. Саме тому, на ринку праці високо цінують професіоналів, які вільно володіють іноземною мовою. Крім того, існує безліч іноземних представництв в Україні, співробітники яких повинні володіти іноземною мовою. Усе це свідчить про актуальність викладання іноземних мов у немовних ВНЗ. Але, на жаль, не кожен студент розуміє необхідність вивчення іноземної мови, вважаючи, що це додатковий, а не основний, профільний предмет. Саме тому перед викладачем стоїть завдання не лише надати студентам основні знання, а й мотивувати їх на вивчення іноземної мови, показати її необхідність для набуття хорошої роботи, майбутнього кар'єрного росту.

Аналіз педагогічної літератури свідчить, що проблемою удосконалення мовленнєвих навичок студентів займалися багато науковців та педагогів-практиків. Автори аналізували принципи роботи у немовних ВНЗ, розглядали різні форми і методи роботи з учнями й студентами та визначали найбільш вдалі з них.

Так, В. А. Бондаренко зазначив, що оскільки вивчення іноземної мови повинно, у першу чергу, відбуватися за комунікативним принципом, для вироблення комунікативних навичок у студентів з низьким рівнем володіння іноземною мовою необхідні детальні пояснення і рекомендації щодо виконання завдань. Усе це сприятиме створенню доброзичливої атмосфери і впливатиме на мотивацію студентів до навчання [1, 42].

У своєму дослідженні Ю.В. Дегтярьова, урахувавши, що значну інформацію студенти отримують під час читання професійно спрямованих

текстів, пропонує модель інтегрованого навчання, що базується на роботі з текстом. Автор пропонує роботу з текстом розподілити на три етапи: *pre-reading, reading, afterreading* [3, 42].

Позитивний вплив на успішне оволодіння іноземними мовами, як показав досвід О.В. Керекеші та Ю.Г. Барабаш, має технологія «пункт призначення», що застосовується під час перебування студентів та молодих науковців у літній мовній школі [5].

Цікавою, з нашої точки зору, є авторська технологія занурення З.М. Корневої. Автор виділяє три основні моделі на основі технології занурення: повне занурення, часткове занурення, помірне занурення. Дослідження показали, що при вивченні іноземної мови лише в межах програми розвиток мовних навичок і вмій іде доволі повільно; при частковому зануренні відбувається відносно прискорений розвиток; при помірному зануренні розвиток мовних навичок і вмій є найбільшим і найінтенсивнішим [6].

Ці та інші дослідження доводять, що використання інноваційних технологій сприяють кращому оволодінню іноземною мовою.

Вивчання іноземної мови у немовних ВНЗ передбачає урахування рівнів володіння іноземною мовою, представлених у Загальноєвропейських Рекомендаціях:

Елементарний користувач – А:	А1 – початковий	А2 – середній
Незалежний користувач – В:	В1 – рубіжний	В2 – просунутий
Досвідчений користувач – С:	С1 – автономний	С2 – компетентний [4].

Відповідно вимог, випускники ВНЗ нефілологічного профілю повинні вміти: читати й повністю розуміти англійські тексти професійного спрямування, вести переговори з англійськими партнерами без перекладача, розмовляти по телефону, спілкуватись електронною поштою, заповнювати апікаційні форми, писати звіти, рекомендації, інструкції до використання, вести робочу документацію англійською мовою та багато іншого. Як зазначає Р.О. Гришкова, інтерактивні методи дозволяють студентам проявити власні знання, розвивають навички усного ділового спілкування, вчать аргументовано

подавати власну точку зору. Також вони впливають на розвиток рефлексії, самоаналізу студента, його самооцінку [2, 115-117].

Під час проведення занять, ми широко використовуємо роботу з конкретними ситуаціями (кейс-стаді). У даних ситуаціях закладено проблеми, з якими зустрінуться майбутні економісти у своїй професійній діяльності. Тобто, кейси базуються на ситуаціях, максимально наближених до реальності, саме тому вони сприяють розвитку професійної компетентності студентів – майбутніх економістів.

Наш практичний досвід роботи у немовному ВНЗ показав, що окрім використання інтерактивних методів роботи, значну роль у розвитку комунікативної компетентності студентів та підвищенні їх рівня володіння іноземною мовою відіграє самостійна робота. Те, наскільки свідомо та успішно студенти працюють самостійно, залежить, у більшій мірі, від їх самосвідомості, відповідальності, розуміння необхідності вивчення іноземної мови для подальшої професійної діяльності та кар'єрного зростання, уміння планувати власну діяльність.

Результати проведеного аналізу дають нам підстави стверджувати, що для удосконалення рівня розвитку володіння студентами іноземною мовою, необхідно застосовувати інноваційні методи під час аудиторної та самостійної роботи студентів.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко В.А. Реалізація індивідуального підходу в процесі самостійної роботи з іноземної мови. / Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права [Текст]: тези доп. наук.-теорет. конф. – К.: НАВС, 2015. – С. 39-43.
2. Гришкова Р.О. Імплементация європейських освітніх стандартів у навчанні англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей // Наукові праці. Серія Педагогіка – 2010. – Том 136.– Вип. 123. – С. 114-118.
3. Дегтярьова Ю.В. Методика навчання студентів вищих немовних навчальних закладів читання англійською мовою для ділового спілкування: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Запорізький національний ун-т. – К., 2006. – 325 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. Видання С.Ю. Ніколаєва // К.: Ленвіт, 2003.– 273 с.
5. Керекеша О.В., Барабаш Ю.Г. Інтерактивна авторська технологія на допомогу роботі у літній мовній школі / Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць. – Полтава, 2012. – Вип. 9 – С. 88-92.
6. Корнева З.М. Методика навчання майбутніх економістів англійського ділового мовлення на основі технології занурення : Дис. канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2006. – 304 с.

Шинкаренко В.М.
к.ф.-м.н., доцент;
Чернишев В.Г.
к.ф.-м.н., доцент

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМЕТРІЯ»

Процес інтеграції українського суспільства в Європейську спільноту зумовив ґрунтовні зміни в освітянському просторі. В авангарді якісного оновлення освіти стоїть вища школа. В Україні формується нова система підготовки фахівців на основі компетентнісного підходу. Суттєві зміни відбуваються у навчальному процесі майбутніх спеціалістів з управління та адміністрування, до яких згідно нової класифікації, віднесено економістів, фінансистів, менеджерів, маркетологів, обліковців.

Невід'ємною частиною підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі управління та адміністрування є набуття певного рівня математичної компетентності. Математико-статистичні методи є важливим підґрунтям для дослідження економічних процесів. Проблемам викладання математичних дисциплін студентам економічних університетів присвячено низку робіт українських вчених. Серед них слід визначити праці О. Дутки, Є. Іванченко, Л. Нічуговської, в яких запропоновано авторські методики удосконалення математичної підготовки студентів економічного профілю. Авторами у роботах [1, 2] також підіймалась дана проблематика.

Особливої уваги, з точки зору методики викладання, потребує навчальна дисципліна «Економетрія», оскільки вона є завершальним етапом навчання математичних дисциплін бакалаврами, поєднуючи математико-статистичні методи та науково-теоретичні засади економічної теорії. Необхідність обробки великих масивів даних, здійснення прогнозів із врахуванням об'єктивних і суб'єктивних обставин, прийняття доцільних рішень в нестандартних умовах потребують впровадження в навчальний процес високоефективних методів та

засобів навчання. Одним із них, на нашу думку, є застосування інформаційних технологій.

Інформаційні технології стали невід'ємною частиною нашого життя і, як наслідок, сучасним засобом навчання. Проте поняття «інформаційні технології» дослідники тлумачать по-різному. Вважаючи інформацію одним із цінних швидкозмінних видів суспільних ресурсів, а технологію – цілеспрямованим процесом переробки інформації, отримуємо наступне визначення. Інформаційна технологія – це сукупність процесів обробки та передачі первинної інформації для отримання інформаційного продукту. Згідно Закону України «Про національну програму інформатизації» (№ 74/98 – ВР від 04.02.1998 р., остання редакція від 02.12.2012 р.): інформаційний продукт – документована інформація, яку підготовлено і призначено для задоволення потреб користувачів.

Інформаційні технології навчання пройшли порівняльно короткий, проте значний шлях розвитку, пов'язаний зі зміною поколінь інформаційно-комунікаційної техніки. Згідно класифікації О. Воронової, можливо виділити наступні етапи розвитку інформаційних технологій навчання: 1 етап – (50 роки ХХ сторіччя) розвиток аудіовізуальних засобів навчання та зародження програмованого навчання; 2 етап – (60 роки ХХ сторіччя) розвиток технічних засобів навчання та автоматизованих систем; 3 етап – (70 роки ХХ сторіччя) поява перших систем комп'ютерного навчання та перших навчальних середовищ; 4 етап – (80 роки ХХ сторіччя) використання інформаційних технологій на всіх рівнях освіти; 5 етап – (90 роки ХХ сторіччя) поява дистанційних технологій навчання; 6 етап – (2000 – 2009 роки) поява та розвиток технологій веб-орієнтованого навчання; 7 етап – (2010 рік – теперішній час) поширення хмарних технологій і глобальних навчальних платформ.

Розглянемо найбільш поширені інформаційні технології навчання, що використовуються у викладанні навчальної дисципліни «Економетрія». Аналіз значних обсягів економічної інформації ґрунтується на застосування методів складного аналізу статистичних даних шляхом прямого програмування

інструментальними мовами та використанні пакетів прикладного програмного забезпечення. Для складного аналізу статистичних даних шляхом прямого програмування використовується пакет «TORA» та вбудований модуль Microsoft Excel «Пошук рішення (Solver)». Для автоматизації процесу аналізу інформації використовуються спеціальні програмні пакети StatSoft, Statistica, StatGraphics Plus, SPSS Sigma Plot та ін.

Також ефективним є використання інструменту Microsoft Excel «Аналіз даних». Цей програмний засіб дозволяє здійснювати статистичний аналіз табличних даних, а саме: дисперсійний аналіз (однофакторний та багатофакторний), кореляцію Пірсона, коваріацію, знаходження описових статистик, прогнозування (за методами лінійного, нелінійного та експоненціального згладжування та рухомого середнього значення), виконання аналізу Фур'є, побудова частотних таблиць і гістограм, обчислення рангів, розміщень і перцентелів, здійснення регресійного аналізу, групування вибірок за періодичним або випадковим законами розподілу, порівняння середніх значень двох рівних вибірок (t-тест), двох нерівних вибірок з рівними дисперсіями (t-тест), двох нерівних вибірок з нерівними дисперсіями (t-тест), двох незалежних вибірок з відомими дисперсіями (z-тест), порівняння дисперсій двох вибірок (f-тест).

Таким чином, за допомогою інформаційних технологій підвищується пізнавальний інтерес студента та активізується процес засвоєння знань, оптимізуються витрати часу на дослідження економічної інформації. Це дозволяє назвати інформаційні технології навчання найбільш важливою та сучасною технологією розвитку вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Шинкаренко В.М., Чернишев В.Г. Практика використання укрупнених дидактичних одиниць при викладанні навчальної дисципліни «Вища математика» // Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції: Матеріали наук.-метод. конф. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – С. 81-83.

2. Шинкаренко В.М., Чернишев В.Г. Щодо структури практичних занять при вивченні математичних дисциплін // Управління якістю підготовки фахівців: Матеріали ювілейної XX міжнародної наук.-метод. конф. – Одеса: ОДАБА, 2015. – С. 294-295.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ»

Зміни, які відбулися після подій 1991 році в СРСР не могли не торкнутися питань економічної теорії, коли виникла необхідність привести її у відповідність до західного варіанту. А це спонукало взяти на озброєння її основні підходи. Як відомо, основною навчальною дисципліною для економістів є і залишається саме «Політична економія».

Однак, опанування будь-якої науки потребує спочатку визначити мету її появи, *предмет, метод, структуру курсу* тощо.

Західний напрямок політичної економії з'явився як частина науки панівного класу, якого цікавили, перш за все, практичні проблеми, з якими вони стикались кожен раз у безпосередній практиці господарювання. Звідси і почався пошук предмету цієї науки через аналіз нової форми багатства: спочатку меркантилістами у сфері обігу як гроші, а потім у виробництві, з якого зароджувалась нова наука як з'ясування законів його виробництва та зростання.

Вперше предмет політичної економії чітко визначив А.Р.Ж. Тюрго, а найбільш повно дав у назві своєї книги як «Дослідження про природу та причини багатства нації» А. Сміт. Пізніше Д. Рікардо змістив предмет у бік визначення проблем розподілу багатства.

А в кінці ХІХ ст. «Політична економія» почала рух до нової науки – «Економікс», який започаткували маржиналісти. Однак, її завершення було здійснено тільки через впровадження А. Маршалом у предмет «Політичної економії» *західного* зразка, а не марксистського її варіанту – відносин між попитом і пропозицією.

Це легко побачити у формулюванні предмету «Економікс» англійським вченим А. Маршаллом, який писав, що «... економічна наука – це, з одного

боку, *наука про багатство*, а з іншого – та частина *суспільної науки* про дії людини у суспільстві, які відносяться до розпочатих нею *зусиль* для задоволення своїх *потреб* в тих межах, в яких ці зусилля і потреби піддаються вимірюванню в одиницях багатства або його загального представника, тобто грошей [1, с. 107].

Одночасно була посилена і практична складова через впровадження в обіг *сили* виміру спонукальних мотивів, через гроші як ціну попиту та пропозиції.

Таким чином, «Політична економія» трансформувала свій аналіз від дослідження проблем багатства на питання раціональної поведінки людини. Звідси з'явилася *історія економічного аналізу*, яка пройшла три періоди розвитку в залежності від різного розуміння предмета економічної теорії. Спочатку – як частини *моральної філософії*, що було характерно для доринкових епох, потім – *науки про матеріальне багатство*, і, нарешті, – *науки про раціональну поведінку людей*. Тому, предмет політичної економії можна легко поєднати із західним «Економікс».

По-іншому виглядала справа у марксистському варіанті, який виник на теренах західного напрямку класики. Проте, мета, предмет, метод і структура були зовсім інші. Так, це завдання К. Маркс чітко і недвозначно сформулював у своїх «Тезах про Фейєрбаха». Вони зафіксовані у 11 тезі його статті: «філософи лише різним чином *пояснювали* світ, але справа полягає у тому, щоб *змінити* його» [2, с. 4]. Неважко побачити, що створена на базі нової *пролетарської* філософії пролетарська «Політична економія» ставила зовсім інше завдання, а саме – *змінити* світ.

Тому марксистська «Політична економія» аж ніяк не має прологом посібник для господарюючого суб'єкта, а до пролетарської революції та побудови нового комуністичного суспільства, контури якого К. Маркс і визначив у якості практичної складової марксистської «Політичної економії» у «Науковому соціалізмі».

Звідси К. Марксом у «Капіталі» по-новому був визначений і предмет дослідження «Політичної економії», про який він писав як про «капіталістичний спосіб виробництва та відповідні йому відносини виробництва і обміну» [3, т. 23, с. 6].

Зазначене вище не могло не відобразитися і на методі дослідження економічної науки. В західному варіанті він аналітичний, а у марксистському підході? Метод *діалектичного матеріалізму*, основою якого є дедукція. Все це наклало суттєві відмінності і в тлумаченні конкретних процесів та категорій, що їх відображають.

Тому всі поняття «Політичної економії» як, наприклад, вартість (цінність), заробітна плата, прибуток тощо, виявились *однойменними*, але іншими по суті. Крім того, у марксизмі з'явилися нові поняття як, наприклад, додаткова вартість, постійний та змінний капітал, абсолютна рента тощо, які у західному варіанті по причині непотрібності відсутні.

І, нарешті, по-третє, найголовніше: *марксизм є класовою теорією* і тому відображає зміни в суспільному розвитку виходячи саме з цього.

Ми виявили суттєву різницю між двома варіантами політичної економії, що не може не мати між ними розбіжностей.

Таким чином, існує два варіанти – західної та марксистської політичної економії, кожна з яких має свою мету, свій предмет, метод та відповідну структуру. А тому треба, нарешті, визначитись яку політичну економію ми будемо викладати.

Список використаних джерел:

1. Маршалл А. Принципы экономической науки. Т.1 / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1993. – 415 с.
2. Маркс К. Тезисы о Фейербахе // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. – Т. 3. – С. 1-4.
3. Маркс К. Капитал. Т.1 // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. – Т. 23. – С. 3 - 907.

СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА

В цілому, систему винагород і покарань, котра застосовується для студентів вищої школи, можна представити у вигляді квадрата, вершини якого символізують наступні види санкцій: *формальні позитивні, формальні негативні, неформальні позитивні та неформальні негативні*. У площині стосунків викладача та студента існує досить розгалужена система санкцій. Тут важливо дотримуватись принципу їх розподілу, поєднання санкцій формальних та неформальних. Оптимально пропорційне співвідношення між винагородою і покаранням є передумовою ефективності функціонування соціального контролю у навчальному процесі. Його пріоритетом залишається формування установок дотримання загальних норм і правил на противагу їх порушенню заради досягнення егоїстичних та групових цілей.

Вказана вище систематизація санкцій узгоджується з загальноприйнятими у культурології та філософії формами соціального контролю страху, сорому, та совісті (провини), котрі характеризують особливості морального становлення людини в її історії. Типологія страху, сорому та провини істотним чином може бути доповнена теорією морального розвитку психолога Л. Колберга, в котрій розкриваються особливості морального становлення людини в її онтогенетичному розвитку.

Формальні санкції забезпечують дію такої формою соціального контролю як страх. Тут соціально схвалювана поведінка досягається під загрозою фізичного покарання, правових переслідувань, матеріально-економічних утисків тощо у разі невиконання пропонованих норм та правил. Або ж об'єкт соціального контролю демонструє правильну поведінку орієнтуючись на винагороду, фактично заради отримання вигоди та певних преференцій. Про моральну сторону вчинків, котрі базуються на страхові тут не йдеться. Натомість сором виступає як початковий,

елементарний прояв морального контролю, котрий розуміється у якості своєрідного різновиду страху, модифікованого умовами спілкування, і представляє собою реакцію на загрозу втратити соціальний престиж, поважне ставлення до себе з боку оточуючих. Сором, таким чином, постає морально-психологічною надбудовою над страхом та іншими природними нахилами. Сором похідний від реакцій найближчого оточення та слугує механізмом внутрішнього самоконтролю. Внутрішні негативні санкції складаються на основі зовнішніх. В процесі індивідуального розвитку людина вчиться засуджувати себе внаслідок осуду значимих та авторитетних для неї людей. Самим потужним зовнішнім стимулом сорому виступає зневага оточуючих, особливо тих, чия думка є значимою для людини. На високих ступенях індивідуального розвитку можливість викликати осуд оточення пробуджує сором лише одним усвідомленням можливих наслідків, призвести до чітко вираженої публічної реакції і навіть до фактичного здійснення дії. Контролююча роль сорому забезпечується дією неформальних негативних санкцій, в той час як його позитивні кореляти – честь, гідність, слава тощо у якості свого підґрунтя передбачають неформальні позитивні санкції.

Зрозуміло, що в сучасних умовах в навчальному процесі більш ефективними є санкції неформальні позитивні. Санкції, котрі застосовуються у процесі навчання до студента, радше повинні виконувати роль стимулів, аніж функцію покарання. Нерідко у виконанні своїх задач викладач нашоується на серйозну морально-психологічну проблему, вирішення котрої покликане бути визначальним для успіху вищої школи, – як змусити студента усвідомити необхідність навчатись системно, сумлінно та якісно? На жаль, у сучасного українського студента у своїй більшості відсутня дієва мотивація до результативного навчання. Його перебування у стінах вищого навчального закладу підпорядковане єдиній прагматичній задачі – отримати диплом про вищу освіту з мінімальними витратами: фінансовими, морально-психологічними, інтелектуальними, зрештою. Диплом у нашому перехідному, псевдоринковому, корумпованому суспільстві стає формальною і нерідко цілком достатньою

підставою отримати широкі преференції в соціальному плані. Адже диплом про вищу освіту сьогодні стає перепусткою до державної служби, заснування власного бізнесу, балотування у вибірні органи влади тощо. Одним із таких критичних маркерів нездорової морально-психологічної атмосфери, котра притаманна більшості наших ВУЗів є ганебна практика списування студентами на іспитах. Прикро, що вона не знаходить належного осуду у середовищі самих студентів, внаслідок чого такий важливий принцип навчання, як змагальність, орієнтація на лідерство втрачає своє значення, а сам навчальний процес стає імітацією. Переломити ситуацію могли б більш рішучі спроби застосування формально негативних санкцій з боку працівників деканатів та самих викладачів. Однак, укорінена практика в наших навчальних закладах орієнтуватись у наборі студентів на контрактників, від кількості яких власне і залежатиме фінансування а відтак і доля закладу, зводить усі спроби боротьби з цим явищем нанівець, робить їх значною мірою позірними та демонстративними.

Вихід з даної ситуації можливий у двох напрямках. Перший – реальне, а не показне, посилення дії формальних негативних санкцій, що в умовах хронічного недофінансування системи освіти, пояснюваного нашими владними чинниками глибокою та затяжною соціально-економічною кризою, у якій перебуває наша країна, є маловірогідним. Другий – це орієнтація у навчальному та виховному процесі сучасної молоді на таку форму соціального контролю, як совість. Саме він дає реальний шанс на докорінну раціональну реконструкцію усієї системи освіти, враховуючи нові реалії часу. Тим більше, що наша країна прагне ототожнити себе, хоча й у дещо віддаленій перспективі, з тією частиною світу, котра підпадає під ознаки постіндустріальної епохи, де проявляються істотно нові, подекуди доволі навіть суперечливі риси соціокультурного та економічного відтворення. Перестають бути переконливими усталені та апробовані критерії прогресу, котрі були покликані забезпечувати ясність суспільно-економічної перспективи. Базовані на засадах авторитарного повчання і свідомо-вольового примусу, ефективно функціонуючі до недавнього часу механізми соціальної спадкоємності виявляються невідповідними новим реаліям часу.

СУЧАСНА ЛЕКЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Становлення нової системи економічної освіти в умовах кардинальних соціально-економічних перетворень в Україні передбачає використання методів, засобів і прийомів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, орієнтованої, перш за все, на особистість, пріоритет соціально-мотиваційних факторів, підвищення якості навчального процесу. В цьому плані лекція є важливою ланкою, доцільною формою організації навчання у вищому навчальному закладі. Її ключове завдання – формування у студентів надійної основи для оволодіння знаннями, уміннями та навичками, їх позитивного ставлення до життєвих реалій, а також зацікавленості до науки та дослідницької діяльності.

Як відомо, слово «лекція» у перекладі з латинської мови «lectio» означає читання, а лектор «lector» – читець. Лекція активно застосовувалася в середньовічних університетах у формі читання й коментування викладачем тексту книг. В подальшому вона стала важливою формою словесного, особистого впливу викладача, оратора на людину.

Слід зазначити, що у науковій, психолого-педагогічній літературі існує безліч аргументів щодо пасивного характеру лекції як форми організації навчального процесу. Зазначено, що лекція:

- привчає студентів сприймати готові думки, гальмує їхнє самостійне, творче мислення;
- змушує студентів займати позицію об'єкта навчального процесу;
- стримує їхню активність, розвиток внутрішньої мотивації навчання, формування їхньої суб'єктивної позиції, потреби в постійній роботі зі свого самовдосконалення, самоосвіті;

➤ регламентована у часі, тому наукова, навчальна інформація подається у визначеному, обмеженому обсязі;

➤ спроможна задіяти, захопити тільки деяку частину слухачів, адже рівень їхнього розвитку, підготовки, їх індивідуальні здібності, потреби і ціннісні орієнтації суттєво відрізняються;

➤ обмежує можливості викладача щодо перетворення студентської аудиторії у єдиний колектив, спільноту.

Виходячи з цього, поряд з лекцією повинні застосовуватися і інші форми організації навчання: семінарські, практичні, лабораторні заняття, тренінги, ділові ігри, позааудиторна та самостійна робота, що активізують самостійну, творчу пошуково-дослідницьку діяльність студентів, визначають їх головною діючою фігурою у навчальному процесі. Проте повна відмова від лекцій порушує методичний рівень, цілеспрямований, системний характер організації освітнього процесу, обмежує можливості позитивного особистісного впливу викладача на внутрішній світ, мотиваційну поведінку студентів.

Доцільність і необхідність лекції в сучасних умовах як важливої форми організації навчального процесу та підвищення якості освітньої діяльності, зумовлена, на наш погляд, наступними причинами:

➤ лекція в окремих випадках є основним джерелом наукової, навчальної інформації у зв'язку з відсутністю необхідних підручників і посібників;

➤ викладач повідомляє сучасну наукову інформацію, результати останніх наукових досліджень, що не знайшли висвітлення у навчальних виданнях;

➤ у лекційному матеріалі викладач має змогу використати результати як власних спостережень, наукових досліджень, так і своїх колег. Взаємодія викладання економічної теорії з економічними дослідженнями є одним з напрямків підвищення якості освітньої діяльності в країнах з передовими досягненнями в цій галузі. Справа в тому, що викладачі, які здійснюють винятково складні економічні дослідження у сфері свого викладання, краще розуміють особливості реальних явищ і процесів, знають літературу,

упорядковуюють, а не просто копіюють робочий матеріал і тому зрозуміліше можуть донести студентам всі тонкощі «економічного» аналізу;

➤ існують різноманітні наукові концепції, підходи до трактування сутності явищ, понять, що можуть бути доступно і стисло висвітлені викладачем;

➤ деякі факти, теорії, концепції неоднозначно, суперечливо або досить складно обґрунтовуються в науковій та навчальній літературі і тому потребують дохідливого пояснення лектором;

➤ під час лекції викладач має змогу здійснювати вплив на формування ціннісних орієнтацій студентів, розкривати у змісті не лише наукові поняття, положення, але й світоглядні, моральні, етичні ідеї та норми.

Позитивні аспекти лекції, на нашу думку, будуть значно підсилені, а слабкі – зменшені, за умови, якщо викладач:

➤ взаємодіє, спілкується зі студентами як рівноправними партнерами, суб'єктами спільної навчально-пізнавальної діяльності;

➤ стимулює активність студентів, залучає їх до обговорення теоретичних положень, ідей, актуалізації власного життєвого досвіду. У процесі висвітлення кожного питання розмірковує разом зі студентами про його об'єктивну і суб'єктивну значущість, зв'язок з професійною і практичною діяльністю;

➤ регулює увагу студентів, спонукає їх до слідкування за власною думкою; не критикує судження слухачів, а лише здійснює відгук на їхні міркування, спирається на них під час викладу матеріалу;

➤ постійно дбає про адекватне сприйняття студентами навчальної інформації, контролює рівень її розуміння, здійснює зворотній зв'язок з аудиторією;

➤ висловлює власні точки зору, виявляє своє захоплення відповідною темою, галуззю науки, підтримує і розвиває інтерес студентів до лекційного матеріалу, позитивну мотивацію процесу пізнання і творчого пошуку.

Янковий О.Г.
д.е.н., професор;
Кошельок Г.В.
к.е.н., доцент

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНІНГОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Впровадження навчального тренінгу у професійну підготовку майбутніх економістів підприємств спрямовано на адаптацію до умов майбутньої професійної діяльності, розвиток особистості майбутніх фахівців, задоволення фахових освітніх інтересів та потреб, формування професійної мобільності та компетентності, конкурентоспроможності майбутніх економістів на ринку праці.

Якість професійної підготовки майбутніх економістів підприємств засобами навчального тренінгу набуває ефективності, якщо:

➤ використання навчального тренінгу відбувається на основі практичної моделі навчального тренінгу, яка враховує вимоги до професійної діяльності економістів підприємств та визначає методи навчання, організаційно-педагогічні етапи розробки програми та методику проведення навчального тренінгу, вимоги до особистості викладача-тренера та його методичної підготовленості;

➤ зміст навчального тренінгу відбирається з урахуванням майбутнього фаху студентів, спрямовується на оволодіння професійними знаннями й уміннями, розвиток професійно-значущих якостей, забезпечення здатності до навчання упродовж життя, адаптації на ринку праці [1, с. 5].

Важливим етапом при проведенні тренінгу є методично-інформаційне забезпечення. Методичне забезпечення для студентів включає загальне ознайомлення з діяльністю підприємства за допомогою презентації, інструктаж викладача, робочу програму, робочий зошит з проходження навчальної практики в умовах навчально-тренінгового підприємства ТОВ «Супер-Нова» (за окремими структурними підрозділами), де наведено методичні рекомендації щодо до виконання практичних завдань.

В якості інформаційної бази використовують програмний продукт «1С: Підприємство 8.2. Бухгалтерія для України» і програмний продукт «1С: Підприємство 8.2. Управління виробничим підприємством».

Інформаційна база навчально-тренінгового підприємства є актуальною та будується на звітності конкретного підприємства.

Усю інформацію, яка надається студентам можна умовно поділити на: фінансову, маркетингову, оперативну, правову.

Здійснюючи пошук достовірної інформації, та систематизуючи її студенти оволодівають уміннями в межах інформаційної функції сучасного фахівця-економіста, який працюватиме на підприємствах з інформаційними системами управління ресурсами.

Форми роботи тренінгу обирається викладачем і можуть базуватися на використанні одного основного методу – ситуації, або декількох різних – міні-лекція, дискусія, кейс-метод, управлінська гра. Вибір методів залежить від складності тренінгових завдань та тривалості занять (від кількох годин до кількох днів).

Основною відмінністю тренінгу від усіх інших форм навчальних занять є їхня чітка підпорядкованість головній навчальній меті – тренуванню навичок.

У цілому можна зазначити, що при проведенні будь-якого тренінгу можна виділити декілька невід'ємних складових:

1. Пояснення (надання нової інформації).
2. Демонстрація (показ можливостей використання знань).
3. Імітація правильних дій.
4. Закріплення (практика).

Список використаних джерел:

1. Бондарева Л. І. Навчальний тренінг як засіб професійної підготовки майбутніх менеджерів організацій в економічних університетах: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2006. – 23 с.

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ ПРИ НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ

У сучасному світі існує безліч можливостей для людини для вдосконалення своєї особистості та знань з тієї чи іншої сфери людської діяльності. Визначальним елементом навчання сьогодні виступає можливість людини отримувати інформацію при використанні сучасних інформаційних ресурсів та технологій, у тому числі при застосуванні комп'ютерних програм.

Сучасний світ характеризується швидкими змінами та значним обсягом інформації, яку потрібно обробити економісту за незначний проміжок часу. Тому застосування комп'ютерних програм сьогодні виступає вкрай необхідною умовою здійснення робочої діяльності економістів.

Сьогодні найбільш поширеними в Україні є декілька комп'ютерних програм, які можуть використовувати у своїй діяльності економісти.

«1С: Підприємство 8» – найбільш розповсюджена комп'ютерна програма, яка дозволяє:

- ↗ автоматизувати облік виробничих та торговельних підприємств, підприємств сфери обслуговування;

- ↗ автоматизувати організаційну та господарську діяльність;

- ↗ підтримувати оперативне управління підприємством;

- ↗ вести бухгалтерський облік з декількома планами рахунків;

- ↗ надає широкі можливості для побудови управлінського обліку, та аналітичної звітності, для розв'язання задач планування, бюджетування, фінансового аналізу;

- ↗ вести розрахунки заробітної плати та управління персоналом [1].

1С: Бухгалтерія – збірна назва бухгалтерських продуктів фірми «1С», що відноситься до деяких конфігурацій на платформі «1С: Підприємство» версій

7.7 та 8. Дана конфігурація розроблена для автоматизації ведення бухгалтерського та податкового обліку, включаючи підготовку обов'язкової (регламентованої) звітності підприємства.

Сьогодні виступає актуальним питання обов'язкового вивчення економістами найбільш розповсюджених комп'ютерних програм. В рамках підготовки студентів в Одеському національному економічному університеті розроблено тренінг для студентів на базі віртуального підприємства «Супер-Нова», в рамках якого студенти на базі «1С:Бухгалтерії 8.2» знайомляться з основами діяльності підприємства, та освоюють основні практичні навички роботи з даним програмним продуктом у рамках віртуальної діяльності підприємства. Також актуальним виступає подальший розвиток навичок студентів за допомогою освоєння «1С: Управління виробничим підприємством» – комплексне рішення, яке включає основні контури управління та обліку на виробничому підприємстві (обробляючи основні бізнес-процеси) [2].

Цікавою виступає також комп'ютерна програма «B52», яка дозволяє автоматизувати облік діяльності комплексних об'єктів у сфері послуг: «... з різних моделей B52 можливо побудувати цілий комплекс, який буде працювати на єдиній базі, з єдиною формою звітності по всіх напрямках, з інтеграцією з 1С» [3].

Постійне ознайомлення економістів із новими комп'ютерними розробками, та вдосконалення навичок роботи із провідними та найбільш розповсюдженими програмами надають можливості отримати конкурентні переваги економістам на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Обзор системы 1С: Предприятие 8. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://v8.1c.ru/overview/>
2. 1С: Управление производственным предприятием. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://1c.abbyu.ua/products/1c8/upp/>
3. B52 – преимущества. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://b52.ua/news.htm>

ВЕБІНАР ЯК ФОРМА ДИСТАНЦІЙНОГО ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Якісний дистанційний учбовий процес обов'язково передбачає спілкування – пошта, форум, чат, скайп. Останнім часом почалося активне поширення нового засобу спілкування – вебінара (веб + семінар = вебінар). Вебінар – групова робота в Інтернеті з використанням сучасних засобів спілкування: відео, флеш, чату тощо. В зв'язку з цим хотілося б відзначити появу платформи для проведення вебінарів в Україні в 2010 р. Webinar.ua [1].

Вебінари мають значні переваги як для викладачів, так і для слухачів в порівнянні з іншими дистанційними технологіями. Для викладача ми відмічаємо дві важливі складові:

- 1) аудиторія значно ширша, ніж при аудиторних лекціях;
- 2) можливість спілкуватися зі слухачами, відповідати на виникаючі питання, проводити голосування, демонструвати всі необхідні матеріали через «робочий стіл».

Для слухачів переваги пов'язані зі зручностями, наприклад, відсутня необхідність виїжджати з міста для відвідування лекцій або курсів. Отримання матеріалу в доступному викладі в реальному часі, можливість поставити питання, що цікавлять, прямо по ходу лекції, використовуючи камеру та мікрофон.

Вебінари можуть бути використані для проведення: 1) лекцій із зворотним зв'язком; 2) тематичних семінарів; 3) проведення опитування; 4) демонстрації техніки роботи на комп'ютері; 5) тренінгу тощо [2].

Не зупиняючись на технічних питаннях проведення вебінара, хотілося б відзначити наступні елементи презентації даної форми вчення. Вміння скласти та представити презентацію грає важливу роль при проведенні вебінара. Від

того наскільки вдало та логічно складена презентація залежить успіх проведення вебінара. Отже, головними елементами презентації вебінару є:

1. Визначення 10 головних ідей, висновків, які потрібно донести до слухачів і, на підставі них, складання презентації. Додаткову інформацію можна представити в роздатковому матеріалі або проговорити. На слайдах повинно бути лише найголовніше.

2. Розміщення на слайді 5 елементів. В результаті дослідів вчений Джордж Міллер виявив, що короткострокова пам'ять людини здатна запам'ятовувати в середньому дев'ять двійкових чисел, вісім десяткових чисел, сім букв алфавіту і п'ять односкладових слів – тобто людина здатна одночасно пам'ятати 7 ± 2 елементів. Тому потрібно, щоб в сумі слайд містив всього 5 елементів. Якщо це схема, то необхідно спростити її до 5 елементів або згрупувати елементи так, щоб візуально в схемі відображалось 5 блоків.

3. Представлення підсумкового слайду. Люди краще запам'ятовують те, що побачили останнім. Тому для фіксації увагу студентів на головній ідеї, метою якою було створення презентації вебінару. Якщо у презентації декілька тем, потрібно зробити підсумковий слайд після кожної з тем, а в кінці презентації – підсумковий слайд [3].

Важливим етапом при проведенні вебінара є закріплення результату, наприклад, здійснення опиту, обговорення теми презентації та інше. Відсутність цієї роботи приводить до непродуктивності вебінара. Також варто підкреслити, що вебінар є специфічною формою навчання, в деяких випадках через характер тієї або іншої дисципліни дана форма не зовсім буде доречною, що обов'язково необхідно враховувати при його створенні.

Список використаних джерел:

1. В Україні появилась платформа для проведения вебинаров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://b2blogger.com/pressroom/73109.html>.
2. Использование вебинара в учебном процессе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ra-kurs.spb/2/0/6/1/?id=77>.
3. Все о вебинарах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ra-kurs.spb.ru/2/0/6/>.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ТРЕНІНГ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ: МЕТА І ОСОБЛИВОСТІ

Підготовка конкурентоспроможних фахівців у сфері економічної теорії передбачає глибоке засвоєння студентами знань з різних навчальних дисциплін, що викладає кафедра загальної економічної теорії, а також розуміння міждисциплінарних зв'язків і проблем. Ці знання мають бути використані для формування аналітичних навичок студентів у дослідженні актуальних проблем економіки, особливостей їх прояву та можливих шляхів вирішення в умовах України. Однією з таких проблем для вітчизняної економіки є умови та чинники її інноваційного розвитку. Це комплексна проблема, що потребує застосування міждисциплінарної методології дослідження. Саме тому вона була обрана для міждисциплінарного тренінгу за фахом «Економічна теорія».

Міждисциплінарний тренінг з економічної теорії «Умови та чинники інноваційного розвитку економіки України» для студентів IV курсу базується на знаннях і навичках студентів, що забезпечило вивчення наступних навчальних дисциплін: «Політична економія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Історія економіки та економічної думки», «Економічний розвиток», «Економіка державного сектора», «Індустріальна економіка», «Державне регулювання економіки», «Глобальна економіка», «Інституціональна економіка», «Економіка галузевих ринків», «Економічна компаративістика», «Нова економіка», «Зовнішньоекономічні зв'язки України в сучасному інтеграційному процесі», «Сучасні проблеми економічної теорії». Розробка тренінгу враховувала дослідження М.О. Уперенко та Е.А. Кузнєцова стосовно трактовки економічного розвитку з позицій міждисциплінарного синтезу [1, с. 4-81]; В.М. Геєця [2, с. 11-50] та О.С. Бородіної [3, с. 47-58] стосовно комплементарності як однієї з базових характеристик взаємодії та

взаємодоповнюваності у різних сферах наукових знань, комплементарної природи інститутів і багатовекторності людини у її прагненнях до взаємодії.

Мета тренінгу – на основі міждисциплінарної методології проаналізувати досвід прискореного економічного зростання і розвитку найбільш успішних у цьому відношенні країн світу та визначити можливості для його використання в умовах України. Особливості тренінгу – в якості фактичного матеріалу для теоретико-практичного міждисциплінарного аналізу інноваційного розвитку економіки використовуються конкретно-історичні характеристики національних економік, які вони набули в процесі історичного розвитку, тобто враховується сукупність ресурсних, економічних, інституціональних, соціальних, культурних чинників, що визначають відмітні риси національної економіки та специфіку її функціонування. Проблема тренінгу досліджується через призму чинників економічного розвитку, що є пріоритетними з позицій неокласичної, структуралістської та культурологічної теорій.

Висновки та рекомендації: 1) міждисциплінарний тренінг «Умови та чинники інноваційного розвитку економіки України» сприятиме розумінню студентами практичного потенціалу навчальних дисциплін, що викладає кафедра ЗЕТ; оволодінню ними методологією міждисциплінарного дослідження актуальної проблеми вітчизняної економіки; розвитку сучасного економічного мислення; формуванню навичок роботи в команді та у відстоюванні своїх позицій; 2) міждисциплінарні тренінги в якості ефективної форми стимулювання творчої активності студентів під час підготовки до аудиторних занять та їх проведення мають використовуватись більшою мірою у навчальному процесі.

Список використаних джерел:

3. Уперенко Н.А. Междисциплинарно-инновационные проблемы истории экономики и менеджмента: Монография / Н.А. Уперенко, Э.А. Кузнецов. – Одесса: Наука и техника, 2015. – 180 с.
4. Геец В.М. Комплементарность и противоречия в общественной и экономической модернизации Украины и России / В.М.Геец // Социально-экономическое развитие России и Украины: противоречия и комплементарность / под ред. Р.С. Гринберга и В.М. Гейца. – М.: Институт экономики РАН, 2014. – С.11–50.
5. Бородіна О.С. Принцип комплементарності в міждисциплінарних дослідженнях економіки / О.С. Бородіна // Економіка і прогнозування. – 2015. – №2. – С. 47-58.

ВИКОРИСТАННЯ CASE-STUDY У НАВЧАННІ ЕКОНОМІСТІВ В РАМКАХ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ В БАНКІВСЬКІЙ І ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ»

Одним із методів навчання, що пропонуються автором для використання у навчальному процесі з навчальної дисципліни «Інтернет-технології в банківській і фінансовій сфері» є метод кейсів (case-study).

Case-study – інтерактивний метод навчання, що базується на обговоренні деякого тексту, в якому відображається реальна неоднозначна ситуація в будь-якому виді людської діяльності [1, с. 25]. Метод кейсів сприяє розвитку вміння вирішувати проблеми з урахуванням конкретних умов і за наявності фактичної інформації. Даний метод розвиває такі кваліфікаційні характеристики особистості, як: здатність до аналізу і діагностики проблем, вміння чітко формулювати і висловлювати свою позицію, спілкуватися, дискутувати, сприймати й оцінювати інформацію.

Виникнення кейс-методу пов'язується з Гарвардським університетом [2]. З 10–20-х рр. ХХ ст. цей метод дістав поширення практично в усіх провідних університетах сучасного освітнього простору. В Україні він був уперше презентований у 1992 р. фахівцями Школи державного управління ім. Дж.Кеннеді Гарвардського університету в Інституті державного управління та місцевого самоврядування (нині – Національна академія державного управління при Президентіві України).

Сучасний бізнес пред'являє високі вимоги до комунікативної підготовки фахівців економічного профілю, оскільки їх робота пов'язана з веденням переговорів, підготовкою аналітичних матеріалів щодо розвитку та стану ринків товарів і послуг, банківського та фінансового ринків, підготовкою ділових паперів. Систематичне проведення навчальних занять із використанням

методу кейсів дозволяє формувати здатність майбутніх економістів до співпраці, спільної діяльності, сприяє розвитку ініціативності студентів, організаторські здібності тощо [3, с. 336].

З урахуванням особливостей навчальної дисципліни «Інтернет-технології в банківській і фінансовій сфері» кейс має наступну структуру: 1) опис фінансової ситуації, що вирішується; 2) визначення та формулювання завдань дослідження; 3) надання вхідних даних або надання вказівок щодо збору даних; 4) оцінка та аналіз даних; 5) підготовка звіту та його презентація із подальшим обговоренням.

Для того, щоб використання кейс-методу було ефективним у процесі викладання економічних дисциплін, необхідно щоби кейс:

- відповідав меті створення;
- втілював типові ситуації;
- був актуальним у момент розгляду;
- містив нову термінологію, а також надавав можливість застосовувати вже засвоєну професійну лексику;
- не був занадто складним;
- провокував дискусію, під час якої студенти вчаться логічно, послідовно і аргументовано висловлювати власні думки;
- розвивав аналітичне мислення, формував навички управління та передбачав декілька варіантів рішень.

Кейс-метод є методом інтенсивної освіти, реалізація якого мобілізує та активізує обидві сторони навчального процесу – студентів і викладачів.

Список використаних джерел:

1. Сурмін Ю.П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні / Ю.П. Сурмін // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2015. – №2. – С. 19-28. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_5.
2. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения / А. Долгоруков. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evolkov.net/learn/methods/case.study.html>.
3. Сурмін Ю.П. Кейс-стаді: архітектура і можливості / Ю.П. Сурмін. – К.: НМЦ Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні, 2012. – 336 с.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ «КЕЙС-СТАДІ» В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ

«Кейс-стаді» або метод кейсів є одним з засобів викладання в університеті при професійній підготовці фахівців-економістів. Цей метод припускає використання фактичних (реальних) економічних подій та ситуацій для ствердження певних фактів. Цей метод не може зрівнятися з форматом лекції, коли ставиться мета передати значні обсяги інформації, але він може поліпшити рівень розуміння студентами конкретних питань. Часто метод кейсів використовується тому, що процес навчання студентів деяким дисциплінам робить необхідним більше покладатися на інтуїцію та аналіз фактичного матеріалу, ніж на читання.

Розв'язання «кейсів» вимагає безпосередньої участі студентів, коли вони вчаться на власному досвіді, однак даний метод може нести небезпеку, що один «кейс» може робити припущення та узагальнення, які були зроблені на основі занадто малої або нерепрезентативної вибірки, щоб гарантувати результати в реальній практиці. Саме тому «кейс» повинен мати наступні характеристики:

- ✓ Обмеженість з точки зору масштабу. Ситуація, як правило, є обмеженою або специфічною для місця, події, часу або явища.
- ✓ Уніфікованість – «кейс» окреслює початок та кінець події, ситуації або явища.
- ✓ Детальність – використання конкретних прикладів докладніше, ніж у підручнику або у ході лекції.

Є два основних типи «кейсів»: «кейс», який ілюструє принципи, та «кейс», який висуває принципи. Перший тип використовувався ще Адамом Смітом у його спробі пояснити роботу принципу поділу праці. Це знаменитий приклад з виробництвом булавок. Адам Сміт розділив процес виробництва

булавок по окремим етапам виробничого процесу, що виконуються однією людиною. Другий тип «кейс-стаді» допомагає висувати деякі принципи. Для того, щоб висувати теорію, ми повинні вивчити реальну ситуацію в ряді випадків. «Кейс» цього типу дозволить студентам зрозуміти певну ситуацію, виконуючи завдання з розробки основних принципів розв'язання проблеми.

Перевагами «кейс-стаді» є те, що цей метод: дозволяє ясніше зрозуміти проблему; показує реальність проблеми; допомагає в засвоєнні певних тем з економічних дисциплін; може бути використаний як заміна усній відповіді.

Недоліки методу «кейс-стаді»: його використання потребує багато часу; при неправильному використанні він може заплутати студента; його успішне застосування залежить від здібностей викладача; він може використовуватися тільки в поєднанні з іншими методами навчання; він вимагає від студентів достатнього рівня знань [1].

Можна зробити загальний висновок, що метод кейсів може підвищити ефективність навчання при використанні в професійній підготовці фахівців-економістів. Цей метод покращує розуміння студентами складного теоретичного матеріалу, презентованого на лекціях. Тим не менше, його ефективність залежить від кількості необхідного часу, рівня підготовки студентів тощо. Кейс-стаді представляють детальну інформацію про ситуацію, але часто не дозволяють студентам «відчути» позицію того, хто приймає рішення. В такому разі для студентів важко повною мірою зрозуміти характер середовища у ситуації, що описується в кейсі, оскільки студенти аналізують її в невимушеній, академічній атмосфері, не маючи особистої зацікавленості в результатах прийнятих рішень. Тому, «кейс-стаді» може бути корисним в тому разі, коли цілі викладача включають презентацію великої кількості технічних даних у формі проблеми, що повинна бути вирішена або постановці певних акцентів на механізмі управління або самому процесі прийняття рішень.

Список використаних джерел:

1. Smith S. Level of Use and Effectiveness of some Select Method of Teaching Economics in Secondary Schools [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grin.com/en/e-book/178382/level-of-use-and-effectiveness-of-some-select-method-of-teaching-economics>

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Всебічна інформатизація життя і суспільства суттєво вплинула на процес придбання знань. Інформатизація суспільства пов'язана, насамперед, з розвитком комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, глобальних мереж та мультимедійних технологій.

Сучасних студентів вже мало цікавлять традиційні заняття – сьогодні молодь надає перевагу інтерактивним технологіям. Нові комп'ютерні технології навчання дозволяють істотно підвищити ефективність лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять із дисциплін. Використання на заняттях елементів медіаосвіти формує у студентів уміння працювати з різною інформацією, критично до неї ставитись, розвиває логічне мислення, забезпечує інформаційну і емоційну насиченість занять, зв'язок теоретичного матеріалу з навколишнім життям, сприяє підвищенню інтересу до дисципліни, а також творчому зростанню самого викладача [1].

На сучасному етапі розвитку суспільства однією з вимог до всіх учасників навчального процесу у вищих навчальних закладах є готовність майбутнього фахівця до використання інформаційно-комунікаційних технологій, комп'ютеризованих систем загалом у навчанні та у професійній діяльності. Виокремлюють три рівні такої готовності (Г. Козлакова): власний рівень володіння комп'ютеризованими технологіями, уміння безпосередньо використовувати їх у професійній діяльності, уміння підвищувати свій фаховий рівень за допомогою засобів Internet. Важливим елементом цієї готовності є не лише теоретична підготовка з певної галузі знань, а також і практичні уміння викладача організувати і провести навчальне заняття за допомогою комп'ютерних засобів і технологій; підготувати навчальне заняття за дистанційною формою навчання; застосувати

фірмові розробки електронних навчальних посібників; створити власний електронний навчальний посібник з конкретної дисципліни; запровадити освітній Web-сайт з метою поглиблення власної наукової і викладацької компетентності [2].

Інформатизація освіти вимагає впровадження у вищу освіту інноваційних за змістом методів, засобів та форм професійної підготовки майбутніх фахівців нової формації, створення потужної інформаційної інфраструктури у вищих навчальних закладах з розвиненим інформаційно-комп'ютерним навчальним середовищем, впровадження Інтернет-технологій, електронного навчання, комунікаційних мереж (глобальних, національних, локальних). Разом з тим, застосування інформаційно-комунікаційних технологій не виключає їх поєднання із традиційною методикою навчання, що дозволяє наблизити освітній процес до вимог сьогодення.

Використання комп'ютерних технологій не зводиться до простої заміни паперових носіїв інформації електронними. Інформаційно-комунікаційні технології дають можливість поєднувати процеси вивчення, закріплення і контролю засвоєння навчального матеріалу в єдину систему. Комп'ютерні технології дають великі можливості у питанні індивідуалізації процесу навчання, а також збільшення частки індивідуально-групових форм і методів навчання. В цілому інформаційні технології сприяють підвищенню мотивації до навчання, розвитку креативного мислення, дозволяють економити час; інтерактивність і мультимедійна наочність сприяє кращому представленню, і, відповідно, кращому засвоєнню інформації.

Таким чином, застосування комп'ютерних освітніх технологій дає можливість вдосконалювати систему освіти і робить навчальний процес більш ефективним.

Список використаних джерел:

1. Варгас В.М. Використання комп'ютерних технологій у підвищенні ефективності діяльності викладачів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/vargas-vm-vikoristannya-kompyuternih-tehnologiy-u-pidvischenni-efektivnosti-diyalnosti-vikladachiv/>
2. Інформаційні технології навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://npu.edu.ua/!e-book/book/html/D/ispu_kiovist_Ficyla_Pedagogika_VSh/770.html

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ЛЕКЦІЇ

Для інноваційної економіки потрібен «інноваційна людина» – не тільки здатна повною мірою використовувати досягнення науки і техніки, а й бути орієнтованою на створення інновацій, впровадження їх в усі сфери суспільного життя. Креативність і підприємливість, уміння мислити критично і творчо є важливими компетенціями інноваційного суспільства. Інноваційно розвинуті країни, наприклад Фінляндія, мають національні стратегії розвитку креативності, які імплементуються в початковий процес.

Впровадження інтерактивних методів при читанні лекцій та веденні семінарських занять сприяє формування студентів як спеціалістів зі здатністю критично мислити. Відбувається відмова від лобових методів, від гасел і закликів, утримання від зайвого дидактизму, повчальності; замість цього висуваються на перший план діалогічні методи спілкування, спільний пошук істини, розвиток через створення навчальних ситуацій, різноманітну творчу діяльність [1]. Сучасна педагогіка багата цілим арсеналом інтерактивних підходів до ведення лекції, серед яких можна виділити наступні: лекція-бесіда, лекція-дискусія, проблемна лекція, лекція з розбором конкретних ситуацій, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція-прес-конференція, міні-лекція, евристична бесіда, лекція удвох (з іншим викладачем чи зі студентом), відеолекція, застосування ігрових ситуацій на лекції [2]. Бесіда як метод навчання відома ще з часів Сократа. Групова бесіда дозволяє розширити коло думок сторін, залучити колективний досвід і знання, що має велике значення в активізації мислення слухачів.

Ефективність інтерактивної лекції знижується через те, що не завжди вдається кожного учня залучити до двостороннього обміну думками. В першу чергу це пов'язано з відсутністю атмосфери довіри між викладачем та студентами. У своїй практиці дуже часто зіштовхувалась із проблемою

пасивності студентів щодо участі у дискусії з викладачем через їх побоювання сказати «щось не те», щось, що суперечить думці викладача та бути за це покараним. Потім це породжує проблем списування на іспитах, так як студенти не навчені критично мислити, викладачі часто їх не заохочують, або навіть, перешкоджають! Такий підхід є неприпустимим в сучасних реаліях інноваційної економіки! Тому викладач повинен усіляко заохочувати студентів висловлювати власну думку. Творча обстановка створюється тоді, коли викладач не намагається показати свою владу над студентом, свою зверхність, а бере на себе роль старшого товариша, що передає свій досвід молодшим колегам. Стимул довіри є одним із найсильніших стимулів активної діяльності студентів, тому що студент приходить в університет, щоб одержати знання й коли йому довіряють висловлювати свої судження на рівні викладача, довіряють робити самостійні висновки, виникає радість пізнання [3].

Ще однією проблемою висловлювання власної думки студента може бути їх необґрунтованість, неадекватність. З тим, щоб цього уникнути необхідно застосовувати при дискусії зі студентами ПОПВ-формулу, автором якої є професор права Д. Маккойд-Мейсон з Південно-Африканської Республіки. Її суть полягає в наступному. Студент висловлює: П-позицію, О-обґрунтування, П-приклад, В-висновок.

Отже, інтерактивні методи навчання формують у студентів компетенції, необхідні для інноваційної економіки. Перехід з предметно-інформаційного типу навчання на креативно-розвиваюче забезпечує здатність до інновацій в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Интерактивные формы проведения учебных занятий: памятка разработчикам стандартов учебных дисциплин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.bti.secna.ru/teacher/umk/.../Pamyatka_interaktivnye_formy-1.doc.
2. Рекомендации по использованию инновационных образовательных технологий в учебном процессе / составитель Е.И. Сафонова; отв. редактор В.В. Минаев. – Российский государственный гуманитарный университет. – М. – 2011. – 71 с.
3. Швець Д.Є., Постол О.Є. Оцінка якості лекцій у контексті менеджменту якості освіти / Д.Є. Швець, О.Є. Постол // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2010. – Випуск 43. – С. 57-67.

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ»

Навчальна дисципліна «Електронна комерція» присвячена вивченню умов, шляхів і методів досягнення успіху у віртуальній економіці і їх відмінності від класичних методів ведення бізнесу. Ця дисципліна є бізнесовою та не передбачає вивчення мов програмування, технічного інструментарію щодо створення Web-сторінок тощо. В результаті вивчення даної дисципліни студенти мають сформувати навички щодо постановки задач для технічних працівників, котрі реалізують вказані задачі за допомогою спеціалізованого інструментарію.

Дисципліна поділена на 2 великих модуля – електронна комерція на споживчому ринку (B2C – бізнес-споживачеві, англ.) та електронна комерція серед підприємств (B2B – бізнес-бізнесу, англ.). Студенти мають отримати знання та навички щодо принципів, правил та методів використання інформаційно-комунікаційних технологій як для взаємодії з клієнтами, так і для роботи з бізнес-партнерами та контрагентами. Якщо у випадку електронної комерції B2C студенти певним чином знайомі з роботою Інтернет-магазинів та крупних Інтернет-порталів (що є найбільш відомими підприємствами цього сектору) з особистого досвіду, то у випадку електронної комерції B2B навіть ознайомлення з Інтернет-вітринами часто неможливе.

Таким чином, для набуття вмінь розробки і реалізації стратегії підприємництва у віртуальному середовищі необхідно використовувати приклади реальних підприємств електронної комерції, тобто кейс-метод.

Кейс-метод або метод ситуаційних вправ є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем. Кейс – це

події, які реально відбулися в певній сфері діяльності і які автор описав для того, щоб спровокувати дискусію в навчальній аудиторії, підштовхнути студентів до обговорення та аналізу ситуації, до прийняття рішень [1].

Кейси засновані на реальних подіях та є авторськими добутками. Метою обговорення ситуаційних вправ є, по-перше, ознайомлення з предметною областю, по-друге, провокування дискусії, по-третє, вирішення певної ситуації.

Кейс-метод найбільш широко використовується в навчанні економіці і бізнес-наук. Провідна роль у поширенні цього методу належить Гарвардській школі бізнесу, яка стала апологетом цього методу з 20-х років ХХ століття.

Робота з кейсами з навчальної дисципліни «Електронна комерція» проходить таким чином. Студенти мають ознайомитися з текстом вправи заздалегідь в ході самостійної роботи. В аудиторії група студентів зазвичай розподіляється на 3 підгрупи, кожна з яких отримує конкретне питання, відповідь на яке обговорюється між членами підгрупи та виноситься на загальний розгляд.

Для оцінки повноти та правильності відповіді студентів нами використовується 12-бальна шкала. Більш того, оцінки нараховуються не кожному студенту окремо, а підгрупі в цілому, тому громаді доводиться розподіляти бали між членами підгрупи самостійно, залежно від вкладу кожного в підготовку відповіді. Це питання є найбільш делікатним, тому що зазвичай студенти побоюються виставляти оцінки самостійно.

Таким чином, в ході обговорення ситуаційних вправ студенти, по-перше, ознайомлюються з практикою роботи підприємств електронної комерції, по-друге, набувають навички аналізу ситуацій та прийняття рішень, по-третє, отримують досвід групової роботи та розподілення результатів роботи між членами колективу.

Список використаних джерел:

1. Зубар К.І. Кейс-метод – яскравий приклад інтерактивних технологій [Електронний ресурс] / К.І. Зубар // Педкабінет. Блог для викладачів СТБО. – Режим доступу: <https://pedkab.wordpress.com/2013/01/28/%D0%BA%D0%B5%D0%B9%D1%81-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4/>.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИФРОВІ ГРОШІ»

Однією з важливих тенденцій розвитку сучасного грошового обігу є перехід до «безготівкової економіки», тобто відмова від використання монет та банкнот на користь виключно цифрових грошей. Цей перехід обумовлено як економією на витратах обігу, так і прагненням урядів до більшої прозорості грошових потоків та контролю над ними, що підвищує якість грошово-кредитної політики і протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Розповсюдження приватних цифрових грошей призвело до утворення цілої галузі, яка так чи інакше обслуговує їх рух. Сучасна економічна освіта не ігнорує ці тенденції і вже цілий ряд західних університетів, серед яких Принстонський університет [1], пропонує вивчення навчальних дисциплін, спеціально присвячених цифровим грошам, зокрема криптовалютам як найновітнішому їх виду.

До цифрових грошей належать будь-які гроші на електронному носії. Це і національна валюта на рахунках центрального банку, і приватні електронні гроші і віртуальні валюти. Окрім того, цифрові гроші можуть бути побудовані на різних технологіях, відрізнитися схемою емісії та обігу, що обумовлює різні режими їх регулювання. Оскільки технічні, економічні та правові аспекти функціонування цифрових грошей тісно пов'язані, навчальну дисципліну «Цифрові гроші» бажано будувати на міждисциплінарних засадах з урахуванням спеціалізації студентів.

Навчальна дисципліна «Цифрові гроші», орієнтована на студентів економічного вузу, акцентує увагу на таких питаннях, як місце сучасних цифрових грошей в еволюції грошей, структура криптовалюотної галузі та її перспективи, вплив приватних цифрових грошей на діяльність центральних та

комерційних банків, переваги та недоліки використання цифрових грошей різними економічними суб'єктами. Розгляд цих питань неможливий без ознайомлення студентів зі схемами емісії та обігу електронних грошей і віртуальних валют, технологією цифрового підпису, а також з розподілим реєстром як технологією, можливості застосування якої не обмежуються не лише грошима, але й фінансовим сектором в цілому. Окрім того, вивчення цієї навчальної дисципліни передбачає знайомство зі світовим досвідом регулювання цифрових грошей у розвинутих країнах та країнах, що розвиваються. Студенти мають зрозуміти, чому відношення регулюючих органів до певних видів цифрових грошей коливається від повної заборони чи ігнорування до розробки відповідної ліцензії на здійснення операцій з ними.

Оскільки криптовалютна галузь представлена різноманітними фірмами, то виникає необхідність не лише спеціалізованих програмістів і криптографів, але й керуючих проектами, фінансових аналітиків, банківських співробітників, що розроблятимуть нові продукти та вмітимуть працювати з новими фінансовими технологіями. Окрім окремої навчальної дисципліни кілька університетів, зокрема університет Нікосії [2], вже пропонують магістерські програми з цифрових валют.

Підготовка сучасних економістів, у першу чергу магістрів за спеціальністю «Банківська справа», вимагає врахування сучасних тенденцій розвитку грошей, які залишаються поза увагою студентів при вивченні таких навчальних дисциплін, як «Політична економія», «Макроекономіка» та «Гроші і кредит». Виконати це завдання покликана міждисциплінарно орієнтована навчальна дисципліна «Цифрові гроші».

Список використаних джерел:

1. Bitcoin and Cryptocurrency Technologies. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coursera.org/course/bitcointech>
2. MSc in Digital Currency, University of Nicosia. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://digitalcurrency.unic.ac.cy/>

Орлов Є.В.
к.ф.-м.н. доцент;
Чернишев В.Г.
к.ф.-м.н. доцент

ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасний стрімкий розвиток інформаційних технологій надає можливість використовувати в навчальному процесі нові методи надання та оцінювання знань студентів. Відомо, що за останнє десятиріччя у широке вжиття увійшли такі інтернет технології, як: блоги, браузерні ігри, інтернет-конференції, вебінари та інші, які застосовують інтерактивний підхід до взаємодії користувачів. Завдяки тому, що доступ до мережі інтернет не є більш проблематичним, вказані технології можливо використовувати у повсякденних заняттях студентів. Розглянемо можливості, які надають деякі з цих технологій.

Завдяки наявності на ринку програмного забезпечення таких програм, як MathCad, Matlab, Maple, Mathematica та інших з'явилася можливість використовувати їх у процесі викладання математичних дисциплін. Тобто, можливо змінити методику викладання математичних дисциплін для студентів економічних спеціальностей. Задачі, які були актуальними ще десять років тому, зараз можна розв'язувати за допомогою різних комп'ютерних програм таким чином розширивши об'єм матеріалу. Такі задачі, як пошук інтегралів (ідеологічно досить складні для студентів) можна розв'язувати, наприклад, за допомогою програми MathCad, причому досить легко. Завдяки цьому, можна більше часу присвячувати розгляду застосування інтегралів в економічних задачах. Існуючі комп'ютерні програми [1, 2] в змозі повністю задовольнити потреби студентів економічних спеціальностей при розв'язуванні задач з математичних дисциплін.

Важче полягає справа з перевіркою знань студентів. На наш погляд, це пов'язане з тим, що програми різних навчальних закладів відрізняються між собою. Тому, побудувати одну комп'ютерну програму, яка б задовольняла потреби у перевірці знань студентів будь-якого навчального закладу дуже важко. Отже, побудова програмної оболонки, яку викладач власноруч був би в змозі налаштувати для певних перевірочних заходів є актуальною задачею.

Можливі декілька підходів, заснованих на сучасних технологіях. Оболонка може бути побудована у вигляді програми, яка має два інтерфейси:

- один – для викладача, який вводить певні варіанти запитань та відповідей на них, вказуючи вірний варіант;
- другий – для студента, який отримує запитання та здійснює на його погляд вірні відповіді.

Інший підхід, заснований на побудові викладачем свого блога, в якому може бути розміщено декілька видів інформації: конспекти лекцій, методичні матеріали. Також, у блозі можуть бути запропоновані у вигляді флеш-гри запитання для перевірки знань студентів. Не важко зробити форум, на якому студенти зможуть задавати питання та отримувати відповіді. Наявність форуму надасть можливість отримувати відповідь навіть не від викладача, а від інших студентів. Блог можна розширювати та вдосконалювати. Таким чином, студент буде мати в будь-який час доступ до важливої для нього інформації.

Отже, з появою нових технологій з'явилася можливість більш різноманітних підходів до надання інформації студентам.

Список використаних джерел:

1. Дьяконов В. Mathcad 2000: учебный курс. / В. Дьяконов. – СПб: Питер, 2000. – 592 с.
2. Дьяконов В. Matlab: учебный курс. / В. Дьяконов. – СПб: Питер, 2001. – 560 с.

ПРОГРАМА «1 С: БУХГАЛТЕРІЯ 8» ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

В сучасних умовах господарювання для студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Менеджмент» особливої актуальності набуває вміння працювати у програмі «1С Бухгалтерія 8 для України». Це обумовлено тим, що майбутні менеджери на різних рівнях ієрархії повинні своєчасно володіти достовірною інформацією для прийняття управлінських рішень. Саме такою оперативною інформацією здатна забезпечити програма «1С Бухгалтерія 8 для України». Вона створена для бухгалтерського та податкового обліку і підготовки регламентованої звітності. Для керівників підприємств у програмі закладена можливість вести оперативний та управлінський облік.

Метою даної роботи є розкриття особливості застосування програми «1С Бухгалтерія 8 для України» студентами, які навчаються за напрямом підготовки «Менеджмент».

Сьогодні сучасний менеджер виконує наступні завдання:

- ↯ організація як особистої роботи, так і роботи колективу, який йому підпорядковується;
- ↯ контроль за роботою підлеглих;
- ↯ робота зі звітами;
- ↯ оцінка результатів діяльності підзвітних осіб та підприємства;
- ↯ дослідження появи на ринку інноваційних технологій бізнесу.

Нажаль, на сьогоднішній день, студенти за напрямом підготовки «Менеджмент» не вивчають програму «1С Бухгалтерія 8 для України». Проте, кожне сучасне підприємство користується цією програмою. Так, до основних сервісних можливостей програми «1С Бухгалтерія 8 для України» відноситься [1, с. 12]: «Монітор бухгалтера», «Центр антикризового управління», що використовується керівником підприємства. Це спеціальний набір звітів, за

допомогою яких можна провести експрес-аналіз ключових фінансових показників підприємства та динаміку їх зміни (рис. 1).

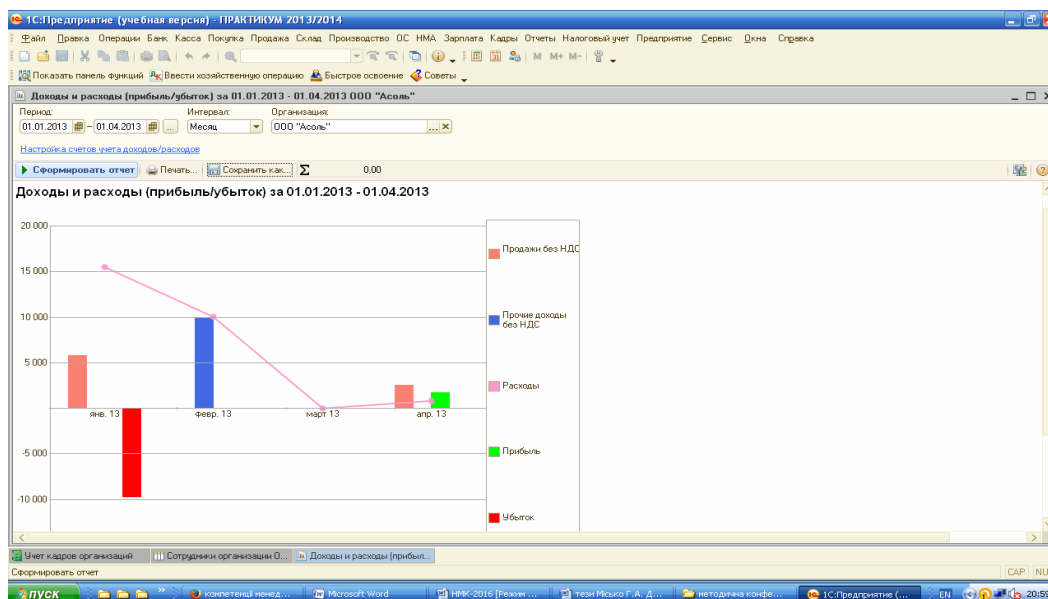

Рис. 1. Доходи і витрати (прибуток/ збиток) підприємства

«Експрес-перевірка ведення обліку», забезпечує аналіз даних у відповідності до чинного законодавства.

Оскільки менеджер здійснює управління людьми, то особливої актуальності набуває використання за допомогою програми «1С Бухгалтерія 8 для України» «Облік кадрів організації», де керівник зможе відстежити: дату прийому на роботу, кадрове переміщення, звільнення, особисті данні по кожному працівнику підприємства.

Отже, для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці випускників за напрямом підготовки «Менеджмент» необхідно надати студентам знання та вміння працювати у програмі «1С Бухгалтерія 8 для України».

Список використаних джерел:

1. Разумная О.Н. Руководство для преподавателей – слушателей учебного курса по программе: «Работа в программном продукте «1С: Предприятие 8.2: «Бухгалтерия для Украины». Часть 1 / О.Н. Разумная. – Одесса: ОНЭУ, ротاپринт, 2013. – 62 с.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ФІЛОСОФСЬКИХ ДИСЦИПЛІН В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

В сучасному українському соціумі відбуваються трансформаційні процеси, обумовлені просторовими та часовими змінами – загальною інтеграцією на шляху формування глобальної цивілізації та швидкоплинністю буття в цілому. Суспільство набуває якості інформаційного, основним продуктом виробництва в якому виступає інформація, як пріоритетна цінність і головний капітал.

Зміна соціальної реальності вимагає відповідних вдосконалень і на індивідуальному рівні задля адекватної соціалізації особистості в суспільстві ХХІ сторіччя. Представник «нової глобальної цивілізації» має бути не «статичним» – пасивним споживачем готового знання, що носить скоріше декларативний характер, а «динамічним», креативним, творчим, що вміє оперувати великим обсягом інформації, здатний систематизувати її, робити логічні висновки та приймати нестандартні рішення при цьому в досить обмежений часовий проміжок.

Відповідальними за формування потрібних в сучасному суспільстві компетенцій є соціальні інститути конститутивну роль серед яких в цьому контексті грає саме інститут освіти. Слід зазначити, що система освіти, що віддзеркалює ті соціальні трансформації, що відбуваються в нашому суспільстві, в свою чергу, також зазнає корінних змін.

Цілком змінюється парадигма подальшого розвитку освіти – діалогічна форма навчання змінює собою застарілий монологічний стандарт суб'єкт-об'єктного підходу. Зрозумілим є те, що для конструктивного спілкування в межах означеної проблеми необхідним є наближення до однакового рівня володіння інформацією співрозмовників. Тому, логічним виглядає збільшення

годин відведених на самостійну роботу студентів майже до 2/3 загального обсягу часу, запропонованого на вивчення конкретної навчальної дисципліни.

У зв'язку з необхідністю переходу на новий більш високий рівень якості підготовки майбутніх представників інтелектуальної еліти нашої країни, що відповідатиме запитам «нової глобальної цивілізації», адекватним здається застосування тих можливостей отримання знань які з'явилися в сучасному інформаційному суспільстві. Таким чином, інформатизація освіти, що згідно «Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» передбачає створення «системи дистанційного навчання та забезпечення на її основі ефективного впровадження і використання інформаційно-комунікативних технологій» [1] виступає оптимальним механізмом формування таких особистісних компетенцій як: самостійність, ініціативність, креативність, дисциплінованість тощо.

Але слід пам'ятати, що та можливість, яку отримує сьогоденне студентство, що володіє новими засобами отримання інформації на достатньо високому технічному рівні, не обов'язково реалізується у відповідну очікувану дійсність. Інформаційний простір, що є невичерпним джерелом знань, викликає відчуття безмежної свободи та не контрольованості, внаслідок чого особистості, яка не є носієм такої моральної якості як відповідальність, у якій не сформовано етичних принципів щодо поведінки в Інтернет середовищі, скоріше за все, користування цим потужним ресурсом не піде на благо.

Таким чином, можна зробити висновок, що покликанням сучасної філософії є формування в особистості відчуття відповідальності перед собою і суспільством, а завданням викладачів, що першими зустрічають студентів в стінах університету мотивування майбутніх економістів до відповідного наукового рівня застосовування інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження КМУ від 15 травня 2013 р. №386-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80/page>. – Дата звернення: 16.02.2016.

КЕЙС-СТАДІ ЯК ФОРМА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Сучасні стандарти вищої професійної освіти вимагають впровадження у навчальний процес активних та інтерактивних методів.

Кейс-метод (від англ. case study – вивчення ситуації) є неігровим імітаційним активним методом, що заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій [1, с. 2]. Існують різні види кейсів (кейс-випадок, кейс-вправа, кейс-ситуація), проте більшого використання під час опанування психологічних дисциплін студентами економічних спеціальностей набуває класичний – кейс-ситуація.

Метою використання цього методу є розвиток особистої здатності студентів використовувати засвоєний теоретичний матеріал для всебічного аналізу практичних проблем, самостійно приймати рішення в умовах невизначеності. Кейс-метод має певні переваги, оскільки є не тільки навчальним, а й виховним засобом впливу на розвиток таких особистісних якостей, як: креативність, працьовитість, відповідальність, впевненість, конкурентоспроможність, цілеспрямованість тощо. Цей метод також актуалізує вміння особистості продуктивно взаємодіяти з групою, підвищує не тільки її комунікативну культуру, а й спрямовує у цілому до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

Дослідження науковців (М. Антипова, О. Долгоруков, Ю. Сурмін, О. Сидоренко та ін.) свідчать, що кейс-стаді не потребує великих матеріальних і часових витрат й допускає варіативність навчання [1; 2; 3]. Роботу над кейсом поділяють на два взаємопов'язані етапи: домашня самостійна робота й аудиторна. Груповий аналіз кейсу на практичному занятті з психології вимагає від кожного студента попередньої ретельної самопідготовки. Необхідно знайти й опрацювати теоретичний матеріал, що допоможе визначити справжню

проблему практичної ситуації і на основі власних висновків з наданих фактів, систематизувати її причини виникнення, знайти можливі альтернативи рішення, оцінити кожен з них, зробити вибір на користь остаточного рішення, спрямованого на розв'язання психологічної проблеми. Більше того, студенти мають бути готовими озвучити свої думки під час обговорення психологічних ситуацій в аудиторії, відстояти власні погляди і, в разі необхідності, переглянути попереднє рішення.

Доведено, що така форма завдання надає студентам більшу можливість поділитися своїми знаннями, досвідом і уявленнями, тобто навчитися не тільки у викладача, а й один в одного.

Цей сучасний інтерактивний метод ґрунтується на принципах, які фактично змусили переглянути традиційні ролі викладача і студента під час навчального процесу. Перший створює умови, що сприяють розвитку умінь студентів творчо мислити, критично аналізувати, компетентно дискутувати. Завдання другого – стати активним, свідомим і відповідальним суб'єктом навчального процесу.

На думку студентів, така форма роботи дає їм можливість навчитися використовувати засвоєні теоретичні знання на практиці, під час вирішення змодельованих психологічних ситуацій, які часто виникають у реальному житті у різних системах відносин і потребують гнучких, нестандартних рішень.

Отже, кейс-стаді як форма самостійної роботи студентів має потенційні можливості щодо свого розвитку, оскільки дає змогу наблизити процес навчання у вищій школі до реальної практичної діяльності майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Антипова М.В. Метод кейсов (case-study) / М.В. Антипова. – М.: ФГБУ ВПО «Маргту», 2011. – 150 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mpfmargtu.ucoz.ru/metod/metodicheskoe_posobie-1.pdf
2. Долгоруков А.М. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600
3. Сурмін Ю.П. Метод аналізу ситуацій (case study) та його навчальні можливості / Ю.П. Сурмін // Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології: Кол. моногр. – К.: МАУП, 2005. – 123 с.

ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ СОСТАВЛЕНИЮ И ПРИМЕНЕНИЮ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИНСТРУМЕНТАРИЯ НА ПРАКТИКЕ

Не секрет, что чисто теоретическая социология по сути своей является социальной философией. Отсюда возникают спорные моменты в различии тематического наполнения этих учебных дисциплин и проблема дублирования материала при вычитке лекций. Имеет право на существование также та точка зрения, что частичное дублирование является не проблемой, а как раз наоборот:

- ↪ устраняет пробелы в социальном знании;
- ↪ заставляет студента прибегать к аналогиям;
- ↪ демонстрирует поля наложения учебных дисциплин, их взаимодействие, перспективы для совместных исследований;
- ↪ рождает целостное восприятие социального знания.

Отличие же социологии от философии состоит в наличии эмпирического уровня. Социолог-практик, в отличие от социолога-теоретика, «ходит в поле», имеет дело непосредственно с объектом и умеет «собрать урожай» – извлекать, обрабатывать и доставлять на службу теоретикам социальную информацию с помощью специального инструментария. Такой инструментарий (анкета, карточка наблюдения, экспериментальная методика, инструменты количественного и качественного анализа документов) будет «рабочим» только при условии соблюдения определенных правил.

Следовательно, для преподавания социологии и осознания студентами принципиального различия между социологией и социальной философией важна практическая часть. Уже из самого названия понятно, что этот пласт науки для студента невозможно проработать, не выходя из аудитории. На занятии даются правила составления инструментария, разновидности исследований, методы замера социальных показателей и индикаторов. А сам студент, в свою очередь, должен получить определенный практический опыт.

Для этого студентам предлагается форма СРС в виде самостоятельного пробного исследования, включающего процедурный раздел, вначале которого стоит задача составления инструментария и его апробация.

Здесь студент сталкивается не только с проблемой технических нюансов составления опросника, полученных им в ходе усвоения лекционного материала, но и с проблемой этики социолога. Становясь на место социолога-исследователя, студент понимает, что:

- ✓ не только он является носителем ценностей, но и те, кого он собирается опрашивать;

- ✓ нужно изучать человеческие ценности как бы со стороны, и, в то же время, демонстрировать свое внимание ко мнению, с которым, возможно, сам исследователь (как гражданин, семьянин, верующий и т.д.) принципиально не согласен;

- ✓ нужно собрать, проанализировать весь спектр мнений и ценностей без искажений.

Если замечания к инструментарию (чаще всего, анкете) будут у самих респондентов, это сыграет только позитивную роль для обучения составлению инструментария и корректным формулировкам. Важно учитывать не только грамотность, но и манеру подачи информации в опроснике, и формулировку вопроса, который часть испытуемой группы может воспринять с трудом или вообще не понять.

Выполнение такого задания стимулирует исследовательское чутьё. Студент обучается стилистике и социально-психологическим приемам, усваивает коммуникативные навыки и методы сглаживания болевых точек в ситуации нормативно-ценностного кризиса в обществе.

Список використаних джерел:

1. Гловацька О.П. Форми самостійної роботи студентів. Індивідуальне завдання: Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Соціологія» / О.П. Гловацька. – Одеса: ОДЕУ, 2009. – С. 39-40.

2. Попова И.М. Социология. Введение в специальность: Учебник для студентов высших учебных заведений / И.М. Попова. – К: Тандем, 1998. – С. 250-261.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЯ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ»

Сучасне туристичне конкурентне середовище вимагає від підприємців опанування нових підходів до конкурування, а саме створення нових ринкових просторів задля уникнення конкуренції та налагодження стосунків з усіма суб'єктами ринку для ефективної реалізації проектів. Туристичні підприємства на сучасному етапі передбачають відкритість і включення якомога більшої кількості організацій і приватних осіб в дослідницький процес, фінансування, виробництво якісних ресторанних послуг.

Поява інноваційних методів у роботі підприємств потребує також інноваційних методів викладання учбових дисциплін, що стосується і дисципліни «Технологія ресторанного бізнесу». Лекції та практичні заняття повинні застосовувати наступні специфічні інструменти розробки та комерціалізації ресторанних послуг та продуктів за допомогою краудсорсингу.

Краудс́орсинг – передача певних виробничих функцій невизначеному колу осіб (на підставі публічної оферти, без укладання трудового договору). Термін вперше введений письменником Джефом Хауї і редактором журналу «Wired» Марком Робінсоном у 2006 році. «Аматори отримали додатковий ринок для розкриття своїх здібностей, а підприємства отримали способи використання прихованого таланту натовпу. Це труд безкоштовний або малооплачуваний, який додає ефективності праці штатних співробітників. Це не аутсорсинг – це краудсорсінг».

Розвиток краудсорсинга в туризмі – явище логічне і природне, особливо – в середовищі молодіжних аудиторій. Інтернет і можливість віртуальних подорожей поставили під питання необхідність яких-небудь ділових контактів значної частини туристичних потоків з туроператорами і турагентствами.

Плануючи свої подорожі, свій відпочинок, все більша кількість людей сама формує туристичний продукт, налагоджує прямі зв'язки з виробниками його компонентів, і передусім з перевізниками і отельєрами. Це дозволяє клієнтам не лише заощадити на посередництві, але і сформувати тур у відповідності з особистими перевагами і уявленнями про туризм.

Краудсорсинг вже отримав активний розвиток в сферах гостинності і громадського харчування. Він реалізується в «продуктових» ініціативах споживачів відносно меню ресторанів і комплексу різних послуг готелів. Ресторани, як і інші великі бренди, прагнуть заручитися підтримкою місцевих споживачів. Існує багато способів притягнути увагу своєї аудиторії.

Під час практичних занять використовуються різні питання, що стимулюють креативний початок студентів та показують як використати відвідувачів ресторану для отримання цінних відгуків. Наприклад:

1. Яке щотижневе спеціальне блюдо має бути присутнім в меню?
2. Як би Ви віднеслися до ідеї проведення недільного бранча?
3. Де нам слід відкрити наш наступний ресторан?
4. Допоможіть нам придумати назву для нашого фірмового коктейля.
5. Як у розробці рецептури і виборі одеського торта «Фонтан» використовується краудсорсинг?

Таким чином, краудсорсинг – новий інструмент маркетингу в ресторанному господарстві, за допомогою яких відбувається зниження комерційних ризиків у розробці продуктів через залучення споживачів у процеси створення, тестування, фінансування та просування новинок тощо.

Список використаних джерел:

1. А. Панкрухин. Краудсорсинг – соблазнительный маркетинговый агрессор: принципы, содержание, технологии. / Практический маркетинг. – 2011. – № 1 (167). – С.3-10
2. Howe J. The Rise of Crowdsourcing / J. Howe. – WIRED, 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wired.com/wired/archive/14.06/crowds.html
3. Eric Von Hippel Democratizing Innovation – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.mit.edu/evhippel/www/democ1.htm>
4. 5 идей Краудсорсинга для ресторанов – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://crowdsourcing.ru/article/5_idej_kraudsorsinga_dlya_restoranov

ОБГРУНТУВАННЯ ВИМОГ ДО РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ КОНКРЕТНОЇ ГРУПИ ТОВАРУ

Специфічність експертної діяльності полягає у тому, що цей процес включає як науковий так і практичний аспекти знання. Хід експертного дослідження є важливим для правильного вирішення поставленого перед експертом завдання. Цей процес ґрунтується як на знанні нормативних документів, загальних законів, категорій, так і на вузькопрофесійних знаннях досвідченої особи, які використовуються в процесі експертного дослідження.

Експертна практика сьогодні потребує наукової систематизації накопиченого матеріалу, урахування нової нормативної бази і економічних умов, як результат оновлення, а в багатьох випадках розроблення нових методик проведення експертиз на конкретні групи товарів. Враховуючи актуальність такої теми магістрам спеціальності «Експертиза товарів та послуг» при написанні дипломної роботи пропонується розробка методики проведення експертизи.

За даними літературних джерел, нормативних документів магістрант робить критичний аналіз стану досліджуваного питання і дає обґрунтування необхідності розробки такої методики. В обґрунтуванні варто відзначити відомості про перевірку за Державним Реєстром товарознавчих та судових методик наявності даного нормативного документу за досліджуваною групою товарів (якщо така методика існує, то практична цінність дипломної роботи втрачає сенс) [1]. Але можлива й така підстава для розробки методики проведення експертизи, коли існуюча в Реєстрі методика проведення експертизи певної групи товарів застаріла і не координується з нововведеними нормативними документами, тоді доцільним буде вдосконалення існуючої методики. Проведений аналіз дозволяє виявити ступінь теоретичної підготовки та здатність магістранта до наукової творчості.

Забезпечуючи логічну послідовність дослідження, пропонуємо таку структуру методики проведення товарознавчої експертизи певної групи товарів, яка відповідає вимогам щодо висвітлення сучасних нормативних документів:

1. Вступна частина:
 - 1.1. Вступ.
 - 1.2. Призначення.
 - 1.3. Сфера застосування.
 - 1.4. Нормативні посилання.
2. Терміни та визначення понять.
3. Класифікація.
4. Характеристика дефектів (*певної групи товарів*).
5. Порядок і методи контролю якості.
6. Товарознавча експертиза за заявками судово-слідчих органів і за рішеннями арбітражних комісій.
7. Особливості експертного дослідження (*певної групи непродуктивних товарів*), що були в експлуатації.

Вступна частина методики (вступ; призначення; сфера застосування; нормативні посилання) є відповідальною частиною нормативного документу і дозволяє оцінити науково-теоретичний рівень роботи, правильність вибору шляхів і засобів досягнення поставленої мети.

Вищесказане може бути доповненням до змістовних аспектів роботи, які викладено в Основних вимогах до організації підготовки та захисту дипломних робіт магістрів для спеціальності «Експертиза товарів та послуг».

Список використаних джерел:

1. Реєстр методик проведення судових експертиз Міністерства Юстиції України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rmpse.minjust.gov.ua/page/16>

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ВИЇЗНОГО ЗАНЯТТЯ НА ВИСТАВЦІ

У світовій практиці виставки та ярмарки – вже давно створений і добре працюючий маркетинговий інструмент, який охоплює практично всі аспекти світового бізнесу і дозволяє підприємствам і організаціям оперативно, регулярно і з мінімальними витратами отримувати інформацію про споживачів, конкурентів, ринкові можливості [1, с. 27]. Тому згідно нового навчального плану спеціальності «Маркетинг» введено залікову навчальну дисципліну «Виставкова діяльність».

Сучасні виставки – це досконалий спосіб для просування продукції підприємств, галузей, регіонів і окремо взятих країн [3, с. 91]. Останнім часом в Україні закладені основи сучасної виставкової інфраструктури, що має значний потенціал, розвиток якого є важливим елементом структурної перебудови та технологічної модернізації країни.

Представлені завдання з навчальної дисципліни мають мету надання повної інформації про роль виставкової діяльності в сучасному суспільстві, її вплив на економіку і науково-технічний прогрес.

У якості самостійної роботи передбачено виконання завдання на основі проведеного виїзного заняття. Провідний викладач цієї дисципліни організовує відвідування поточної виставки з актуальної тематики, що найчастіше організується на території виставкового комплексу Одеського Морвокзалу. Виїзне заняття проводиться у формі учбової екскурсії, що дозволяє студентам опинитись у «польових» умовах виставкової діяльності, коли вони мають можливість спілкування з експонентами, відвідувачами та організаторами даної виставки.

Завдання виконуються студентами колективно в групах по 3-4 людини. Рекомендуємо, щоб кожній підгрупі відповідало одне з наступних завдань (підпункти відображають зміст відповідних презентацій):

1. Маркетингове дослідження експонентів [1, с. 98]:
 - a) структурування експонентів за напрямом (змістом) діяльності;
 - b) розподіл експонентів виставки за площею стендів.
2. Маркетингове дослідження відвідувачів виставки [1, с. 56]:
 - a) організувати маркетингове дослідження цільової аудиторії виставки з метою розробки профілю відвідувачів;
 - b) скласти анкету-опитувальник (не більше 10 питань);
 - c) опитати якомога більшу кількість відвідувачів;
 - d) проаналізувати стать, вік, мету відвідування та види діяльності відвідувачів.
3. Оцінка роботи організаторів [1, с. 78]:
 - a) структура персоналу виставки;
 - b) переваги та недоліки роботи персоналу виставки;
 - c) аналіз надання додаткових послуг виставки;
 - d) аудиторія послуг, що надаються;
 - e) якість додаткового сервісу на виставці.
4. Аналіз оформлення стендів і роздаткового матеріалів [2, с. 118]:
 - a) експозиція товару і дизайн кращих і гірших стендів;
 - b) нові технології в оформленні стендів;
 - c) характеристика роздаткового матеріалу і P.O.S. матеріалів;
 - d) креативність і професійність: фотозвіт.
5. Аналіз маркетингових комунікацій експонентів [3, с. 34]:
 - a) види і структура маркетингових комунікацій експонентів;
 - b) якість реалізованих маркетингових комунікацій;
 - c) оцінка ефективності виявлених комунікацій;
 - d) креативність і професійність: фотозвіт.

Виконані роботи здаються у вигляді презентації з додатком друкованих матеріалів, фотографій (якщо необхідно проілюструвати зміст відповіді) протягом 1 тижня після відвідування виставки та захищаються студентами на практичному занятті в аудиторії. Максимальна оцінка – 20 балів.

Список використаних джерел:

1. Олвуд Д., Монтгомери Б. Выставки: планирование и дизайн. Новосибирск: Interbook, 2011.
2. Фирдман С. Как показать товар лицом: выставки и презентации. М.:КОНСЭКО, 2004.
3. Критсотакис Я.Г. Торговые ярмарки и выставки. Техника участия и коммуникации. М.: Ось-89, 2007.
4. Петелин В. Г. Стендист торгово-промышленной выставки: секреты мастерства. М.: Ось-89, 2010.

МОЛОДІЖНИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ РУХ «ДОПОМОГА СПОЖИВАЧУ» ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ»

Одним із основних принципів будь-якого демократичного суспільства є захист прав людини як споживача. Ця умова є необхідною й об'єктивною закономірністю розвитку та однією з найважливіших ознак суспільства з ринковою економікою. У процесі ринкових перетворень, ускладнених такими явищами як інфляція та підвищення цін, значно знизився рівень соціального захисту населення. Збільшується кількість скарг споживачів на незадовільну якість продукції, надання послуг та обслуговування [1]. Недостатньо реалізується право споживача на отримання необхідної йому достовірної інформації про товари, роботи та послуги. Не повною мірою до захисту прав споживачів в Україні залучені громадські організації та спілки, хоча державою та урядом України розроблені й прийняті законодавчі акти стосовно визначення основних напрямів державної, соціальної політики у сфері захисту прав споживачів і їх подальшого розвитку. Безперечно, центральне місце в системі споживчого законодавства займає Закон України «Про захист прав споживачів» [2], норми якого складають основний зміст інституту споживчого права. Загалом можна виділити такі основні чинники, які впливають на рівень захисту прав споживачів [3]:

- недосконале законодавство;
- недостатнє фінансування, матеріально-технічна та кадрова база;
- відсутність консультування, навчання споживачів щодо своїх прав;
- бездіяльність центральних та місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізацій прав та інтересів споживачів;
- корупція в органах влади;

➤ недовіра громадян.

Враховуючи актуальність проблеми захисту прав споживачів в Україні, викладання навчальних дисциплін «Експертиза послуг» та «Організація захисту прав споживачів» для студентів 5 курсу магістратури спеціальності «Експертиза товарів та послуг» спрямоване на підготовку експертів-консультантів з питань захисту прав споживачів. Результатом ефективної підготовки стало створення в квітні 2014 року Молодіжного студентського руху (МСР) «Допомога споживачу» при ОНЕУ.

МСР «Допомога споживачу» є навчальним підприємством з організаційною структурою, яка включає відділи: маркетингу, управління персоналом, матеріально-технічного забезпечення, обліку та експертів-консультантів. Основним видом діяльності є консультування населення Одеси та Одеської області щодо захисту прав споживачів з проведенням експертизи послуг на відповідність умовам договорів, вимогам законодавчих, нормативних та супровідних документів. Діяльність здійснюється відповідно до Положення про МСР «Допомога споживачу». Студенти 3-5 курсів спеціальності «Експертиза товарів та послуг» займають посади згідно штатного розкладу, виконують обов'язки відповідно до посадових інструкцій, набувають всебічних практичних навичок та компетенцій щодо діяльності підприємства, яке надає консультаційні послуги з питань захисту прав споживачів та проводить експертизу. Важливим є й те, що працюючи в МСР «Допомога споживачу» студенти окрім захисту прав споживачів мають можливість практично займатися маркетинговою діяльністю, менеджментом, управлінням якістю, бізнес-плануванням, управлінням персоналом.

Список використаних джерел:

1. Технічне регулювання та підтвердження відповідності в Україні: підручник для вищ. навч. закладів / С.Т. Черепков, С.І. Кондрашов, М.М. Будьонний [та ін.]. – Х.: НТУ ХП, 2010. – 440 с.
2. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 №1023-ХІІ // Відомості Верховної Ради України.- 1991. - №30. – ст.380. – (Редакція від 01.01.2016 р.).
3. Плахтій Ю., Байцар Р. Нормативно-правове забезпечення у сфері захисту прав споживачів / Ю. Плахтій, Р. Байцар // Вимірювальна техніка та метрологія. – 2013. – №74. – С.19-23.

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕРІВ ЗДОРОВ'Я ДЛЯ ОЦІНКИ ФІЗИЧНОГО СТАНУ ОРГАНІЗМУ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Виходячи з реальних негативних тенденцій щодо характеристик здоров'я населення – зростання хронічних захворювань, зниження відсотку молоді, придатної до військової служби, зниження тривалості життя та її якостей, зменшення чисельності та народжуваності населення, не соціально-орієнтований бюджет країни зараз, як ніколи, в Україні особливе місце у системі охорони здоров'я належить фізичній культурі та спорту, а одже і фізичному вихованню. Уповільнення фізичного розвитку сучасних студентів, дефіцит їхньої рухової активності, погіршення соціальної обстановки призвели до зниження енергопотенціалу зростаючого організму.

Слід зазначити й роль суб'єктивних факторів, поряд з вище наведеними. Це – несвідоме ставлення людини до свого здоров'я. Тим важливіше постає завдання вивчення специфіки трансформації потреби в стані несвідомого ставлення до здоров'я.

Формування у молоді мотивації свідомого ставлення до особистого здоров'я, як складного психологічного акту, жадає від суб'єкта аналізу, оцінки і вибору, а зміст визначається системою цінностей людини, на який орієнтована особистість.

Глобальна вагомість і актуальність проблеми викликала необхідність ґрунтовних досліджень феномена здоров'я студентської молоді і пошуку шляхів позитивного впливу.

Для оцінки фізичного стану організму студента та його фізичної підготовленості використовуються маркери здоров'я (антропометричні індекси, вправи-тести та ін.).

Про стан нормальної функції серцево-судинної системи можна судити по коефіцієнту економізації кровообігу, який відображує викид крові за 1

хвилину. Він вимірюється згідно формулі: $(AT_{\text{макс.}} - AT_{\text{мін.}}) \times \Pi$, де AT – артеріальний тиск, Π – частота пульсу. У здорового студента його значення приблизно 2600. Зростання цього коефіцієнту вказує на затруднення в роботі серцево-судинної системи.

Існують дві проби для виміру стану органів дихання – ортостатична та кліпостатична. Ортостатична проба проводиться наступним чином: студент, протягом 5 хвилин, знаходиться в положенні лежачі, потім відраховують частоту серцевих скорочень. В нормі при переході з положення лежачі в положення стоячи показник пульсу зростає на 10-12 ударів за хвилину. Зростання до 18 ударів за хвилину – задовільна реакція, біше ніж 20 ударів – незадовільна. Таке зростання пульсу вказує на недостатню нервову регуляцію серцево-судинної системи.

Наступний вимір – проба Штанге. Студенти роблять вдих, потім глибокий видих, знову вдих, затримати дихання, по секундоміру фіксуючи час затримки дахання. Добре треновані студенти можуть затримувати дихання на 60-120 секунд.

Важливим маркером здоров'я є вага тіла. Для виміру нормальної ваги тіла використовуються росто-вагові індекси. На практичних заняттях зі студентами використовується індекс Брока. Нормальна вага тіла зі зростом 155-156 см дорівнена довжені тіла в сантиметрах, з якої відраховують цифру 100; при 165-175 см – 105; при зрості більше ніж 175 см та більше – 110.

Дослідження статичної стійкості можна проводити в позі Ромберга. Проба на стійкість тіла проводиться насупним чином: студент стоїть на однієї нозі, очі заплющені, руки витягнуті вперед, пальці розвинуті. Вимірюється час стійкості та наявність тремтіння кистей рук.

При виконанні студентами Гарвардського степ-тесту були зроблені висновки щодо цього індексу. Проведений аналіз тестування з'явився для студентів тяжким фізичним навантаженням, про що доводять дострокові завершення випробувань значної кількості осіб, а також неадекватні показники частоти серцевих скорочень та артеріального тиску.

СЕКЦІЯ 3

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ З ПОЗИЦІЙ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ

Особливістю нового формату освітнього процесу відповідно до закону України «Про вищу освіту» являється пріоритетна роль самостійної роботи студентів (СРС). Ця особливість знайшла своє втілення в останніх версіях навчальних планів підготовки бакалаврів і магістрів і у нашому університеті. Так, питома вага СРС у навчальних планах бакалаврів складає у середньому 53%, а у магістрів вона досягає 70%.

Логічно зробити висновок про те, що саме у сегменті СРС і будуть тепер формуватимуться основні профільні компетенції випускника. При цьому істотно змінюються позиції студентів і викладачів: студент усе більшою мірою стає суб'єктом навчання, а викладачеві в цій ситуації відводиться роль менеджера-педагога, що здійснює планування, підтримку, супровід і консультування студента.

Правомірно вважати, що у цій ситуації повинні змінитися форми і методи, тобто технології навчання як у сегменті аудиторної роботи, так і у сегменті СРС. По суті справи, сьогодні ми можемо говорити про нову модель організації освітнього процесу, що базується на партнерській співпраці викладачів і студентів, з використанням останніх досягнень в області методичного і технічного забезпечення навчального процесу.

З метою виявлення передумов переходу на новий формат організації СРС в університеті Центром сучасних освітніх технологій було ретельно проаналізовано форми і методи організації СРС магістерського рівня. Аналізу підлягали:

- карти СРС;
- індивідуальні завдання до СРС;
- завдання до підсумкового контролю.

Об'єктом аналізу з'явилися 119 навчальних дисциплін 40 магістерських програм. Було також організовано відвідування методичних семінарів кафедр з питань організації СРС магістрантів. У результаті були виявлені такі недоліки:

- ✓ в картах СРС відсутня інформація про конкретні терміни виконання індивідуальних завдань та проведення контрольних заходів, тому вони не виконують свою організуючу і контролюючу функції;

- ✓ індивідуальні завдання за змістом далеко не завжди націлені на формування професійних вмінь, навичок та здібностей майбутніх магістрів конкретного профілю;

- ✓ трудомісткість виконання індивідуальних завдань не відповідає запланованому бюджету часу;

- ✓ відсутня чітка логіка вибору видів індивідуальних завдань відповідно до призначення навчальної дисципліни щодо формування профільних компетенцій;

- ✓ засоби підсумкового контролю СРС містять невиправдано великий обсяг теоретичної складової.

Таким чином, СРС в університеті потребує значних перетворень щодо форм і методів організації, відповідно до її нового місця і ролі у формуванні професійних і універсальних компетенцій майбутніх фахівців з економіки.

Основним орієнтиром на шляху цих перетворень повинні стати принципи компетентнісного підходу:

- ↪ професійно-орієнтована спрямованість;
- ↪ орієнтація на формування особистості професіонала;
- ↪ міждисциплінарна модель навчання;
- ↪ інтерактивні методи навчання;
- ↪ результат навчання описується компетенціями.

Саме ці принципи визначатимуть логіку вибору видів індивідуальних завдань. Для магістрантів, наприклад, такими завданнями повинні стати: розробка колективного проекту чи індивідуального міні-проекту; творчого завдання, яке виконується за підсумками участі у ділових іграх чи міждисциплінарному тренінгу. При цьому формою контролю СРС стає оцінювання вкладу студента у

виконання проекту, підсумків участі його у діловій грі чи тренінгу за прийнятною бальною шкалою.

Значна робота повинна бути здійснена з підготовки відповідного методичного забезпечення, у тому числі з використанням різноманітних електронних засобів навчання.

Поряд з цим, слід провести роботу щодо розробки методики розрахунку трудомісткості виконання різних видів самостійної роботи.

На особливу увагу сьогодні заслуговує проблема мотивації студентів щодо активної самостійної роботи.

Розглянемо найбільш значні фактори мотивації студентів до самостійної роботи, які формують зацікавленість і потребу у самостійних діях щодо придбання компетенцій:

1. Уявлення студента про корисність роботи з точки зору подальшої ефективної професійної діяльності. Тому, індивідуальні завдання повинні містити ці чи інші елементи, які відображають зв'язок з майбутньою професією, а також з темою випускної чи дипломної роботи. Коли студент одержав завдання на випускну роботу, наприклад, на третьому курсі, він може виконувати індивідуальні завдання за дисциплінами загально-економічного і соціально-економічного циклів, які потім увійдуть як складові у його випускну роботу.

2. Сильним мотиваційним фактором є сучасні технології навчання, які будуються на інтерактивних методах, таких як ділові ігри, кейс-метод, робота у малих групах, проектний метод, тренінги, у тому числі з використанням комп'ютерних технологій. Яскравим свідомством цього є досвід активної участі студентів 3-го і 4-го курсів у міждисциплінарних тренінгах, які проводяться в інформаційному середовищі Навчально-тренінгового підприємства. Демонстрацією високої зацікавленості студентів у досягненні успіху є їх участь у ділових іграх, які систематично проводять викладачі кафедри економіки підприємства (ділові ігри: «Конкур» з навчальної дисципліни «Економічна діагностика», «Езоп» з навчальної дисципліни «Планування і контроль діяльності підприємства», «Стратег-інвест» і «Акціонування» з навчальної дисципліни

«Стратегічне управління» та інші), а також кафедри менеджменту організацій та зовнішньо-економічної діяльності (ділова гра «Як стати менеджером» з навчальних дисциплін «Вступ до фаху» і Самоменеджмент», «Стратегія – шлях до успіху» – проводиться як тренінг за фахом). З особливою зацікавленістю студенти виконують проектні завдання, які наближають їх до майбутньої професії. Прикладом цього є індивідуальні завдання для студентів-магістрантів на кафедрі економіки та управління національним господарством, які виконуються як проекти соціально-економічного розвитку регіональних структур у режимі взаємодії малих груп.

3. Важливим мотиватором стає участь у науково-дослідній чи науково-методичній роботі кафедри, участь в олімпіадах, конкурсах та інше.

4. Фактором, який сприяє активізації СРС, є система контролю і оцінювання успішності студента. Важливо, щоб контрольні завдання виявляли не тільки рівень знань студентів, але і визначали його здатність використовувати їх при розв'язанні конкретних завдань майбутньої професії у рамках навчальної дисципліни. В умовах компетентнісного підходу контрольні заходи повинні стати інструментами заміру рівня наближення до професійної планки, яка визначена у наборі компетенцій класифікатора професій і більш конкретно відображена у робочій програмі навчальної дисципліни.

5. Діючим фактором мотивації інтенсивної СРС є система розподілу балів за результатами роботи студента з навчальної дисципліни протягом семестру і на екзамені. Варіант розподілу 100 балів, при якому 60 балів дається на поточну роботу у семестрі і 40 балів – за екзамен, безумовно, стимулює активну самостійну роботу, дає можливість студенту забезпечити більшу частину загального рейтингу ще до екзамену.

6. Мотиваційним фактором в інтенсивній навчальній роботі і, у першу чергу, самостійній, є особистість викладача, який повинен демонструвати якості професіонала та творчої особистості. Тільки тоді викладач буде здатен допомогти студенту розкрити свій творчий потенціал, визначити перспективи внутрішнього росту.

Самотосенкова О.В.
к.е.н., доцент;
Ольвінська Ю.О.
к.е.н., доцент

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ

У Законі України «Про вищу освіту» підкреслено, що самостійна робота студентів є важливою формою організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах [1, с. 61]. Питання планування, організації і контролю самостійної роботи студентів сьогодні є особливо актуальними, оскільки в загальній кількості годин по дисциплінах продовжує зменшуватись кількість годин аудиторних занять і збільшується обсяг самостійної роботи. Крім того, в обсязі аудиторної роботи зменшується кількість лекцій на користь практичних занять, що також веде до збільшення самостійної роботи студентів. Особливо це актуально для студентів-магістрантів, оскільки в структурі дисциплін для студентів 5 курсу питома вага самостійної роботи складає вже від 70 до 80 відсотків.

Фахівці Міністерства освіти такий перерозподіл годин на користь самостійної роботи студентів (і не тільки для магістрантів) обґрунтовують, по-перше, орієнтацією на міжнародні стандарти навчання і, по-друге, результатами власних проведених досліджень. Якщо навчальний матеріал обробляється студентами власноручно та індивідуальне завдання виконується самостійно від його постановки до аналізу одержаних результатів, то засвоюється не менше 90% навчальної інформації. Саме тому зростає роль самостійної роботи студентів, починаючи з перших курсів і вважається, що студенти-магістранти вже повинні добре володіти навиками самостійної роботи.

Специфіка кожної магістерської програми дозволяє викладачам випускових кафедр вкладати певні завдання і критерії оцінки кожного виду робіт, які у значній мірі виконуються студентами самостійно. Окрім цього великий обсяг самостійної роботи припадає на період практики магістрантів. У результаті, якщо

подивитися на кількісне співвідношення аудиторної і самостійної роботи, на основні види і форми самостійної роботи сучасних магістрантів, то очевидно, що весь процес навчання в магістраті повинен бути переорієнтовано на самоорганізацію, саморозвиток, самодисципліну, особисту зацікавленість і мотивацію до навчання [2, с. 11].

Самостійна робота в магістратурі повинна носити більш виражений проблемний та дослідницький характер, бути орієнтованою на майбутню професійну діяльність магістранта. Виділяють певні прийоми, що спонукають до мотивації в самостійній роботі студентів-магістрантів [3, с. 21]:

- постановка пізнавальної проблеми;
- взаємозв'язок матеріалу, що вивчається, з інтересами, що вже є у студента;
- заохочення за неординарні думки, висловлені з опорою на прочитану літературу;
- постановка конкретних наукових проблем, пов'язаних з майбутньою спеціальністю магістрантів;
- розв'язок проблемних ситуацій;
- включення моментів змагання або оригінальності.

На думку фахівців, використання цих прийомів допоможе студенту підвищити мотиви самовираження і активізувати самостійну роботу.

Для успішного здійснення самостійної роботи студентів необхідні:

- комплексний підхід до планування і організації самостійної роботи;
- оптимальне поєднання окремих видів самостійної роботи;
- забезпечення контролю за якістю і термінами виконання індивідуальних завдань.

В основі планування самостійної роботи повинен лежати ретельний аналіз навчальних планів і фактичного часу, що витрачається студентами на окремі види самостійної роботи.

Планування самостійної роботи студентів вимагає від викладача [3, с. 22]:

- вибору оптимальних видів самостійної роботи;

- визначення бюджету часу на самостійну роботу студентів відповідно до трудомісткості конкретних видів роботи;
- встановлення часу консультацій по самостійній роботі студентів;
- визначення загальних вимог до виконання завдань;
- визначення рекомендованої літератури;
- розробки методичних матеріалів до виконання індивідуальних завдань;
- визначення оптимальних форм і видів контролю;
- встановлення раціональної періодичності контролю.

Надзвичайно важливим питанням при плануванні самостійної роботи студентів є визначення бюджету часу студента на виконання того або іншого виду самостійної роботи по дисципліні, при цьому орієнтація повинна йти на середнього студента.

Оскільки наша система вищої освіти орієнтується на міжнародні стандарти і принципи організації самостійної роботи студентів, необхідно враховувати об'єктивні та суб'єктивні чинниками, що впливають на ці процеси. При плануванні та організації самостійної роботи студентів-магістрантів необхідно: посилити спрямованість лекційних і практичних занять на самостійну роботу; при розробці індивідуальних завдань приділяти більшу увагу зв'язку з напрямками майбутньої практичної діяльності магістрантів, що, в свою чергу, потребує посилення міждисциплінарних взаємозв'язків. Треба відмітити, що з цієї точки зору найбільш ефективним є проведення для магістрантів кафедральних міждисциплінарних тренінгів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38. – 95 с.
2. Семенова В.Г. Самостоятельная работа студентов как важнейшая форма организации учебного процесса в рамках компетентностной модели образования: Материалы II Всероссийской научно-практ. интернет-конф. – Саратов: Новый Проект, 3013. – 188 с.
3. Самоєнкова О.В. Удосконалення організації та контролю самостійної роботи студентів в форматі нових стандартів вищої освіти // Якість освіти: фактори формування і технології підтримки: Матеріали науково-метод. конф. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 144 с.

Баранова В.Г.
д.е.н., професор;
Шикіна Н.А.
к.е.н., доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Зміни, які сьогодні відбуваються в суспільстві, в технологіях, у відношеннях між державами і спільнотами вимагають відповідних змін в системі освіти взагалі та в організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, зокрема. Особлива увага у данному контексті має приділятися саме організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів як основного засобу засвоєння навчального матеріалу. Виконання студентами індивідуальних завдань з навчальних дисциплін буде сприяти відпрацюванню та засвоєнню навчального матеріалу, закріпленню та поглибленню отриманих в ході аудиторних занять знань і, головне, формуванню культури розумової праці та навичок самоосвіти, а також розвитку творчих здібностей у студентів.

Такий підхід, у свою чергу, потребує необхідності перенесення акценту з процесу викладання на процес навчання [1, с. 90]. Відтак, основна задача викладача полягає в наступному:

- ↪ забезпечити навчальний процес відповідними навчально-методичними матеріалами;
- ↪ передати студентам знання з конкретної навчальної дисципліни та продемонструвати зв'язок з іншими навчальними дисциплінами;
- ↪ розкрити сутність існуючих проблем та дискусійних питань в межах конкретної навчальної дисципліни;
- ↪ допомогти студентам правильно організувати процес самостійної навчально-пізнавальної діяльності;
- ↪ навчити студентів вчитися, у тому числі самостійно, та ефективно управляти власним часом;

↗️ привити студентам любов до розумової праці та до самоосвіти.

За таких умов викладач виступає, свого роду, посередником між накопиченими знаннями та студентами, які мають виконати відповідну, не менш важливу, роботу, а саме:

- отримати знання з конкретної навчальної дисципліни;
- закріпити та засвоїти в ході самостійної роботи отриманий матеріал;
- бути здатним застосовувати з часом отримані знання на практиці;
- збагатити отримані знання власним досвідом та передати їх наступним поколінням.

Основна складність цієї роботи полягає в тому, що достовірно оцінити її якість (як на рівні викладача, так і на рівні студента) можна:

- ✓ по-перше – лише опосередковано;
- ✓ а по-друге – лише з часом.

Це пов'язано з тим, що як для викладача недостатньо лише передати студентам знання, так для студентів недостатньо просто запам'ятати отриманий матеріал. Оскільки процес навчання є більш глибоким і за соєю формою, і за своєю сутністю.

Значною мірою процес навчання може бути значно покращений за умов поєднання в процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів двох напрямів: навчально-пізнавальної та науково-пізнавальної діяльності студентів. Глибинна сутність основних напрямів самостійної пізнавальної діяльності студентів розкривається в їх меті та призначенні.

Для навчально-пізнавальної діяльності студентів вона полягає у більш глибокому засвоєнні лекційного та практичного матеріалу та у розширенні горизонтів бачення навчальної дисципліни і можливостей її застосування на практиці.

Відповідно, для науково-пізнавальної діяльності найбільш важливим є спонукання та мотивація студентів до наукового пошуку, наукового пізнання та подальшої реалізації наукового потенціалу.

Незважаючи на те, що наукова діяльність ніколи не була і не є масовою, саме вона сприяє:

- ✓ з одного боку – посиленню розумової діяльності студентів;
- ✓ а з іншого – дозволяє викладачу знаходити, розкривати та сприяти

подальшій реалізації наукового потенціалу студентів.

Цей процес супроводжується:

➤ збором фактичного матеріалу, на якому має будуватись подальше наукове дослідження;

➤ пошуком та визначенням наукових проблем;

➤ аналізом причинно-наслідкових зв'язків визначених проблем;

➤ формулюванням наукової гіпотези як форми розвитку наукового пізнання;

➤ доказом (або спростуванням) наукової гіпотези як одного із шляхів до встановлення істини;

➤ теоретичним узагальненням основних результатів наукового дослідження.

При цьому, основною характерною ознакою організації самостійної навчально-пізнавальної та науково-пізнавальної діяльності студентів має бути системний підхід, який починається на перших курсах та закінчується написанням та захистом студентами магістерських (дипломних) робіт. Такий підхід дозволяє:

✓ з одного боку – підвищити професійну мотивацію студентів;

✓ а з іншого – виявити та допомогти реалізувати науковий потенціал молоді, яка навчається у ВНЗ.

Отже, високий рівень організації самостійної навчально-пізнавальної та науково-пізнавальної діяльності студентів не тільки сприяє якісному засвоєнню студентами навчального матеріалу, а ще й закладає основи подальшої постійної самоосвіти та самовдосконалення молодого покоління.

Список використаних джерел:

1. Канівець М.В. Роль самостійної роботи в процесі саморозвитку студентів / М.В. Канівець // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2012 р. – № 2. – С. 87-94.

МЕТОДИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІІІ – ІІІІ КУРСІВ

В статті 50 Закону України «Про вищу освіту» вказано, що однією з форм організації освітнього процесу є самостійна робота [1]. Зважаючи на наявність варіантів визначення самостійної роботи в педагогічній літературі ми будемо дотримуватися наступної формулювання: *самостійна робота* – це запланована робота студентів, яка виконується за завданням при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі [2, с. 103].

Для її успішного виконання необхідні:

- 1) планування і контроль з боку викладачів;
- 2) планування обсягу самостійної роботи в навчальних планах спеціальностей профілюючими кафедрами, навчальною частиною, методичними службами навчального закладу.

Залежно від місця і часу проведення самостійної роботи студентів (СРС), характеру керівництва нею з боку викладача і способу контролю за її результатами підрозділяється на наступні види:

- самостійну роботу під час основних аудиторних занять (лекцій, семінарів, лабораторних робіт);
- самостійну роботу під контролем викладача у формі планових консультацій, творчих контактів, заліків та іспитів;
- позааудиторну самостійну роботу при виконанні студентом домашніх завдань навчального і творчого характеру.

Звичайно ж, самостійність перерахованих вище видів робіт досить умовна, і в реальному освітньому процесі ці види перетинаються один з одним.

Структурно СРС можна розділити на дві частини: та, що організована викладачем та самостійна робота, яку студент організовує на свій розсуд, без

безпосереднього контролю з боку викладача (підготовка до лекцій, семінарських і практичних занять, заліків, колоквиумів і т.п.). У цьому зв'язку підкреслимо, що управління СРС – це насамперед, вміння оптимізувати процес поєднання цих двох частин. СРС направлена на розширення і поглиблення знань з даного курсу, а починаючи з III курсу – на засвоєння міжпредметних зв'язків. Самостійна робота у вузі багатофункціональна. Працюючи самостійно, студенти міцно і глибоко засвоюють предметний навчальний матеріал, розвивають навички дослідницької та професійної діяльності, вміння роботи з навчальною і науковою літературою, здатність приймати відповідальні і конструктивні рішення в різних кризових ситуаціях.

Співвідношення часу, що відводиться на аудиторну і самостійну роботу, в усьому світі становить 1 : 3,5, що визначено педагогічним досвідом та дидактичним потенціалом цього виду навчальної діяльності.

В педагогічній практиці розроблена система принципів, які сприяють формуванню у студентів умінь і навичок самостійної роботи [3, 4, 5]:

1. Принцип єдності навчальної (аудиторної) самостійної (позааудиторної) діяльності студентів. Аудиторні заняття повинні забезпечувати виконання обов'язкового мінімуму самостійної роботи усіма студентами і проводитися під контролем викладача, у якого в ході виконання завдання можна отримати своєчасну консультацію. Для успішності її виконання викладачем розробляються методичні рекомендації та вказівки, алгоритми, що забезпечують успішне виконання завдань і спрямовані на розвиток самостійності студентів.

2. Принцип індивідуалізації та диференціації, що дозволяє максимально враховувати пізнавальні можливості, здібності та інтереси студентів. Реалізація даного принципу передбачає розробку різнорівневих завдань, необхідність використання яких пояснюється тим, що студенти мають різні інтелектуальні здібності. Різнорівневі завдання повинні включати як обов'язкову частину, яка відображатиме вимоги стандарту вищої професійної освіти. Студентам, що успішно встигають з предмету, швидко справляються з завданнями, слід

пропонувати індивідуальні завдання підвищеної складності, запропонувати участь у науково-дослідній діяльності, в роботі над проектами, консультуванні.

3. Принцип професійної спрямованості, що сприяє перекладу навчально-пізнавальної діяльності студентів у професійно-педагогічну. Така спрямованість характеризується особистісними якостями викладача, формується і розвивається на основі інтересу до педагогічної діяльності, теоретичних знань, підкріплюється власним педагогічним досвідом.

4. Принцип свідомості і творчої активності студентів. Реалізація цього принципу в організації СРС вимагає від студента усвідомлюваного засвоєння знань, а також прийомів розумової діяльності, способів самостійної роботи у процесі активної пізнавальної діяльності.

5. Принцип посиленої складності завдань для самостійної роботи, обліку часу на їх виконання. Даний принцип вимагає відповідності ступеня складності завдань, завдань, змісту та обсягу самостійно досліджуваного матеріалу рівню інтелектуального розвитку студентів, результатами їх попередньої підготовки.

Слід зазначити, що для ефективного виконання студентами самостійних робіт необхідні планування і контроль з боку викладачів вузу, планування обсягу самостійної роботи в навчальних планах, розробки навчально-методичних посібників, спрямованих на її організацію та допомогу студенту.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>
2. Гурська О. Місце та роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі / О. Гурська // Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – Вип. 13. – С. 103-107.
3. Скуратівська С.Т. Особливості організації самостійної роботи студентів / С.Т. Скуратівська // Osvina.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/36615/
4. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч. посіб. / Г.О. Ковальчук. – Вид. 2-ге, доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 298 с.
5. Бойчук Н.І. Самостійна робота студентів в умовах Болонської системи / Н.І. Бойчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/boychuk-ni-samostiyna-robota-studentiv-v-umovah-bolonskoyi-sistemi/>

Гончаренко О.М.
Д.е.н., доцент;
Світлична О.С.
к.е.н., доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Незважаючи на достатню кількість досліджень з проблематики організації самостійної роботи студентів (далі – СРС), їх широту та багатоплановість, на сьогодні по багатьох питаннях немає єдиного підходу, зокрема це стосується урахування специфіки дисциплін, що вивчаються студентами при організації СРС.

Отже, необхідним є розгляд організації СРС економічних спеціальностей та визначення ефективних методів її організації.

До основних форм навчального процесу ВНЗ можна віднести: навчальні заняття (лекції, практичні, семінарські заняття, консультативні та індивідуальні завдання), самостійну роботу, практичну підготовку, контрольні заходи та міждисциплінарні тренінги.

В сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування, зростають вимоги до професійної компетентності випускників, що обумовлює якісно нові форми та методи вищої освіти, спрямовані на створення цілісної системи безперервної освіти, на розширення сфери самостійної діяльності студентів, які формують навички самоорганізації та самоосвіти. Розширення функцій та зростання ролі самостійної роботи студентів не тільки веде до збільшення її обсягу, а й обумовлює зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності. СРС є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, позааудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У контексті сучасної системи

навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки.

Результати СРС можуть бути представлені у вигляді: есе, реферату, дайджесту, огляду, звіту, конспекту, презентації, розрахунково-графічної роботи, проекту, вправи, завдання, ситуаційного завдання та ін.

З огляду на специфіку певних навчальних дисциплін, доречним є **організація СРС за допомогою робочого зошиту**. Структура робочого зошиту може бути побудована наступним чином:

1) *методичний блок* – методичні рекомендації для виконання самостійної роботи;

2) *понятійний блок* – назва теми, основні категорії;

3) *інформаційний блок* – опорний конспект, узагальнення статистичних показників у формі таблиці (назва, сутність, характеристика, формула статистичного показника);

4) *ілюстративно-наочний блок* – схеми, таблиці, зразки, рисунки, діаграми;

5) *практичний блок* – завдання на засвоєння, усвідомлення, узагальнення, порівняння, конкретизацію, систематизацію, закріплення інформації;

6) *блок самоконтролю* – різні за рівнем складності тести, алгоритмічні та диференційовані практичні завдання, порівняльні таблиці тощо;

7) *ресурсний блок* – інформаційні ресурси [1].

Також, для того, щоб студент усвідомив себе не тільки споживачем, але і розповсюджувачем нового знання, відчув суспільну значущість своєї індивідуальної пізнавальної діяльності, доцільно використовувати за певними дисциплінами **групову форму організації СРС**. При цьому викладач надає консультативну допомогу кожному виконавцю, оцінюючи його успіхи за якістю виконаної ним частини завдання [2].

На особливу увагу заслуговує **оцінювання СРС**. Остаточна рейтингова оцінка з навчальної дисципліни розраховується як сума балів поточного і підсумкового контролю. Якщо взяти до уваги шкалу оцінювання, згідно до якої мінімально необхідною кількістю балів для отримання позитивної оцінки з

екзаменаційної навчальної дисципліни є 60, вважаємо за доцільне перехід на 100-бальну шкалу оцінювання як поточної, так і підсумкової успішності з виведенням їх середнього значення.

Також вважаємо за доцільне **ввести обов'язковість виконання окремих завдань самостійної роботи** задля забезпечення більш високого рівня знань з навчальної дисципліни.

На сьогодні для ефективної організації навчального процесу широко використовують інформаційно-комунікаційні технології. Самостійну роботу студентів при вивченні дисциплін навчального плану у ВНЗ з **використанням інформаційних технологій** можна організувати як систему:

- роботи з електронними виданнями в бібліотеці, підготовки до практичних занять, проведення аналітичних досліджень;
- виконання індивідуальних завдань на основі використання інформаційних технологій;
- поточної атестації за допомогою електронного тестування;
- використання освітніх сайтів та автоматизованих навчальних програмних засобів [3].

Список використаних джерел:

1. Скуратівська С.П. Особливості організації самостійної роботи студентів // С.П. Скуратівська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/36615/
2. Тюріна Д.М. Управління самостійною роботою студентів економічних спеціальностей // Д.М. Тюріна, К.В. Яресько. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2007-2-1/11_Tyurina.pdf
3. Бурдейна Л.І. Організація самостійної роботи студентів у ВНЗ // Л.І. Бурдейна, О.С. Рацька.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kpedn-burdeyna-li-ratska-os-organizatsiya-samostiynoyi-roboti-studentiv-u-vnz/>
4. Стебльова К.К. Організація самостійної роботи студентів ВНЗ за допомогою засобів інформаційних технологій // К.К. Стебльова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/9.pdf>

МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ВУЗІ

Підготовка фахівців в економічному ВНЗ має свої особливості, які істотно впливають на організацію навчального процесу, сутність і значення окремих методичних прийомів, їх місце у взаємозв'язку у загальній системі навчання.

Реформування сучасного українського суспільства супроводжується загостренням соціальних проблем. В сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування, зростають вимоги до професійної компетентності випускників, що обумовлює якісно нові форми та методи вищої освіти, спрямовані на розширення сфери самостійної діяльності студентів, які формують навички самореалізації та самоосвіти.

Відповідно до положення «Про організацію навчального процесу у ВНЗ» [1], самостійна робота студентів є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Цим положенням передбачено, що СРС повинна становити не менше 1/3 і не більше 2/3 загального обсягу часу, відведеного на вивчення конкретної дисципліни, що знайшло своє вираження в навчальних планах. Таке збільшення кількості годин на самостійну роботу вимагає нового підходу до управління нею, тобто до її організації, методичного забезпечення, контролю тощо.

Самостійна робота в економічному ВНЗ багатofункціональна. Працюючи самостійно, студенти міцно і глибоко засвоюють предметний навчальний матеріал, розвивають навички дослідницької та професійної діяльності, вміння роботи з навчальною і науковою літературою, здатність приймати відповідальні й конструктивні рішення в різних кризових ситуаціях.

Самостійна робота студентів складається з дев'яти основних елементів [2, с. 14], до яких відносяться: 1) студент – суб'єкт діяльності; 2) предмет його діяльності; 3) процес як сукупність дій студента над предметом; 4) продукт як

наслідок перетворення предмету; 5) умови (зовнішні) дії студента над предметом; 6) ціль як проект продукту – результату діяльності; 7) мотив як внутрішня умова діяльності; 8) засоби студента, його вихідні знання, вміння, навички, досвід, які необхідні для дій над предметом; 9) результат – сформовані вміння, знання, які він придбав, вироблені навички та розвиток особистості студента.

Наведені елементи СРС свідчать про складність цієї підсистеми та важливість управління нею задля досягнення поставленої мети – підготовки висококваліфікованих фахівців, які відповідають вимогам сучасності.

Слід відмітити, що нині рівень підготовки економістів ВНЗ України нижчий, ніж рівень вимог сучасного виробництва. Однією з причин є те, що студенти мало працюють самостійно, проводячи більше часу в аудиторіях, де неможливо засвоїти масу знань, що постійно збільшується та змінюється.

Важливість СРС підкреслюють й інші причини: 1) будь-яка робота включає елемент самостійної роботи в тому розумінні, що людина засвоює навчальний матеріал завжди сама; 2) самостійна робота із зрозумілих причин передбачає найбільшу різноманітність форм діяльності тих, хто навчається, отже забезпечує найбільш високий рівень засвоєння; 3) лише самостійне опрацювання матеріалу дає знання й переконання, хоча початок тут може бути покладено іншими заняттями; 4) СРС є основою майбутньої самоосвіти спеціаліста, формує відповідну мотивацію та навички самоосвіти.

Як відзначив І.В. Оленюк [3, с. 35-37], інформація особливо добре засвоюється в тому випадку, коли суб'єкт навчання цілеспрямовано шукає її для здійснення визначеної діяльності, для вирішення задачі, що стоїть перед ним, і для цього актуалізує вже наявні в нього знання. І саме від викладача залежить правильна постановка проблем, формування творчих груп студентів, допомога в складанні і коректуванні самої роботи.

Головне в стратегічній лінії організації СРС в економічному вузі полягає не в оптимізації її окремих видів, а в створенні умов високої активності, самостійності та відповідальності студентів в аудиторії та поза нею в ході всіх видів навчальної діяльності.

Зменшення кількості аудиторних занять на користь самостійної роботи не вирішує проблеми підвищення або навіть збереження на колишньому рівні якості освіти, бо зниження обсягів аудиторної роботи зовсім не обов'язково супроводжується реальним збільшенням самостійної роботи, яка може бути реалізованою в пасивному варіанті.

Для ефективності самостійної роботи в економічному ВНЗ необхідно виконати ряд умов: забезпечення правильного сполучення обсягу аудиторної і самостійної роботи; методично правильна організація роботи студента в аудиторії і поза нею; забезпечення студента необхідними методичними матеріалами з метою перетворення процесу самостійної роботи в процес творчий; контроль за організацією і ходом самостійної роботи, що заохочує студента якісно її виконувати.

Крім того, щоб організація СРС у вищому навчальному закладі при вивченні різних навчальних дисциплін була ефективною, необхідно забезпечити в цьому процесі врахування індивідуальних особливостей студентів.

Отже, самостійна робота студентів в економічному ВНЗ відіграє важливу роль. Її належна організація дозволяє зробити навчальний процес більш індивідуалізованим, сприяти науково-дослідницькій роботі студентів, надає можливість приймати участь в олімпіадах та науково-технічних конференціях. І найголовніше, робить студентів впевненими в тому, що вони будуть вміти виконувати встановлені завдання в своїй майбутній професійній діяльності.

Перелік використаних джерел:

1. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 02.06.1993 р. №161. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: belani.narod.ru/dip/pologenie.htm
2. Керування самостійною роботою студентів в економічному вузі: Навч. посіб. / Г.О. Величко, Є.М. Волошин, С.О. Горшкова, Л.В. Іванова та інші. Під заг. ред. А.Й. Ягодзинського. – К.: НМК ВО, 1992. – 172 с.
3. Оленюк І.В. Організація самостійної роботи студентів в умовах особистісно-орієнтованого навчання. – Кам'янець-Подільський, 2003. – Вип.9. – С.35-37.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Сучасному суспільству необхідні фахівці, здатні оперативно приймати нестандартні рішення, діяти творчо, самостійно. Основним засобом формування цих рис є самостійна робота студентів.

Самостійна робота студентів – це різноманітні види діяльності студентів, які здійснюються ними переважно в позааудиторний час за завданням викладача, під його керівництвом, але без його безпосередньої участі. При цьому, викладач не тільки визначає конкретні завдання студенту, а й складає методичні рекомендації, рекомендує посібники, список необхідної літератури.

Пріоритети Болонського процесу зумовлюють підвищення ролі та значення самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах, що сприяє підвищенню якості підготовки фахівців. У зв'язку з цим визначаються основні напрями удосконалення самостійної роботи студентів:

- розробка індивідуальних планів навчання із заохоченням студентів до науково-дослідної роботи;
- внесення самостійної роботи студентів до навчального плану і розклад занять із організацією індивідуальних консультацій на кафедрах;
- створення комплексу навчальних і навчально-методичних посібників для виконання самостійної роботи студентів;
- орієнтація лекційних курсів на самостійну роботу;
- збільшення кількості годин на самостійну роботу.

Успішне виконання самостійної роботи студентів висуває певні умови, які забезпечать:

- формування позитивної мотивації виконання самостійного навчального завдання;
- чітку постановку пізнавальних завдань;

- розробку, при необхідності, алгоритмів методів виконання робіт (з урахуванням навчальних можливостей студентів);
- використання оптимальних видів консультаційної допомоги студентам;
- визначення критеріїв оцінки виконаної роботи та ознайомлення студентів із формами звітності;
- види та форми контролю.

Щоб самостійна робота студентів давала добрі результати, не перевантажувала студентів, не позбавляла їх можливості раціонально розподіляти час для роботи над усіма навчальними дисциплінами, необхідно:

- планування та організація самостійної роботи студентів у поєднанні з іншими формами навчання;
- ретельний відбір змісту та обсягу навчального матеріалу для самостійного опрацювання студентами;
- врахування специфіки навчальної дисципліни, її складності і дидактичної спрямованості.

Наукове організування самостійної роботи студентів передбачає їх уміння:

- спостерігати явища та збирати факти, проникати в сутність явища, що вивчається, і пов'язувати в єдине ціле різні, на перший погляд, процеси;
- узагальнювати, розширювати і поглиблювати знання;
- поставити науковий експеримент і зробити на його основі правильні висновки;
- мислити аналогіями, моделювати, передбачати, фантазувати тощо.

Організація самостійної роботи припускає встановлення її взаємозв'язку з іншими формами організації освітнього процесу і залежить від ряду чинників: чіткого визначення місця самостійної роботи студентів при вивченні певної дисципліни; спрямованості лекцій, семінарських і практичних занять на самостійну роботу; правильного вибору форми самостійної роботи з урахуванням специфіки дисципліни; оптимального поєднання самостійної роботи студентів з іншими формами організації освітнього процесу [1, с. 38].

Ефективна реалізація СРС залежить від зацікавленості в досягненні результату, тобто від стійкої мотивації студентів, яку можна розглянути за видами:

1. Зовнішня мотивація – залежність професійної кар'єри від результатів навчання у ВНЗ.

2. Внутрішня мотивація – схильності студента, його здатності до навчання у вузі.

3. Процесуальна (навчальна) мотивація. Виявляється в розумінні студентом корисності виконуваної роботи. Потрібне психологічне налаштування студента на важливість виконуваної роботи як у плані професійної підготовки, так і у плані розширення кругозору, ерудиції фахівця. Необхідно переконливо показати (довести), що результати самостійної роботи допоможуть йому краще зрозуміти лекційний матеріал, практичні роботи.

Враховуючи вищевикладене, окреслимо основні аспекти самостійної роботи студентів при вивченні навчальної дисципліни «Облік та звітність у системі оподаткування». Успішному вивченню і практичному розумінню цієї навчальної дисципліни сприяє: робота студента з виконання завдань з розрахунку податків; відображення податкових зобов'язань в бухгалтерському обліку; складання декларацій та іншої податкової звітності, що подається в фіскальні органи і позабюджетні фонди. Завдання допомагають нагромадити досвід, на основі якого здобуваються нові знання і вміння. Завдання важливо будувати на реальних матеріалах, з урахуванням накопиченого досвіду, які можуть бути використані у майбутньому фахівцями у сфері оподаткування, обліку та податкового аудиту.

Список використаних джерел:

1. Самоєнкова Е.В. Самостійна робота студентів у системі управління якістю навчання // Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції: Матеріали науково-метод. конф. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – С. 36-38.

2. Сердюк А.С. Педагогические новации: учеб. пособ. / А.С. Сердюк. – М: Наука, 2014. – 106 с.

ГУМАНІТАРНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

На наш погляд, в системі сучасної освіти панує ідея прагматизму, в основі якої лежить переконаність у тому, що отриманні знання, вміння, компетентності повинні:

- давати прагматичний результат;
- приносити відчутну користь.

Коли в світі панує ідеал успішної людини, то ця обставина не може не впливати на вибір молодими людьми як своєї життєвої позиції, так і майбутньої професії.

У нашому суспільстві освіта також поступово і впевнено стає на рейки прагматизму і про це свідчить прийнятий закон України про «Вищу освіту». Виникає питання щодо самого змісту поняття освіти в контексті її прагматичної спрямованості і яку роль в цьому процесі можуть відігравати гуманітарні дисципліни. На наше переконання гуманітарні науки закладають світоглядний контекст освіти. Не може бути освіти поза межами світогляду, в якому містяться передовсім:

- ✓ особливі світоглядні знання;
- ✓ ціннісні орієнтири;
- ✓ переконання;
- ✓ особистий досвід як творчий акт життя.

Змістовне наповнення освіти гуманітарними знаннями потребує конкретизації самого процесу освіти. Забезпечення професійними навичками та вміннями, можливе і без гуманітарного знання. Але, формування істинних переконань, практики критичного мислення, епістемологічних та аксіологічних основ інтелектуальної незалежності, здібностей до розуміння сучасних соціально-політичних, морально-етичних процесів без гуманітарної освіти неможливе. Всі ці

особливості гуманітарної освіти, разом з професійною компетенцією, формують особливий особистісний досвід, який можна визначити як здатність цілісного особистісного раціонального управління життя. На наш погляд, це і є прагматична ціль освіти.

І, в цьому контексті, коли мова йде про вдосконалення форм організації навчальної діяльності у вищій школі, необхідно враховувати зазначену ідею прагматизму.

Гуманітарії вже багато років доводять технократам, що гуманітарна освіта покликана подолати недуги духовної кризи, що вона зобов'язана виховувати і формувати духовне начало в світогляді особистості, але їх голос, на жаль, залишається «гласом волаючого в пустелі». А останні скорочення навчальних дисциплін гуманітарного блоку в нашому університеті не надихають на оптимістичну хвилю.

Зміни, які відбулися в навчальних планах і програмах циклу гуманітарних дисциплін у вищій школі є наслідком технократичних процесів, що загалом було очікувано.

Певною мірою подібні скорочення виправдані, бо:

↪ студенти перевантажені кількістю навчальних дисциплін, що викладаються, їх обсягом і змістом;

↪ багато з того, що пропонується в програмах навчальних дисциплін часто виявляється марним, як правило, не може бути застосовано в практиці життя, і не відповідає прагматичним цілям освіти.

Якщо кількість годин скорочено, то як при цьому не втратити якість?

Перший фактор, що визначає підвищення якості освіти – це удосконалення форм організації навчального процесу. На наш погляд, по-перше, зміст курсів гуманітарних дисциплін потребує доопрацювання і перш за все скорочення їх обсягу. Осягнути неосяжне неможливо. Якщо, наприклад, загальна кількість кредитів для філософії скорочено вдвічі, то ми не можемо в програмах навчальних дисциплін залишити той обсяг матеріалу, який був при шести

кредитах. І тому у змінених робочих програмах навчальних дисциплін доцільно включати ті теми, які максимально можуть бути цікавими і корисними студенту.

З практики відомо, що для молодих людей завжди були цікавими проблеми:

- професійного та громадянського становлення;
- формування та розвитку здатності до критичного наукового мислення;
- свободи вибору і моральної відповідальності в сучасних умовах.

В той час, як метафізичні проблеми завжди залишалися за межами їх розуміння і пізнавального інтересу.

По-друге, з огляду на зміни в навчальних планах і робочих програмах навчальних дисциплін, слід удосконалити як зміст так і методику викладу лекційного матеріалу.

Відомо, що лекція – це найважливіша форма навчальних занять у ВНЗ, головна ланка дидактичного циклу навчання. Її мета – формування основи для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу.

Досвід показує, що в лекції при викладанні гуманітарних дисциплін пріоритет віддається обзорно-консультативним елементам з моментами візуалізації (в тому числі лекції-презентації). За способом викладання в лекціях переважають, на жаль, монологи лектора з деякими елементами проблемності.

Відзначимо, що лекція – це не шоу і розважальної функції у неї немає. У зв'язку з цим, завдання, яке стоїть перед кафедрою філософії, історії та політології в найближчій перспективі – це впровадження діалогічних форм когнітивного спілкування.

Існує закономірний зв'язок, що показує пряму залежність проблемності лекції від ступеня її діалогічності. Чим вище діалогічність, тим доступніша проблемність лекції.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ

Інформаційні і комунікаційні технології з кожним днем все більше проникають в різні сфери освітньої діяльності. Цьому сприяють як зовнішні чинники, пов'язані з масовою інформатизацією суспільства і необхідністю відповідної підготовки фахівців, так і внутрішні чинники, пов'язані з поширенням у навчальних закладах сучасної комп'ютерної техніки і програмного забезпечення, прийняттям державних і міждержавних програм інформатизації освіти, появою необхідного досвіду інформатизації у все більшої кількості педагогів.

Самостійна робота є найважливішим компонентом педагогічного процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, так й позааудиторних занять, без участі викладача та під його безпосереднім керівництвом [1, с. 65]. На наш погляд, самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів та дозволяє розглядати знання як об'єкт власної діяльності студента. Пізнавальна діяльність студентів у процесі виконання самостійної роботи характеризується високим рівнем самостійності та активності, являється залученням суб'єкта до творчої діяльності.

Самостійна робота у ВНЗ передбачає поетапне засвоєння нового матеріалу, його закріплення, застосування на практиці, повторення матеріалу. Ефективність самостійної роботи залежить від її організації, змісту, взаємозв'язку та характеру завдань у даному виді самостійної роботи і авжеж результатів її виконання [2, с. 15]. Інформаційні технології в освіті – це не просто засоби навчання, а й якісно нові технології в підготовці конкурентоздатних фахівців. Вони дозволяють істотно розширити творчий потенціал студентів, виходячи за рамки традиційної моделі навчання. Вміння вчитися самостійно набувається з застосуванням електронних навчальних матеріалів, освітніх баз даних, комп'ютерних

навчальних програм, систем тестування. Навчити студентів користуватися можливостями самостійної роботи з урахуванням інформаційних технологій – це складний і тривалий процес.

Значне місце в самостійній роботі студентів займає використання Інтернет-технологій для ефективного пошуку інформації. Доступність великої кількості електронних статей, довідкової літератури, електронних навчально-методичних розробок, які викладено на сайтах університетів, безумовно розширюють творчий потенціал студентів за умов, якщо вони вміють творчо працювати з добутою інформацією. Окрім знання методів пошуку студенти мають опанувати методи аналізу, синтезу, узагальнення інформації.

Дуже важливим для студентів є відбір необхідної інформації в мережі. Часто перед студентами постає проблема відсутності розуміння ступеню необхідності інформації та можливостей її застосування, отже, відбір необхідної інформації в мережі та оцінка її якості здебільше стає обов'язковим предметом навчання в рамках будь-якої навчальної програми.

Таким чином, головна проблема використання інформаційних технологій – це відбір й застосування дійсно цінної інформації з нескінченного інформаційного потоку, тобто отримання знань з інформації, орієнтуватися в інформаційному середовищі, яке швидко розширюється. Застосування електронного підручника (або електронних лекцій та збірників практичних ситуацій) значно полегшує організацію самостійної роботи студентів. Електронний підручник – це носій наукового змісту навчальної дисципліни, якій відповідає меті професійної підготовки майбутніх фахівців. Він повинен максимально полегшити розуміння та активне запам'ятовування істотних понять, тверджень та прикладів, залучати до процесу навчання нові, відмінні від звичайного підручника, можливості сприйняття мозку людини, тобто слухову та емоційну пам'ять.

При розробці завдань для самостійного виконання студентами з використанням комп'ютерних навчальних програм викладачем робиться акцент на індивідуальну роботу студентів з добре підготовленим структурним матеріалом. Наприклад, у Вищій школі економіки в Празі (Чеська республіка)

лекційні та семінарські заняття з усіх навчальних дисциплін організовані наступним чином: на сайті цього ВНЗ викладаються лекції на наступні навчальні тижні, а також приклади практичних ситуацій, які розглядатимуться у майбутньому (рис.1).

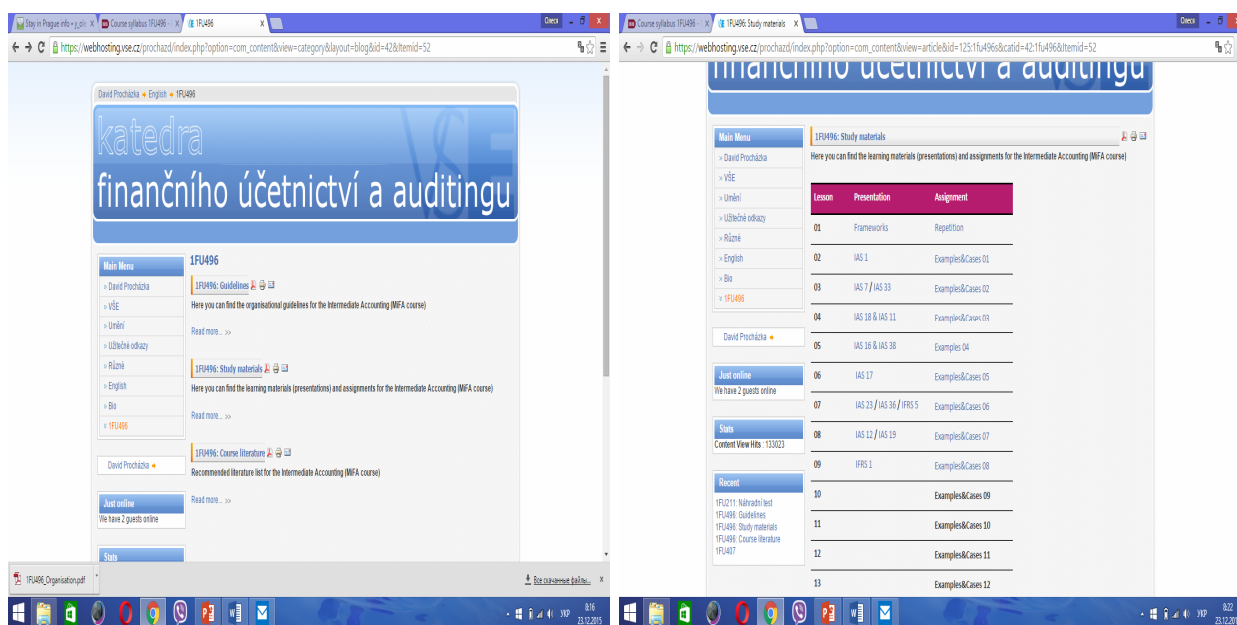

Рис. 1. Скрін-віконце викладача навчальної дисципліни «Звітність» на сайті кафедри фінансового обліку та аудиту Вищої школи економіки в Празі

Студенти завчасно мають змогу підготуватись до лекції або семінарського заняття, а також спілкуватися в інтерактивному режимі.

Таким чином, використання інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів дозволяє не тільки інтенсифікувати їх роботу, а й закладає основи їх подальшої постійної самоосвіти й визначає самостійну роботу студента як більш незалежну та творчу.

Список використаних джерел:

1. Жалдак М.І. Проблеми інформатизації навчального процесу в школі та ВУЗІ// Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі: Зб. наук. праць. – К., 2011.
2. Гусак Т.М., Малінко О.Г. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти // Педагогіка і психологія. – 2010 – №4.

Васютинська Л.А.
к.е.н., доцент;
Слатвінська М.О.
к.е.н., доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Одним із основних завдань у сфері вищої освіти є формування творчої особистості спеціаліста, який повинен набути здібностей до саморозвитку, самостійного навчання та інноваційної діяльності. При вирішенні цих завдань необхідно аби студент був не пасивним споживачем знань, а активним творцем, який вміє сформулювати проблему, проаналізувати можливі шляхи її рішення, віднайти оптимальний результат і довести його доцільність.

Чинні в Україні стандарти вищої освіти мають застосовуватися відповідно до компетентісного підходу. Необхідність такого перетворення спричинена трансформацією сучасного освітнього простору та визначенням основних доміант нової освітньої парадигми. Серед актуальних вимог, які висувають до сьогоднішніх випускників, важливою є компетентність в теоретичному та емпіричному аспектах професії, що здобувається. Майбутній фахівець за період навчання має набувати не тільки знання, але і певні здібності для того, щоб у професійній діяльності гнучко реагувати на зміни середовища, аналізувати альтернативи, приймати адекватні управлінські рішення та відповідати за їх наслідки. Основи такого професіоналізму закладаються при впровадженні «компетентісного» підходу. Його переваги визначаються структурою організації навчального процесу, що включає наступні компоненти: навчально-пізнавальний; навчально-організаційний; соціально-комунікаційний; особистісно-ціннісний; просторово-часовий. Взаємозв'язок зазначених компонентів забезпечує створення особливого професійно-освітнього простору, який характеризується багаторівневістю, системною організацією навчального процесу (в тому числі, самостійна робота студентів).

Згідно Європейської системи кваліфікацій розрізняють: когнітивну компетенцію (передбачає використання теорії понять, а також «скриті» знання отримані на досвіді); функціональну компетенцію (вміння і ноу-хау, а саме те що людина повинна вміти робити у сфері навчання, соціальній діяльності, на роботі); особистісну компетенцію (застосування навичок і вмінь у конкретній ситуації); етичну компетенцію (передбачає наявність визначених особистісних і професіональних цінностей).

У рамках проекту «Налаштування освітніх структур в Європі», спрямованого на реалізацію цілей Болонської декларації, визначено набір компетенцій як результату першого і другого циклів навчання. За робочою класифікацією компетенції діляться на загальні та спеціальні. До складу перших входять інструментальні, міжособистісні та системні компетенції. Вони класифіковані з точки зору значення навичок для професії і рівня їх опанування після закінчення програми. Інструментальні компетенції включають когнітивні здатності, технологічні, лінгвістичні та комунікативні уміння. Міжособистісні компетенції передбачають індивідуальні здатності, пов'язані з умінням виказувати почуття і формувати стосунки, критичним осмисленням і здатністю до самокритики, а також соціальні навички, пов'язані з процесами соціальної взаємодії і співпраці, умінням працювати у групі, брати на себе соціальні та етичні зобов'язання. Системні компетенції – це поєднання розуміння, відношення і знання, що дозволяють сприймати співвідношення частин цілого одна з одною і оцінювати місце кожного з компонентів у системі, здатність планувати зміни з метою удосконалення системи і конструювати нові системи. Спеціальні компетенції розглядаються на двох рівнях – бакалавра і магістра. На першому рівні особа повинна виявляти здатність демонструвати знання основ та історії дисципліни, логічно і послідовно викладати засвоєні знання, вникати в контекст нової інформації та давати її тлумачення, демонструвати розуміння загальної культури дисципліни і зв'язок між її розділами, розуміти і використовувати методи критичного аналізу і розвитку теорій, правильно використовувати методи і техніку дисципліни, оцінювати якість досліджень у певній предметній галузі, розуміти результати спостережень та експериментальних

способів перевірки наукових теорій. На другому рівні випускники повинні опанувати предметну область на більш високому рівні, тобто володіти новітніми методами та технікою, знати новітні теорії та їх інтерпретацію; критично відстежувати й осмислювати розвиток теорії та практики; оперувати методами незалежного дослідження і вміти пояснювати його результати на більш високому науковому рівні; бути здатним зробити оригінальний внесок у дисципліну відповідно до канонів певної предметної області, наприклад, у рамках кваліфікаційної роботи; продемонструвати оригінальність і творчий підхід; оволодіти компетенціями на професійному рівні.

Реформа вищої освіти, яка має місце сьогодні, пов'язана з переходом від парадигми навчання до парадигми освіти. В цьому аспекті варто визнати, що самостійна робота студентів є не просто важливою формою навчального процесу, вона повинна стати його основою. Саме у процесі індивідуальних самостійних занять виховуються важливі якості особистості: самостійність, відповідальність, самодисципліна, організованість, методи самоосвіти, здібності до творчого вивчення питань науки і техніки, вміння орієнтуватися в потоці наукової інформації, критичність мислення та ін. Результатом самостійної роботи є удосконалення особистісних якостей, формування вольових якостей, адекватна самооцінка.

Таким чином, простежується взаємозв'язок понять «діяльність-самостійна робота-компетенції». Самостійна робота студентів займає особливе місце в реалізації компетентнісного підходу до підготовки спеціалістів у вузах. Цілями такої роботи є: формування у студента необхідного обсягу знань, вмінь, навичок для вирішення окреслених завдань; вироблення психологічної установки на самостійне систематичне поповнення своїх знань і вмінь орієнтуватися у потоці наукової інформації; формування навичок саморегуляції, особистісних якостей, підвищення предметної компетенції. Посилення ролі самостійної роботи студентів означає принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу. Він повинен будуватися таким чином, щоб розвивати вміння вчитися, спонукати студента до саморозвитку і творчого застосування отриманих знань, навчати способам адаптації до професійної діяльності у сучасному світі.

Белінська О.В.
к.е.н, доцент;
Ілюхіна Н.П.
к.е.н, доцент;
Обнявко О.В.
к.е.н, доцент;
Шерер І.Л.
к.е.н, доцент

АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

На сучасному етапі розвитку України в складних умовах соціально-політичної та економічної кризи навчальні заклади повинні готувати висококваліфікованих фахівців, які можуть конкурувати на національному та міжнародному ринку праці. Як зазначається в літературі, на перший план виступають предметна і соціальна компетентність майбутнього спеціаліста, його здібності до здійснення цілісної професійної діяльності, комплекс якостей особистості [1, с. 100].

У загальному вигляді професійну компетентність майбутнього економіста можна представити як комплекс професійних знань, умінь, навичок, відношень та професійних якостей особистості фахівця, що дозволяє виконувати професійні завдання [2, с. 22]. До професійних компетентностей економіста відносять наступні [3, с. 92]: *особистісно-індивідуальна компетентність* – сукупність компетенцій, що відображають професійно спрямовані переконання, цінності, потреби, вольові риси особистості, мотиви професійної діяльності, уміння досягати поставленої мети при виконанні професійних завдань; *предметно-практична компетентність* – компетенції, що включають систему фундаментальних знань класичних наук, соціально-економічних законів та теорій, сутності, структури й тенденцій розвитку економічних систем; методів економічного аналізу господарських процесів на мікро- та макрорівнях, методів прийняття рішень; операційних знань, умінь та навичок щодо виконання функціональних обов'язків; система знань нормативної та правової бази,

галузевих стандартів; розвиненість умінь застосування цих знань на практиці; *інформаційна компетентність* – компетенції, що містять систему знань і вмінь за допомогою наявних засобів інформаційних технологій самостійно проводити пошук, аналіз, відбір, обробку та передачу необхідної інформації; *управлінська компетентність* – сукупність компетенцій, що включають систему знань основ теорії управління; розвиненість умінь планування, формування цілей та завдань діяльності, організації діяльності, аналізу результатів діяльності, виокремлення та формулювання проблемних аспектів професійної діяльності, впровадження прогресивних форм і методів професійної діяльності; *пізнавальна компетентність* – інформаційні компетенції, які відображають систему знань і вмінь пізнавальної діяльності; розвиненість умінь цілепокладання, самостійної навчально-пізнавальної діяльності, самооцінки; система вмінь створення, опанування й використання інновацій у професійній діяльності; *комунікативна компетентність* – система знань та умінь взаємодії з оточуючими людьми, розвиненість умінь професійного спілкування та роботи в групі.

Досвід підготовки економістів в розвинутих країнах показує, що в США та європейських країнах учбовий процес орієнтований на здобуття саме професійних компетенцій з метою початку роботи випускників ВНЗ якомога скоріше після закінчення навчання [4]. Основний акцент в процесі навчання ставиться на його практичну спрямованість, в тому числі і практичну спрямованість самостійної роботи студентів (СРС).

Дослідники справедливо зазначають, що самостійну роботу можна розглядати у різних аспектах: як вид навчання, як організаційну форму навчання, як вид самостійної діяльності, як форму пізнавальної активності суб'єкта навчання. Якщо розглядати самостійну роботу як форму пізнавальної активності суб'єкта, то постає проблема організації самостійної роботи студентів в умовах особистісно орієнтованого навчання, що є одним зі стратегічних напрямів побудови якісно нової системи підготовки фахівців [2, с. 24]. Можна погодитись з думкою, що чітка організація СРС можлива за наявності певних умов [5]: чітко визначені мета і завдання самостійної роботи; усвідомлене ставлення студентів до необхідності

самостійної роботи (це, на нашу думку, залежить від зміни місця викладача в навчальному процесі, його ролі вже в якості фахового консультанта, експерта, що спрямовує та організує СРС для формування професійних компетенцій); наявність обґрунтованого змісту і засобів здійснення самостійної роботи; розподіл студентів за рівнями на основі існуючих відмінностей в особливостях і змісті самостійної навчально-пізнавальної діяльності, їхній мотивації та умінні організувати самостійну роботу; чітке уявлення кожним студентом того обсягу самостійних практичних робіт, який він повинен виконати за певний проміжок навчального часу (за семестр чи навчальний рік); ознайомлення студентів зі змістом передбачених для самостійної роботи практичних робіт; наявність зразків виконуваних практичних робіт і рекомендацій щодо їх виконання; знання вимог до оцінювання кожної роботи викладачем; можливість своєчасно отримати потрібну консультацію від викладача. Крім того, вважаємо, що для забезпечення СРС необхідні відповідні матеріально-технічні та комунікаційні умови (електронна бібліотека, доступ до Інтернет-мережі тощо), а для формування професійного мислення важливо використовувати активні методи навчання, щоб студенти на основі теоретичного осмислення та аналізу поставлених в СРС проблем могли і бажали самостійно творчо вирішувати завдання прикладного характеру і застосовувати отримані компетенції у практичній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Г.О. Організація навчання з економіки: Навчальний посібник / Г.О. Ковальчук. – К.: Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова, 2002. – 305 с.
2. Мартиненко М.Ю. Формування культури самостійної роботи майбутніх економістів засобами дистанційного навчання: Дис. ... канд. пед. наук; спец. 13.00.04 / М.Ю. Мартиненко. – Дніпропетровськ, 2015. – 260 с.
3. Болюбаш Н.М. Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх економістів / Н.М. Болюбаш // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Вип. 99. – Т. 112. Педагогіка. – Миколаїв: Вид-во МДУ ім. П. Могили, 2009. – С. 88-95.
4. Шевчук О.Б. Особливості підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю за кордоном / О.Б. Шевчук // Науковий вісник Донбасу. – Луганськ: Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2013. – № 3 (23) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN23/13sobpzk.pdf>.
5. Кучера Т.М. Управління системою контролю самостійної роботи студентів вищої школи. Психологічний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psych.kiev.ua/>

ФОРМУВАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СРС НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

У сучасних умовах в Україні відбувається перехід освіти із знанієвого підходу на компетентнісний, який дозволяє привести у відповідність стратегію професійної освіти до потреб ринку праці, оскільки пов'язаний з підготовкою фахівців, що відповідають вимогам роботодавців. Переваги компетентнісного підходу відображено в табл. 1 [1].

Таблиця 1

Відмінності компетентнісного підходу до навчання від традиційного

Критерії порівняння	Традиційний підхід	Компетентнісний підхід
1	2	3
Цілі навчання	Надання/набуття теоретичної суми переважно абстрактних дидактичних одиниць, що складають зміст освіти	Орієнтація на практичну складову змісту освіти, що забезпечує успішну життєдіяльність, функціональну грамотність та володіння компетенціями (професійними знаннями, вміннями, навичками)
Основна формула результату освіти	«Знаю, що...»	«Знаю як...»
Характер освітнього процесу	Репродуктивний	Продуктивний
Домінуючий компонент процесу оцінювання	Контроль обсягу і точності засвоєної інформації	Практика й самостійна робота Контроль «уміє / не вміє» робити
Характер контрольних процесів	Статистичні методи оцінки навчальних досягнень	Комплексна оцінка навчальних досягнень (творча робота – продукт творчого навчання)

Компетентнісний підхід виступає і як освітня концепція, і як методологічний підхід в педагогіці вищої школи. Виходячи з цього, він охоплює: теоретичне обґрунтування мети професійної підготовки; теоретичне обґрунтування змісту освіти; розробку технології, форм й методів навчання;

розробку критеріїв і діагностичного інструментарію оцінки результатів професійної підготовки [2].

Досвід застосування компетентнісного підходу, викладений в літературі, дозволяє сформувавши алгоритм їх розробки, який складається з п'яти етапів [1, 2].

Перший етап – цілеполягання, що передбачає визначення місця навчального заняття, встановлення цілей та основних завдань. Головною метою є посилення практичної підготовки.

Другий етап – проектування й інтерпретація компетенцій, їх структури: теоретичні (знання), практичні (вміння, навички), соціально-особистісні (виховних).

Третій етап – вибір форми організації навчально-пізнавальної діяльності. Віддається перевага творчому підходу, основна задача якого – організація продуктивної діяльності на заняттях. Основними характеристиками творчого підходу є: відсутність строгого плану проведення заняття; допущення ситуативності в структурі заняття; висвітлення різноманіття точок зору та підходів; самопрезентація та захист творчого продукту, а не зовнішній контроль та ін.

Четвертий етап – підбір методів навчання. Найважливіше місце належить розвиваючим технологіям: діяльнісно-орієнтованим, когнітивно-орієнтованим, особистісно-орієнтованим. У компетентнісно-орієнтованому навчанні слід використовувати такі форми і методи навчання: робота в парах; робота в малих групах; аналіз конкретного досвіду; аналіз виробничої ситуації; ділові ігри, мозковий штурм; задачний метод; навчальний діалог, дискусії та ін.

На п'ятому етапі – вибір діагностичного інструментарію для виявлення рівня засвоєння компетенцій, а також процедур аналізу й корекції. Контроль результатів навчання акцентує увагу не на обсяг засвоєної інформації, а на здатність діяти в різних ситуаціях, вирішувати професійні завдання різної складності.

Виходячи з того, що СРС пронизує усі види навчальних завдань, слід розробити та довести до студентів повну технологічну карту формування компетенцій різного виду в розрізі кожної лекції, семінарського і практичного заняття, індивідуальних самостійних робіт та ін. Вважаємо, що під час написання

курсної роботи, індивідуального завдання за вибором студента, буде ефективним, щоб у вступі автор самостійно сформував своє бачення тих компетенцій, які формуються в результаті виконання певного виду НИРС.

Ефективність впровадження компетентнісного підходу залежить від здійснення моніторингу стану і розвитку компетенцій в постійній співпраці з роботодавцями, бо як показують численні опитування, уява останніх щодо складу компетенцій, якими повинен володіти студент, не співпадає з уявою викладачів вузу. Так за результатами дослідження Київського міжнародного інституту соціології (Проект ЄС) 67% роботодавців вважають дефіцитними у випускників вузів «володіння практичними навичками», визнають це лише 25% випускників. Більш як у 8 разів не співпадають думки щодо дефіцитності «вмінь розв'язувати проблемні ситуації»: так вважають 42% роботодавців і лише 5% випускників [3].

Співпраця з роботодавцями, за досвідом розвинених країн, може здійснюватися за багатьма напрямками: розробка нормативної бази (державних освітніх стандартів, розробка й коригування освітніх програм); участь в роботі різних експертних комісій, насамперед при акредитації вузів, створення з ініціативи роботодавців професійних співтовариств з метою виявлення підготовки студентів; опитування роботодавців за спеціально розробленими анкетами, і спостереження самими роботодавцями за молодими фахівцями, тому що тільки через деякий час в процесі їх самостійної роботи можна більш повно судити про сформованість професійних компетенцій.

Особливо важливим є прийняття єдиного Закону, в якому б визначалися основні напрями і механізми участі роботодавців у професійній освіті.

Список використаних джерел:

1. Гурьянова А.В. Компетентностный подход в образовании / А.В. Гурьянова. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/574903/>.
2. Гайсина Г.И. Учебно-методический комплекс по дисциплине «Педагогика высшей школы» // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bspu.ru/course/21162/21166>.
3. Богданова Т.І. Щодо якості підготовки магістрів // Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах Євроінтеграції: Матеріали науково-методичної конференції. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – С. 168-170.

СТИМУЛЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Основна характеристика сьогодення – динамізм, мінливість, що проявляється у всіх сферах життя і діяльності людини, в тому числі й вищій освіті. Виклики, обумовлені зростаючою інформатизацією суспільства, прискоренням темпів життя, орієнтацією на безперервний розвиток особистості, складними соціально-економічними проблемами в житті суспільства, спонукають нас до пошуку нових підходів до всіх ланок освітньої системи.

За таких умов ефективною та конкурентоспроможною на ринку праці є людина, здатна до постійних змін, системної самоосвіти та перекваліфікації. Саме тому основне завдання професійної освіти в сучасних реаліях полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатної до саморозвитку, самоосвіти, креативності. Вирішення цього непростого завдання можливе лише за умов активної творчої роботи студента, в основу якої покладено його:

- навички до самостійного мислення;
- здатність орієнтуватися в нових ситуаціях;
- самостійне бачення проблеми;
- вміння ставити перед собою завдання та їх ефективно вирішувати.

Вищезазначене зумовлює суттєве посилення ролі самостійної роботи студентів, спрямованої на засвоєння ними змісту навчання, набуття професійної компетентності.

Специфіка самостійної підготовки магістрів полягає в успішному вирішенні таких завдань:

➤ підготовка конкурентоспроможних фахівців, які здатні творчо, оперативно вирішувати виникаючі проблеми, здатні до ефективної командної роботи та готові до постійного професійного зростання;

➤ удосконалення навичок самоосвіти, подальший розвиток пізнавальних та творчих здібностей особистості як основоположної компоненти професійної компетентності випускника;

➤ формування науково-дослідних компетенцій магістрів, здатності до здійснення самостійних наукових проєктів;

➤ посилення у магістрів творчого мислення, прагнення до саморозвитку, самовдосконалення й самореалізації протягом всього життя.

З огляду на зазначене, необхідними драйверами, що забезпечують успішне виконання самостійної роботи магістрами є:

↻ корисність виконуваної роботи;

↻ участь магістра у творчій, практичній діяльності;

↻ індивідуалізація завдань з елементами творчості;

↻ постановка реальних завдань, що пов'язані з майбутньою професійною діяльністю магістранта;

↻ впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, інтерактивних форм та методів навчання;

↻ участь магістрів у кафедральних прикладних та науково-дослідних роботах;

↻ систематичний моніторинг та контроль самостійної роботи магістрів, накопичення інформації щодо їхніх успіхів та невдач, доцільна система та критерії оцінювання;

↻ особистість викладача.

Кафедра економіки підприємства ОНЕУ є визнаним флагманом у використанні інтерактивних форм та прогресивних методів навчання, зокрема в організації самостійної роботи студентів, що дозволяє здійснювати цю діяльність на високому професійному рівні. Нижче, в табл.1, систематизовано основні інструменти стимулювання та мотивації самостійної роботи магістрів кафедри економіки підприємства, що використовуються у вивченні дисципліни «Корпоративний тайм-менеджмент».

Інструменти стимулювання самостійної роботи магістрів
у вивченні дисципліни «Корпоративний тайм-менеджмент»

Інструмент	Зміст	Вплив
1	2	3
1.Індивідуалізація (персоналізація) завдання	Більшість завдань курсу розроблені для досягнення індивідуальних цілей особистості та пов'язані з особливостями конкретної людини: формулювання власної місії та цілей, вміння вести власний хронометраж, планувати власний час	Стимулювання до розвитку самовиховання, самоосвіти, саморозвитку та самоактуалізації
2.Практична спрямованість наскрізних завдань	Частина практичних завдань пов'язана з набуттям професійних управлінських навичок, зокрема, вміння делегувати завдання та контролювати їх виконання, проводити наради, планувати час підлеглих та ін.	Стимулювання до набуття професійних навичок, вміння визначити та вирішити проблеми, до розвитку самоактуалізації
3.Використання тренінгових технологій	Активне використання мультимедійних засобів, робота в малих групах, мозкові штурми, модерації, анкетування	Стимулювання до набуття навичок командної роботи, розвитку лідерських якостей
4.Творчий характер завдань	Пошук відповідних до обговорюваних проблем фрагментів з кінострічок, художньої літератури	Стимулювання до розвитку творчих здібностей, креативності
5.Методичне забезпечення	Сформовано пакет корисної інформації у вигляді презентацій, аудіо- та відеоматеріалів, електронних книжок та посилань на цікаві та корисні сайти	Стимулювання до самоосвіти та саморозвитку через формування умов для ефективної підготовки до СР
6.Робота з викладачем on-line	Визначено регламент роботи з магістрами за допомогою електронної пошти та Skype: встановлено відповідні дати та час проведення консультацій та вебінарів	Стимулювання навичок до самоконтролю та самоактуалізації

Важлива роль в організації самостійної роботи магістрів належить викладачу, який планує й спрямовує, координує й контролює їх самостійну діяльність, створює умови для їх навчальної діяльності, активізує цю діяльність, удосконалює інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи. Студенти значно вище оцінюють не стільки саму майстерність викладача, скільки його слушні поради щодо організації самостійної роботи.

Семенов В.Ф.
д.е.н., професор;
Басюк О.В.
к.е.н., доцент

РОЛЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ Й ГРУПОВОЇ МОТИВАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Вивчення специфіки і проблем організації самостійної роботи студентів та визначення ефективних методів її організації й мотивації з урахуванням сучасних вимог до якості залишкових знань та професійної компетентності є цілісною системою освітнього процесу у формуванні висококваліфікованих спеціалістів в системі вищої освіти.

Роль самостійної роботи студентів у освітньому процесі полягає найперше у її якісному рівні, адже в сучасних умовах ринку праці та особливостей працевлаштування, зростають вимоги до професійної компетентності випускників, що обумовлює якісно нові форми та методи вищої освіти, які формують навички самоорганізації та самоосвіти.

Відповідно до Положення Міністерства освіти і науки «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» передбачено відведення на самостійну роботу студентів до 2/3 загального обсягу навчального процесу. Отже самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Ефективне використання студентами світового інформаційного потенціалу є визначальним чинником зближення вітчизняної та європейської вищої освіти. У Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» вказується на необхідність підготовки молоді до сприйняття все більш зростаючого потоку інформації [1]. Студент повинен навчитися володіти прийомами самостійного пошуку, збору, обробки, аналізу та синтезу інформації, отримати знання, вміння і навички інформаційного самозабезпечення з навчальної і науково – дослідної діяльності. Необхідність організації самостійної роботи обумовлена все вищими

вимогами до рівня загальнокультурної і спеціальної підготовки випускників вузів, зміною загальноосвітніх парадигм, підготовкою майбутніх фахівців до професійного, компетентного входження в ринок праці з міцно сформованими потребами у постійній професійній самоосвіті та саморозвитку.

Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатних до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Виконання цього завдання навряд чи можливе лише через передачу знань у готовому вигляді від викладача до студентів. Необхідно перевести студенти з пасивного споживача знань у активного їх творця, вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи розв'язання, знайти оптимальний результат і довести його правильність.

У дослідженнях, присвячених плануванню й організації самостійної роботи студентів (Л. Г. Вяткина, Б. П. Єсіпова, В. А. Козакова, И. Я. Лернера, М. И. Махмутова, Н. А. Половнікова, П. І. Підкасистолго та інших) розглядаються загальнодидактичні, психологічні, організаційно-діяльні, методичні, логічні, розкрито чимало сторін досліджуваної проблеми, особливо у традиційному дидактическому сенсі [2, 3, 4]. Проте, особливої уваги потребують питання мотиваційного, процесуального забезпечення самостійної аудиторної та позааудиторної пізнавальної діяльності студентів.

Активна самостійна робота студентів можлива лише за наявності серйозної і стійкої мотивації. Найбільш сильний мотивуючий чинник – підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності.

Виділимо внутрішні мотиваційні чинники, які б активізували самостійну роботу:

1. Корисність виконуваної роботи. Якщо студент знає, що результати його роботи будуть у лекційному курсі, в методичному посібнику, в лабораторному практикумі, для підготовки публікації чи іншим чином, то ставлення до виконання завдання істотно змінюється у цю справу і якість виконуваної роботи зростає.

2. Участь студентів у творчої діяльності. Це може бути в науково-дослідної, дослідно-конструкторській чи методичної роботі, проведеної того чи іншого кафедри.

3. Важливим мотиваційним чинником є інтенсивна педагогіка. Вона передбачає введення у навчальний процес активних методів, передусім ігрового тренінгу, основу якої лежать інноваційні ігри.

4. Участь олімпіадах по навчальним дисциплінам, конкурсах науково-дослідних чи прикладних робіт тощо.

5. Використання мотивуючих чинників контролю за навчанням (накопичувальні оцінки, рейтинг, тести, нестандартні екзаменаційні процедури).

6. Заохочення студентів за успіхи у навчанні й творчої діяльності (стипендії, преміювання, заохочувальні бали) і штрафні санкції за погану навчання.

7. Мотиваційним чинником в інтенсивної навчальної роботи і, насамперед, самостійної є особистість викладача.

У процесі дослідження встановлено, що формування у студентів мотивації до самостійної роботи відбувається за рахунок оволодіння ними сучасними інформаційними технологіями. Аналіз результатів свідчить, що для студентів із високим та середнім рівнем сформованості інформаційної культури характерний високий та середній рівні мотивації до самостійної роботи засобами ІКТ.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80>
2. Гризун Л.Є. Дидактичні особливості сучасного комп'ютерного підручника / Л.Є. Гризун // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – ХДПУ, 2000.
3. Журавська Л.М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у ВНЗ / Л.М. Журавська // Освіта та управління. – Т. 3. – 1999. – №2.
4. Ландэ Д.В. Поиск знаний в интернет. Профессиональная работа / Д.В. Ландэ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 72 с.

Малишко В.С.
к.е.н., доцент;
Шинкаренко В.М.
к.ф.-м.н., доцент

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ

В період соціально-політичної та економічної кризи освіта стає важливим чинником створення передумов для відродження країни. Основним завданням сучасної вищої школи є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних перебудувати всі галузі нашого господарства у відповідність до світових стандартів. Реформування освітньої системи неможливе без підвищення ролі самостійної роботи студентів, яка є основою професійного, творчого, ініціативного зростання особистості фахівця.

Вивченню проблем впровадження ефективних технологій проведення самостійної роботи студентів економічної галузі присвячено низку робіт вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них виділимо роботи Н. Ванжі, Н. Вінніченка, В. Забранського, І. Зінов'єва, Р. Нафієва, Л. Нічуговської, Г. Романової, О. Фомкіної. Авторами у роботах [2, 3] розглядалися деякі аспекти даної тематики. Проте, корінні зміни у суспільстві та освітньому просторі, потребують додаткового дослідження та аналізу цього виду діяльності професорсько-викладацького та студентського складу університетів.

Організація самостійної роботи студентів ґрунтується на методології компетентнісного та діяльнісного підходів. Діяльнісний підхід полягає в тому, що головною метою навчання в університеті є формування у майбутнього фахівця навичок розв'язання реальних виробничих завдань. Компетентнісний підхід, який закріплений нормативно у законі «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р., спрямований на підготовку спеціалістів, що володіють як фаховими, так і особистісними компетенціями.

Зауважимо, що в педагогічній літературі визначення самостійної роботи студентів трактується по-різному. На наш погляд, найбільш вдалим є наступне

визначення: самостійна робота студента – вид навчальної діяльності студента, що виконується за планом деканату (центру) при методичному керівництві викладачів, але без їх безпосередньої участі.

Заочна форма навчання потребує особливої уваги з точки зору організації самостійної роботи студентів, адже вона є головним засобом засвоєння знань, на неї виділено 70 – 75% навчального часу. Для ефективного проведення СРС потрібне поетапне її планування та якісне початково-методичне забезпечення. Вирішальні роль в організації СРС належить педагогу, який повинен не тільки формально видати завдання, а творчо та індивідуально працювати з кожною конкретною особистістю студентського колективу.

В. Забранський та Н. Вінніченко вважають, що для якісного проведення самостійної роботи студентів мають враховуватися наступні психолого-педагогічні передумови: зовнішні (дидактичні) та внутрішні (індивідуальні). До зовнішніх умов автори відносять професіоналізм діяльності викладачів, цілепокладання, організацію СРС, відбір змісту СРС, мотивацію. До внутрішніх – психологічні особливості (пізнавальні здібності і задатки, емоційно-вольові особливості), рівень попередніх знань, сформованість навичок самостійної роботи [1, с. 112].

Врахування зазначених психолого-педагогічних передумов дозволяє сформулювати умови якісної організації самостійної роботи студентів: вірно підібраний обсяг та зміст; планування позааудиторної роботи; створення ефективного методичного забезпечення; контроль за організацією і проведенням самостійної роботи.

Керівництво самостійною роботою студентів Центру заочної форми навчання (ЦЗФН) здійснюється співробітниками центру. До початку сесії кожен педагог надає у деканат навчально-методичний комплекс дисципліни, яку він викладає. Перед початком сесії керівник ЦЗФН проводить нараду з викладачами з метою відповідності навчально-методичних матеріалів, особливо для самостійної роботи студентів, вимогам державних стандартів освіти та керівництва університету. Після такої наради навчально-методичні комплекси дисциплін

переадресовуються співробітниками ЦЗФН на електронні адреси відповідних груп.

Заплановані заходи із самостійної роботи студентів та терміни їх проведення наголошуються студентам на початку семестру. Ці заходи вносяться до карти самостійної роботи студента.

Згідно графіку індивідуально-консультативної роботи, переважно у суботу, проводяться консультації викладачів зі студентами ЦЗФН. Під час цих консультацій студенти можуть продемонструвати виконання завдань самостійної роботи та отримати відповіді на незрозумілі питання, що виникли у процесі вирішення контрольних завдань. За успішне опрацювання всіх видів самостійної роботи студенту ЦЗФН нараховується до 30 балів, що є суттєвим внеском у загальну оцінку з навчальної дисципліни.

Суспільно-політична та економічна криза, що панує в Україні, не обійшла стороною і освітній процес в університетах. Кількість студентів, що здобувають освіту у ВНЗ, значно зменшилась. В цих умовах якість навчання є основною характеристикою конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Для студентів заочної форми навчання забезпечення якості відбувається шляхом змістовного ефективного оновлення організації самостійної роботи студента завдяки змістовному поліпшенню методичного забезпечення та впровадженню новітніх технологій навчання.

Список використаних джерел:

1. Забранський В.Я. Психолого-дидактичні передумови самостійної роботи студентів економічних спеціальностей з вищої математики / В.Я. Вінніченко, Н.В. Забранський // Дидактика математики: Проблеми і дослідження. – Вип. 32. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – С. 108–111.
2. Малишко В.С., Шинкаренко В.М. Методичне забезпечення дисциплін – необхідний засіб організації самостійної роботи студентів-заочників // Якість освіти: фактори формування і технології підтримки: Матеріали науково-методичної конференції 7-8 лютого 2013 р. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – С. 21–23.
3. Малишко В.С., Шинкаренко В.М. Удосконалення організації самостійної роботи студентів, що навчаються без відриву від виробництва // Якість освіти: фактори формування і технології підтримки: Матеріали науково-методичної конференції 7-8 лютого 2013 р. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – С. 114–117.

Кубік В.Д.
ст. викладач;
Обнявко О.В.
к.е.н, доцент;
Чернишова Л.В.
к.е.н, доцент

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ ОБЛІКОВОГО НАПРЯМКУ ПІДГОТОВКИ

У сучасних умовах розвитку економічної освіти самостійна робота студентів (СРС) стає провідною формою організації навчального процесу, в результаті якої реалізується процес придбання, структурування, закріплення знань та формування професійних компетенцій.

Головним завданням підготовки студентів магістратури облікового напрямку підготовки є виховання високопрофесійних фахівців, здатних до вирішення складних завдань з обліку, контролю, економічного аналізу, оподаткування та аудиту, що активно займаються самоосвітою та підвищенням професійного рівня. Студенти магістратури не тільки повинні мати фахову підготовку, але й бути справжніми науковими дослідниками, що самостійно формулюють науково-практичну проблему, аналізують напрямки її вирішення, обґрунтовують найбільш оптимальний варіант розв'язання проблеми. Саме тому важливою формою і найбільш змістовною частиною підготовки студентів магістратури є СРС. Зараз в більшості українських ВНЗ співвідношення між читанням лекцій та СРС суттєво змінюється в бік значного збільшення обсягів СРС, оскільки практика підготовки фахівців у Європі та США показує, що багаторазове перевищення часу на СРС у порівнянні з лекційними заняттями є найбільш ефективним для поліпшення якості професійної підготовки [1].

Активна самостійна робота студентів можлива тільки при наявності системи чіткої та цілеспрямованої мотивації, яка включає як підсумкові форми контролю вивчення дисциплін (заліки, іспити), так і рейтингову систему контролю. Рейтинг,

будучи мотивуючим фактором контролю знань, спрямований на те, щоб викликати у студентів прагнення до фахового самовдосконалення, до змагання з однокурсниками в навчальному процесі та науковій роботі. Як зазначається в літературі, до основних переваг рейтингової системи можна віднести: підвищення мотивації студентів до освоєння навчальних курсів через високу диференціацію оцінки їх роботи; активізацію систематичної аудиторної і позааудиторної роботи студентів; оптимізацію системи контролю: загальна оцінка знань студентів здійснюється не тільки на підставі усного заліку / іспиту, але і враховує роботу протягом всього навчального семестру; розвиток здорової конкуренції і встановлення персонального рівня компетентності. Тому система оцінки повинна бути максимально об'єктивною і зрозумілою, точно відображати відмінності в навчальних досягненнях або невдачах студентів [2, с. 66-67].

У вищих навчальних закладах України використовуються сьогодні принаймні п'ять типів систем оцінювання: традиційна, проста накопичувальна, накопичувальна система з ваговими коефіцієнтами, накопичувальна система з ваговими коефіцієнтами та рейтингом, накопичувальна система з динамічним рейтингом (вимагає програмного забезпечення, наприклад, в Moodle) [3, с. 21]. Формується тенденція переходу від простої накопичувальної системи оцінювання до інших форм, в яких акцент робиться на активній позиції того, хто навчається, на ставленні до нього з боку викладача як до психологічно рівного. Виходячи з таких принципів побудови освітнього процесу, обираються особистісно-орієнтовані, інтерактивні технології навчання, у тому числі й контролю [3, с. 21].

Нова філософія оцінки визначає й нові тенденції розвитку оціночної діяльності викладача в сучасних умовах: 1) збільшення частки та підвищення значущості якісних оцінок; 2) орієнтація на особистісні досягнення студентів; 3) навчання студентів самооцінці результатів навчальної діяльності; 4) відмова від формалізованої оцінки робіт творчого характеру [3, с. 18]. Тому в оцінюванні СРС необхідно орієнтуватися на значну перевагу в рейтингових оцінках саме творчих елементів результатів роботи студентів-магістрантів, підтверджуючих їх особисті

досягнення та професійні компетенції (реферування наукових публікацій за визначеною тематикою, аналіз ділових ситуацій тощо).

Слід враховувати, що різні форми самостійної роботи студентів вимагають і певного контролю з боку викладача. В табл. 1 узагальнені підходи дослідників щодо форм СРС, а також відповідних їм форм контролю [2, с. 68; 3, с. 18] (безумовно, перелік видів СРС та їх контролю може бути розширеним).

Таблиця 1

Види самостійної роботи студентів та контролю її виконання

Вид СРС	Вид контролю СРС
01	02
1. Реферування літератури, написання есе. 2. Анотування бібліографії. 3. Тематичний аналіз Інтернет-сайтів, підготовка статті для он-лайн енциклопедії (Вікіпедії). 4. Виконання дослідних завдань для написання курсових та дипломних робіт. 5. Підготовка коментарів до статті, книги, монографії. 6. Підготовка тематичних виступів, рефератів, презентацій, тез доповідей на конференції з певної тематики. 7. Розробка тестових завдань з обраної тематики. 8. Розробка ситуаційних завдань з певної тематики. 9. Рецензування наукової статті, автореферату дисертації, дисертаційної роботи. 10. Підготовка та написання статті до фахового збірника наукових праць	1. Перевірка рефератів та есе. 2. Перевірка бібліографічних анотацій. 3. Перевірка картотек Інтернет-публікацій за обраною тематикою щодо існуючих проблем та шляхів їх розв'язання. 4. Перевірка методики та результатів виконаних досліджень. 5. Перевірка планів та кінцевих варіантів коментарів до статті, книги, монографії. 6. Перевірка актуальності та правильності змісту рефератів, презентацій, тез доповідей на конференції. 7. Перевірка умов, тематики, структури та змісту тестових завдань. 8. Перевірка умов, тематики, структури та змісту ситуаційних завдань. 9. Перевірка рецензій на наукову статтю, автореферат дисертації, дисертаційну роботу. 10. Перевірка структури та змісту статті до фахового збірника наукових праць

Список використаних джерел:

1. Шевчук О.Б. Особливості підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю за кордоном / О.Б. Шевчук // Науковий вісник Донбасу. – Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка. – 2013. – № 3 (23) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN23/13sobpzk.pdf>.
2. Ковынева Л.В. Организация самостоятельной работы студентов в рамках рейтинговой системы оценки знаний (опыт кафедры СКСиТ) / Л.В. Ковынева // Материалы Межд. науч.-практ. конф., посв. 5-летию кафедры СКСиТ. – Хабаровск: Изд-во ДВГУПС, 2008. – С. 66-69 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://chernov.ucoz.com/sbornik_2008.pdf.
3. Кудіна В.В. Сучасна система діагностики навчальних досягнень студентів: тенденції розвитку // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць. – КНЛУ, 2014. – Вип. 50. – С. 16-21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trkov_2014_50_6.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ

З виникненням потреби адаптації вищої освіти України до вимог Болонського процесу поширився пошук принципово нових підходів до визначення змісту та удосконалення навчально-виховного процесу, в якому поступово збільшується частка та важливість самостійної роботи студентів.

Відомо, що самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення студентами навчального матеріалу в аудиторний та позааудиторний час. Метою самостійної роботи студентів є сприяння у формуванні самостійності як риси особистості та важливої професійної якості молодої людини, суть якої полягає у вміннях систематизувати, планувати, контролювати і регулювати свою діяльність без допомоги і контролю з боку викладача [1].

Провідну роль в організації самостійної роботи студентів відіграє викладач. З традиційної точки зору, що притаманна вітчизняній системі освіти, студенти повністю покладаються на лектора, який стає для них джерелом знань та надає всю необхідну інформацію. Однак, у сучасній вищій школі роль викладача все більше зводиться до організації пізнавальної діяльності студентів, тобто викладач перетворюється на посередника, який встановлює, розробляє і контролює процес навчання, сприяючи формуванню в студентів творчої особистості, здатної до саморозвитку, самоосвіти та інноваційної діяльності.

В статті в зарубіжному журналі «MIT Technology Review» було описано експеримент, проведений в Ефіопії. Дітям із простого Ефіюпського села було надано коробки з планшетами, при цьому до них не прикріплювалося ні яких інструкцій. Відповідно до статті, одній дитині на відкриття коробки та включення планшета знадобилося 5 хвилин. Однак, через декілька днів, не знаючи англійської мови, не вміючи читати та за відсутності вчителів, вони користувалися в середньому за день 47 додатками на планшетах [2]. Даний

експеримент показав, що навіть без викладачів, а лише маючи інструменти, учні можуть навчатися самостійно.

Отже, викладачі сьогодні повинні навчити студентів осмислено та самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, потім з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації і самовиховання, що в подальшому дозволить їм безперервно підвищувати свою кваліфікацію.

Для досягнення поставленої мети викладач повинен правильно організувати самостійну роботу студентів, а саме:

- 1) розробити та спланувати процес самостійної роботи студентів;
- 2) сформулювати зміст, склад та структуру індивідуальних завдань, а також розробити способи їх виконання;
- 3) розробити та впровадити форму контролю, що стимулюватиме до виконання індивідуального завдання.

Необхідною умовою стимулювання студентів на якісну професійну підготовку є відповідна програма їх самостійної пізнавальної діяльності, її навчально-методичне та організаційно-педагогічне забезпечення.

Навчально-методичні матеріали для самостійної роботи повинні:

- містити чітко сформульовані завдання і зразки їх виконання;
- бути доступними для студентів поза межами аудиторних занять;
- забезпечувати чіткі критерії для вимірювання результатів.

Важливо підкреслити, що індивідуальне завдання забезпечуватиме високий рівень мотивації, якщо:

- буде цікавими для студентів;
- відповідатиме їх бажанням і можливостям [3].

Стимулюванню самостійної роботи студентів також буде сприяти застосування сучасних методів навчання, що включають і застосування інноваційних технологій, й різні форми роботи (індивідуальні та колективні).

Під час організації самостійної роботи слід враховувати також індивідуально-психологічні особливості кожного студента. Так, доцільно

пропонувати завдання різного рівня складності, з правом вибору бажаного варіанту, що:

- ✓ стимулює самостійну роботу студентів;
- ✓ посилює прагнення максимально використати свої можливості.

Чим важче завдання, тим складнішою є його організація та виконання роботи.

Студенту самому доводиться долати різні труднощі:

- від власної інертності до активного пошуку відповідей на складні проблемні запитання;
- від механічного заучування матеріалу заняття до раціонального планування своєї роботи [4].

Зазначимо, що одним із основних інструментів стимулювання самостійної роботи студентів є її оцінювання. Студенти мають бути ознайомлені з критеріями оцінювання до початку навчання. Важливою умовою оцінювання є те, що воно повинно бути прозорим і зрозумілим для студентів.

Таким чином, в сучасних умовах становлення вітчизняної системи освіти в Україні навчальний процес повинен стимулювати самоосвіту студентів. А отже, організація самостійної роботи студентів стає нагальною потребою сьогодення, оскільки дає змогу формувати в них не тільки загальнонавчальні та спеціальні вміння, а й виховувати цінні людські якості, прагнення до саморозвитку і самовдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Король В.М., Мусієнко В.П., Токова Н.Т. Організація самостійної роботи студентів. – Черкаси: ЧДУ, 2003. – 216 с.
2. D. Talbot, Given Tablets but No Teachers, Ethiopian Children Teach Themselves, October 29, 2012. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.technologyreview.com/>
3. Котова А. В. Визначення сутності та змісту самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах. [Електронний ресурс] – Харків, 2008. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua
4. Самостійна робота учнів – засіб розвитку пізнавальної активності і творчого мислення (на історичному матеріалі). [Електронний ресурс] –Режим доступу: www.br.com.ua

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Самостійна робота студентів (СРС) посідає провідне місце у системі сучасної вищої освіти. З усіх видів навчальної діяльності СРС значною мірою забезпечує формування самостійності як провідної риси особистості студента. Самостійна робота завершує завдання усіх інших видів навчальної діяльності. Адже знання, що не стали об'єктом власної діяльності, не можуть вважатися дійсним надбанням людини.

У своїх дослідженнях Продайко М.Ю. зазначає, що результатом отриманої вищої освіти стає:

- ✓ не тільки набір знань, умінь і навичок;
- ✓ а й система ключових компетенцій в інтелектуальній, цивільно-правовій, комунікаційній, інформаційній та інших сферах.

Вирішення цих завдань неможливе без:

- підвищення ролі самостійної, дослідницької роботи студентів;
- розвитку та виховання їх творчої активності та ініціативи [1, с. 165].

Особливої важливості СРС набуває у підготовці студентів, майбутніх бухгалтерів бюджетних установ. Набуваючи знання із спеціальності «Облік і аудит», студенти отримують знання із специфічної сфери економіки – бюджетної діяльності – надання послуг громадянам від імені держави. В ОНЕУ студенти обліково-економічного факультету вивчають навчальну дисципліну «Облік у бюджетних установах» на 4 курсі навчання.

СРС з навчальної дисципліни «Облік у бюджетних установах» організована із пізнавальних мотивів, у зручній, раціональній з точки зору часу виконання, формі. Основою СРС з навчальної дисципліни є виконання індивідуального завдання, що охоплює вісім із десяти тем навчальної дисципліни. Студент отримує практичне завдання, самостійне розв'язання

якого визначає рівень його теоретичної і практичної підготовки. Окрім того, що студенти отримують загальну постановку завдання, кожен з них має можливість проявити індивідуальність у розв'язанні завдань, створюючи віртуальну бюджетну установу із своїм видом діяльності, бухгалтерією і робітниками. Всі можливості для самостійності, практики і творчості розкриваються у бухгалтерських документах, що необхідно заповнити після розв'язання завдання із кожної теми. Така самостійна навчальна діяльність стимулює студентів:

- підвищувати певний рівень розвитку,
- засвоювати загальні способи дій та наукові поняття з бухгалтерського обліку для виконання завдань із навчальної дисципліни.

Самостійна робота студента з навчальної дисципліни «Облік у бюджетних установах» – перша сходинка самоосвітньої діяльності особистості, можливість опанувати практично роботу бухгалтера бюджетної установи.

Виконання СРС з навчальної дисципліни «Облік у бюджетних установах» дозволяє:

- ↗ поглибити знання, отриманні під час аудиторних занять;
- ↗ формувати систему вмінь і навичок дослідницької діяльності;
- ↗ розвинути професійне мислення бухгалтера державного сектору економіки;
- ↗ формувати внутрішні мотиви студента.

Позитивним є те, що практичне виконання СРС з навчальної дисципліни «Облік у бюджетних установах» у повному обсязі із заповненням усього пакету документів, дозволяє набути практичних навичок у професійній діяльності бухгалтера бюджетних установ.

Важливим джерелом виконання СРС є дидактичні матеріали:

- підручники;
- навчальні посібники;
- збірники завдань;
- методичні вказівки;

- відомчі інструкції;
- нормативні матеріали.

Забезпеченість навчальної дисципліни дидактичним матеріалом, дозволяє студентам із мінімальним співвідношенням бюджету часу до обсягу знань, засвоїти матеріал і виконати СРС. Постановка завдання у СРС містить:

- 1) основну інформацію з тем, які вивчаються в аудиторії;
- 2) контрольну, що дозволяє оцінити рівень знань із питань, що винесені для самостійного вивчення.

Отже, самостійна робота студентів і надалі залишається важливою складовою фахової підготовки бухгалтерів.

Завданням викладача є забезпечення ефективної СРС за виконанням таких вимог:

- організація і управління самостійною роботою студентів;
- забезпечення студента необхідними навчально-методичними матеріалами;
- заохочення студента до якісного виконання роботи.

Нажаль, заохочення і мотивація студентів до самостійної роботи залишаються на низькому рівня із-за малої кількості балів, що отримує студент після виконання і успішного захисту СРС [2, с. 80]. Усунення цього недоліку можливе за умови збільшення кількості балів за успішне виконання СРС.

Список використаних джерел:

1. Продайко М.Ю. Самостійна робота як важлива складова фахової підготовки студентів / М.Ю. Продайко // Педагогічний альманах. – 2012. – Вип. 16. – С. 165-170. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2012_16_30.
2. Черкашина Т.В. Організація індивідуальної роботи студентів необлікових спеціальностей при вивченні бухгалтерського обліку / Т.В. Черкашина // Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції: Наук.-метод. конф.: тези допов. – Одеса, 2015. – С. 78-80.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Контроль являється однією з важливих умов ефективної самостійної роботи. Студенти мають розуміти суть системи контролю самостійної роботи, що реалізується у вищому навчальному закладі на протязі всього періоду навчання. Це дисциплінує, вчить раціонально використовувати час, вносить упорядкованість та організованість у навчальний процес, підготовку до підсумкового контролю та взагалі забезпечує суб'єктивну позицію студента в процесі навчання.

Метою контролю самостійної роботи студентів є одержання зворотнього зв'язку про те, як проходить навчальний процес студентів, попередження можливих помилок, своєчасне виявлення відхилень для того, щоб не допустити зниження якості самостійної роботи студентів та якості роботи викладачів в організації навчального процесу, а також вивчення та оцінка відхилень, які вже відбулися та прийняття рішень по їх усуненню.

У студентів має бути інформація про систему контролю самостійної роботи, що представлена в різних документах: навчальних планах, навчально-методичних комплексах по дисциплінам, програмах практик.

Управління самостійною роботою студентів має здійснюватися через наступні форми контролю:

- ↗ попередній (наглядний);
- ↗ поточний;
- ↗ підсумковий.

Попередній контроль здійснюється в ході аудиторних занять в процесі вислуховування усних відповідей студентів, співбесід, диспутів, дискусій. Критеріями оцінки є рівень засвоєння навчального матеріалу, вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань,

самостійність, чіткість викладення відповідей. Цей контроль дозволяє викладачу встановити ритмічність викладання матеріалу, відповідальне відношення до навчання. Для більш якісної оцінки можливе використання самооцінки, взаємної оцінки студентів по розробленим картам [1, с.129].

Поточний контроль здійснюється в ході перевірки та аналізу окремих видів самостійної роботи, що виконані студентами в позааудиторний час. Це роботи індивідуального характеру – індивідуальні домашні завдання: реферати, міні-дослідження, методичні розробки та інші.

Підсумковий контроль здійснюється в різних формах. Викладачі для цього розробляють по кожній дисципліні теоретичні питання та практичні завдання, які студенти виконують в ході самостійної аудиторної або неаудиторної роботи.

У зв'язку з формами виконання та надання для контролю навчально-дослідницьких завдань необхідно виділити види контролю: письмовий, усний та у змішаній формі, а також контроль за допомогою технічних засобів та інформаційних систем. Підставою для цієї класифікації стала форма надання результатів самостійної роботи студентів.

У відповідності зі змістом, формою та видом контролю викладач вибирає метод контролю: усне опитування, письмова перевірка, змішана перевірка, практична перевірка, стандартизований контроль (тестування).

Контроль результатів навчання з використанням інформаційних технологій та систем забезпечить швидке та оперативне одержання об'єктивної інформації про фактичне засвоєння студентами матеріалу, що контролюється в тому числі безпосередньо в процесі занять; можливість детально та персоніфіковано представити цю інформацію викладачу для оцінки навчальних досягнень та оперативне корегування процесу навчання, формування та накопичення інтегральних (рейтингових) оцінок досягнень студентів по всім дисциплінам та модулям освітньої програми; прищеплення практичних навичок роботи з інформаційними ресурсами та засобами; можливість самоконтролю та мотивації студентів в процесі самостійної роботи. Контроль з використання технічних

засобів поступається усному та письмовому контролю у відслідковуванні індивідуальних здібностей студента.

В області контролю можна виділити три головні взаємопов'язані функції:

- *діагностичну* – виявлення рівня знань, вмінь, навичок студента;
- *навчальну* – активізація роботи по вивченню та засвоєнню навчального матеріалу;
- *виховну* – направлення діяльності студента, допомога в виявленні прогалин в знаннях, формуванні творчого відношення до предмету, стимулювання розвитку здібностей, розвитку особистості студента [2].

Здійснювати контроль результатів самостійної роботи студентів зручно на підставі використання рейтингової системи оцінювання студентів, яка в останні роки активно впроваджується у вищих навчальних закладах. Рейтингова система навчання є важливою складовою частиною системи управління навчальним процесом. Вона охоплює всю сукупність питань, що пов'язані з цілями, змістом та методами навчання, організацією та здійсненням навчального процесу.

Широке використання методів самостійної роботи, що спонукають до розумової та практичної діяльності, розвиває важливі інтелектуальні якості студентів, що забезпечують в подальшому їх прагнення до постійного оволодіння знаннями та використання їх на практиці.

Отже, у системі вищої освіти ефективність контролю залежить від ступеня використання його результатів для оперативного та перспективного корегування навчального процесу, удосконалення викладання та організації самостійної роботи студентів.

Список використаних джерел:

1. Дыбина О.В., Щетинина В.В. Построение системы организации самостоятельной работы бакалавров в вузе // Научное мнение. – 2013. – № 3. – С. 126-131.
2. Мартишина Н.В., Еремкина О.В. Самостоятельная работа студентов / Мартишина Н.В., Еремкина О.В. – Рязань: Рязанский государственный университет имени С.А. Есенина, 2014. – С. 36. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rsu.edu.ru/wordpress/wp-content/uploads/2011/03/Independent-work-of-students.pdf>

СТИМУЛЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Основне завдання вищої освіти полягає у формуванні творчої особистості фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності. Вирішення цього завдання навряд чи можливо тільки шляхом передачі знань в готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перевести студента з *пасивного* споживача знань в *активного* їх творця, що вміє сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її вирішення, знайти оптимальний результат і довести його правильність. Формування внутрішньої потреби до самонавчання стає вимогою часу, і умовою реалізації особистісного потенціалу.

Реформа вищої освіти в даний час пов'язана за своєю суттю з переходом від парадигми *навчання* до парадигми *освіти*. У цьому плані слід визнати, що самостійна робота студентів (СРС) є не просто важливою формою освітнього процесу, а повинна стати його основою.

Про організацію самостійної роботи студентів сказано і написано дуже багато. В освітніх стандартах на поза аудиторну роботу відводиться половина навчального часу студента, цей норматив у багатьох випадках не витримується. Кількість і обсяг завдань на самостійну роботу і число контрольних заходів з навчальної дисципліни визначається викладачем або кафедрою в багатьох випадках виходячи з принципу «Чим більше, тим краще» (на жаль, обсяг навчального матеріалу з дисципліни для самостійної роботи планується незалежно від обсягу роботи з інших дисциплін).

Науковці стверджують, що жорстко регламентуючи домашню роботу, викладач надає тим самим погану послугу студенту. Нерозумно сувора (кількість і обсяг) регламентація домашнього завдання, не будучи орієнтованою на рівень

знань кожного зі студентів, може викликати лише перевантаження їх (а для сильних студентів виявиться недостатньою).

Також потрібно відзначити, що терміни надання виконання самостійних завдань з різних навчальних дисциплін припадають на другу половину навчального семестру, що призводить до нерівномірності розподілу самостійної роботи за часом. Багато студентів починають виконувати всі індивідуальні завдання тільки перед, а то і в період сесії. А це веде до того, що інформація в такому обсязі не засвоюється, і може статися мимовільне забування раніше отриманих знань. При такому ставленні студента до виконання СРС можуть формуватися небажані якості особистості: безвідповідальність, недбалість, неорганізованість тощо.

Потрібно відзначити, що багато завдань СРС не налаштовані на активну роботу студентів, їх виконання часто може бути здійснено на рівні ряду формальних дій, без творчого підходу і навіть без розуміння виконуваних операцій. Всі ці чинники підштовхують студентів до формального відношення до виконання роботи, до списування і, як це не парадоксально, може скоротити тривалість, яку реально витрачає студент на цю роботу.

Підвищення активності студентів при роботі в поза аудиторний час пов'язано з рядом труднощів. *В першу чергу*, це неготовність до нього як більшості студентів, так і викладачів, причому і в професійному, і в психологічному аспектах. *Основним принципом* ефективної організації СРС повинен стати переведення всіх студентів на індивідуальну роботу *з переходом від формального виконання* певних завдань при пасивній ролі студента *до пізнавальної активності* з формуванням власної думки при вирішенні поставлених проблемних питань і завдань. Закласти основи самоорганізації та самовиховання з тим, щоб прищепити вміння надалі безперервно підвищувати свою кваліфікацію.

Вирішальна роль ефективної організації СРС належить викладачу, який повинен працювати не зі студентом «взагалі», а з конкретною особистістю, з її сильними і слабкими сторонами, індивідуальними здібностями і схильностями.

Завдання викладача – побачити і розвинути кращі якості студента як майбутнього фахівця високої кваліфікації.

Активна самостійна робота студентів можлива тільки при наявності серйозної та стійкої їх мотивації. Найсильніший мотивуючий фактор – підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності. Таким чином, мова йде про підготовку фахівців завтрашнього дня, конкурентоспроможних у світовому масштабі, які вміють творчо, оперативно вирішувати нестандартні виробничі, наукові, навчальні завдання з максимально значимим ефектом, як для себе, так і в цілому для суспільства.

Відмітна особливість будь-якої самоорганізації – її цілеспрямований, але разом з тим, спонтанний характер. Цілеспрямованість студента в процесі самоорганізації має на увазі *не адміністрування* як звичну форму організації управління навчальним процесом, *а визначення моделей фахівців*, яких здатний підготувати вуз. Для їх розробки необхідно, перш за все, глибоке експертне вивчення не тільки майбутньої професійної діяльності студента, а й всієї його життєдіяльності в перспективі на 5-7 років.

На наш погляд, викладачу при виборі ефективних способів організації СРС необхідно враховувати забезпечення:

- активізації діяльності студентів;
- підвищеного ступеня їх мотивації;
- прямих і зворотних зв'язків із взаємодії студентів з викладачем і іншими

учасниками навчального процесу (навчальних дисциплін).

На закінчення відзначимо, що організація ефективної самостійної роботи студентів з урахуванням курсу їх навчання, рівня підготовки студентів та інших факторів визначаються в процесі творчої діяльності викладача, тому дані рекомендації не претендують на універсальність. Їх мета – допомогти викладачу сформувати свою творчу систему організації ефективної самостійної роботи студентів.

СИСТЕМА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НАД МОВОЮ ПРОФЕСІЇ

Нові серйозні вимоги до ВНЗ вимагають від студентів і викладачів шукати більш системні підходи у навчанні та викладанні. Самостійна робота над мовою професії стає наріжним каменем для кожного студента, а викладач роз'яснює, дає консультації для того, щоб надати повну відповідь на всі нагальні питання. Нові підходи у навчанні передбачають такий процес навчання, у якому студент не є пасивним спостерігачем, а знаходиться у центрі цього процесу, коли «навчання за методом участі», «кооперативне навчання» дає можливість кожному студенту проявити свої знання, свій особливий погляд на всі проблеми та питання, що виникають у процесі самостійної роботи.

Система самостійної роботи над мовою професії покладає і надзвичайну відповідальність на викладача, який має розробити багато матеріалу для студентів. На кафедрі мовної та психолого-педагогічної підготовки викладачі навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» плідно працюють у цьому напрямку. За останні роки було надруковано багато навчального матеріалу, який дійсно допомагає студентам засвоїти дану навчальну дисципліну. Вийшли у світ:

1. Навчальний посібник «Українська мова для економістів».
2. Робочий зошит з української мови за професійним спрямуванням (частина 1 і частина 2).

Система самостійної роботи передбачає різні типи завдань:

- переклад;
- виконання граматичних вправ;
- написання документів;
- укладання термінологічних словників;

- опрацювання теоретичного матеріалу посібника «Українська мова за професійним спрямуванням»;

- тестування;

- підготовка презентацій, доповідей та повідомлень на конференцію.

Все це не лише сприяє глибокому розумінню навчального матеріалу, а й розвитку мислення та мовлення, аргументування власного погляду, своєї думки.

Самостійна робота – це величезний поштовх для розвитку особистості, поле, яке вільно обробляється розумовою працею студента, що суттєво поглиблює його знання з усіх дисциплін і тішить його своїми результатами. Адже, тільки саморозвиток дає найкращі плоди, тільки самостійне усвідомлення того чи іншого факту чи події, глибокий аналіз усіх економічних, мовних, політичних та інших явищ дає найміцніші знання, які загартовують особистість і стають стержнем на все життя.

Немає навчання без виховання, особливо патріотичного виховання, усвідомлення своєї причетності до майбутнього розквіту і розвитку своєї нації і Батьківщини. І це є дуже важливо, це – наріжний камінь усього навчально-виховного процесу.

У наш час високих технологій та величезних інтернет-можливостей викладач не має права нехтувати засобами електронної комунікації, які можна розглядати як засоби навчання та виховання і використовувати у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням.

Як відомо, засоби електронної комунікації поділяють на дві групи:

- 1) засоби синхронної комунікації;

- 2) засоби асинхронної комунікації.

Основними перевагами застосування електронної комунікації:

- *організаційні* – можливість працювати (синхронно чи асинхронно) над навчальним матеріалом у будь-якому місці, де є інтернет;

- *психолого-педагогічні* – індивідуалізація процесу навчання відповідно інтересів та творчих здібностей, можливість поєднувати індивідуальні та групові заняття, залучення до навчального процесу аудіо- та відеофайлів;

➤ *соціальні* – відкритість процесу навчання, гнучкість, тривалість, послідовність навчання, можливість навчатися дома, в дорозі, в університеті з використанням мобільного інтернету.

Інтернет-технології дозволяють впровадити в навчальний процес цілий ряд дидактичних завдань:

- ↯ поповнювати словниковий запас лексику сучасної української мови;
- ↯ формувати й удосконалювати діалогічне мовлення;
- ↯ формувати й удосконалювати навички читання, говоріння, письма, аудіювання.

У сучасних умовах для вдосконалення самостійної роботи студентів можна використовувати, як бачимо, різні методи і засоби навчання. Головне:

- *для викладачів* – підвищити мотивацію студентів для системного самостійного навчання;
- *для студентів* – це прагнення вчитися, щоб «мудрість була своя».

Безумовно, що при такому підході самостійна робота студента є більш значимою, бо він може об'єктивно порівнювати і оцінювати всі переваги і недоліки своїх однокурсників, при цьому:

- ↯ удосконалювати свої навички;
- ↯ відшліфувати монологічне чи діалогічне мовлення;
- ↯ володіти термінами;
- ↯ писати грамотно;
- ↯ поповнювати свій професійний лексикон.

Обговорення системи самостійної роботи над мовою професії, аналіз та оцінка її ефективності, визначення цілей та пріоритетів найближчим часом дасть позитивні результати, адже студенти мають невичерпний розумовий потенціал. Завдання викладача – направити цей потенціал у правильне русло.

ТВОРЧА КОНТРОЛЬНА РОБОТА У КОНТЕКСТІ ПОШУКУ НОВИХ ФОРМ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ІЗ ІСТОРИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Особливість творчої контрольної роботи (ТКР) полягає в тому, що студент не отримує традиційний перелік питань, за якими він готується до класичної контрольної роботи. Така технологія конкретизує, але водночас і формалізує підготовку студента до контрольної роботи. В кращому випадку, середньопересічний студент готує відповіді по кожному із запропонованих питань за підручником, конспектом лекцій і потім намагається відтворити їх в контрольній роботі.

Такий підхід в організації контролю знань з історичних дисциплін застарів. За своєю методикою він скоріше притаманний моделі унітарного мислення. Прагматичний розрахунок, який подекуди домінує у системі цінностей сучасного студента щодо засвоєння програмного матеріалу при підготовці до контрольної роботи:

- ↗ гальмує розвиток творчих устремлінь;
- ↗ звужує діапазон пізнавального інтересу;
- ↗ не спонукає до пошуку нових знань;
- ↗ призводить до фрагментарного бачення складних історичних та культурних процесів.

У підсумку така технологія «підштовхує» студента на досягнення тактичного результату, тобто, отримання відповідних балів.

У зв'язку з цим постає питання – чи можливо у процесі вивчення історичних дисциплін, які сукупно з іншими гуманітарними дисциплінами формують особистість, за умов застосування архаїчних форм контролю

підготувати фахівця, що за рівнем інтелектуально-культурної підготовки відповідав би вимогам часу.

Щоб уникнути подібного сценарію у процесі викладання навчальної дисципліни «Історія української культури» студентам було запропоновано інший формат контрольної роботи і, відповідно, самостійної підготовки до неї.

Підготовка викладача і студентів до ТКР за запропонованою технологією включає:

- визначення викладачем тем, модулів, можливо, тих чи інших напрямків культури, як це було у даному випадку, об'єднаних хронологічно у декілька тем, які планується винести на контроль;

- обговорення запропонованих на ТКР тем за участю студентів на індивідуально-консультативних заняттях, що демократизує цей елемент навчального процесу;

- встановлення обсягів матеріалу, що має засвоїти студент, визначення часового ресурсу та термінів проведення ТКР;

- обговорення критеріїв оцінювання змісту творчих контрольних робіт студента;

- винесення складних для засвоєння студентами питань на індивідуально-консультативні заняття, надання бажаним студентам відповідних роз'яснень.

Досвід застосування оновленого підходу щодо контролю знань з історичних дисциплін був напрацьований, зокрема, при викладанні навчальної дисципліни «Історія української культури» на кредитно-економічному факультеті.

Структура творчої контрольної роботи запропонованої студентам, складалася із трьох завдань:

- 1) видатні українські вчені та винахідники;
- 2) яскраві особистості українського мистецтва;

3) відомі постаті у царині культури, які репрезентують місцевість, з якої походить студент.

Перші два завдання були сформульовані у площині засвоєння студентами творчої спадщини вчених, винахідників, митців загальнонаціонального рівня.

Третє завдання орієнтувало інтерес студентів на місцеве культурне середовище.

Який дидактичний ресурс закладено у третьому завданні?

✓ Обмеженість друкованих матеріалів на місцевому рівні унеможлиблює спокусу списування чи отримання готової інформації з інтернету.

✓ Спонукає до самостійного «виписування» тексту.

✓ Знайомить з життям та творчим шляхом відомого земляка, дозволяє на емоційно-психологічному рівні долучитися до надбань його творчості.

✓ Студент власноруч опрацьовує отриману інформацію, систематизує та аналізує її, висловлює своє ставлення, формулює висновки.

✓ Приналежність до місцевості, що стала спільною малою Батьківщиною як для студента, так і знаного у культурному середовищі краю земляка, створює відчуття причетності до культурних здобутків свого села, міста, України.

✓ Соціопсихологічної спорідненості із досліджуваним митцем, почуття гордості за цю людину, за її талант.

✓ Завдання передбачає порівняльну характеристику творчого доробку земляка із творчою спадщиною культурного діяча у цій царині загальноукраїнського рівня, визначення їх місця і ролі у національному культурному просторі.

ІНДЕКСИ ЗДОРОВ'Я – СКЛАДОВІ ДО САМОСТІЙНИХ ТРЕНУВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

Тренувальний процес з фізичного виховання, з одного боку підпорядковується основним вимогам дидактики, з другого боку – має відмінності і потребує додаткової уваги викладача.

Актуальність. З увагою на те, що сучасними навчальними планами МОН України з фізичного виховання пропонується побудова навчального процесу із блоком самостійних занять, постає питання опанування сучасним студентом простіших методів самоконтролю фізичного стану. Хоча й орієнтація на самостійну роботу за рахунок аудиторної роботи є *не прийнятною* для фізичного виховання [1, с. 7]. Для запобігання шкоді здоров'ю студентів на самостійних заняттях пропонується система простих тестових завдань у формі індексів фізичного та функціонального стану. У цьому питанні насамперед будемо виходити з аналізу стану здоров'я студентської молоді, а саме: відхилення у здоров'ї мають до 90%, захворювання органів зору – 35%, серцево-судинні – 28,3%, дихальної системи 8%, шлунково-кишкового тракту – 14,1%. 50% студентів мають незадовільну фізичну підготовку. Тому, для більшості студентів, маючих погіршений стан здоров'я актуально володіти методами самоконтролю свого фізичного стану та здоров'я.

Мета доповіді полягає у збільшенні арсеналу методів, навичок і прийомів щодо аналізу свого функціонального стану.

Завданнями доповіді є:

- ↯ опанування простіших методів самоконтролю;
- ↯ аналіз показників здоров'я і фізичного стану;
- ↯ оволодіння прийомами саморегуляції (за рахунок дихальних вправ);
- ↯ пробудження мотивація до самостійних занять з фізичного виховання.

На нашу думку основними індексами фізичного здоров'я особи потрібно вважати (за ступенем важливості): функціональні проби (Руфьє, Летунова, Мартине, Штанге, Генча, ортостатична), функціональні показники (частота серцевих скорочень, артеріальний тиск, вегетативний індекс Кердо, тощо), психо-моторні тести (тейпінг тест, визначення латентної реакції на подразнення), психологічні показники психічної напруги та тривоги (кольоровий тест М. Люшера, щоденики самоконтролю). І саме – спортивний результат, який є підсумковим за всіма видами тестування [2, с. 5-7].

Важливішим і самим простим показником є частота серцевих скорочень (ЧСС). За допомогою цього показника студент має змогу дозувати фізичне навантаження та контролювати фізіологічні реакції під час занять. Однак, ЧСС чи просто пульс має певний порядок вимірювання та правила та його оцінки. Контроль функціонального стану за допомогою ЧСС можна проводити під час виконання фізичної роботи. Аналогічні вимірювання мають бути проведені і під час відновлення піддослідного. Зрозуміло, що вимірювання ЧСС в цих двох випадках дає важливо різну інформацію: в першому разі за показниками ЧСС роблять висновок про адаптацію організму до м'язової роботи, в другому – про закономірності відновлюваних реакцій. При цьому, у різних випадках адаптація до фізичного навантаження може бути задовільною, а відновлювані процеси – не задовільними. Стосовно практично обґрунтованих рекомендацій, то на заняттях з фізичного виховання викладачеві та студенту доступний тільки другий спосіб. Оцінюючи різницю ЧСС до фізичного навантаження і після нього, викладач чи студент складає висновок до правильності застосування навантаження та часу відпочинку. Однак, вивчення періоду відновлення не дозволяють достатньо точно робити висновки щодо адаптації організму до фізичного навантаження [3, с. 116]. Додамо ще кілька практичних фрагментів щодо вимірювання ЧСС для самих студентів, які бажають контролювати свій стан самостійно, а саме:

- Вимірювання бажано проводити на сонній артерії в області шиї.
- При підрахунку ЧСС всю увагу треба направити на інший зовнішній об'єкт (а не на сам підрахунок). В зворотному випадку – ЧСС буде об'єктивно нижчою.

- Підрахунок ударів треба вести за 10 секунд. При необхідності – перевести у 1 хвилину. Нормальна ЧСС – від 60 до 72 ударів на хвилину. Оптимальний тренувальний пульс при оздоровчих заняттях – 170 ударів на хвилину.

- Для подальшого аналізу треба знати свій пульс у спокою, тобто свою норму (вимірювати дома у ліжку зразу після просинання).

Наступним показником функціональності організму є аеробний тест К. Купера (Тк). Його використовують для визначення фізичної работоспроможності по 12-хв і 1,5 мильному тесту. 12 – хвилинний тест пропонує пройти пішки чи бігом, як найбільшої дистанції в умовах стадіону за 12 хвилин. Враховується вік випробуємих. Оцінку фізичної работоспроможності можна провести використовуючи таблицю 1 [4, с. 55; 5, с. 21-22].

Таблиця 1

Аеробний тест К. Купера (Тк)

Фізична підготовленість	Вік до 30 років	Вік 30-39 років	Вік 40-49 років	Вік 50 років і більше
Чоловіки				
Дуже погана	менше 1,6	менше 1,5	менше 1,3	менше 1,2
Погана	1,6 – 1,9	1,5 – 1,8	1,3 – 1,6	1,2 – 1,4
Задовільна	2,0 – 2,4	1,85 – 2,15	1,7 – 2,1	1,5 – 1,8
Добра	2,5 – 2,7	2,16 – 2,6	2,2 – 2,4	1,85 – 2,3
Відмінна	2,8 і більше	2,65 і більше	2,5 і більше	2,5 і більше
Жінки				
Дуже погана	менше 1,5	менше 1,3	менше 1,2	менше 1,0
Погана	1,5 – 1,84	1,3 – 1,6	1,2 – 1,5	1,0 – 1,3
Задовільна	1,85 – 2,24	1,7 – 1,9	1,6 – 1,9	1,4 – 1,6
Добра	2,25 – 2,64	2,0 – 2,4	2,0 – 2,4	1,7 – 2,15
Відмінна	2,65 і більше	2,5 і більше	2,4 і більше	2,2 і більше

Опісля виконання аеробного тесту Купера у допитливих студентів виникає запитання щодо кількості витраченої енергії та проведеної роботи. Для цього запропонуємо же один показник, так званий PWC_{170} (фізична работоспроможність при пульсі 170 уд/хв.), яка вираховується за формулою [4]:

$$PWC_{170} = (33,6 - 1,3 T_k) + 1,96 (кгм/хв/кг) \quad (1)$$

Нормальними показниками PWC_{170} для чоловіків є потужність навантаження 1000 кгм/хв, для жінок – 700 кгм/хв. Більше інформативні ні абсолютні, а відносні

значення тесту, тобто на 1 кг ваги організму. Для молодих чоловіків ця норма дорівнює – 15,5 кгм/хв/кг, для жінок – 10,5 кгм/хв/кг.

На відміну тесту К.Купера, який пропонує динамічне навантаження, можна у спортивній залі виконувати тест щодо показнику фізичного здоров'я – тест Руф'є (iP), який визначає стан тренуваності серця, регуляцію роботи серця, впливу фізичних вправ на функціональний стан особи і вираховується за формулою:

$$iP = [4 \times (П1 + П2 + П3) - 200] : 10 \quad (2)$$

Оцінка iP: 3 і менше – *відмінний* стан серця; 4-6 – *добрий*; 7-10 – *посередній*; 11-15 – *слабкий*; 15 – *незадовільний* стан серцево-судинної системи.

І останнім показником фізичного здоров'я можна запропонувати універсальний коефіцієнт фізичного здоров'я (УКФЗ), який вираховується за формулою:

$$УКФЗ = Тк : 12 : iP \quad (3)$$

Використовуючи таблицю результатів К. Купера та оцінку підготовленості за тестом Руф'є, маємо наступні показники індексу УКФЗ: показник індексу більше 77 – *відмінно*, 35-76 – *добре*, 16-35 – *задовільно*, 9-15 – *погано*, менше 9 – *дуже погано* [6, с. 45-48].

Список використаних джерел:

1. Наказ МОН України. Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах // м., Київ, 11.01.2006. – №4, 23 с.
2. Карпман В.Л. Тестирование в спортивной медицине / Карпман В.Л., Белоцерковский З.Б., Гудков И.А. – М.: Физкультура и спорт, 1988. – 208 с.
3. Годик М.А. Спортивная метрология: Учебник для институтов физ. культуры. М., Физкультура и спорт, 1988, 192 с.
4. Земцова, И.И. Спортивная физиология: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / И.И. Земцова. – К.: Олимпийская литература, 2010. – 220 с.
5. Козлов А.Г. Цікава фізіологія в дослідгах / А.Г. Козлов, О.І. Плиська, В.В. Лазоришинець, Г.В. Книшов. – К.: Парламентське видавництво, 2003. – 60 с.
6. Копа В.М. К универсальному критерию уровня физического здоровья на занятиях по физическому воспитанию студентов / В.М. Копа // Физическое воспитание студентов.– 2012. – №6. С. 45-48.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ У ВНЗ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сучасні складні умови життя диктують вищі вимоги до біологічних і соціальних можливостей людини. Усебічний розвиток фізичних здібностей студентів за допомогою самостійної роботи засобами фізичного виховання допомагає зосередити усі внутрішні ресурси організму на досягнення мети, підвищує працездатність, зміцнює здоров'я. На сьогодні відношення студентів до фізичного виховання – одна з актуальних соціально значущих педагогічних проблем.

Численні дані свідчать про те, що за останні 30 років різко знизився рівень здоров'я випускників шкіл, які щорічно поповнюють ряди студентської молоді. На думку Н.А. Агаджанян, В.Г. Двоєносов та інших, на перший курс приходять студенти з низькими показниками фізичної і функціональної підготовленості: низька фізична активність майже у 76 % студентів, а надлишкову масу тіла мають 15-20 % студентів.

За статистичними даними, у Одеському Національному економічному університеті кількісний показник студентів-першокурсників, віднесених до спеціальної медичної групи за результатами медичного обстеження, змінився у бік збільшення. За даними літератури, істотно змінився «нозологічний портрет» студентів спеціальної медичної групи. Якщо в дев'яності роки домінували захворювання серцево-судинною (29,4 %), травною (28,1 %) і дихальною (15,0 %) систем, то в 2008 р. в структурі захворювань цього контингенту студентів на перше місце вийшли порушення опорно-рухового апарату (26,7 %), міопія різної міри (20,8 %), захворювання серцево-судинної (19,9 %) і травної (18,5 %) систем. Це пов'язано з економічними змінами в образі життя студентської молоді України, загостренням соціальних проблем, психоемоційною напругою і стресами. Крім того, частина студентів веде спосіб життя, що підриває здоров'я.

Здоров'я і навчальна діяльність студентів взаємозв'язані і взаємообумовлені. Чим міцніше здоров'я студента, тим продуктивніше навчання. Щоб студенти спеціальної медичної групи успішно адаптувалися до умов навчання у ВНЗ, зберегли і зміцнили здоров'я за час навчання, потрібний оптимальний режим рухової активності.

Заняття фізичною культурою передбачені програмою ВНЗ, задовольняють лише 25-30% загальної добової рухової потреби. Тим часом фізичну активність в об'ємі від 80 до 110 хвилин в день можна розглядати як гігієнічну норму.

Ми вважаємо, що результатом навчання в області фізичного виховання та спорту студентів спеціальної медичної групи у ВНЗ повинне стати створення стійкої потреби до здорового і продуктивного стилю життя, фізичного вдосконалення, набуття особового досвіду.

Важливий доданок у формуванні здоров'єзберігаючої освіти – це залучення студентської молоді до фізичної культури. Разом з широким розвитком і подальшим вдосконаленням різних форм занять фізичною культурою, вирішальне значення має самостійна робота з цієї дисципліни.

Самостійна робота завжди займала одну з провідних позицій, одночасно виступаючи і як метод навчання, і як метод самовиховання. Становлення самостійності як однієї з провідних якостей особи виражається у свідомості, наполегливості, відповідальності. У зв'язку з цим, самостійна робота є значущою у формуванні здорового способу життя студентів спеціальної медичної групи.

Основне завдання – навчити студентів спеціальної медичної групи використовувати засоби і методи фізичної культури в розвитку і формуванні основних фізичних якостей.

По-перше, на навчальних заняттях з фізичного виховання планування самостійної роботи студентів спеціальної медичної групи здійснюється викладачами кафедри фізичного виховання з метою чіткого визначення послідовності рішення завдань, опанування техніки різноманітних фізичних вправ і підвищення рівня функціональної підготовленості організму цих студентів.

По-друге, студентами спеціальної медичної групи освоюються практичні навички по опануванню комплексів фізичних вправ, розроблених викладачами. У вільний від навчання час вони виконують індивідуальні програми, розроблені по специфіці захворювання. Діяльність викладача полягає в роз'ясненні, рекомендаціях, консультаціях, аналізі цих програм, в тестуванні фізичного стану і фізичної підготовленості студентів спеціальної медичної групи.

Форми самостійних занять фізичними вправами визначаються їх цілями і завданнями. Однією з форм самостійних занять є уранішня гігієнічна гімнастика (УГГ). Це найбільш зручна форма фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи не вимагає великої кількості часу, не пов'язана з пересуванням по місту до місця занять, та вважається такою, що легко регламентується. Для студентів спеціальної медичної групи у ОНЕУ розроблено більше двадцяти комплексів УГГ. Цільове призначення уранішніх вправ сприяє підвищенню життєвого тону, посилює дихання і кровообіг, підвищує працездатність. У зміст уранішньої гігієнічної гімнастики входять ходьба, повільний біг (на місці або в русі), вправи, пов'язані з потягуванням, розтяганням м'язів, рухливістю, гнучкістю суглобів, силові вправи, вправи стрибкового характеру, вправи на розслаблення і відновлення дихання. Ефективність уранішньої гігієнічної гімнастики залежить від дотримання гігієнічних правил, підбору вправ і диференціювання навантаження.

Наступною продуктивною формою самостійної роботи є самостійні тренувальні заняття. Така форма роботи вимагає від студента дотримуватися принципів фізичного виховання: систематичність, доступність, індивідуальність. Для підвищення рівня тренуваності організму студентам рекомендується займатися як мінімум 3 рази в тиждень по 60-90 хвилин, краще в другій половині дня, через 2-3 години після прийому їжі. Тренувальні заняття, передусім, спрямовані на зміцнення здоров'я і поліпшення загальнофізичної підготовки. Для вирішення цих завдань застосовуються різноманітні засоби: ходьба, біг, різні види гімнастики, плавання тощо.

Розумова діяльність – основна робота в житті студентів. При систематичній нарузі нервової системи виникає стомлення, яке призводить до зниження розумової працездатності. У зв'язку з цим, необхідно скористатися «малими формами» фізичної культури (короткочасні фізичні вправи – фізкультурна пауза і фізкультурна хвилинка). Фізкультурні вправи підбрані так, щоб вони активізували роботу систем, що не брали участь в навчальній діяльності. Через простоту фізичних вправ, які використовуються, студенти недооцінюють їх роль у відновленні працездатності. Проте, вправи фізкультхвилинок і фізкультпауз розслабляють натружені м'язи, заспокоюють стомлені нервові центри, покращують мозковий і периферичний кровообіг, усувають несприятливий вплив умов праці на організм.

За підсумками навчальної і самостійної роботи студентів спеціальної медичної групи проводиться моніторинг їх функціонального стану і фізичної підготовленості, за допомогою якого викладачі володіють механізмом управління фізичного розвитку студентів СМГ.

Нині в ОНЕУ провідними фахівцями з фізичної культури і спорту розроблюється програма по фізичному вихованню, основними завданнями якої є збереження і зміцнення здоров'я студентів, викладачів і співробітників ВНЗ; цілісність і взаємозв'язок навчальної та позанавчальної роботи з фізичного виховання. Викладачі кафедри фізичного виховання і спорту реалізують практичну частину програми у рамках позанавчальної діяльності: організовуються і проводяться загальноуніверситетські спортивно-масові заходи серед студентів, викладачів і співробітників ВНЗ. Таким чином, тільки у взаємозв'язку усіх форм організації самостійної роботи студентів спеціальної медичної групи у вищих навчальних закладах можна розв'язати проблему формування ціннісного відношення до здоров'я і залучення студентської молоді до здорового образу і стилю життя засобами фізичної культури.

РОЛЬ І МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»

Самостійна робота студентів – це особлива форма навчальної діяльності, спрямована на формування самостійності студентів і засвоєння ними сукупності знань, вмінь, навиків, що здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації всіх видів навчальних занять.

Мета самостійної роботи студентів двоєдина: формування самостійності як риси особистості і засвоєння знань, умінь, навиків.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», статті 50, освітній процес у вищому навчальному закладі включає: навчальні заняття; самостійну роботу; практичну підготовку; контрольні заходи [1].

Самостійна робота студентів повинна будуватися виходячи із реалізації пізнавальної, самостійної, прогностичної, коригуючої та виховної функцій.

Відповідно до положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни [2].

До видів самостійної роботи студентів за цільовим призначенням відносять:

↗ *вивчення нового матеріалу*: читання та конспектування літературних джерел інформації; перегляд відеозаписів, презентацій;

↗ *поглиблене вивчення матеріалу*: підготовка до контрольних, практичних, колоквиумів, семінарів; виконання типових задач;

↗ *вивчення матеріалу з використанням елементів творчості*: проведення практичних робіт з елементами творчості; розв'язання нестандартних задач; виконання розрахунково-графічних робіт і курсових проектів; участь у ділових іграх і в розборі проблемних ситуацій; складання рефератів, доповідей, інформацій з заданої теми;

↗ *вдосконалення теоретичних знань і практичних навичок в умовах виробництва*: навчальні практикуми, робота на філіях кафедр; усі види практик; дипломне проектування.

До прогресивних методів самостійної роботи студентів слід віднести:

- вирішення кейсового завдання на основі вибору студентом додаткового індивідуального завдання за темами, що пропонуються;
- аналітичний огляд наукових публікацій за заданою темою навчальної дисципліни;
- розробка тестів за обраною темою навчальної дисципліни;
- розробка ситуаційних задач за темами навчальної дисципліни;
- публікація статті або тез доповіді на конференцію.

Таким чином, самостійна робота студентів повинна забезпечити: системність знань та засобів навчання; володіння розумовими процесами; мобільність і критичність мислення; володіння засобами обробки інформації; здібність до творчої праці.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України, прийнятий Верховною радою України від 01.07.2014 № 1556-VII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]: положення, затверджено наказом Міністерства освіти України від 02.06.1993 № 161. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК ПОКРАЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Самостійна робота студентів кваліфікується як форма організації навчального процесу, як об'єктивна умова формування пізнавальної, виконавської, творчої активності і самостійності студентів при навчанні.

Мета самостійної роботи – сприяння оптимальному засвоєнню студентами навчального матеріалу.

Завдання самостійної роботи:

- Поглиблення та систематизація знань, вирішення пізнавальних завдань.
- Розвиток аналітико-синтетичних здібностей розумової діяльності, умінь роботи з різною за обсягом і увазі інформацією, навчальною та науковою літературою.
- Практичне застосування знань, умінь.
- Розвиток навичок організації самостійного навчального праці та контролю за його ефективністю [1, с. 46].

Методичними рекомендаціями щодо організації поза аудиторної самостійної роботи студентів можуть бути наступні [2, с. 105].:

1. Перед початком самостійної роботи студентам слід рекомендувати вивчити зміст основних видів завдань: їх характеристику, орієнтовні витрати часу на їх підготовку, алгоритм дій.

2. Вибрані завдання студенти повинні знаком «+» відзначити в карті-маршруті (див. Табл. 1) своєї самостійної роботи.

3. Розрахунок обсягу годин самостійної роботи з кожної теми складається з суми орієнтовних витрат часу (див. Табл. 1) на виконання завдань. При цьому загальний обсяг часу по кожній темі не повинен бути менше кількості годин, відведених на її вивчення за тематичним планом.

Таблиця 1

Карта-маршрут позааудиторної самостійної роботи з дисципліни _____
студента _____ курс, група, спеціальність _____

Завдання позааудиторної самостійної роботи студента			Тема									Всього
Вид роботи	Кількість балів	Трудоміскість	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ситуаційні задачі, кейси	3 бала	1 год.										
Есе, реферат	5 балів	4 год.										
Стаття	10 балів	8 год.										
Інформаційний блок	4 бала	2 год.										
Графологічна структура	1 бал	0,5 год.										
Інформаційна модель	3 бала	3 год.										
Презентації	2 бала	1,5 год.										
Всього балів												

4. Студенти підбирають необхідну літературу, отримуючи консультації викладача, виконують завдання самостійної роботи і здають виконані роботи викладачеві, при необхідності представляючи їх результати на практичному занятті.

5. Оцінка виконаних завдань в балах проставляється викладачем в карті-маршруті самостійної роботи.

6. Підсумкова сума набраних балів, підсумовуючись з результатами оцінки аудиторної роботи, складе рейтинговий показник студента, який враховується при проведенні підсумкового контролю знань з дисципліни.

Самостійна робота студентів формує готовність до самоосвіти, створює базу безперервної освіти, можливість постійно підвищувати свою кваліфікацію, а якщо потрібно – переучуватися, бути свідомим і активним професіоналом.

Список використаних джерел:

1. Измайлова М.А. Организация внеаудиторной самостоятельной работы студентов: Метод. пособ. – М.: Дашков и К°, 2008. – 64 с.
2. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от личности к деятельности. – М.: Аспект-Пресс, 2003 – 272 с.

СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

В умовах модернізації вищої освіти відповідно до запитів сучасного суспільства нагальною проблемою стає зміна змісту професійної освіти, а також розвиток особистісного потенціалу тих, хто навчається.

Збільшення частки навчального часу, відведеного на самостійну роботу, вимагає сучасних форм і методів навчання, спрямованих на залучення студентів до самостійного процесу опанування новими знаннями. Цей процес вимагає від викладачів відповідальності за розвиток у студентів навичок самостійної когнітивної діяльності, формування творчої активності та ініціативи.

У педагогіці виділюють два рівня самостійної роботи: самостійна робота студентів, керована викладачем, і власне самостійна робота студентів. Метою такої діяльності є навчання студентів усвідомлено і самостійно працювати з навчальним матеріалом, згодом із науковою інформацією, розвивати навички самоорганізації для подальшого підвищення професійної кваліфікації.

Необхідно враховувати особливості організації самостійної роботи залежно від курсу навчання. Для студентів молодших курсів ефективною є репродуктивна діяльність, метою якою є узнавання, усвідомлення й запам'ятовування навчальної інформації. У подальшому актуальною стає діяльність, спрямована на реконструкцію навчально-наукової інформації. На старших курсах важливою стане самостійна творча робота, яка потребує аналізу проблемної ситуації. Для цього слугують навчально-дослідні завдання, для вирішення яких студент має самостійно вибрати необхідні засоби і методи.

Зазначимо, що самостійна робота студентів може бути аудиторною й позааудиторною, маючи свої форми і засоби організації та проведення. Залучити студентів до активної самостійної роботи можливо лише за стійкої мотивації. Стимулювати мотивацію можна за допомогою інтерактивних засобів навчання.

Використання в навчальному процесі таких засобів навчання спонукає студента стати активним суб'єктом навчання.

Сучасна педагогіка має в своєму арсеналі достатню кількість інтерактивних форм для досягнення поставленої мети, зокрема організація та проведення тренінгів, дебатів, «круглих столів», відеоконференцій, ділових ігор, case-study (аналіз конкретних, практичних ситуацій), веб-квестів тощо.

Інтерактивні засоби навчання дозволяють змінити навчальну парадигму вищої освіти з відтворювальної на креативну, яка передбачає самореалізацію кожного студента. Цього вимагає сучасне суспільство, бо в світі цінується не просто інформованість фахівців, а здатність набувати нові знання відповідно до вимог професійної діяльності.

Основою для сучасних форм організації самостійної роботи може стати веб-квест – проблемне завдання з використанням ресурсів Інтернету. Студенти охоче беруть участь у виконанні такого типу завдань для самостійної роботи, адже можуть вибирати зручний для себе темп виконання завдання і мають можливість самостійного пошуку інформації в межах, визначених викладачем.

Відповідальною є роль викладача у складанні певного дороговказу, оскільки тільки фахівець може визначити правдивість і науковість інформації, викладеної на сайтах. Окрім того, пошукова самостійна робота студентів передбачає проміжний контроль викладача, який може відбуватися після ознайомлення студентів з основним запропонованим матеріалом.

Для цього можна використовувати індивідуальні заняття, які можуть відбуватися у формі консультацій, пов'язаних безпосередньо із змістом веб-квесту або його презентацією. Рекомендації викладача допоможуть відібрати значущий матеріал для підсумкової презентації, правильному її оформленню з урахуванням особливостей сприйняття такої інформації аудиторією.

Наголосимо на мотиваційному значенні форм контролю самостійної роботи, які при правильній організації створюють атмосферу змагальності між студентами та стимулюють до якісної й продуктивної самостійної роботи.

РОЛЬ І МІСЦЕ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

На сучасному етапі головна мета вищої професійної освіти полягає в підготовці конкурентоспроможних спеціалістів, які вміють адаптуватися в сфері своєї майбутньої діяльності й здатні до самореалізації. Відповідно, навчальний процес у вищому навчальному закладі має бути спрямований на всебічний розвиток особистості, формуванню професійних компетенцій якої сприятимуть створення організаційно-педагогічних умов, формування певного професійного середовища тощо.

На заняттях з мови професійного спрямування у студентів формуються різні види компетенцій: комунікативна, лінгвістична (мовна), мовленнєва, соціокультурна, соціальна, дискурсивна, предметна й професійна [1]. У результаті роботи на практичних заняттях студенти повинні оволодіти професійними знаннями, вміннями й навичками, вміти творчо підходити до розгляду навчально-професійних завдань й самостійно розв'язувати проблемні ситуації. Саме активізація творчої й самостійної діяльності сприяє формуванню професійних компетенцій як основних складових ділової компетентності сучасного спеціаліста. Під поняттям «професійна компетенція» ми розуміємо сукупність професійних знань, умінь і навичок, яка забезпечує здатність до успішної професійної діяльності [2, с.206]. Актуальним проявом професійної компетенції є професійна компетентність. Вона позначає інтелектуально й особистісно обумовлену спроможність людини до практичної діяльності.

На сьогодні велика увага у вищих навчальних закладах приділяється самостійній роботі, тобто самостійному опрацюванню, оволодінню студентами програмового матеріалу. Самостійна робота є вищою формою навчальної діяльності. По суті, це форма самоосвіти. Процес опанування мови професійного спрямування передбачає виконання студентами таких видів самостійної роботи: опрацювання

лекційного матеріалу, робота з навчальною літературою, науковими статтями у фахових журналах, підготовка до практичних, семінарських занять, виконання індивідуальних завдань, підготовка до заліку й іспиту тощо. Важливою умовою успішної організації самостійної навчальної діяльності студента є безпосередня участь й ретельний контроль викладача під час аудиторної та позааудиторної роботи. Необхідним елементом такого виду роботи є оцінка як показник сформованості професійних компетенцій на кожному із рівнів їх опанування. Рейтингова система оцінювання дозволяє максимально об'єктивно оцінити індивідуальну роботу студента протягом семестру й стимулювати його на покращення результатів і, відповідно, підвищення рейтингу.

Оволодіння навичками самостійної роботи вже на перших курсах сприяє початковому формуванню професійних компетенцій, які будуть реалізовуватися протягом усього навчального процесу в університеті й у подальшій професійній діяльності. Високий рівень підготовки конкурентоспроможного спеціаліста забезпечують ретельне планування викладачем позааудиторної роботи й активізація самостійної роботи студента під час опанування ним навчального матеріалу. Активна, цілеспрямована й самокерована пізнавальна діяльність сприяє формуванню важливих професійних якостей особистості, а саме: самостійності, самоорганізованості, відповідальності, цілеспрямованості, креативності тощо. Отже, сформовані професійні компетенції під час опанування різних видів самостійної роботи з мови професійного спрямування впливають, у першу чергу, на успішність подальшої професійної діяльності майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования [Электронный ресурс] / И.А. Зимняя // Интернет-журнал «Эйдос». – 2006. – Режим доступа: <http://eidos.ru/journal/2006/0505.htm>.
2. Ковальська Н.А. Формування професійної та комунікативної компетентності майбутніх фахівців / Н.А. Ковальська // Лінгвістична підготовка студентів нефілологічних спеціальностей ВНЗ у контексті Болонського процесу та Загальноєвропейських рекомендацій з вивчення викладання та оцінювання мов: Матеріали VI Міжнародної науково-метод. конф. – Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2015. – С. 205-207.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ

На сучасному етапі державотворення, що супроводжується процесами глобалізації та інформатизації суспільно-політичної та економічної сфер життя, виникає потреба модернізації системи вищої економічної освіти. Одним з основних завдань вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців з економічних спеціальностей, є підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного до саморозвитку та самовдосконалення відповідно до вимог європейського та світового ринків праці.

Все це, у свою чергу, викликає необхідність розробки нових наукових підходів до процесу професійної підготовки економістів, переорієнтації навчального процесу вищих навчальних закладів на розвиток особистості майбутнього економіста нової генерації, який володіє високим рівнем професійної культури, має широкий світогляд, здатен ефективно організувати та планувати власну самостійну діяльність, знаходити у потоці інформації розуміння того, як зробити вибір і яким чином приймати самостійні рішення [1].

Процес модернізації вищої економічної школи в Україні спрямований на входження до Європейського освітнього та економічного простору, що висуває нові вимоги до професійної підготовки економістів сучасного рівня [2, с. 39].

Зазначимо, що проблема організації самостійної роботи майбутніх фахівців розглядається й на державному рівні. Так, у затвердженому Міністерством освіти і науки України наказі від 26 січня 2015 року №47 зазначено, що чинні навчальні плани здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційними рівнями можуть бути змінені шляхом зменшення кількості годин аудиторного навантаження орієнтовно до 1/3 від кредиту ЄКТС та збільшення годин на самостійну роботу до 2/3 кредиту ЄКТС [3].

Усе вищезазначене детермінувало низку особливостей професійної підготовки сучасного фахівця з економіки, а саме: раніше функції економістів обмежувалися виконанням планових завдань та розрахунків на основі нормативів та розпоряджень вищих інстанцій, а самостійність та особиста ініціатива обмежувалася, проте сьогодні основний показник успішності професійної діяльності економіста – це вміння адаптуватися до сучасних економічних умов, вміння самостійно, швидко та ефективно приймати рішення у складних професійних ситуаціях з обмеженою інформацією.

Успіх організації самостійної роботи майбутніх економістів забезпечується дотриманням наступних дидактичних умов:

- ↯ забезпечення розвитку в студентів умінь самостійної роботи;
- ↯ використання системи дидактико-пізнавальних завдань;
- ↯ розвиток позитивної мотивації студентів на самостійну роботу;
- ↯ розробка відповідного методичного забезпечення самостійної роботи студентів;
- ↯ реалізація системи контролю самостійної роботи студентів.

Таким чином, підготовка висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, а також здатних до компетентної, відповідальної й ефективної діяльності за своєю спеціальністю неможливе без підвищення ролі самостійної роботи студентів, спрямованої на стимулювання їх професійного зростання та виховання їхньої творчої активності.

Список використаних джерел:

1. Мартиненко М.Ю. Формування культури самостійної роботи майбутніх економістів засобами дистанційного навчання : дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Марина Юріївна Мартиненко. – Д., 2015. – 260 с.
2. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: навч. посіб. / Г.О. Ковальчук – Вид. 2-ге, доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 298 с.
3. Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році : Лист МОН № 1/9-126 від 13.03.15 року.

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ

Активне просування України до вступу в Євросоюз, подальша побудова ринкових відносин обумовлюють підвищення вимог до якості та рівня економічної діяльності підприємств і організацій та професійної підготовки фахівців економічного профілю [1]. Що, в свою чергу, ставить завдання перед закладами середньої та вищої освіти випуску фахівців з високим рівнем професійної компетентності.

Поняття професійної компетентності мабуть економістів є предметом дослідження багатьох авторів, наприклад Болюбаш Н.М трактує її як інтегральну характеристику особистості, що визначає здатність фахівця вирішувати професійні проблеми й типові професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності, з використанням знань, професійного й життєвого досвіду, цінностей та нахилів [2]. Тобто, компетентність характеризує інтегрованість людини в професійну діяльність, наявність соціальної та психологічної зрілості, професійне спрямування світогляду особистості та наявність відповідних ціннісних орієнтацій.

Формування професійної компетентності у ВНЗ відбувається у процесі взаємодії викладача та студента і залежить від багатьох чинників, одним із яких є самостійна робота студентів, тому що, з одного боку, велика частка (від 15% до 55%) навчального матеріалу виноситься на самостійне опрацювання студентами. А, з іншого боку, тільки у процесі самостійного опанування матеріалу формується фахівець, здатний до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності, уміючий ініціативно, творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання та застосовувати їх у практичній діяльності [3]. Що сьогодні, в умовах побудови інформаційного суспільства і, у зв'язку з цим, багаторазовим збільшенням інформаційних потоків, набуває особливого значення.

Отже, метою самостійної роботи студентів є розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності; формування потреби безперервного самостійного поповнення знань; здобуття глибокої системи знань як ознаки їх міцності [4]; формування самостійності як риси характеру, яка відіграє суттєву роль у структурі особистості сучасного спеціаліста з економіки.

Для досягнення вищезначеної мети необхідно певним чином організувати СРС: 1) ознайомлення на першому занятті з правилами та вимогами виконання самостійної роботи; 2) формування комплексу мотиваційних чинників (внутрішніх та зовнішніх) навчальної діяльності; 3) організація безперервної, систематичної та послідовної роботи студента; 4) здійснення об'єктивного та систематичного контролю та керівництва виконанням навчальних завдань з боку викладача; 5) диференціація завдань із урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента [3].

Тому, змінюються функції і підвищуються вимоги до викладача ВНЗ. На зміну репродуктивній передачі знань викладач стає організатором самостійної роботи студента і саме на нього покладається створення умов ефективної організації навчальної роботи та розробка науково-методичного забезпечення: «Навчального посібника з навчальної дисципліни», «Методичних вказівок щодо виконання практичних робіт», «Робочого зошиту для практичних робіт» та «Збірника матеріалів для самостійного опрацювання навчальної дисципліни».

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч. Посіб. – Вид. 2-ге, доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 298 с.
2. Болюбаш Н.М. Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх економістів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2009/112-99-19.pdf>
3. Гурська О. Місце та роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2903/1/Gurska.pdf>
4. Олійник Т.М. Форми та методи організації самостійної роботи студентів при викладанні економічних дисциплін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: teacherjournal.com.ua/.../10314_Форми%20i%20...

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У МАГІСТРАТУРІ

У сучасному освітньому процесі немає проблеми більш важливої і, одночасно, більш складної, ніж організація самостійної роботи студентів. Для її організації повинні бути створені наступні умови: готовність студента до самостійної роботи; мотивація студента до отримання практичних знань; наявність і доступність навчально-методичного матеріалу; система регулярного контролю якості виконуваної роботи; консультативна допомога викладачів.

Існує думка, що необхідно оптимізувати поєднання часу на лекційні заняття та на виконання самостійної роботи з різних навчальних дисциплін. Однак, зменшення числа аудиторних занять на користь самостійної роботи не вирішує проблеми підвищення якості освіти, оскільки зниження обсягів аудиторної роботи зовсім не обов'язково супроводжується реальним збільшенням самостійної роботи. Так, головне в стратегічній лінії організації самостійної роботи студентів полягає не в оптимізації її окремих видів, а в створенні умов високої активності, самостійності та відповідальності студентів в аудиторії і поза нею в ході всіх видів навчальної діяльності. Посилення ролі самостійної роботи студентів означає: оптимізацію методів і засобів навчання, впровадження в навчальний процес нових технологій навчання, що дозволяють студенту в зручний для нього час освоювати навчальний матеріал; вдосконалення методики проведення науково-дослідної роботи студентів; вдосконалення системи поточного та підсумкового контролю роботи студентів.

Активна самостійна робота студентів можлива тільки при наявності серйозної і стійкої мотивації. Отже, головне завдання освітнього процесу в цілому полягає в тому, щоб навчити студента самостійно використовувати свій інтелектуальний, творчий і мотиваційний ресурс. Мотивацію самостійної роботи

студента забезпечують наступні фактори: корисність виконуваної роботи; участь студента в творчій, практичній діяльності; постановка реальних завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю фахівця, для вирішення яких потрібні наукові знання; впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, інтерактивних форм і методів навчання; участь студентів у науково-дослідних роботах; безперервний моніторинг і контроль самостійної роботи студентів. Організація самостійної роботи повинна представляти єдність трьох взаємопов'язаних форм: аудиторної самостійної роботи; позааудиторної самостійної роботи; творчої самостійної роботи, у тому числі науково-дослідницької (участь у виконанні планових науково-дослідних робіт кафедри, вузу; виконання завдань дослідницького характеру в період підготовки до практики; розробка наукових доповідей, повідомлень з актуальних проблем дисципліни і виступ з ними на наукових семінарах і конференціях; підготовка наукових статей з різних аспектів майбутньої професійної діяльності).

Результативність самостійної роботи студентів багато в чому визначається наявністю активних методів її контролю: методів усного контролю (бесіда, розповідь, пояснення, повідомлення та ін.); методів письмового контролю (есе, реферат, написання тез, статей і т.д.); методів практичного контролю (вирішення задач, тести). Досить корисним, на наш погляд, є тестовий контроль знань і умінь студентів. У самостійну роботу студентів можна вводити наступні форми тестових завдань: тести з вибором кількох правильних відповідей з більшого числа відповідей (відповіді на завдання з вибором кількох правильних відповідей практично не можливо вгадати, такі завдання дозволяють перевірити знання повніше); текстові завдання (на заняттях студентам даються фрагменти з підручників і з таких фрагментів опускають ключові слова). Таким чином, результатом виконання самостійної роботи виступає професійна компетентність магістранта, що визначає його вміння аналізувати і оцінювати ситуації, самостійно вирішувати професійні завдання в реальних ситуаціях професійної діяльності, прораховувати наслідки своєї діяльності і нести за неї відповідальність.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ- МАГІСТРАНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І АУДИТ»

Самостійна робота студентів є важливою частиною навчальної діяльності. Як звісно, вона зумовлена індивідуальними психологічними і особистими особливостями студентів і вимагає високого рівня самосвідомості, рефлексивності. Звідси, основна проблема організації самостійної роботи в даний час полягає в недостатньому рівні відповідної самосвідомості студентів, пов'язаному з конфліктом інтересів стосовно заняття ними самостійною роботою в межах навчання в університеті або власними справами, що пов'язано з низьким рівнем вмотивованості під час оцінки самостійної роботи в межах рейтингу.

Самостійна робота може здійснюватися як в позаурочний час, так і в процесі аудиторних та додаткових індивідуальних заняттях в письмовій або усній формі.

За рівнем прояву творчості СРС на ОЕФ забезпечує реалізацію таких функцій:

а) *репродуктивну*, що здійснюється за певним зразком (розв'язування типових задач, виконання тренувальних завдань, що вимагають осмислення, запам'ятовування і простого відтворення раніше отриманих знань);

б) *реконструктивну*, яка передбачає слухання і доповнення лекцій викладача, складання планів, конспектів, тез тощо;

в) *евристичну*, спрямовану на вирішення проблемних завдань, отримання нової інформації, її структурування (складання опорних конспектів, схем-конспектів, анотацій, розв'язання творчих завдань);

г) *дослідницьку*, яка орієнтована на проведення наукових досліджень (теоретичні і практичні наукові дослідження з проблемних питань обліку і аудиту).

Для студентів-магістрів спеціальності «Облік і аудит» саме дослідницька складова є основною. Пошуково-аналітична і наукова робота включає: виконання індивідуальних творчих письмових робіт, які винесені на СРС (творчі письмові завдання); виконання колективних творчих робіт у вигляді підготовки електронних матеріалів, аудіо- та відеоматеріалів; робота над першоджерелами (книги, статті); робота в студентських наукових гуртках; наукові дослідження під керівництвом викладачів кафедри; участь у науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах; підготовка наукових публікацій тощо.

Наведемо для прикладу види СРС з дисципліни «Консолідована фінансова звітність», у межах якої передбачено:

1) виконання індивідуального завдання стосовно складання консолідованого Звіту про фінансовий стан або Звіту про сукупний дохід групи компаній, що складається з трьох реальних підприємств;

2) виконання індивідуального завдання у вигляді підготовки власного наукового огляду із використанням базового матеріалу досліджень Британського інституту присяжних бухгалтерів АССА і додатково зібраних студентом матеріалів з обраного питання дослідження.

Завдання передбачають вивчення базового матеріалу, збір додаткової бібліографії, огляд новітньої літератури за обраною тематикою, підготовку наукового огляду за питанням і презентацію результатів. Виконується групою з 3-5 студентів із презентацією власних наукових досліджень і заслуховується на науковому студентському семінарі (засіданні наукового студентського гуртка).

Вважаємо, що саме застосування творчих індивідуальних завдань з елементами практичних матеріалів наукових досліджень дозволяють підвищити рівень зацікавленості студентів-магістрів спеціальності «Облік і аудит» у виконанні самостійної роботи.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В умовах трансформаційних змін національної економіки конкурентоспроможність випускників вищих навчальних закладів на ринку праці безпосередньо залежить від якості їх підготовки. Підготовка фахівців з бухгалтерського обліку повинна враховувати потреби роботодавців, яким необхідні не просто знавці бухгалтерії, а особи, що мають навички критичного мислення, тобто уміють виявляти проблеми, аналізувати їх і робити відповідні висновки. Приоритетним у підготовці майбутніх фахівців з бухгалтерського обліку є формування активної, відповідальної, творчої, зацікавленої в якісному навчанні, здатної до самоосвіти і самореалізації, самостійної особистості. У зв'язку з цим особливо гостро постає питання підвищення ефективності організації самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах України.

В Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що однією із форм організації навчального процесу у вищих навчальних закладах є самостійна робота студентів [1]. Важливість і значущість самостійної роботи також відзначається в «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті», в якій наголошується на важливості ролі самоосвіти, стимулюванні студентів до самостійного наукового пізнання [2].

Орієнтування студентів на самостійну навчальну діяльність сприяє поглибленню професійних знань майбутніх бухгалтерів, вдосконалюється фахова майстерність, розвивається індивідуальна самоосвітня компетенція. Складність процесу навчання облікових дисциплін полягає в тому, що дисципліни є прикладними, а це вимагає від студентів високої ерудиції, розвитку здібностей логічного і аналітичного мислення.

При вивченні облікових дисциплін організація самостійної роботи студентів повинна представляти єдність трьох взаємопов'язаних форм:

1. Аудиторна самостійна робота, яка здійснюється під безпосереднім керівництвом викладача та передбачає самостійне рішення задач і виконання завдань щодо відображення реальних практичних ситуацій в системі рахунків бухгалтерського обліку, заповнення первинних документів, облікових регістрів і форм фінансової звітності

2. Позааудиторна самостійна робота, яка, враховуючи специфіку облікових дисциплін, передусім має бути спрямована на вивчення та опрацювання законодавчої та нормативно-правової бази з бухгалтерського та податкового обліку та індивідуального розрахункового завдання у формі кейса.

3. Творча, в тому числі науково-дослідницька робота, яка може бути представлена самостійним формуванням кейсів з проблемних питань бухгалтерського обліку на базі реальних ситуацій, що виникли в результаті колізії нормативних актів, неоднозначності трактовок законодавчої бази та галузевих особливостей обліку, що потребує високого рівня підготовки та творчого підходу студента.

З метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців з бухгалтерського обліку завдання до самостійної роботи мають бути сформульовані таким чином, щоб під час їх виконання формувалось розуміння суті економічних та управлінських явищ і процесів, вироблялися стійкі професійні навички, вміння виявлення і постановки проблем, нестандартного мислення, вироблялась методика самостійного пошуку шляхів вирішення завдань. Таким чином, забезпечення відповідної якості підготовки фахівців з бухгалтерського обліку в певній мірі зумовлено активізацією самостійної роботи за рахунок посилення практичної складової під час вивчення облікових дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-УІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/ua/news>.

2. Наказ Про Національну доктрину розвитку освіти від 17.04.2002 р. № 347/2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

Гострик О.М.
к.е.н., доцент;
Малишко В.С.
к.е.н., доцент

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРИКЛАДНА ЕКОНОМІКА»

Навчальний план підготовки фахівців зі спеціальності «Прикладна економіка» передбачає наявність таких складових, як: лекції, практичні і індивідуальні заняття, і СРС. Остання складова найбільш вагома – біля 60%, що і визначає важливість цього компоненту, так як саме він дозволяє студенту в повному обсязі засвоїти ту чи іншу навчальну дисципліну.

Студенти спеціальності «Прикладна економіка» згідно навчального плану вивчають дисципліни, які безпосередньо пов'язані з моделюванням процесів, які функціонують в різних предметних галузях. Зокрема слід відмітити ринок Forex. Це одна з галузей, яка є предметом моделювання при підготовці магістерських робіт, тематика яких тісно пов'язана з фондовим та валютним ринками.

Серед фірм-брокерів, які надають послуги на ринку Forex помітно виділяються такі, як Forex Club, Alpari і Weltrade. В доповіді розглядаються питання організації самостійного засвоювання методів торгівлі на фондових і валютних ринках через компанію Weltrade. Ця фірма є однією з найбільших компаній-брокерів, яка надає послуги в області фінансів та інтернет-технологій. Вона має 4 офіційних представництва в Росії, Україні, Беларусі та Таїланді, а також 126 регіональних партнерів в Європі, Азії, Латинській Америці та Африці. Серед послуг, які надає фірма, слід виділити такі, як: *навчання, самостійна та автоматична торгівля, а також інвестиції та управління.*

Особливу увагу слід звернути на таку форму навчання, як online-вебінари. Це відмінна можливість самостійно удосконалити свої навички роботи на Forex за допомогою професійних фахівців, які готові ділитися своїм досвідом. На

вебінарах трейдери отримують розгорнуті відповіді на актуальні питання, стосовно валютного ринку, а також можуть взяти участь у живому обговоренні стратегій інвестування, методик аналізу ринків, фінансових інструментів та інших тем, пов'язаних з роботою на Forex.

Тематика вебінарів пов'язана з актуальними питаннями, які представляють реальну практичну цінність для трейдерів, а саме:

- порівняльна характеристика торгівельних платформ (терміналів);
- динаміка фінансових ринків в поточний момент, події та прогнози;
- засоби фундаментального та технічного аналізу;
- аналіз використання інструментів комп'ютерного аналізу;
- розгляд торгових стратегій і систем;
- ризик-менеджмент.

Таким чином, використання даної методики дозволить не тільки збільшити ефективність самостійного засвоювання матеріалу за допомогою сучасних засобів, а й прищепити студентам самостійність у прийнятті рішень. А це одна з основних задач, яку вирішує кафедра економічної кібернетики при підготовці фахівців зі спеціальності «Прикладна економіка».

Список використаних джерел:

1. Гострик О.М. Використання сучасних програмних засобів автоматизації управління в практичній підготовці спеціалістів з обліку і аудиту / О.М. Гострик // Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції: Матеріали науково-методичної конференції професорсько-викладацького складу. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – С. 66-68. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2889>
2. Гострик О.М. Прогнозування валютних криз методами теорії складних мереж / О.М. Гострик, К.В. Соловійова // Проблеми та перспективи розвитку економіки освіти регіону: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів, молодих учених та науковців. – Кременчук: КІДУ імені Альфреда Нобеля, 2014. – С. 219-220. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2490>
3. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.weltrade.ru>
4. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.fxclub.org>
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.alpari.ru>

Сергєєва О.С.
к.е.н., ст. викладач;
Марієнко Т.М.
методист

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГРОШІ ТА КРЕДИТ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ КЕФ ТА ОЕФ

Безперервний розвиток ринкових відносин обумовлює зростання ролі грошей і кредиту як одного з наріжних каменів економіки України. Це визначає місце дисципліни «Гроші та кредит» у загальноекономічній підготовці висококваліфікованих кадрів, який закладає основу для вивчення інших спеціальних предметів за професійним спрямуванням та є необхідною умовою отримання вищої освіти студентами економічних спеціальностей.

Проведення узагальнення щодо теоретичних підходів до визначення поняття «компетенція» авторами визначено, що це достатність знань в якій-небудь галузі, які можуть в повному обсязі бути використані в практичній діяльності.

Авторами доведено, що в сучасних умовах термін “компетенція” слід використовувати для позначення інтегрованої характеристики якості випускника, яка є категорією результату освіти у вигляді досвіду чотирьох типів: досвіду пізнавальної діяльності, зафіксованого у формі знань; досвіду здійснення відомих способів діяльності у формі умінь діяти за зразком; досвіду творчої діяльності у формі умінь приймати ефективні рішення в проблемних ситуаціях; досвіду здійснення емоційно-ціннісних ставлень у формі особистісних орієнтацій.

Зважаючи на зазначене, під час вивчення навчальної дисципліни «Гроші та кредит» студенти як кредитно – економічного так і обліково-економічного факультетів отримують наступні компетенції:

1. *Досвід пізнавальної діяльності, зафіксованого у формі знань* реалізується в теоретичних основах визначення: сутність і природа дійсних і сучасних грошей; сутність грошової маси та грошових агрегатів; сутність грошових систем, та їх

видів; грошових реформ, які здійснювалися на території України; сутність, види, межі, причини та таргетування інфляції; сутність та форми кредиту і їх інструментів; сутність позичкового проценту; сутність та види банків; кредитна та банківська системи країни.

2. Досвід здійснення відомих способів діяльності у формі умінь діяти за зразком виконується шляхом розрахунку цінності грошей; проведенням аналізу грошових агрегатів та грошової маси України; оцінюванням перспективи розвитку грошово-кредитних відносин в країні, на підставі показників виміру інфляції проведенням динаміки щодо купівельної вартості грошей, виявлення чинників впливу на зменшення чи підвищення банківського позичкового проценту.

3. Досвід творчої діяльності у формі умінь приймати ефективні рішення в проблемних ситуаціях реалізується у кейсових завданнях побудованих на фактичному матеріалі сучасної дійсності та розробки обґрунтованих висновків за результатами їх дослідження.

4. Досвід здійснення емоційно-ціннісних ставлень у формі особистісних орієнтацій студент набуває в процесі активної участі на лекціях і практичних заняттях, роботі в малих групах, дискусіях.

Таким чином, педагогічними умовами, які сприяють формуванню професійної компетентності у процесі навчальної діяльності з дисципліни «Гроші та кредит» є не лише необхідна теоретична база для підготовки майбутнього економіста, а й спонукання активізації практичного інтересу як запоруки успішної професійної діяльності дипломованого фахівця в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Деньги и кредит: учебное пособие 2-е издание/ кол. авторов под. рук. доц. Л.В. Кузнецовой. – Одесса: ВМВ, 2009. – 320 с.
2. Діяльність банків у забезпеченні сталого розвитку фінансового ринку України / за ред. В.В. Коваленко: [Монографія]. – Одеса: Атлант, 2014. – 358 с.

Вдовіна Т.Д.
ст. викладач;
Колесник О.І.
викладач

УДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЕДІЯЛЬНОСТІ»

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» (БЖД) є нормативною, що включається в навчальні плани як самостійна навчальна дисципліна обов'язкового вибору. Головна мета навчальної дисципліни «БЖД» полягає у набутті студентами компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Згідно статті 43 Закону України «Про вищу освіту» навчальний процес у ВНЗ здійснюється у таких формах: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи. Самостійна робота студента (СРС) є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань. СРС направлена на забезпечення засвоєння в повному обсязі навчальної програми навчальної дисципліни «БЖД» шляхом свідомого закріплення, поглиблення і систематизації набутих теоретичних знань, а також опанування навичок роботи з навчальною і науково-методичною літературою, вміння вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

Слід зазначити, що СРС з навчальної дисципліни «БЖД» включає:

1. *Види самостійної роботи:* самостійна робота, яка забезпечує підготовку до аудиторних занять, поточного і семестрового контролю знань; пошуково-аналітична робота.

2. *Форми самостійної роботи:* самостійне опрацювання та вивчення теоретичного матеріалу; виконання домашніх завдань; підготовка до контрольних робіт, тестів тощо; опрацювання різної літератури для написання індивідуальних завдань, підготовка до практичних занять, заліку.

Однією з форм СРС є підготовка до практичних занять, завдання яких полягає в тому, щоб закріпити і поглибити знання, навчити творчо працювати з літературою, виробити вміння аналізувати процеси і події, розвивати здатність до критичного мислення, самостійних висновків, висловлювати і відстоювати свої погляди, навчити застосовувати презентації в форматі PowerPoint та повідомлення з тем індивідуальних завдань, виступати з захистом на практичних заняттях.

Стосовно підвищення та вдосконалення виконання СРС наведемо наші поради щодо алгоритму підготовки її виконання з навчальної дисципліни «БЖД» для студентів першого курсу: 1. Ознайомитися з темою, планом заняття, рекомендованою літературою, прочитати конспект лекції і усвідомити матеріал теми. 2. Вивчити навчальний матеріал, підібрати додаткову літературу, матеріали з Internet. 3. Скласти тези з кожного питання заняття, що дуже важливо для систематизації і засвоєння знань, чіткого та послідовного виступу. 4. Систематично здійснювати самоконтроль повноти засвоєння матеріалу, даючи відповіді на запитання, тести, які наведені в підручниках, методичних посібниках, а також виконуючи практичні вправи рекомендовані до засвоєння при вивченні певних тем, а незрозумілі питання з'ясувати з викладачем. 5. Продумати форму захисту СРС: а) підготувати презентацію в PowerPoint не більше 10 слайдів; б) в презентації повинно бути менше текстового матеріалу, а більше статистичного (аналіз інформації за останні роки, співставлення з закордонним досвідом); в) сам захист роботи повинен тривати не більше, ніж 10 хвилин.

Отже, удосконалення СРС з навчальної дисципліни «БЖД» полягає у поетапній її організації та навчально-методичному керівництві з боку викладача, що сприятиме покращенню якості засвоєння знань та умінь їх використання у практичній діяльності.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ЯК ВИД САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку України головним фактором реформування системи вищої освіти є визнання значної ролі самостійної роботи студентів.

Вона спрямована на засвоєння студентами сукупності знань, формування їх пізнавальної активності, світогляду, уміння самостійно здобувати, розширювати й поглиблювати свої знання.

Творчі завдання як вид самостійної роботи студентів передбачають не тільки виконання студентами навчального завдання, а й формування ініціативності, творчості та самостійності як якостей особистісного зростання на шляху до психологічної зрілості. Вони активізують потреби особистості в якісній самостійній пізнавальній діяльності, що дає можливість бути готовою до життєвих викликів.

Чільне місце у структурі дисциплін циклу гуманітарної підготовки студентів ОНЕУ посідає інтегрована навчальна дисципліна «Психологія та культура ділового спілкування», метою якої є сприяння формуванню у майбутніх фахівців комплексу найбільш значущих комунікативних, особистісних і професійних компетенцій.

Формування компетенції означає здатність адекватно реагувати в будь-якій ситуації ділового спілкування, що є однією з найголовніших складових професійної діяльності.

Запропоновані у даному навчальному курсі творчі завдання, а саме розв'язання ситуацій, наближених до реального життя, написання творчих робіт за актуальною тематикою, проведення інтерв'ю, та підготовка і презентація самостійних проектів – передбачають свободу вибору, високий рівень інтерактивного навчання і можливість найбільшою мірою реалізувати творчий потенціал для кожного студента.

Вагомим внеском у методику розробки творчих завдань як виду самостійної роботи студентів є техніка досягнення самовладання, запропонована для вироблення впевненості у собі, сміливості, здатності говорити спокійно і ясно під час виступу перед аудиторією. Рекомендації щодо підготовки до промови тексту доповіді (повідомлення) націлені перш за все на те, щоб студент, який готується до виступу і виступає перед аудиторією, мав змогу користуватися ними творчо, враховуючи свою індивідуальність, тобто мав деяку свободу думки і відійшов від стереотипів.

Серед навичок виступу перед аудиторією особлива увага надається формуванню гнучкості у публічному виступі, бо світ змінився і засоби передачі інформації зазнали найбільшу революцію за всю історію. Ораторські правила, які вважались непохитними, зараз переглядаються, тому ми пропонуємо вправи щодо гнучкості мислення і вони мають значення не тільки у роботі з навчальної дисципліни «Психологія і культура ділового спілкування», а забезпечують психологічну підготовку до навчальної діяльності студента у цілому.

Слід зазначити, що саме творчі завдання як вид самостійної роботи студентів забезпечують визнання людського капіталу головним фактором економічного зростання у сучасному стані соціально-економічного та культурного розвитку суспільства в Україні, який висуває нові вимоги до вищої економічної освіти як стратегічного ресурсу підготовки конкурентоспроможних економічних, управлінських і науково-педагогічних кадрів нового типу.

Список використаних джерел:

1. Методичні вказівки до самостійної роботи з психолого-педагогічних дисциплін для студентів всіх курсів всіх форм навчання всіх спеціальностей / відп. за випуск Л.К. Спиридонова. – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2012. – 63 с.
2. Індивідуальні завдання до самостійної роботи з дисциплін «Психологія та культура ділового спілкування» та «Етика та психологія ділового спілкування» для студентів усіх спеціальностей / відп. за випуск: Л.К. Спиридонова – Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2014. – 35 с.

Іоргачова М.І.
к.е.н, ст. викладач;
Коцюрубенко Г.М.
к.е.н, ст. викладач

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ

У сучасному освітньому процесі немає проблеми більш важливої та, одночасно, більш складної, ніж організація самостійної роботи студентів (СРС). Важливість цієї проблеми пов'язана з новою роллю самостійної роботи (СР) – вона поступово перетворюється на провідну форму організації навчального процесу, а складність проблеми полягає в необхідності оптимізації поєднання часу на лекційні заняття та на виконання самостійної роботи з різних дисциплін.

В статті 50 Закону України «Про вищу освіту» вказано, що однією з форм організації освітнього процесу є *самостійна робота*, яка представляє собою заплановану роботу студентів, що виконується за завданням та при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі [1].

Залежно від місця і часу проведення, характеру керівництва з боку викладача і способу контролю, СР поділяється на такі види: під час основних аудиторних занять (лекцій, семінарів); під контролем викладача у формі планових консультацій; поза аудиторну самостійну роботу. СРС – це насамперед, уміння оптимізувати процес поєднання вищезазначених частин. Самостійна робота над навчальною дисципліною для студентів може включати різні форми, які визначаються робочою навчальною програмою, залежно від мети, завдань та змісту навчального курсу, зокрема: вивчення окремих питань; виконання індивідуальних завдань, підготовка до контрольних робіт і т. ін.

На нашу думку проектування завдань для самостійної роботи студентів-магістрантів має свої особливості: по-перше, дуже важливим є застосування нових форми самостійної роботи студента; по-друге, найбільш ефективно поєднання цих форм та по-третє – це безпосередньо контроль за якістю виконання СР (консультації

студентів, а також підбиття підсумків виконаних робіт під час планових занять з індивідуально-консультативної роботи).

Щодо нових форм СРС, то тут можна відмітити що вони насамперед пов'язані з активними та інтерактивними методами навчання: нові форми тестових завдань (крім завдань з кількома правильних відповідей, бажано використовувати нові, так звані здвоєні завдання, а також завдання, в яких опускаються ключові слова); аналіз ситуацій (при цьому сама проблема не має однозначних рішень); аналізу інцидентів (на відміну від аналізу ситуації – студенти ставляться перед необхідністю пошуку додаткової інформації); розбір ділової кореспонденції, або «інформаційний лабіринт» (робота з документами, які стосуються повсякденної діяльності конкретного суб'єкта); метод проектів (орієнтований на реальний практичний результат, вчить студента самостійно мислити і залучати знання з інших областей і як не можна краще підходить для організації самостійної роботи студентів-магістрантів); використанні комп'ютера в формі квазівикладача (програми-тести, тренажери та ін.); навчальний зошит online; Web-квест (спеціальним чином організований вид дослідницької діяльності, при якій студенти здійснюють пошук інформації в мережі за вказаними адресами, що дозволяє студентам використовувати отриману інформацію в практичних цілях і розвивати вміння критичного мислення, аналізу, синтезу та оцінки інформації).

Отже, ніякі знання, не підкріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням людини. Самостійна робота має виховне значення: вона формує самостійність не тільки як сукупність умінь і навичок, а й як рису характеру, яка відіграє суттєву роль в структурі особистості сучасного студента-магістранта.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 №1556-VII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1406640904988178>.

«ЯЗЫКОВОЕ ПОРТФОЛИО» КАК СОВРЕМЕННАЯ ФОРМА ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ

За последние десятилетия в практике преподавания иностранных языков произошли кардинальные сдвиги, в основе которых лежит изменение философии преподавания: обучение русскому языку как иностранному получило прагматическую направленность. Если раньше перед преподавателем русского языка как иностранного стояла задача обучить студентов русскому языку, то сейчас цель преподавания – подготовить студентов для обучения на неродном для них русском языке.

К началу XXI века методика преподавания иностранных языков обогатилась множеством эффективных технологий преподавания, новыми способами презентации учебного материала. Задача преподавателя русского языка как иностранного – выбрать из множества известных науке методических приемов те, которые позволят достичь поставленных учебных целей и получить оптимальный результат при работе с данным контингентом учащихся в конкретной академической ситуации.

В качестве одного из приемов организации самостоятельной работы студентов можно использовать технологию языкового портфолио. Такая работа является свидетельством результативности обучения, одновременно выступая средством контроля на всех этапах учебного процесса.

В направленности на актуализацию самостоятельной учебной деятельности по овладению иностранным языком заключается педагогическое значение технологии языкового портфолио как учебного средства. При этом создаются оптимальные условия для формирования учебной компетенции обучаемого в области изучения языка и развития его продуктивной учебной деятельности. В силу этого формируются соответствующие учебные стратегии и умения,

необходимые для эффективной самостоятельной работы при изучении иностранного языка.

Мы полагаем, что реализацию метода портфолио может представлять собой рабочая тетрадь по русскому языку как иностранному. Рабочая тетрадь – это языковое портфолио, средство обучения и контроля, гарантирующее осуществление результативной учебной деятельности студента.

Цель составителей рабочей тетради – организовать повторение, закрепление и контроль изученного студентами материала.

Задача студента – письменно выполнить задания в рабочей тетради по предложенным моделям, алгоритму выполнения упражнений, видоизменяя, дополняя, расширяя, перефразируя, то есть, трансформируя предложения с включенными в них образцами изучаемых грамматических явлений.

Большое количество заданий по каждой теме, представленных в рабочей тетради, позволяет реализовать принцип индивидуального подхода к каждому студенту в процессе самостоятельной внеаудиторной работы. Каждому студенту может быть предоставлена возможность работать по индивидуальной траектории.

Ведение языкового портфолио повышает мотивацию учащихся, их ответственность за результаты учебного процесса, способствует развитию сознательного отношения студентов к процессу обучения и его результатам.

Таким образом, рабочая тетрадь, которая создается с целью использования ее в дальнейшей деятельности как языкового портфолио, дает возможность преподавателю проследить этапы развития вторичной языковой личности обучающегося, а обучающемуся – задействовать механизм рефлексии и оценить свои достижения в овладении языком изучения специальности.

Список використаних джерел:

1. Гейна О.В. Русский язык для экономистов: рабочая тетрадь для иностранных учащихся. Часть 1. / О.В. Гейна, Н.М. Шилофост. – Одесса: ОНЭУ, ротاپринт, 2015.– 93 с.
2. Голобокова Г.И. Рабочая тетрадь как дидактическое средство организации самостоятельной работы студентов / Г.И. Голобокова. – Известия РГПУ им. А.И. Герцена, Вып. №54, 2008. – С. 333–337.
3. Эрганова Н.Е. Методика профессионального обучения: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Н.Е. Эрганова.– М.: Академия, 2007. – 169 с.

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО САМОСТІЙНОЇ РАБОТИ ЯК ЧИННИК ДОСЯГНЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Самостійна робота студента є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Тому підвищення ефективності самостійної роботи студентів є актуальною в процесі формування знань, навичок і умінь.

Мотивація для студентів є найбільш ефективним способом поліпшити процес навчання. Мотиви є рушійними силами процесу навчання і засвоєння матеріалу [1].

Одним з найважливіших мотивів студентів є інтерес до майбутньої професії, прагнення відповідати високому рівню вимог, що висуває суспільство перед молодими фахівцями. Отже, мотивуючим чинником самостійної роботи є орієнтація змісту навчального матеріалу на життєві потреби студентства, їхні інтереси, уподобання, використання професійно орієнтованого та практично спрямованого матеріалу.

Крім цього, існують і сучасні загальні методи мотивації в природі, які широко використовуються на підприємстві, але їх також можна перенести в навчальний процес: економічні, організаційно-адміністративні та соціально-психологічні [2, с. 100].

Одним з основних завдань викладача в організації самостійної аудиторної роботи студентів є підготовка високоякісного навчально-методичного забезпечення процесу навчання. У структуру такого забезпечення можуть входити наступні компоненти:

- Комплекс засобів по порушенню мотивації (відео ролики, таблиці, фотографії, різного роду наочність).
- План навчальної роботи на семестр/модуль.

Для того, щоб прагнення самостійно та творчо працювати перетворилось на навик та звичку, необхідна система контролю безперервної самостійної роботи студентів протягом семестру. Ця система повинна передбачати використання методів, що дозволить здійснювати якісний контроль над індивідуальною роботою.

Багато студентів налаштовані на те, що їх роботу оцінюватимуть, таким чином, вони не здатні по-справжньому зацікавитися самостійною роботою, а думають тільки безпосередньо про цифровий зміст контролю.

Система оцінок необхідна в процесі навчання і як засіб контролю, і як засіб заохочення, однак, доцільно дати студентові зрозуміти, що отримання не досить високої оцінки не є негативним фактом. Важливо навчити студента об'єктивно оцінювати свою власну роботу, вміти бачити в ній як позитивні моменти, так і недоліки.

При навчанні необхідно враховувати запити, інтереси і прагнення студентів. Чим активніші методи навчання, тим легше викликати інтерес до навчання. Основний засіб виховання стійкого інтересу – використання таких питань і завдань, вирішення яких вимагає від студентів активної пошукової діяльності. Необхідна умова для формування мотивації до самостійної роботи та пізнавальної діяльності студентів – можливість проявити в навчанні розумову самостійність та ініціативність.

Таким чином, можливо зробити висновок, що без певної мотивації студент не може досягти успіху у навчанні, для одних мотивацією навчання є отримання стипендії, досягання професійних якостей у навчанні, мати гарний статус у колективі, а для інших мотивами є комунікативні потреби, престиж майбутньої професії чи суспільне значення, яке можна буде отримати після закінчення навчання.

Список використаних джерел:

1. Мухригіна О.І. Мотивація студента та викладача в навчальному процесі: процесуальні та змістовні аспекти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/psyola/ss-20785943>.
2. Потапов М.В. Мотиви соціального й особистісного престижу – утвердити себе і зайняти в майбутньому певне положення в суспільстві і в певному найближчому соціальному оточенні / Матеріали науково-методичного семінару. – 2012. – С. 101.

СТИМУЛЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ- МАГІСТРАНТІВ ІЗ ЗАЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Однією з форм організації освітнього процесу у ВНЗ є самостійна робота. В умовах реформування системи вищої освіти особливо зростає важливість завдяки самостійній роботі формувати у студентів здібності до самостійного здобуття знань, творчого мислення та прийняття самостійних обґрунтованих рішень. Для студентів, що навчаються в магістратурі, організація самостійної роботи повинна відрізнятися від тих її форм, що пропонуються для бакалаврів. Адже, якщо на рівні бакалаврату самостійна робота здебільшого спрямована на засвоєння та поглиблене вивчення програмного матеріалу дисципліни, то на рівні магістратури вона набуває науково-дослідного та творчого характеру, іншими словами досягає свого найвищого рівня, про які говорять науковці [1]. Відтак, завдання для самостійної роботи магістрантів повинні мати відповідну спрямованість – носити науково-дослідницький характер, спонукати до реалізації творчих можливостей студентів.

З метою забезпечення високого рівня засвоєння програмного матеріалу навчальних дисциплін, з яких підсумковим контролем є залік, необхідно приділити достатньо уваги належній організації самостійної роботи магістрантів, що стимулювало б їх до виконання тих завдань, які передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Разом з тим, варто відмітити, що активна самостійна робота студентів можлива лише при наявності мотивації.

Головними факторами, що, на наш погляд, стимулюють активність магістрантів, є: творчий характер навчально-пізнавальної діяльності, професійна зацікавленість та надання студентам «максимальної» свободи. Останнє передбачає індивідуальний підхід при виконанні завдань для самостійного опрацювання та презентування результатів виконаної роботи. Важливо, щоб студент відчував свою причетність до процесу та розумів важливість своєї точки

зору, що посилює його мотивацію. Разом з тим, варто пам'ятати, чим більше самостійності надається студенту, тим точніше треба визначити той обсяг знань, який магістрант повинен засвоїти.

Найбільшу частку у самостійній роботі магістрантів займає саме поза аудиторна самостійна робота. Вона має бути націлена на набуття компетенцій, які сприятимуть професійному становленню майбутніх фахівців, зокрема таких як: відповідальність, креативність, комунікативність, здатність до саморозвитку та самовдосконалення. Для їх формування при вивченні залікових дисциплін викладач може вдаватися до застосування групової форми організації самостійної роботи студентів (виконання індивідуального завдання малими групами). При цьому, індивідуальне завдання змістовно може бути розбите на декілька частин, логічно взаємопов'язаних між собою; опрацювання цих частин розподіляється між членами мікрогрупи. За такої форми організації самостійної роботи у майбутніх фахівців формуються такі загальні компетенції: робота в колективі та команді, відповідальність за роботу членів команди та за загальний результат. Завдання викладача полягає в тому, щоб забезпечити в процесі виконання самостійної роботи активне навчання – засвоєння та поглиблення теоретичних засад навчальних дисципліни, надаючи можливість студентам проявити себе, свої здібності та сили. Забезпечити ефективну організацію поза аудиторної самостійної роботи студентів покликаний також і партнерський характер взаємовідносин між студентом та викладачем.

Отже, організація самостійної роботи магістрантів сприяє створенню умов глибокого й повного засвоєння ними навчального матеріалу, усвідомленню цінності набутих знань, виробленню прагнення й уміння їх самостійно здобувати, стимулюванню творчості. Разом з тим, її результативність залежать як від творчої особистості викладача, так і від сумлінного ставлення до виконання завдання кожного магістранта.

Список використаних джерел:

1. Ляшова Н.М. Особливості самостійної роботи студентів магістратури / Н.М. Ляшова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://book.net/index.php>.

МОТИВАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є важливою організаційною формою навчального процесу, що включає як позааудиторну, так і аудиторну діяльність: сприяє розвитку мислення, творчому підходу до питань, що вирішуються, самоорганізації й самоконтролю, що значно підвищує ефективність навчання.

Стимулювання самостійної роботи з боку викладача є рушійною силою навчального процесу. Вона допомагає переносити набуті знання, вміння, навички як у новій ситуації навчання, так і в професійну діяльність, формуючи компетенції у студентів.

Задля набуття успіху організації самостійної роботи, вона повинна бути забезпечена мотивацією студентів до її виконання за допомогою відповідних чинників та використанням різнорівневих завдань. Формування мотивації у студентів відбувається за допомогою чинників: генерації інтересу до предмета, прояву зв'язку зовнішньої та внутрішньої мотивації, формування відчутної залежності успіху від виконання завдань, знання результатів самостійної навчальної діяльності. До чинників, які найкраще формують мотивацію до виконання самостійної роботи студентів, відносять такі: відчуття успіху; інтерес до предмета; зовнішня та внутрішня мотивація [1].

До стимулів, що активізують самостійну роботу студентів відносять:

↗ стимули, що пов'язані зі розумінням цінності інформації для отримання навиків необхідних для професії;

↗ стимули, що пов'язані з формуванням дослідницьких навиків, тобто ті, що відповідають за зближення навчальної й дослідницької діяльності;

↗ стимули, що визначають відносини в студентській аудиторії, навички роботи у команді.

Наведемо внутрішні чинники, що сприяють активізації самостійної роботи студентів.

Серед них можна виділити наступні:

1. Корисність виконуваної роботи. Якщо студент знає, що результати його роботи будуть використані при підготовці публікації чи будуть корисні при написанні курсової чи дипломної роботи, то ставлення до виконання завдання змінюється і студент зацікавлений виконати її добре.

2. Участь студентів у творчій діяльності. Це може бути участь у науково-дослідній роботі, що проводиться на тій чи іншій кафедрі.

3. Важливим мотиваційним чинником є використання у навчанні активних методів, перш за все ігрового тренінгу, в основі якого лежать інноваційні та організаційно-діяльні ігри.

4. Участь в олімпіадах з навчальних дисциплін, конкурсах науково-дослідних або прикладних робіт і т.д.

5. Використання мотивуючих факторів контролю знань: накопичувальні оцінки, рейтинг. Ці чинники при умові конкурентного середовища можуть викликати прагнення до змагання як індивідуума в складі групи, так і бажання групи чи факультету бути більш успішними на фоні всього університету.

6. Заохочення студентів за успіхи у навчанні та творчої діяльності та санкції за неналежне виконання завдання. За роботу, здану раніше терміну, можна проставляти підвищену оцінку, а в іншому випадку її знижувати.

7. Індивідуалізація завдань, що виконуються як в аудиторії, так і поза її, постійне їх оновлення [2].

Конкретні мотиви виконання самостійної роботи студентів з урахуванням рівня підготовки учнів та інших факторів визначаються в процесі творчої діяльності викладача, тобто цілком залежать від його кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Жерновникова О.А. Дидактичні умови стимулювання самостійної навчальної діяльності студентів: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / О.А. Жерновникова. – Харківський національний педагогічний університет. – Харків, 2009. – 24 с.

2. Юшко Г.Н. Науково-дидактичні засади організації самостійної роботи студентів в умовах рейтингової системи навчання: Автореф. дисс ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Зростання. держ. ун-т. – Ростов-н/Д, 2001. – 23 с.

ЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ІІІ – ІІІІ КУРСІВ

Переслідуючи мету підвищення якості підготовки фахівців, слідує активніше здійснювати управління процесом отримання і засвоєння знань студентами ІІІ – ІІІІ курсів, особливо при їх самостійній роботі. Певний вклад до вирішення цієї задачі повинні внести ретельніша розробка і впровадження в процес навчання сучасної, науково обґрунтованої навчальної та методичної літератури [1, с. 20].

Навчально-методична література повинна відповідати всім вимогам, які ставляться до змісту освіти, та перш за все бути: цікавою; лаконічною; доступною; відповідати навчальній програмі дисципліни; забезпечувати цілковите засвоєння студентами навчального матеріалу. Для цього використовують матеріал, засвоєння якого потребує різних форм логічного мислення: порівняння і протиставлення, індукції і дедукції, різних способів доведень тощо. У навчально-методичних виданнях слід використовувати нове тільки після того, як воно отримає достатнє обґрунтування, професійне визнання. Доказова база повинна містити достовірні, обґрунтовані відомості і не тільки позитивного, але і негативного досвіду, отриманого в результаті експерименту або професійної практики, для правильного вибору в майбутньому. Тому, при складанні навчальних матеріалів слід дотримуватися єдиної структури викладу з включенням пояснень причинно-наслідкових зв'язків. Важливим моментом є необхідність обов'язкового поновлення літератури, що використовується в навчальному процесі (один раз на 5 років – для навчальної літератури гуманітарного і соціально-економічного циклу дисциплін і один раз на 10 років – для навчальної літератури природно наукового і загально професійного циклів

дисциплін). При створенні сучасної навчальної книги обов'язковим є використання новітніх методик навчання впровадження у навчальний процес інноваційних виробничих та педагогічних технологій. Для забезпечення ефективності самостійної роботи студентів-випускників навчально-методична література повинна містити не тільки основну інформацію з дисципліни, але і додаткову, представлену в додатках: словник термінів, авторський довідник. В додатках стисло пояснюються основні і суміжні поняття, що зустрічаються в тексті, наводяться короткі історико-біографічні відомості про основні етапи розвитку дисципліни, про внесок в її розвиток вітчизняних і зарубіжних вчених. Це розширює межі навчальної книги, не перевантажуючи основний текст, і полегшує пошук необхідної для розуміння інформації в рамках даного видання.

Запитання і завдання (для самоперевірки та контролю засвоєння знань) у навчально-методичній літературі також дають змогу студентові більш ефективно самостійно опрацювати навчальний матеріал. Контрольні запитання і завдання, що розміщуються наприкінці кожної структурної частини книжки (розділу, параграфа), мають сприяти формуванню практичних навичок і розвитку логічного мислення. Адже методично правильно сформульовані запитання та завдання – запорука того, що самостійне засвоєння знань спонукає до їх практичного застосування. У ході виконання контрольних завдань бажано передбачити використання обчислювальної техніки, аудіовізуальних засобів навчання, забезпечити обов'язкове використання нормативної та довідкової літератури. Треба орієнтувати студента на активну пізнавальну діяльність, самостійну творчу працю і вміння розв'язувати задачі.

Список використаних джерел:

1. Попов Ю.В., Подлеснов В.Н., Садовников В.И., Кучеров В.Г., Андросюк Е.Р. Практические аспекты реализации многоуровневой системы образования в техническом университете: Организация и технологии обучения. М., 2014. – 52 с., р. 3.1 Самостоятельная работа студентов С. 15—24. – (Новые информационные технологии в образовании: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования / НИИВО; Вып. 9).

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Пріоритетним завданням сучасної вищої школи є виховання у студентів здатності до самостійної навчальної діяльності, самостійного здобуття знань. Самостійна робота є основою будь-якого навчання. На думку А.Молибога, при підготовці творчого спеціаліста всі інші форми навчальної діяльності є лише допоміжними [1].

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі [2, с. 3]. Вона може виконуватися студентами як на аудиторних заняттях, так і в позааудиторний час. Реформування вищої освіти передбачає зростання ролі самостійної роботи студентів як однієї з основних форм організації навчального процесу.

Кожна форма організації навчання пов'язана з необхідними методами навчання. Якщо форми навчання відображають організаційний бік навчально-виховного процесу. То методи – процесуальні, методичні сторони.

Одним із методів організації самостійної роботи у позааудиторний час можна здійснювати за допомогою завдань комплексів, пов'язаних з основними розділами програми (індивідуальні завдання).

Для цього необхідні не тільки вимоги до студентів, але і наявність розроблених індивідуальних творчих завдань, створення необхідного навчально-методичного матеріалу для організації самостійної роботи (підручники, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій, збірники завдань, комплекти індивідуальних завдань, практикуми, комп'ютерні навчально-методичні комплекси, методичні рекомендації та вказівки з організації самостійної роботи студентів) [2, с. 3], опублікування всього необхідного інформаційно-методичного

забезпечення та надання його студенту до початку виконання цього виду робіт. Слід не забувати, що воно повинно відзначатися високим науково-теоретичним рівнем викладеного матеріалу, вміщувати необхідний довідковий апарат.

Зміст видів самостійної роботи, що здійснюються студентами ОНЕУ з кожної навчальної дисципліни, дуже різноманітний [2, с. 5]. Та і навчальних дисциплін, що вивчають студенти в нашому вищому навчальному закладі – немало. Кожен викладач, хто займається навчально-методичним забезпеченням, знає скільки часу займає опублікування цього матеріалу (час на написання, перевірку та саме його опублікування). Причому існує ряд навчальних дисциплін («Оподаткування», «Бухгалтерський облік» та інші), де зміни в законодавстві відбуваються щорічно. Тому підготовка навчально-методичного матеріалу з таких навчальних дисциплін потребує багато зусиль.

Відповідно до Положення про організацію самостійної роботи в ОНЕУ навчально-методичний комплекс з кожної навчальної дисципліни може бути на електронному чи паперовому носіях [2, с. 9]. На нашу думку, методичне забезпечення для проведення самостійної роботи в аудиторії повинно бути на паперовому носії. А все, що відноситься до виконання самостійної роботи у позааудиторний час можливо бути тільки на електронному носії на сайті університету (в бібліотеці або на сайті кафедри, або в системі дистанційного навчання). Це призведе до економії часу на опублікування матеріалу та різного роду витрат.

Список використаних джерел:

1. Михальчевський І.М. Методика підготовки до організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів / І.М. Михальчевський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-referat.com/>
2. Про організацію самостійної роботи у Одеському національному економічному університеті: Положення / Уклад. Т.Б.Кублікова, О.В.Самотоєнкова – Одеса: ОНЕУ, 2011. – 17 с.

ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ НА БАЗЕ ПЛАТФОРМЫ MOODLE

Современные социально-экономические процессы вносят новые коррективы в развитие и модернизацию высшего профессионального образования, и особенно важным здесь является увеличение доли самостоятельной работы студентов в общем объеме учебной нагрузки. Введение новых образовательных стандартов предопределяет необходимость изменения не только содержания подготовки будущих профессионалов, но и поиска инновационных способов организации образовательного процесса [3].

Особое место среди современных технологических платформ в организации учебного процесса вуза занимает автоматизированная система управления обучением или электронная обучающая среда MOODLE (модульная объектно-ориентированная динамическая среда обучения). Эта система стала очень популярной среди преподавателей во всем мире как средство для создания динамических веб-сайтов для учащихся. Бесценное творение Мартина Дугимаса, ученого из Австралийского университета, переведено на 80 языков. В 223 странах зафиксировано более 72 тысячи зарегистрированных сайтов. Около 1300 преподавателей работают по 61 миллиону курсов. Интернет совершил революцию в образовании, а электронная образовательная среда MOODLE материализовала данный ресурс [4].

Платформа MOODLE дает возможность наполнить учебно-методический комплекс Тестами, Заданиями, использовать Рабочие тетради, Форум, Чат, Опросник, Глоссарий, Лекции, Анкеты, Wiki, которые акцентируют внимание обучаемых на отдельных фрагментах (элементах) излагаемого материала, делает их интерактивными, динамическими [1].

Возможности, которые MOODLE дает пользователям, можно сгруппировать по ролям:

1. *Студенты.* Учатся в любое время, в любом месте, в удобном темпе, тратят больше времени на глубокое изучение интересных тем, знания лучше усваиваются.

2. *Преподаватели.* Поддерживают курс в актуальном состоянии, меняют порядок и способ подачи материала в зависимости от работы группы, поддерживают обратную связь со студентами, в том числе и после окончания учебы.

Таким образом, использование MOODLE для организации самостоятельной работы студентов дает возможность реализации принципа индивидуализации деятельности; наличие быстрой обратной связи; большие возможности наглядного предъявления материала; вариативный характер самостоятельной работы; активность, самостоятельность.

Эта обучающая среда позволяет:

- организовать активную познавательную самостоятельную деятельность студентов, оптимизировать ее;
- увеличить объем информации, сообщаемой на занятии;
- повысить интерес к обучению [2].

Список использованных источников:

1. Белозубов А.В. Система дистанционного обучения Moodle: Учеб.-мет. пособ. / А.В. Белозубов, Д.Г. Николаев. – СПб., 2007. – 108 с.
2. Костылев Д.С. Самостоятельная работа студентов в системе дистанционного обучения Moodle по дисциплинам математического и естественнонаучного цикла / Д.С. Костылев, Е.А. Костылева // Научные исследования: от теории к практике: Материалы III Междунар. науч.–практ. конф. – Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2015. – С. 226–228.
3. Михайлова Н.В. Организация асинхронной самостоятельной работы студентов вуза в электронной обучающей среде moodle / Н.В. Михайлова // Вестник Кузбасской государственной педагогической академии (электронный научный журнал). – 2012. – №3 (17) // <http://vestnik.kuzspa.ru/articles/78/>
4. Хусаннова А.А. Педагогические условия использования системы moodle в организации самостоятельной работы при обучении иностранному языку студентов экономических специальностей / А.А. Хусаннова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2013. – №2(22) // www.sisp.nkras.ru

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ

В умовах модернізації вищої освіти в Україні підвищуються вимоги до самостійної роботи студентів, що визначає необхідність спрямування практичної підготовки студентів-магістрантів на вирішення сучасних, найбільш гострих, проблем економіки. У цьому аспекті важливе значення має індивідуальне завдання як складова практичної підготовки студентів-магістрантів.

Одній з форм практичної підготовки студентів магістрантів, що передбачені робочою програмою виробничої (переддипломної) практики є індивідуальне завдання. Ця складова практичної підготовки студентів-магістрантів має варіативний характер, тобто передбачає широкий спектр завдань різного ступеня складності: від збору матеріалів за змістом дипломної роботи до підготовки наукової статті. Рівень виконання індивідуального завдання студентом-практикантом в подальшому визначає ступінь професійності дипломної роботи та її захисту, формування та закріплення кваліфікаційних навичок.

Важливу роль в плануванні та організації індивідуальної роботи під час проходження студентами-магістрантами виробничої (переддипломної) практики має визначення змісту, форми та терміну виконання індивідуального завдання, що закріплюється відповідними вимогами у робочій програмі практичної підготовки кваліфікаційного рівня магістра.

Визначальним моментом ідентифікації рівня виконання індивідуального завдання студентом-магістрантом є його захист. Критерії, що є в основі оцінки виконання індивідуального завдання, повинні враховувати:

↗ *рівень складності ,тобто зміст, індивідуального завдання (від збору даних та їх аналізу до формування теоретичних конструкцій у вигляді обґрунтувань та пропозицій стосовно стану та перспектив об'єктів та процесів, що досліджуються);*

↗ форму подання звіту з виконання індивідуального завдання (від підготовки тематичних та аналітичних оглядів до презентацій та публікації досліджень);

↗ термін виконання індивідуального завдання (залежно від змісту та форми подання звіту) ;

↗ рівень захисту результатів звіту з виконання індивідуального завдання (від ідентифікації соціально-економічних явищ, визначення тенденцій і проблем до обґрунтувань перспектив розвитку).

Відповідно до чинних вимог щодо виконання і захисту дипломних робіт студентами-магістрантами в Одеському національному економічному університеті, визначається неодмінним елементом успішного захисту наявність публікацій відповідно обраної теми дослідження. Вже тривалий період на кафедрі економіки та управління національним господарством використовується досвід підготовки значною частиною контингенту дипломників-магістрантів публікацій відповідно обраної тематики дипломних робіт під час виробничої (переддипломної) практики у формі індивідуальних завдань. Більшість цих публікацій знаходить місце у Науковому студентському віснику факультету економіки та управління виробництвом Одеського національного економічного університету.

Враховуючи роль та значення індивідуального завдання в сегменті практичної підготовки студентів-магістрантів слід зазначити ряд особливостей його реалізації:

➤ тематична спрямованість, форма звітності та терміни виконання індивідуального завдання визначаються керівником виробничої (переддипломної) практики від кафедри, тобто згідно чинним вимогам – керівником дипломної роботи;

➤ диференціація індивідуальних завдань та можливості отримання інформації з баз практики визначають рівень спроможності їх виконання.

Сорока О.В.
к.е.н., доцент;
Кривцова М.С.
к.е.н., викладач

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ВИКЛАДАЧА В САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРАНТІВ

У системі вищої професійної освіти особливе місце займає багаторівнева підготовка кадрів, в якій магістратура є другим рівнем вищої освіти. Магістерська підготовка характеризується збільшенням зростання самостійності студентів, самоосвіти, залучення до дослідницької діяльності. Самостійна робота – найважливіша форма організації освітнього процесу, тому слід акцентувати увагу студентів на «її безпосередній вплив на формування таких параметрів кваліфікаційної характеристики, як мобільність, вміння прогнозувати ситуацію і активно впливати на неї, самостійність оцінок і т.д. з тим, щоб студенти бачили позитивні результати своєї праці і щоб пережитий успіх сприяв трансформації опосередкованого інтересу в інтерес безпосередній» [1, с. 109]. Охарактеризуємо можливі ролі викладачів при виконанні магістрантами самостійної роботи.

Викладач-модератор – наставник в процесі опанування учасниками способами групової роботи. Функція модератора – допомогти тому, кого навчають, «розкріпачитися», виявити приховані можливості і нереалізовані вміння.

Викладач – фасилітатор (сприяючий) керується основною цінністю – інтересами розвитку особистості студента і не ставить собі жорсткі конкретні цілі. Такий стиль діяльності, природно, пред'являє високі вимоги до самих викладачів, їх особових якостей і освіти. Дослідження в різних країнах показали, що фасилітаторів не більше десяти відсотків від загального числа викладачів і вчителів.

Викладач-ментор надає допомогу студентам-протеже при виконанні самостійних завдань, вводить їх в реальні професійні сфери, допомагає подолати розрив між теорією і практикою.

Авторитетний фахівець, викладач-джерело, тренер – служить джерелом інформації, організовує самостійну роботу студентів з використанням чітких інструкцій і рекомендацій, контролює результати.

Мотиватор інструктує і вказує альтернативні шляхи організації самостійної роботи, коригує процес її виконання студентом, надає психологічну підтримку студентові, вказує шляхи досягнення успіху в освітній діяльності.

Експерт-консультант – досвідчений фахівець в психолого-педагогічній сфері, спостерігає, при необхідності допомагає порадою, нагадує, спільно зі студентами обговорює і коригує результати їх самостійної діяльності.

Викладач-радник. Цей термін використовується в індивідуальному навчанні і в навчальних ситуаціях, коли полягає навчальний контракт між викладачем і студентом.

Важливо підкреслити, що в міру професійного становлення фахівця, магістрант отримує все більшу самостійність як в плануванні процесу освоєння дисциплін, так і в оцінюванні його результатів. Тобто викладач передає йому частину своїх функцій, підвищуючи одночасно відповідальність магістранта. Таким чином, приймаючи на себе ту чи іншу роль, викладач залишається на позиції супроводу, який дозволяє навчатися новій поведінці, сприяє розвитку особистості, відповідальності магістранта. Це не трансляція готових зразків професійної поведінки, а формування нових моделей, що орієнтовані на професійно-особистісні можливості студента, по суті – це взаємодія між викладачем-консультантом і магістрантом, це процес, який виконується разом з магістрантом, а не замість нього.

Список використаних джерел:

1. Садыкова, О.И. Теоретико-методологические основы развития познавательной самостоятельности студентов в учебном процессе технического вуза./ О. И. Садыкова // Сб. науч. работ докторантов, аспирантов и соискателей психолого-педагогических кафедр ТГПУ им. Л.Н. Толстого. – Тула: Изд-во ТГПУ им. Л. Н. Толстого, 2001. – С. 109-113.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСУ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПЕРШИХ КУРСІВ

Однією з умов сучасного реформування системи вищої освіти є збільшення питомої ваги часу на самостійну роботу студентів. Кафедрою економіки та управління туризмом на першому курсі викладається низка навчальних дисциплін, в тому числі «Екологія» та «Регіональна економіка».

Серед видів самостійної роботи пропонуються:

- ↗ пошук в Інтернеті новітніх статистичних і фактичних матеріалів, які висвітлюють певну сучасну проблему;
- ↗ підготовка на 1-2 сторінки есе на певну тему;
- ↗ підготовка реферату за однією із запропонованих тем;
- ↗ підготовка презентації наукової доповіді для студентської наукової конференції.

Все це – види студентської наукової роботи, спрямовані на пошук, аналіз, інтерпретацію інформації, яка через декілька років переросте у дипломний проект. Необідних навичок у школі учням не надають. Донедавна тільки у декількох програмах спеціальностей передбачався навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» або «Вступ до фаху» (у 2-му семестрі). За новими навчальними планами передбачена навчальна дисципліна «Університетська освіта» і тільки для 5-ти спеціальностей.

Оскільки вищеозначені навчальні дисципліни викладаються у першому семестрі, викладачі стикаються з проблемою відсутності у студентів навичок пошуку, аналізу та інтерпретації отриманого матеріалу:

- тільки 2-5% студентів знають як шукати якісний матеріал за допомогою ключових слів у пошукових системах google, yandex та інших;
- тільки 5-10% студентів вміють правильно форматувати тексти (абзац, шрифт, вирівнювання, пробіл тощо);

- до 90% студентів вміють підготувати презентацію доповіді у Power Point;
- більше 20% студентів у змозі виділити головне і прибрати другорядне під час доповіді, коли йдеться про розповідь написанного, а не читання з аркуша або екрану;
- 90% студентів під час написання рефератів намагаються їх «скачати» з одного документа в Інтернеті, навіть не намагаючись його «вчитати» або критично осмислити;
- майже 50% студентів, під час перекладу тексту через електронні перекладачі, не редагують свій текст;
- майже ніхто не вміє правильно посилатися на джерела інформації та вірно їх викладати у списку літератури.

Оскільки немає єдиної системи підготовки студентів до наукової роботи – часто на останньому курсі, вже під час написання дипломного проекту, виявляється досить значна частка студентів (серед заочної і вечірньої форми навчання – до 80%, серед денної – до 20-30%), у яких навички наукової роботи zostалися на рівні вересня першого семестру. Тобто – повна відсутність таких навичок. У зв'язку з чим виникає питання – чому ми їх вчили п'ять років? Звісно, що певні знання з навчальних дисциплін своєї спеціальності вони отримали, але їх науково викласти – не в змозі.

Основною метою вищої школи є підготовка висококваліфікованого, обізнаного фахівця, який може глибоко і науково обгрунтовано вивчити проблему, проаналізувати перспективи і наслідки, запропонувати певні шляхи вирішення проблеми, і перше його випробування – написання та захист дипломного проекту. Основи цієї роботи закладаються вже з вересня першого семестру.

Зважаючи на загальне завдання усіх викладачів – підготувати кваліфікованого фахівця для національної економіки, кожному необхідно:

- ✓ під час підготовки методичних вказівок для самостійної роботи студентів більше уваги приділяти консультаціям щодо пошуку, критичного осміслення, підбору і аналізу матеріалів з Інтернету;

✓ у списку літератури до таких видань надавати не менше двох десятків посилань на різні інформаційні сайти;

✓ обов'язково надавати інформацію щодо стандартів оформлення і перевіряти їх виконання;

✓ під час проведення лекцій і семінарських занять посилатися на нові і багаточисленні сайти підприємств, органів влади, асоціацій, розширюючи таким чином потенційне поле пошуку інформації для студентів;

✓ для виконання індивідуального завдання у вигляді наукової доповіді або реферату необхідно передбачити обов'язковий план виконання роботи, який унеможливить бездумне «скачування» одного чи двох матеріалів, з яких зазвичай складається робота. У цьому плані можна передбачити такі пункти: шляхи вирішення проблеми, тактичні шляхи вирішення проблеми, стратегічні шляхи вирішення проблеми; пропозиції; економічні, фінансові, екологічні ризики ... тощо;

✓ під час перевірки завдання необхідно критично оцінювати текст: якість викладання українською мовою, логика викладання матеріалу, новітність фактичних і статистичних матеріалів, стандарти оформлення, обґрунтованість висновків і пропозицій.

Щодо оформлення презентацій у Power Point, то під час завершення їх захисту студентом на перших заняттях викладач повинен проаналізувати якість виконання кожного із слайдів (оформлення титулу, можливість прочитати текст за розміром обраного шрифту, фон і колір літер, наявність абзаців и вирівнювання по краях, проміжок між абзацами, оформлення таблиць та іншого статистичного матеріалу, розміщення метаріалу в межах поля кожного із слайдів, грамотність викладання українською або російською мовами). Через декілька занять є можливість, під час чергового аналізу слайдів, давати змогу вже студентам в аудиторії оцінювати їх і висловлювати критичні зауваження.

**РЕКОМЕНДАЦІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ОНЕУ
«МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Динамічні перетворення в усіх сферах життєдіяльності людини й суспільства в цілому висувають нові, раніше невідомі завдання. Це ставить перед людиною, а отже, перед освітою, різні питання. Зумовлено це переходом людства до нового типу цивілізації. Освіта сьогодення – це освіта для людини. Її стрижень – розвиваюча, культоротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти та саморозвитку, уміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання й вміння до творчого вирішування проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни.

Освіта є одним з головних чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому. Щоб українська вища освіта по-справжньому ефективно виконувала ці важливі завдання, необхідна її модернізація. Прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» покликано змінити національну вищу освіту з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти в широкому соціально-економічному контексті.

Завданням науково-методичної конференції професорсько-викладацького складу ОНЕУ «Модернізація змісту вищої економічної освіти: проблеми та перспективи», яка відбулася 19 лютого 2016 року, було узагальнення досягнень та опрацювання підходів до оновлення змісту і методології освітньої діяльності з метою створення умов щодо підвищення конкурентоспроможності університету та його випускників задля реалізації їх професійних амбіцій.

Предметом обговорення науково-методичної конференції були питання у таких напрямках:

➤ формування стандартів підготовки бакалаврів і магістрів відповідно до нового переліку спеціальностей;

- інноваційні технології у вищій економічній освіті;
- самостійна робота студентів в умовах модернізації вищої освіти.

Своє бачення та плани дій щодо модернізації змісту вищої економічної освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту», європейських освітніх стандартів, власного освітянського досвіду представили 108 учасників конференції. У роботі конференції взяли участь більш 250 викладачів, з них: 10 деканів і заст. деканів факультетів, 16 завідувачів кафедрами.

З метою підвищення якості освіти та освітньої діяльності шляхом модернізації змісту вищої економічної освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту» науково-методична конференція рекомендує:

1. Головним орієнтиром модернізації освітнього середовища в університеті є реальне запровадження компетентнісного підходу, а через нього студентоцентризму.

2. Основними принципами створення ключових складових нових стандартів вищої освіти – освітніх програм на засадах компетентнісного підходу визнати:

- системність і сумісність освітніх програм з міжнародними класифікаціями та стандартами вищої освіти;
- науковість і нерозривність процесів навчання, науково-дослідної роботи і практики управління;
- інноваційність, побудова освітніх програм на компетентнісній основі відповідно до рівнів Національної рамки кваліфікацій і, як результат, діагностичність результатів навчання;
- актуальність і відповідність потребам та вимогам ринку праці, а також застосовуваність для різних форм навчання.

3. Вважати, що головним підґрунтям створення освітніх програм має бути «Профіль програми», що формується за такою структурою: титул (загальна інформація), мета програми, характеристика програми, придатність випускника до працевлаштування та подальшого навчання, стиль викладання та навчання, програмні компетентності, програмні результати навчання.

4. При створенні освітньої програми дотримувати вимог щодо її складу, встановлених стандартами вищої освіти, а саме: обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника (загальний перелік компетенцій, визначений попередньо у галузевій рамці кваліфікацій), а їх конкретизація має відповідати рівням знань, умінь, комунікаціям та автономності й відповідальності; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

5. Удосконалити актуальну парадигму навчання іноземної мови, оновити науково-методичну базу комплексу навчальних дисциплін з іноземної мови, сформувати програми вивчення іноземної мови для бакалаврів та магістрів на основі хронологічного характеру міжпредметного зв'язку, застосовувати мотиваційні важелі впливу на студентів задля формування нової генерації високопрофесійних фахівців та використовувати механізми державно-приватного партнерства в освітній сфері в процесі реалізації заходів із підвищення рівня знань іноземної мови.

6. Приділяти увагу науковій складовій освітніх програм підготовки бакалаврів і магістрів.

7. Продовжити пошук новітніх методів навчання, при цьому необхідно враховувати, що використання сучасних освітніх технологій є ефективним, якщо:

- вони складають систему формування фахівця протягом усього періоду навчання, розвиваючись від простих до складних на різних етапах навчання;
- вони базуються на інтеграції різноманітних навчальних дисциплін, набуваючи комплексного, міждисциплінарного характеру;
- їх зміст ґрунтується на практичному матеріалі конкретних підприємств.

8. Активізувати роботу випускових кафедр щодо створення міждисциплінарних тренінгів для студентів 3 і 4 курсів.

9. Продовжити нарощування ресурсу навчально-тренінгового підприємства (НТП) як полігону щодо застосування міждисциплінарних тренінгів, поширювати коло функціональних підрозділів з метою забезпечення тренінгів студентів більшої кількості спеціальностей.

10. Систематично оновлювати інформаційну базу НТП.

11. Провести навчально-економічну практику студентів 3 курсу і тренінг за фахом студентів 4 курсу за напрямками підготовки «Облік і аудит», «Економіка підприємства», «Маркетинг», «Управління персоналом і економіка праці» в інформаційному середовищі НТП.

12. Ввести як вимогу відображення у навчально-методичних розробках переліку компетенцій, що забезпечить обізнаність студентів про результати навчання.

13. Розуміти, що впровадження сучасних освітніх технологій змінює вимоги до роботи викладача, який повинен уміти організовувати навчальний процес у режимі діалогу; цілеспрямовано розробляти нестандартні ситуації; сприяти проявленню самостійності студентів; використовувати «підтримуючі» засоби спілкування; мати високий рівень інформаційної культури. Тому продовжити проведення тренінг-курсу «Сучасні освітні технології» для підвищення педагогічної майстерності викладачів університету.

14. Визнати, що в умовах реформи вищої освіти, яка пов'язана з переходом від парадигми навчання до парадигми освіти, самостійна робота студентів (СРС) є не просто важливою частиною навчального процесу, а його основою.

15. Планування та організація СРС повинні здійснюватися на принципах: єдності аудиторної та позааудиторної діяльності студентів; індивідуалізації та диференціації; професійної спрямованості; свідомості і творчої активності студентів; посиленої складності завдань.

16. Підвищення значущості СРС означає принциповий перегляд організації навчально-виховного процесу. Він повинен будуватися так, щоб

розвивати вміння навчатися, спонукати студента до саморозвитку і творчого застосування отриманих знань, навчати способам адаптації до професійної діяльності в сучасному світі.

17. Відповідно до призначення навчальної дисципліни щодо формування компетенцій практикувати такі види СРС, як: підготовка есе, реферату, дайджесту, огляду наукових джерел, виконання розрахунково-графічної роботи, розв'язання ситуаційного завдання, розробка проекту, підготовка звіту за участю у діловій грі чи тренінгу, оформлення презентації та ін.

18. З огляду на специфіку навчальних дисциплін, доречним є організація СРС за допомогою робочого зошиту.

19. Використовувати за певними дисциплінами групову форму організації СРС, щоб студент усвідомив себе не тільки споживачем, але й розповсюджувачем нового знання, відчув суспільну значущість своєї індивідуальної пізнавальної діяльності.

20. З метою стимулювання активної СРС задіяти такі інструменти: індивідуалізація, творчий характер та практична спрямованість завдань; використання інтерактивних технологій; якісне методичне забезпечення; робота з викладачем у режимі он-лайн.

21. Для забезпечення ефективної освітньої діяльності та раціонального управління освітнім процесом в університеті використовувати такі програмні платформи: навчально-інформаційний портал MOODLE; електронна бібліотека, інституційний репозитарій; офіційний WEB-сайт університету; автоматизована система управління університетом.

22. Підвищити роль науково-методичних семінарів кафедр як центрів планування й організації роботи викладачів із модернізації навчального процесу за дисциплінами, які викладаються кафедрою.

Отже, різнопланова і цілеспрямована діяльність університету з модернізації змісту і методології освітнього процесу дозволить істотно покращити якість економічної освіти в напрямку інтеграції в європейський освітній простір.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЦЕНТР СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
(матеріали науково-методичної конференції)**